

M. Szabó Miklós A ZRÍNYI MIKLÓS KATONAI AKADEÉMIA TÖRTÉNETE 1980–1989

M. Szabó Miklós

**A ZRÍNYI MIKLÓS
KATONAI AKADÉMIA
TÖRTÉNETE
1980–1989**

Mindazoknak, akik megalapozták a Nemzetvédelmi Egyetemet!

A szerző

M. Szabó Miklós
**A ZRÍNYI MIKLÓS
KATONAI AKADÉMIA
TÖRTÉNETE**
1980–1989

Kiadja a HM Zrínyi Média Közhasznú Nonprofit Kft.
All rights reserved.

© Zrínyi Média Nonprofit Kft., 2011

© M. Szabó Miklós, 2011

A Zrínyi Média Nonprofit Kft. a Honvédelmi Minisztérium által alapított,
annak kizárólagos tulajdonában lévő cég.

A kiadásért felel: dr. Gubcsi Lajos ügyvezető
Kiadói főszerkesztő: Zsalakó István
Könyvszerkesztőség-vezető: dr. Isaszegi János

ISBN 978 963 327 524 5

Közölt fotók: HM HIM Hadtörténeti Múzeum, illetve
a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem fotóarchívuma.

A fotókat válogatta:

Bánffyné Kalavszky Györgyi ny. főmuzeológus és a szerző.

I. FEJEZET

A ZRÍNYI MIKLÓS KATONAI AKADÉMIA TEVÉKENYSÉGÉT BEFOLYÁSOLÓ KÜL- ÉS BELPOLITIKAI VISZONYOK (1980–1989)

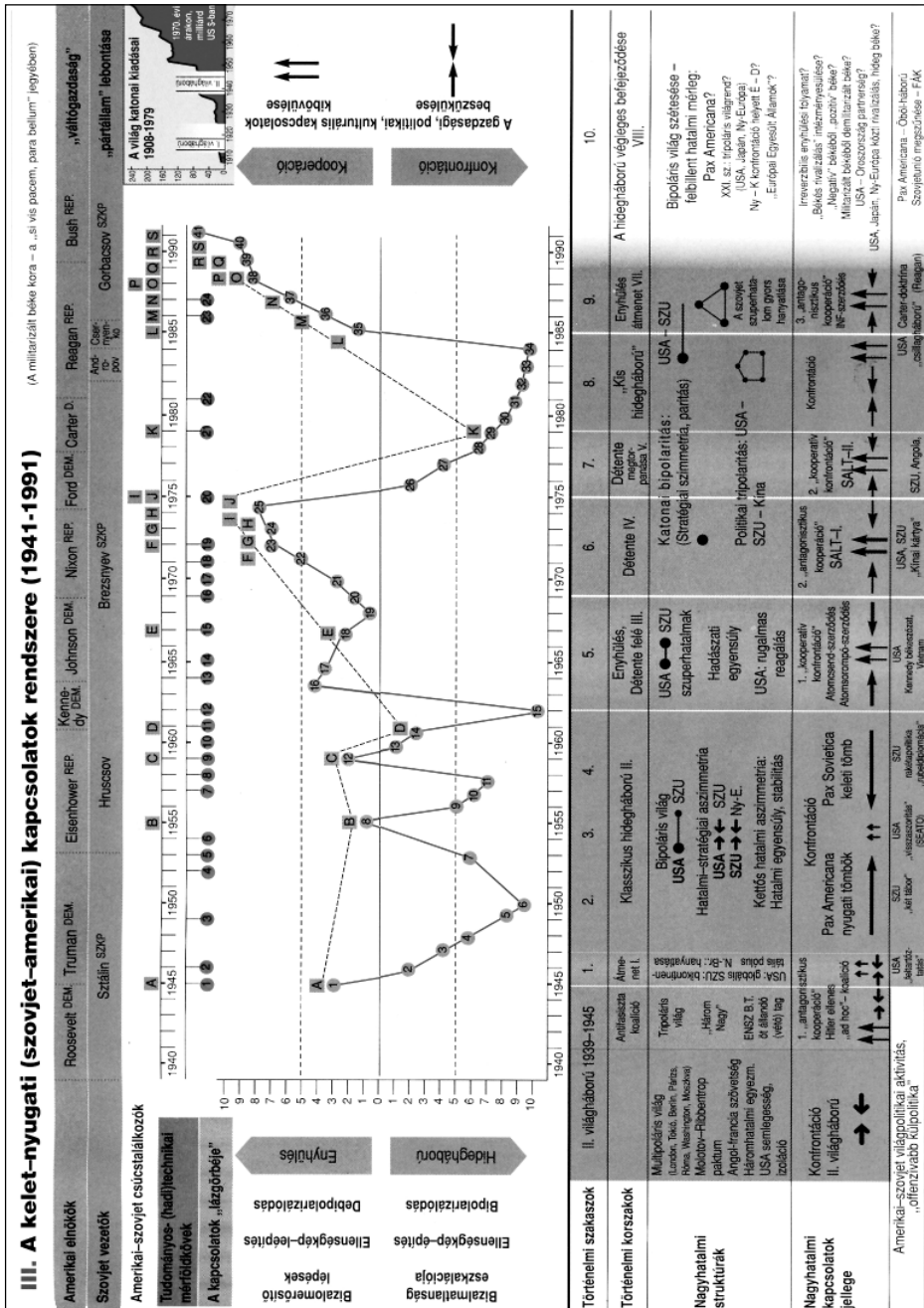
Az 1980-as évek *külpolitikai viszonyai* a XX. század egyik legizgalmasabb, legváratlanabb, s legnagyobb jelentőségű eseménysorozatát tükrözik. Ennek tömör összefoglalását adja a *túlololdali* ábra¹. Mint látható, az 1974. novemberi *Brezsnyev*²–*Ford*³ találkozót (*Vlagyivosztok*) és az 1975. júliusi *Helsinki* Konferencia záródokumentumainak aláírását követően (a táblázatban I, J-vel jelölve) meredeken zuhant a nemzetközi politikai élet hőmérője, megtorpant a déttente (enyhülés) folyamata. Bár 1979 júniusában *Leonyid Iljics Brezsnyev* SZKP-főtitkár és *Gerald Rudolph Ford* amerikai elnök még aláírták *Bécsben* a fegyverzetkorlátozás folytatásáról szóló SALT-II. szerződést (K), de ezt az évet inkább már az amerikai neutronbomba megjelenése, a szovjet óriás atom-tengeralattjáró rendszerbe állítása (21); *Vietnam kambodzsai* intervenciója, a *kínai*–vietnami háború; a NATO „kettős határozata” a Pershing-rakéták európai telepítéséről; az *Afganisztán* elleni szovjet agresszió és a második olajárrobbanás jellemezte (29). 1980-ban „befagyasztják” az Egyesült Államok szenátusában a SALT-II. ratifikálását; az új amerikai elnök, *Ronald Reagan*⁴ kinyilatkozza, hogy a *Szovjetunió* „a gonosz birodalma”; a nyugatiak bojkottálják a *moszkvai* olimpiát; felállítják az amerikai gyorshadtestet és az *indiai-óceáni* 5. flottát (30). 1981 – *Reagan* elnök javaslata a „nulla megoldásra”; rendkívüli állapot bevezetése *Lengyelországban*; amerikai kereskedelmi szankció a Szovjetunió ellen; a COCOM-lista szigorítása (31); 1982 – *Reagan* elnök 1600 milliárd dolláros katonai programja az 1982–1987-es periódusra (32); 1983 – *Reagan* „csillagháborús” terve; a *genfi* rakétatárgyalások megszakadása, Pershing- és szárnyasrakéták telepítése *Nyugat-Európában*; *dél-koreai* utasszállító

¹ *Fischer Ferenc: A megosztott világ történelmi-politikai atlasza, 1941–1991.* Janus Pannonius Tudományegyetem Pedagógus Szakma Megújítása Projekt Programiroda, Pécs–Budapest, 1966. 13-15. o.

² *Brezsnyev, Leonyid Iljics* (1906 /az új naptár szerint 1907/–1982) politikus, a Szovjetunió marsallja és négyszeres Hőse. 1964–1982: a Szovjetunió Kommunista Pártja (SZKP) főtitkára; 1960–1964, illetve 1977–1982: a Legfelsőbb Tanács Elnökségének elnöke. http://hu.wikipedia.org/wiki/Leonyid_Brezsnyev (A letöltés ideje: 2007. 01. 18.)

³ *Ford Jr., Gerald Rudolph* (1913–2006) politikus, az *Amerikai Egyesült Államok* alelnöke (1973–1974), majd 38. elnöke. Ford 1973. december 6-án tette le az alelnöki esküt. Amikor pedig a következő évben maga *Nixon* is lemondásra kényszerült a Watergate-ügy miatt, Ford lett az *Egyesült Államok* 38. elnöke, ugyanakkor első elnöke, aki ezt a hivatalt nem választás útján nyerte el. http://hu.wikipedia.org/wiki/Gerald_Ford (Letöltés: 2009. 01. 26.)

⁴ *Reagan, Ronald Wilson* (1911–2004), színész és politikus, *Kalifornia* állam kormányzója, az *Amerikai Egyesült Államok* 40. elnöke (1981–1989) http://hu.wikiquote.org/wiki/Ronald_Reagan (A letöltés ideje: 2010. 02. 16.)

A kelet-nyugati (szovjet-amerikai) kapcsolatok rendszere (1941-1991)

repülőgép szovjet vadászgép általi lelővése; *Grenada* amerikai megszállása (33). 1984 – a szocialista országok bojkottálják a *Los Angeles-i* olimpiát (34). Ezzel az ún. „kis hidegháború” elérte csúc- (mély-) pontját, s kezdetét vette az újabb enyhülés időszaka! 1985-ben hatalomra jutott *Mihail Gorbacsov*⁵; konzulátusok nyitása *New Yorkban* és *Kijevben*; az amerikai és szovjet légi járatok újbóli működtetése; amerikai hitelek *Moszkvának*; szovjet atomrobbantási moratórium (35), Gorbacsov és *Reagan* novemberi *genfi* tárgyalásai a fegyverzetellenőrzésről és a Stratégiai Védelmi kezdeményezésről (SDI). (L). 1986 – *Gorbacsov-Reagan*-találkozó októberben *Reykjavikban* (M), a Nobel-békedíjas *Andrej Dmitrijevics Szaharov*⁶ akadémikus rehabilitálása (36). 1987 – *Gorbacsov* és *Reagan* a decemberi *washingtoni* tárgyalásaik során megegyeznek a közép-hatósugarú rakéták leszereléséről és megsemmisítéséről (INF-szerződés) (N); az *USA* feloldja a *Szovjetunióval* szembeni kereskedelmi embargót (37). 1988 – a szovjet csapatki vonás megkezdése *Afganisztánból*; fegyverszüneti megállapodás *Irak* és *Irán*, illetve *Angola* és *Namíbia* között; a COCOM-lista enyhítése; hivatalos kapcsolatfelvétel a Közös Piac és a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa (KGST) között (38), továbbá *Gorbacsov-Reagan* tárgyalások májusban *Moszkvában* a hadászati nukleáris fegyverek mennyiségének megfelezéséről, illetve *Gorbacsov, Reagan* és *George Bush*⁷ decemberi New York-i kezdeményezése a leszerelésről és a jövőbeni együttműködés lehetőségeiről (O, P). E „sort” *Bush* elnök és *Gorbacsov* főtitkár 1989. decemberi *máltai* csúcstalálkozója zárta (Q), ahol a német újraegyesítésről, a „kelet-európai” változásokról, a hadászati felező egyezményről és *Közép-Amerikáról* tárgyaltak.

A fentiek, természetesen, csak nagyon tömör felvillantásai az évtized meghatározó történéseinek, így az egész folyamat megértéséhez néhány részletre még szükség van! Így, *Jimmy Carter*⁸ amerikai elnök az 1980. január 23-án meghirdetett ún. „Carter-doktrína”-ban – az *afganisztáni* szovjet invázióval összefüggésben – leszögezte: „bármely külső erő kísérletét arra, hogy megszerezze az ellenőrzést a *Perzsa-öböl* felett, az *Egyesült Államok* létérdekei ellen intézett támadásnak fogjuk tekinteni. Bármilyen szükséges eszközzel, akár katonai erő alkalmazásával is

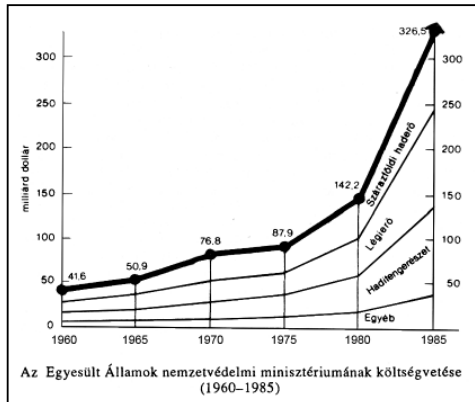
5 *Gorbacsov, Mihail Szergejevics* (1931-) orosz nemzetiségű szovjet politikus, 1985-től az SZKP főtitkára, majd a *Szovjetunió* elnöke. Reformkísérletei a hidegháború végéhez vezettek, de végül a kommunista rendszer bukását, a Szovjetunió széthullását eredményezték. 1990-ben a Nobel-békedíjjal tüntették ki. 1991 augusztusában a szovjet rendszert védelmező kommunista vetélytársai sikertelen puccsot kíséreltek meg ellene. Ennek nyomán betiltotta és feloszlatta a Szovjetunió Kommunista Pártját. Miután nem sikerült megakadályoznia a szovjet köztársaságok önállósulási törekvéseit, 1991. december 25-én lemondott a Szovjetunió elnöki tisztségéről. http://hu.wikipedia.org/wiki/Mihail_Szergejevics_Gorbacsov (A letöltés ideje: 2010. 02. 16.)

6 *Szaharov, Andrej Dmitrijevics* (1921-1989) szovjet-orosz magfizikus, politikai menekült, az 1975. évi Nobel-békedíj kitüntetettje. Róla kapta nevét az Európai Parlament 1988-ban alapított emberi jogi kitüntetése, a Szaharov-díj a gondolat szabadságáért. Az 1940-es évek második felében a hidrogénbomba előállításán dolgozott. A bomba 1953-ban készült el; Szaharovot még ebben az évben bevásztották a Tudományos Akadémiába. 32 évesen ő volt a legfiatalabb tag az akadémia történetében. Mivel 1979-ben helytelenítette a szovjet csapatok bevonulását *Afganisztánba*, 1980 elején *Gorkijba* (ma *Nyizsnij Novgorod*) száműzték. 1986-ban *Mihail Gorbacsov* pártfőtitkár hívására visszatért *Moszkvába*. Szaharov azonnal a demokratikus mozgalom egyik legfontosabb alakja lett. 1989-ben a kongresszus tagjává választották. Amnesztiát kért a politikai foglyoknak, támogatta a leszerelést, az etnikai konfliktusok békés megoldását. 1989 decemberében halt meg. http://hu.wikipedia.org/wiki/Andrej_Dmitrijevics_Szaharov (A letöltés ideje: 2010. 02. 16.)

7 *Bush, Herbert Walker* (1924-) az Amerikai Egyesült Államok 41. elnöke (1989-1993). Korábban ENSZ-nagykövet, CIA-igazgató, illetve – Ronald Reagan elnöksége alatt – alelnök (1981-1989). http://hu.wikipedia.org/wiki/George_H._W._Bush (A letöltés ideje: 2010. 02. 16.)

8 *Carter, Jr., James Earl „Jimmy”* (1924-) az Amerikai Egyesült Államok 39. elnöke (1977-1981), a Nobel-békedíj kitüntetettje (2002) http://hu.wikipedia.org/wiki/Jimmy_Carter (A letöltés ideje: 2009. 01. 26.)

visszaverjük ezt...⁹ Ezt „hagyományozta” utódjára, *Ronald Reaganre*, aki maga is meg akarta állítani hazájának a 70-es évek elejétől érzékelhető hanyatlását, illetve a *Szovjetunió* világszerte tapasztalható expanzióját. Ennek érdekében hatalmas – mint az alábbi táblázatból¹⁰ látható –, meredeken felívelő katonai költségvetést fogadtatott el.

Az Egyesült Államok nemzetvédelmi minisztériumának költségvetése (1960–1985)

A változások természetesen *Európát* sem hagyták érintetlenül: *Lech Wałęsa*¹¹ vezetésével a Szolidaritás nem hivatalos szakszervezeti mozgalom 1980 augusztusában országos sztrájkmozgalmat szervezett, melynek sikere következtében november 10-ére – a szocialista országokban elsőként – hivatalosan nyilvántartásba vett független szakszervezetté vált, mintegy tízmilliós tagsággal. A belső társadalmi erjedés megfékezése érdekében az 1981. februárban miniszterelnökké „előlépett” honvédelmi miniszter: *Wojciech Jaruzelski*¹² tábornok leváltotta *Gierek*¹³ első titkárát.¹⁴

Reagan elnök 1981 novemberében vetette fel – a korábban már felvillantott – „nullamegoldás” ötletét, miszerint a *Szovjetunió* szerelje le minden közép-hatósugarú rakétáját, s ennek ellentételeként ők nem telepítenék *Nyugat-Európában* a célpontjukat 5-8 perc alatt elérni képes Pershing-rakétaikat. Mivel a szovjet álláspont elutasító volt, az amerikai elnök 1983. március 23-án bejelentette „csillagháborús” terveit (SDI) azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy gazdaságilag roppantssa meg ellenfelét.¹⁵ Növekvő technológiai fölényére támaszkodva olyan „űrpajzs”

létrehozását tűzte ki célul, ami – a SALT-I felrúgásával – hatásos védelmet nyújthat a szovjet rakéták ellen. Következő lépésként, 1983 őszén megkezdte a rakéták telepítését *Nagy-Britanniában*, az *NSZK*-ban, illetve *Szicílián*.

A szovjet politikai rugalmatlanságot predesztinálta a vezetés „előregedése”, aminek következtében a folyamatosság sem volt biztosítva, hiszen *Leonyid Brezsnyev* halálát követően, 1982 és 1985 között két – szintén „elaggott” – főtitkár kellett megválasztani, majd röviddel később eltemetni *Jurij Vlagyimirovics Andropov*¹⁶ és *Konsztantyin Usztyinovics Csernyenko*¹⁷ személyében.

A fiatal – alig 54 éves – új főtitkár, *Mihail Gorbacsovot* a minden vonatkozásban felismert összeomlás arra készítette/kényszerítette 1985 tavaszán, hogy a szembenállást kooperációval váltsa fel. A belpolitikában a „glasznosztj” („nyilvánosság”) és a „peresztrojka” („eszmei átállítás”) „jegyében a kommunista rendszert az orosz tradícióknak is megfelelő felülről hozott reformok segítségével kívánták korszerűsíteni, vonzóbbá tenni. Ekkor még nem tudhatta, hogy a rendszer nem reformálható meg.¹⁸ A külpolitikában a „békés egymás mellett élés” célkitűzését a „békés együttélés” és az „elégleges védelem” igénye váltotta fel. Ez az „új hang” is közrejátszhatott abban, hogy *Ronald Reagan* a *reykjavíki* csúcson visszavonta ama korábbi kijelentését, miszerint „a *Szovjetunió* a gonosz birodalma”.

Folytatódott a szovjet belpolitika megreformálásának kísérlete is: az 1988. júniusi pártértekezleten *Mihail Gorbacsov* hitet tett a reformok véghezvitele és a cenzúra felszámolása mellett, továbbá a következő évi népi küldöttek kongresszusi választására többes jelölt állításának lehetőségét ígérte. Ez utóbbi rövidesen valóssággá vált: az 1989. május–júniusi választásokon – 1918 óta először – többekévesb szabad választások zajlottak a *Szovjetunióban*. Az pedig egyenesen „történelmi tett” volt, hogy 1990. februárban a szovjet alkotmányból törölték a párt vezető szerepét.¹⁹

Ügyszintén „korszakos”, – még nem sokkal korábban elképzelhetetlen – bejelentéssel lepte meg a világot, de különösen szövetségeseit *Mihail Gorbacsov* 1989. július 6-án a *strasbourgi* Európa Tanács ülésén, amikor kijelentette, hogy „teljességgel magukra az emberekre (azaz a szövetséges államokra – a szerző) tartozik”²⁰ jövőbeni útjuk, a *Szovjetunió* az elkövetkezőkben nem áll a reformok útjába. Még tovább ment a *máltai* csúcstalálkozón, amikor elkötelezte magát arra *Bush* elnök előtt, hogy nem szándékozik erővel hatalmon tartani a szocialista rendszereket.

A szovjet hatalom folyamatos megroggyanása – természetesen – kihatott szövetségeseire is. Ebben *Magyarország* járt az „élen”, a keletnémet turisták előtti

9 Fischer Ferenc: A megosztott világ. IKVA, Budapest, 1996. 323. o.

10 Uo. 324. o.

11 Wałęsa, Lech (1943–) lengyel politikus, a Szolidaritás (Solidarność) szakszervezeti mozgalom egyik alapítója, Nobel-békedíjas, államfő (1990–1995) http://hu.wikipedia.org/wiki/Lech_Wa%C5%82%C4%99sa (A letöltés ideje: 2010. 02. 17.)

12 Jaruzelski, Wojciech Witold (1923–) lengyel tábornok, politikus. 1985–1989 között az Államtanács elnöke, 1989-ben a Lengyel Népköztársaság elnöke, 1989–1990 között a III. Lengyel Köztársaság elnöke. Nevéhez fűződik a hadiállapot kihirdetése 1981. december 13-án. http://hu.wikipedia.org/wiki/Wojciech_Jaruzelski (a letöltés ideje 2010. 02. 17.)

13 Gierek, Edward (1913–2001) a Lengyel Egyesült Munkáspárt (LEMP) első titkára (1970–1980) http://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Gierek (A letöltés ideje: 2010. 02. 17.)

14 Judt, Tony: Európa története 1945 után. Európa Kiadó, Budapest, 2009. 190-191. o.

15 Ennek „eredményeként” a szovjet fegyverkezési kiadások az 1980-84-es években elérték a GNP 15,3%-át. Uo. 334. o.

16 Andropov, Jurij Vlagyimirovics (1914–1984) orosz nemzetiségű szovjet politikus, az SZKP főtitkára 1982. november 12-étől 16 hónappal később bekövetkező haláláig. http://hu.wikipedia.org/wiki/Jurij_Vlagyimirovics_Andropov (A letöltés ideje: 2010. 02. 17.)

17 Csernyenko, Konsztantyin Usztyinovics (1911–1985) orosz nemzetiségű szovjet politikus, 1984. február 13.–1985. március 10-ig az SZKP KB főtitkára, amely tisztség mellett 1984. április 11-től a *Szovjetunió* Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének elnöki posztját is betöltötte. http://hu.wikipedia.org/wiki/Konsztantyin_Usztyinovics_Csernyenko (A letöltés ideje: 2010. 02. 17.)

18 Fischer: i. m. 337. o.

19 Judt: i. m. 206-207. o.

20 Uo. 248. o.

„határnyitással”, amire úgy emlékezett 1990. augusztus 23-án *Helmuth Kohl*²¹ a Bundestagban, miszerint „Különös hálával szeretnék itt megemlékezni *Németh Miklósról*²², *Magyarország* akkori miniszterelnökéről. Csaknem pont tizenkét hónappal ezelőtt ígéretet tett nekünk, hogy *Magyarország* meg fogja nyitni határait az *NDK*-menekültek előtt. Ezzel tört ki az első kő a *berlini* falból.”²³ S, valóban: az *NDK* fennállásának 40. évfordulós *lipcsei* ünnepségén 1989. október 7-én *Mihail Gorbacsov* hiába figyelmeztette *Erich Honeckert*²⁴: „aki késlekedik, azt megbünteti az élet”²⁵, ő elégedett volt a „dolgok” állásával! Akkor, amikor októberben is egymást érték a tüntetések, aminek betetőzését a berlini fal november 9-i „leomlása” képezte.

A *Magyarországon* és az *NDK*-ban keltett orkán feltartóztathatatlanul söpört végig a többi szocialista országon is: november 10-én *Szófiában* leváltották *Todor Zsivkovot*²⁶, illetve 25-én lemondott a Csehszlovák Kommunista Párt teljes vezetősége, majd december 15-én letette az esküt az új kormány, 28-án pedig köztársasági elnökké választották *Václav Havelt*²⁷, győzött a „bársonyos forradalom”. E sorozat legtragikusabb eseményei *Romániában* zajlottak, ahol a december 13-án *Tőkés László*²⁸ püspök védelmében *Temesváron* virrasztó tömeg másnapra tüntetővé alakult át, majd egyre ellenőrizhetlenebbé váltak a folyamatok, aminek következtében *Nicolae Ceaușescut*²⁹ és feleségét december 25-én kivégezték.³⁰

A fent vázolt kül- és katonapolitikai lépések – természetesen – szorosan összefüggtek a két vezető katonai hatalom, valamint katonai szövetség doktrínáival. A vizsgált időszakban végig – egészen 1991-ig – változatlanul az 1971-ben elfogadott „Reális elrettentés” képezte az amerikai katonai stratégiai koncepciót.³¹ (Mivel nem különbözött lényegesen a korábbi „Rugalmas reagálás”-tól, a NATO nem is foglalkozott az új elképzeléssel.) A „Reális elrettentés” megalkotói abból indultak ki, hogy az *USA* gazdasági és katonai potenciálja továbbra is lehetővé teszi a katonai vezető pozíció megőrzését, s a hadászati nukleáris erők szintén

garantálják a szükséges elrettentést, ugyanakkor mind nagyobb szerepvállalást vártak el *nyugat-európai* és *japán* szövetségesüktől – alapvetően a hagyományos erő tekintetében. (A saját hagyományos erőket elsősorban közvetlen amerikai nemzeti célok érdekében alkalmazzák – a szerző) További új vonás, hogy a korábban elfogadott háborútípusokon (atom-világháború/globalis, illetve korlátozott/helyi háború) belül, az új helyzetben már lehetségesnek tartottak háborús szintér méretű atom-, illetve helyi háborút is. Ugyancsak figyelemre méltó eleme ennek a módosított elképzelésnek a „Légi-földi hadviselés” (Air-land Battle) hadművelleti elv, amit elsősorban az *európai USA*- és NATO-erőknél vezettek be a 70-es években. Ennek lényege, hogy „a szövetség erői hagyományos fegyverekkel, a legkorszerűbb elektronikai, lézer- és más technikák felhasználásával csapásokat mérnek az ellenség csapataira és objektumaira mintegy 300 km mélységig és ezzel megakadályozzák azok támadó hadműveletét. A »légi-földi hadviselés« során tervezett csapások elsőrendű céljai a szovjet (Varsói Szerződés – VSZ) hadsereg és front hadművelleti manővercsoportok voltak.”³²

Ami a szovjet és a VSZ hadászati elképzeléseket illeti, azok is – 1964 óta – változatlanul érvényben maradtak egészen 1985-ig. Az új szovjet (VSZ) katonai doktrínát *Leonyid Brezsnyev* és az őt támogató katonai erők elgondolásai határozták meg. Így, ebben a periódusban – a hadászati rakétacsapatok mellett – ismét egyenrangúnak ismerték el és fejlesztették fokozottan a szárazföldi, a légi, illetve a haditengerészeti haderőnemeket is. Az új szovjet (VSZ) doktrína szintén elismerte mind a világ-, mind a helyi háborúk lehetőségét, amelyeket tömegpusztító, vagy hagyományos fegyverekkel vívhatnak meg. A két világrendszer közötti háborút viszont csak koalíciós jellegű világháborúként tudták elképzelni, ahol a hadviselő felek az atom-, rakéta-, biokémiai és sugár-fegyverek, valamint kozmikus és egyéb katonai eszközök teljes arzenálját bevetik. Mivel az atomcsapásokat elsőként végrehajtó fél meghatározó hadászati előnyhöz juthat, döntő jelentőségű az erők és eszközök magas szintű harckészültsége. Ugyanakkor egy elkövetkező világháború kezdődhet hagyományos eszközökkel, amit követhet az atomfegyverek korlátozott, később korlátlan alkalmazása, majd a befejező haditevékenységek. Azonban, amikor a szovjet (VSZ) stratégiák körében is világossá vált a kölcsönös megsemmisítés veszélye, a 70-es években már elképzelhetőnek tartották azt, hogy „a VSZ és a NATO között kirobbanó háború folyhat a konvencionális pusztítóeszközök alkalmazásával, különösen a háború kezdeti, majd befejező periódusában. Ezen elképzelések szerint a háború kezdeti időszakában, a jelentős mennyiségi fölényben lévő szovjet (VSZ) szárazföldi csapatok, a frontok légi-erejének támogatásával képesek lettek volna a NATO védelmi rendszerének áttörésére és a hadsereg, valamint a front hadművelleti csoportok (a későbbiekben: hadművelleti manővercsoportok – a szerző) bevetésével rövid idő (10-15 nap) alatt hadászati sikerré fejleszteni a támadó hadműveleteket.”³³

21 Kohl, Helmut Josef Michael (1930–) német kereszténydemokrata politikus, a Német Szövetségi Köztársaság kancellárja 1982 és 1998 között http://hu.wikipedia.org/wiki/Helmut_Kohl (A letöltés ideje: 2010. 02. 17.)

22 Németh Miklós (1948–) politikus, az MSZMP KB Gazdaságpolitikai Osztályának vezetőhelyettese (1983-1986), osztályvezetője (1986-1987), a KB gazdaságpolitikai titkára (1987-1988); a KB (1987-1989), a Pol. Biz. (1988- 1989), valamint a Politikai Intéző Bizottság és az Elnökség tagja (1989. június-október), Miniszterelnök (1988. november-1990. május), országgyűlési képviselő (1990-1991), az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank egyik alelnöke. *Markó László*: Ki kicsoda a magyar történelemben. Helikon Kiadó, 2005. 218. o.

23 Fischer: i. m. 342. o.

24 Honecker, Erich (1912–1994) német kommunista politikus, a Német Szocialista Egységpárt (NSZEP) központi bizottságának főtítkára, az *NDK* államtanácsának elnöke. http://de.wikipedia.org/wiki/Erich_Honecker (A letöltés ideje: 2010. 02. 17.)

25 Judt: i. m. 224. o.

26 Zsivkov, Todor Hriszto (1911–1998) a Bolgár Kommunista Párt főtítkára 1962-től 1989. november 10-éig http://hu.wikipedia.org/wiki/Todor_Zsivkov (A letöltés ideje: 2010. 02. 17.)

27 Havel, Václav (1936–) cseh író, politikus, előbb csehszlovák (1989–1992), majd cseh köztársasági elnök (1993–2003) http://hu.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_Havel (A letöltés ideje: 2010. 02. 17.)

28 Tőkés László (1952–) református lelkész, az 1989-es romániai forradalom hőse, 1990-től 2009-ig a *Királyhágómelléki Református Egyházkerület* püspöke, 2007-től európai parlamenti (EP) képviselő. http://hu.wikipedia.org/wiki/T%C5%91k%C3%A9s_L%C3%A1szl%C3%B3#.C3.89letp.C3.A1ly.C3.A1ja (A letöltés ideje: 2010. 02. 17.)

29 Ceaușescu, Nicolae (1918–1989) a Román Kommunista Párt főtítkára (1965-1989), az Államtanács elnöke (1967-1989), köztársasági elnök (1974-1989) http://hu.wikipedia.org/wiki/Nicolae_Ceau%C5%9Fescu#Az_.C3.A1llami-.C3.A9s_p.C3.A1rtvezet.C3.A9sben (A letöltés ideje: 2010. 02. 17.)

30 Judt: i. m. 232–241. o.

31 Dr. Kőszegvári Tibor: A hadtudomány fejlődése az ókortól a 21. századig. Egyetemi tansegédlet, KLFK Hadtudományi Doktori Iskola, Budapest, ZMNE, 2008. 31. o.

32 Uo.

33 Dr. Kőszegvári Tibor: Katonai stratégiák és doktrínák a hidegháború korszakában. Egyetemi jegyzet. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) Doktori Iskola, Budapest, 2000. 26. o.

Az 1985 tavaszán az SZKP főtákarává választott Mihail Gorbacsov egy merőben új katonai doktrína kidolgozását tartotta szükségesnek, mivel felismerte, hogy a továbbiakban a Szovjetunió nem képes helytállni a Ronald Reagan elnök által 1983-ban meghirdetett „csillagháborús” (SDI-program) fegyverkezési versenyben. Ezzel összefüggésben többször találkozott a két államférfi, melynek eredményeként az 1985. novemberi genfi csúcstalálkozón megállapodtak abban, hogy „atomháborút sohasem szabad kirobbantani, és annak nem lehet győztese. Felismerve, hogy bármilyen konfliktus a Szovjetunió és az Egyesült Államok között katasztrofális következményekkel járhatna, hangsúlyozták: fontos, hogy elejét vegyék a kettőjük közötti bármilyen... háborúnak. Nem fognak katonai fölény elérésére törekedni...”³⁴. Ennek szellemében jelent meg az átdolgozott szovjet hadászati koncepcióban az „ésszerű és elégséges védelem” problémaköre. Hasonló szellemben fogant 1987-ben a Varsói Szerződés „Védelmi katonai doktrínája”. A tagállamok ezt elfogadó legfelsőbb politikai és katonai vezetői kijelentették, hogy egyetlen vitás kérdés megoldásának sem lehet eszköze a katonai erő, illetve, hogy lemondanak az atomfegyverek elsőként való alkalmazásáról, továbbá síkra szállnak a leszerelésért. Csak a meglepetésszerű lerohanás megakadályozására alkalmas nagyszámú fegyveres erők fenntartását tartották elfogadhatónak, s ezzel párhuzamosan állást foglaltak a legalacsonyabb szintű katonai egyensúly elve mellett.

A doktrína kidolgozói azonban „éber” maradtak: az „Ésszerű és elégséges védelem” elve mellett megtartották a „Megbízható védelem”, illetve a „Maximális biztonság” koncepcióit is. A NATO-ban szintén érvényben maradt „Nukleáris elrettentés” elvére hivatkozva, kritikus helyzetben elképzelhetőnek tartották atomfegyverek, illetve hadműveleti manővercsoportok alkalmazását is.

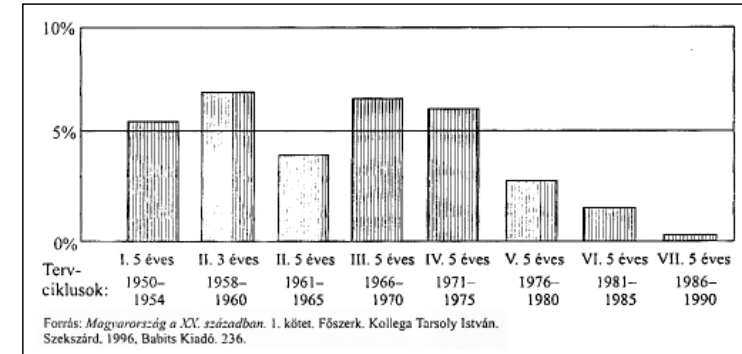
Mindennek azonban véget vetett a Szovjetunió, illetve a Varsói Szerződés összeomlása.

Az előző oldalakon vázolt – csúcspontokat és mélypontokat megjáró, sokszor hektikus, időnként tragikus, vagy éppen felemelő – események természetesen hol meghatározták, hol befolyásolták a magyar *belpolitikai* történéseket is.

A most tárgyalt évtized legnagyobb problémája Magyarország gazdasági helyzete volt, ugyanis az 1968 után beindult gazdasági növekedés – a rossz gazdasági döntések, a gazdasági reformelképzelések visszaszorítása, a külgazdasági problémák megszorodása, az 1973. évi olajárrobbanás következményei (mintegy ötszörösére növekedett néhány év alatt az olaj világpiacon) stb. következtében – megtorpant. A magyar tömegáru leértékelődött a külföldön, jelentősen romlottak a cserearányok. (Egységnyi szovjet olajért a '70-es évek végén nyolcszor annyi autóbust kellett szállítani, mint az évtized elején!) De az 1950–1980 közötti 3–3,60 Ft-os (ez utóbbi ár napjainkban már „mondabeli” legendává nőtt – a szerző) kenyérár 1980 és 1990 között 30 Ft-ra „szökött”. A nemzeti jövedelem évi átlagos növekedése 1976–1980 között 2,9% volt, míg ez az érték a következő 5 évben 1,6%-ra csökkent.³⁵

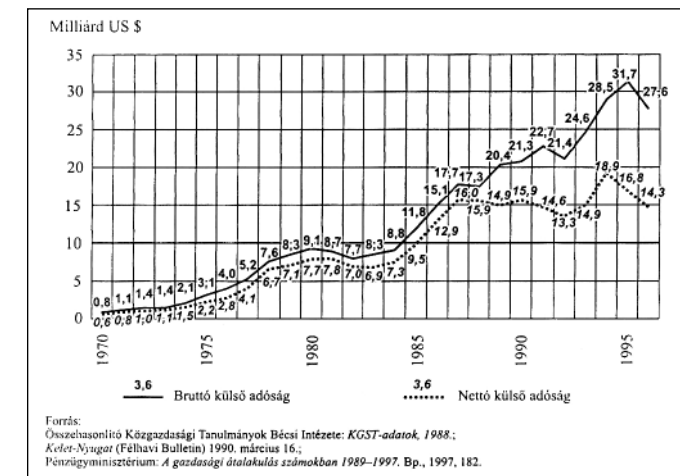
34 Uo. 27. o.

35 Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században. Harmadik, javított és bővített kiadás. Osiris Kiadó, Budapest, 2001. 450-454. o.

A nemzeti jövedelem alakulása

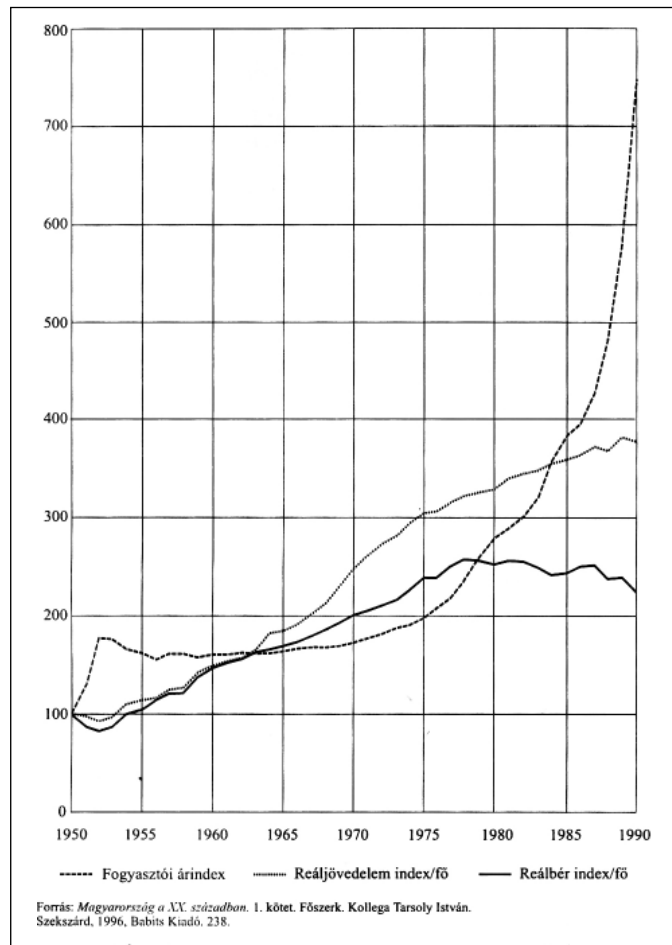
Ebben a helyzetben az energiaigényes ágazatok leépítése, innováció, takarékosági intézkedések bevezetése, létszámcsökkentés, a bérek befagyasztása vagy visszaszorítása lett volna a megfelelő lépés. Ehelyett azonban a teljes foglalkoztatás fenntartásának, valamint az életszínvonal folyamatos emelésének mindenek fölé helyezése jellemezte a gazdaságpolitikát. Ezt viszont, csak külföldi kölcsönök folyamatos felvételével lehetett biztosítani, aminek következtében – különösen 1982-től – egyre nagyobb mértékben eladósodott az ország, ahogy az *alábbi ábra* is érzékelteti. Mint látható, az 1980. évi 9,1 Mrd dolláros érték 1990-re 21,3 Mrd-ra ugrott.³⁶ A könnyebb kölcsönszerzést elősegítette az a tény is, hogy 1982-ben Magyarországot felvették a Nemzetközi Valutaalap és Világbank tagjai közé.³⁷

Magyarország adósságállománya 1970–1995 között

36 Uo. 453. o.

37 Jellemző a kor viszonyaira, Magyarország „mozgásterére”, hogy a magyar vezetés – nehogy ismét megtltsák – nem tájékoztatja előre a szovjet felet, hanem a szükséges jelentkezési okmányokkal külföldön készenlétben álló futár várta a Központi Bizottság pozitív döntését, így mire Moszkva tudomására jutott a tény, akkorra azok már Washingtonban voltak.

A fogyasztói árak, valamint a munkások és alkalmazottak reáljövedelmének és reálbérének alakulása, 1950–1990 között

Az egyéni boldogulás szempontjából azonban döntő jelentőségű volt, hogy a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága (MSZMP KB) – felülvizsgálva korábbi álláspontját – az 1980. februári határozatában kimondta: „a másodlagos gazdaságban általában hasznos tevékenység folyik, hiányt pótol.”³⁸ Ennek következtében ezrével alakultak meg kereskedelmi és ipari kisvállalkozások, gazdasági munkaközösségek (Gmk), illetve vállalaton belüli gazdasági munkaközösségek (Vgmk). Több mint 140 000 kisiparos ténykedett az országban. 1985-ben már a családok kétharmada-háromnegyede működött a második gazdaságban (is). Ezekre a pluszjövedelmekre rendkívül nagy szükség volt, hiszen – mint a *fenti táblázatból* is kitűnik – a '80-as években drámai mértékben eltértek a fogyasztói

árak és a reáljövedelmek/reálbérek.³⁹ Tehát megállapítható, hogy az újabb reformintézkedések – a kisebb eredmények ellenére – az adott körülmények között nem voltak képesek újabb növekedési pályára állítani a magyar gazdaságot.

A változó nemzetközi körülmények és a belső gazdasági gondok egyre gyorsabb erjedést eredményeztek a magyar társadalomban is. Az 1979-ben létrejött Szegényeket Támogató Alapot (SZETA) gombamód szaporodva követték az újabb és újabb társadalmi szervezetek, illetve kiadványok: a Rakpart Klub (1982), a Bibó István Kollégium (1983), a Szárszó Baráti Kör (1983), a Duna Kör (1984), a Bajcsy-Zsilinszky Baráti Társaság (1985); másrészt a Beszélő (1980), a Hírmondó, a Demokrata stb. 1985-ben 45 filozófus, közgazdász, történész, író és művész kereste *Monoron* a kiutat a társadalmi-gazdasági válságból.⁴⁰

A demokratizálódás kibontakozása fontos előfeltétele volt az 1983. évi III. törvénycikk elfogadása, ami kötelezővé tette a választások során a kettős jelölést, s a jelölteknek „csak” a Hazafias Népfront választási programját kellett elfogadniuk. Módot biztosított „spontán jelöltek” állítására is. A párt, a kormány és a szakszervezet meghatározó személyiségeinek „automatikus” bejutását mindössze egy 35 fős lista biztosította. Az 1985. júniusi országgyűlési választások eredményeként kicserélődött a képviselők 63%-a, s bár a 387 megválasztott 75,1%-a volt az MSZMP tagja, a 78 spontán jelöltből szintén bekerült 41 fő.⁴¹

A szellemi műhelyek is keményen dolgoztak, keresve a kiutat. Ezek közül kiemelkedett az 1986-ban közreadott „Fordulat és reform”, illetve a „Társadalmi Szerződés” c. program 1987 májusában. Ez utóbbi már különösen élesen fogalmazott: „A közmegegyezésnek vége... a hatalom nem fogja teljesíteni ígéreteit. A gazdasági hanyatlás következményei már a munkásság elitjét és a szellemi középrétegeket is elérték... Ahogy korábban a konszolidációs korszak sikereit, most a korszakvég kudarcát azonosítja az ország Kádár Jánossal. ... Egyetlen dolog van, amiben ma a munkástól pártkádérig mindenki egyetért: Kádárnak mennie kell!”⁴²

Ennek, a *Kádár János*⁴³ és szűkebb körének a hatalomból történő kiszorítása folyamatának fontos lépése volt, amikor az Országgyűlés felmentette *Lázár György*⁴⁴ miniszterelnököt és megválasztotta utódjául *Grósz Károlyt*⁴⁵. A bizonyos mérvű „kapkodás”-ról árulkodik, hogy az új miniszterelnök nem is mondott prog-

39 Uo. 478. o.

40 Gergely Jenő – Izsák Lajos: A huszadik század története. Pannonica Kiadó, 2000. 433. o.

41 Uo. 432. o.

42 Gergely – Izsák: i. m. 433. o.

43 Kádár János (1912–1989) írógép-műszerész, politikus, a Magyar Kommunista Párt Központi Vezetősége (MKP KV) és a Politikai Bizottság (Pol. Biz.) (1945–1948), majd a Magyar Dolgozók Pártja (MDP) KV (1948–1951, illetve 1956) és a Pol. Biz. (1948–1951), valamint a Szervező Bizottság (1950–1951) tagja, 1956-ban a KV titkára, majd első titkára, továbbá a KV Elnökségének elnöke. A Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) Ideiglenes Intéző Bizottságának (MSZMP IB) (1956–1957), majd Központi Bizottság (KB) (1957) elnöke. A KB és a Pol. Biz. (1957–1988) tagja, a KB első (1985-től fő-) titkára, 1988-tól a párt elnöke. Belügyminisztersége (1948–1950) alatt zajlottak – egyebek mellett – a *Rajk*- és a tábornoeperek. 1951-ben őt is letartóztatták és életfogytig tartó fegyházbüntetésre ítélték, de 1954-ben rehabilitálták. Nagy Imre 1956-os kormányában államminiszter, majd a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány (FMPK) miniszterelnöke (1956–1958 és 1961–1965). Többszöri ígérete ellenére sem akadémizálta meg Nagy Imre elítélését és kivégzését. *Markó*: i. m. 146–147. o.

44 Lázár György (1924–) műszaki rajzoló, politikus. Az Országos Tervhivatal (OT) előadója, főosztályvezető-helyettese, főosztályvezetője (1948–1958), elnökhelyettese (1958–1970); munkaügyi miniszter (1970–1973); az OT elnöke és miniszterelnök-helyettese (1973–1975), miniszterelnök (1975–1987). Az MSZMP KB (1970–1988) és a Pol. Biz. (1975–1988) tagja, az MSZMP főtitkár-helyettese (1987–1988). *Markó*: i. m. 185. o.

45 Grósz Károly (1930–1996) politikus, a Minisztertanács elnöke (1987–1988), az MSZMP főtitkára (1988–1989) http://hu.wikipedia.org/wiki/Gr%C3%B3sz_K%C3%A1roly (A letöltés ideje: 2010. 02. 18.)

38 Romsics: i. m. 455. o.

rambeszédet, helyette *Medgyessy Péter*⁴⁶ pénzügyminiszter vázolta a súlyos gazdasági helyzetet. A szeptember közepén elfogadott kormányprogram „kilátásba helyezte a monetáris visszafogást, a fizetési mérleg javítását és a költségvetési hiány csökkentését. A gazdasági élet szerkezetátalakítását az új adórendszerrel, a kétszintű bankrendszer hatékony tőkeátcsoportosító tevékenységétől, a támogatások felülvizsgálatától várta. A munkatervben nem esett szó sem a tulajdonosi rendszer megváltoztatásáról, sem a liberalizálásról, s főként nem a politikai és az intézményrendszer reformjáról.”⁴⁷

A „rendszerváltás”, illetve az elkövetkező évtizedek szempontjából meghatározó volt a majdani pártok csíráinak megjelenése: 1987 őszén *Lakiteleken* megalakult a Magyar Demokrata Fórum (MDF), s az itt elfogadott nyilatkozat szerint „A magyarság esélyeit kutató jelenlevők és felszólalók a józanság és megfontoltság jegyében igyekeztek mérlegelni a kilátás és a kikerülhetetlen megújulás, az igazán hatékony reform módjait. Az ország és a magyarság sorsáért érzett felelősségtől áthatva, az egybegyűltek szükségesnek és időszerűnek érzik olyan keretek létrehozását, amelyek arra szolgálnak, hogy a társadalom tagjai valódi partnerként vehessenek részt a közmegegyezés kialakulásában.”⁴⁸ 1988. március 30-án – önálló ifjúsági szervezetként – létrejött a Fiala Demokraták Szövetsége (Fidesz), május 1-jén pedig a Szabad Kezdeményezések Hálózata, amiből később megalakult a Szabad Demokraták Szövetsége (SZDSZ). A Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezetének zászlóbontása május közepén a szakszervezeti pluralizmus megjelenését jelezte.

Az 1988. májusi országos pártértekezlet – engedve a társadalmi és a párton belüli reformszárny nyomásának – a frissen kreált pártelnöki posztra „számúzte” *Kádár Jánost*, akit *Grósz Károly* követett a főtitkári székben. A Politikai Bizottságból kihagytak olyan emblematikus személyiségeket, mint *Aczél György*⁴⁹, *Gáspár Sándor*⁵⁰, *Havasi Ferenc*⁵¹, *Kádár János*, *Lázár György*, *Maróthy László*⁵², *Németh Károly*⁵³ és *Óvári Miklós*⁵⁴. A Központi Bizottság 105 tagja közül 39 főt nem választ-

tottak újra.⁵⁵ Ezek kedvezőbb feltételeket teremtettek az intézményrendszer átalakítására. Röviddel ezután megszűnt a pártközpont tudományos és kulturális osztálya, azaz felszámolták a kultúra pártirányítását és eltörölték a főhatóságok cenzúrajogát.

Nagy Imre és mártír társai újratemetése. Budapest, Hősök tere. 1989. június 16.

1988 szeptemberében az MDF már mint politikai párt működött, majd sokan követték példáját: novemberben az SZDSZ, illetve a Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Párt; 1989 elején a Kereszténydemokrata Párt, a Magyarországi Szociáldemokrata Párt, valamint a Magyar Néppárt, hogy csak a jelentősebbeket említsük. Az év végéig a pártok száma meghaladta a hatvanat. Ennek következtében, valamint a *Németh*-kormány november 24-i hivatalba lépésével ténylegesen működővé vált az Országgyűlés.

55 *Gergely – Izsák*: i. m. 435. o.

46 *Medgyessy Péter, Dr.* (1942–) közgazdász, politikus, miniszter, üzletember, 2002. május 27-e és 2004. szeptember 29-e között a Magyar Köztársaság 5. miniszterelnöke. 2004. augusztus 25-én a koalíciós partnerével, a Szabad Demokraták Szövetségével (SZDSZ) kialakult ellenséges viszony miatt lemondott hivataláról. Ezt követően 2004. szeptember 29-éig ügyvezető kormányfőként tevékenykedett http://hu.wikipedia.org/wiki/Medgyessy_P%C3%A9ter (A letöltés ideje: 2010. 02. 18.)

47 *Gergely – Izsák*: i. m. 434. o.

48 Uo. 433-434. o.

49 *Aczél György* (1917–1991) építőmunkás, politikus. 1935-től a Kommunisták Magyarországi Pártja (KMP) tagja. 1949. júniusban a *Rajk*-per kapcsán koholt vádak alapján elítélték, ahonnan 1954-ben szabadult, majd 1955-ben rehabilitálták. Az MSZMP KB (1956–1989) és Pol. Biz. (1970–1980) tagja, 1967-től a KB titkára. Miniszterelnök-helyettes (1974–1982). 1956 és 1988 között döntő befolyást gyakorolt a kulturális életre, hozzá kapcsolódik a „három T politikája” (Támogatni – Túrni – Tiltani). *Markó*: i. m. 8. o.

50 *Gáspár Sándor* (1917–2002) motorszerelő, politikus. 1936-tól az MSZDP, 1940-től egy kommunista csoportosulás, 1945-től pedig az MKP; az MKP KV (1946–1948), az MDP KV (1948–1956), majd az MSZMP KB (1956–1988) és Pol. Biz. (1962–1988) tagja. 1952-től a Szakszervezetek Országos Tanácsának (SZOT) a főtitkárhelyettese, 1955–1956-ban elnöke volt. A SZOT főtitkára (1956–1959 és 1965–1983), illetve elnöke (1983–1988). Az MSZMP Budapesti Bizottságának első titkára (1959–1961 és 1963–1965), a KB titkára (1961–1962), majd a Szakszervezeti Világszövetség elnöke (1978–1989) tisztét töltötte be. *Markó*: i. m. 102. o.

51 *Havasi Ferenc* (1929–1993) politikus, az MSZMP KB gazdasági titkára

52 *Maróthy László, Dr.* (1942–) politikus, a KISZ KB első titkára, az MSZMP KB titkára, miniszter

53 *Németh Károly* (1922–2008) magyar kommunista politikus, 1987-1988 között az Elnöki Tanács elnöke http://hu.wikipedia.org/wiki/N%C3%A9meth_K%C3%A1roly (A letöltés ideje: 2010. 02. 18.)

54 *Óvári Miklós* (1925–) az MSZMP KB ideológiai és kulturális, majd ideológiai titkára (1977–1985), a Pol. Biz. tagja (1977–1988), a KB irodavezetője (1985–1988) <http://hvg.hu/ugynok/20050323olvasomozgalom/page7.aspx> (A letöltés ideje: 2007. 08. 20.)

*Nagy Imre*⁵⁶ és mártírtársai 1989. június 16-i újratemetése, valamint *Kádár János* július 6-i halála végleg lezárta a legújabb kori magyar történelem egy fontos korszakát. A nyár folyamán zajló nemzeti kerekasztal-tárgyalások már egy újabb periódus megalapozását végezték el.

*Nagy Imre és mártír társai újratemetése.
Budapest, Rákoskeresztúri temető, 301. parcella. 1989. június 16.*

56 *Nagy Imre* (1896–1958) politikus, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) tagja (levelező: 1950; rendes: 1953) Az MKP KV (1944–1948) és a Pol. Biz. (1945–1949), illetve az MDP KV (1948–1951) és a Pol. Biz. (1951–1955; 1956), továbbá Elnökségének (1956. 10. 28–30.), majd az MSZMP IB (1956. 10. 30–11. 02) tagja. Miniszterelnök-helyettes (1952–1953), majd miniszterelnök (1953–1955, valamint 1956). Első miniszterelnöksége idején leállította a nehézipar erőltetett fejlesztését és a mezőgazdaság erőszakos kollektivizálását, megszüntette az internálótáborokat és a kitelepítést, létrehozta a Hazafias Népfrentot. Mindez közrejátszott abban, hogy *Rákosiék* átmeneti megerősödése idején, 1955-ben leváltották miniszterelnöki tisztségéből, majd kizárták a KV-ből és a Pol. Biz-ból. Ekkortól vált fokozatosan a reformellenzék vezérévé. 1956. november 1-jén kinyilvánította *Magyarország* kilépését a Varsói Szerződésből (VSZ) és az ország semlegességét. A Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány (FMPK) menlevele ellenére szovjet tisztí különítmény fogta el a jugoszláv követséget elhagyó politikusokat és a velük lévő családtagokat, ezt követően *Romániába* szállították őket. Itt tartóztatták le 1957 áprilisában, majd hazahozva perbe fogták társaival együtt. 1958. június 15-én a „népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés kezdeményezése és vezetése, valamint hazaárulás” vádjában bűnösnek találták, ezért kétél általi halálra ítélték. Egyik vádpontot sem fogadta el, kegyelmet nem kért. Másnap kivégezték. *Markó*: i. m. 214–216. o.

II. FEJEZET

A ZRÍNYI MIKLÓS KATONAI AKADÉMIA TEVÉKENYSÉGÉT BEFOLYÁSOLÓ MAGYAR NÉPHADSEREGI VISZONYOK AZ 1980-AS ÉVEKBEN

Már az 1979–1980. tanév első napján nagy megtisztelés érte az akadémiát, amikor *Czinege Lajos*¹ hadseregtábornok, honvédelmi miniszter az 1979. június 21-én kelt 0471. számú parancsában² – szeptember 1-jétől a további intézkedésig – megbízta *dr. Kolozsvári Sándor*³ ezredest, a híradó tanszék vezetőjét a *Szíriai Arab Köztársaság aleppói (Haleb)* Hadmérnöki Akadémia főparancsnokának tanácsadó-szakértője tisztség betöltésével, egyben a csoportparancsnoki teendők ellátásával.

Még ebben a hónapban – a fegyveres erők napja alkalmából – a Magyar Néphadsereg (MN) legfelső vezetése folyamatos korszerűsítése keretében – kiemelkedő tevékenységük elismeréseképpen – a *Magyar Népköztársaság* Elnöki Tanácsa kinevezte altábornaggyá *Kárpáti Ferenc*⁴ vezérőrnagy, politikai főcsoportfőnök, miniszterhelyettes és *Kovács Pál*⁵ vezérőrnagy, személyügyi főcsoportfőnök, miniszterhelyettes, illetve vezérőrnaggyá *Kamuti Sándor*⁶ ezredes, hadtest politikai osztályvezetőt, *Komáromi István*⁷ ezredest, az MN légvédelmi és repülőfelügyelő helyettesét; *dr. Lapos Mihály*⁸ ezredest, az MN hadtáptörzsfőnö-

1 *Czinege Lajos* (1924–1998) kovács, politikus. 1945-től az MKP tagja, a *Jász-Nagykun-Szolnok megyei* PB szervezőtitkára. 1951: százados, majd alezredes, a Honvédelmi Minisztérium (HM) tüzérszolgálat parancsnokának politikai helyettese (1951–1954). Az MDP KV Adminisztratív Osztályának vezetőhelyettese (1954–1955), vezetője (1955–1956); a KV Katonai Bizottságának tagja (1956–1957); az MSZMP *Szolnok megyei* Bizottságának első titkára (1957–1960); a KB tagja (1959–1988) és a Pol. Biz. póttagja (1961–1970). Honvédelmi miniszter (1960–1984), altábornagy (1960), vezérezredes (1962), hadseregtábornok (1978). A Minisztertanács elnökhelyettese (1984–1987). Az 1989-ben személyét érintő korrupciós, illetve hatalmi visszaélések vonatkozásában napvilágot látott vádak következtében lemondott rendfokozatáról. Új Magyar Életrajzi Lexikon. Főszerkesztő: *Markó László*. Magyar Könyvklub, Budapest, 2001. 1043–1044. o.

2 Hadtörténelmi Levéltár Magyar Néphadsereg (HL MN) 1979 – 232/587. őrzési egység (6. e.) (1979. 06. 21.)

3 *Dr. Kolozsvári Sándor* (1929–) ezredes, a ZMKA tanszékvezetője, a hadtudomány kandidátusa.

4 *Kárpáti Ferenc* (1926–) katonatiszt, vezérezredes. A '60-as években az MSZMP Néphadseregi Bizottságának első titkára, majd politikai főcsoportfőnök, miniszterhelyettes (1970–1985), illetve honvédelmi miniszter (1985–1990). Sokat tett – *Olah István* hadseregtábornokkal együtt – a hadsereg nemzeti jellegének erősítéséért.

5 *Kovács Pál* (1924–1992) altábornagy, politikai főcsoportfőnök, személyügyi főcsoportfőnök.

6 *Kamuti Sándor* (1931–) vezérőrnagy, MSZMP 5. HDS. PB első titkár.

7 *Komáromi István* (1930–) vezérőrnagy, légvédelmi hadtestparancsnok, MN hátszói és polgári védelmi parancsnok, a ZMNE „Pro Militum Artibus” („A hadtudományért”) kitüntetettje.

8 *Dr. Lapos Mihály* vezérőrnagy, az MN hadtáptörzsfőnökének első helyettese, a hadtudomány doktora.

zett munkát. Nos, ugyanekkor megszabta az 1983–1984. tanulmányi esztendő feladatait is.³ E szerint alapvetően kettős feladat áll az akadémia személyi állománya előtt: egyrészt végezni – magasabb szinten – az alaprendeltetéséből következő munkát, másrészt dolgozni a perspektivikus fejlesztésen.

A fő feladatok közé sorolta egyebek mellett:

- az oktatás beindításának teljes készenlétét;
- a potenciális ellenség gyakorlatainak fokozott figyelemmel kísérését, a szerzett tapasztalatok oktatásba történő beillesztését;
- kiemelt figyelmet fordítani a hadművészet új elveinek hasznosítására, az erőszakos folyóátkelésre, az éjszakai harcra, a rádióelektronikai harcra és a hadszíntérismeretre, a terepen folyó munkára, valamint az orosz nyelvű harcászati és szakismereti foglalkozások hatékonyságára;
- a tananyag-kidolgozást, az e téren tapasztalható lemaradások felszámolását, valamint e vonatkozásban is a felkészülést az új ho. (e.) harcászati szabályzat bevezetésére;
- tudatos törekvést arra, hogy a hallgatói évfolyammunkák és szakdolgozatok minél nagyobb mértékben gazdagítsák a korszerű tananyagbázist;
- az oktatási formák rugalmasabbá tételét, a gyakorlatiasság erősítését;
- a levelező hallgatók képzése tervezésének és lefolytatásának javítását;
- a Nevelési és Módszertani Irányelvek 1983 végéig történő kiadását, a tanszéki szakmódszertanok ugyanekkorra történő jóváhagyását;
- a képzés tervezése korszerűsítésének 1986-ra történő befejezését;
- fokozott figyelem fordítását a 2 éves levelező pedagógiai képzés szeptemberi indítására, valamint
- a külföldi hallgatók egyre jelentősebbé váló képzését.

A honvédelmi miniszter az augusztus 24-én kelt 0845. számú parancsával⁴ – szeptember 26-tól – tartósan vezényelte a Katonai Légvédelmi Parancsnoki Akadémia (*Kalinyingrád* – ez valószínűleg elgépelés a parancsban, *Kalinyin* helyett – a szerző) két hónapos tanfolyamára *Kurucz István* őrnagyot, a ZMKA rádiótechnikai tanszék aspiránsát.

Szeptember 16-án a 2 éves tartalékos tisztképző tanfolyamra beiskolázott, katonai szolgálatot nem teljesített 9 végzett hallgató tett esküt.⁵ A már többször említett – a Kossuth Lajos Katonai Főiskola ZMKA-ra kihelyezett pedagógiai levelező tagozatán – szeptemberben beindított képzés feltételeinek biztosítása érdekében az akadémia parancsnoka a 98. számú parancsában⁶ több személynek engedélyezte a munkaidőben itt folytatandó oktatói tevékenységet.

Ettől szokványosabb és minden tanévkezdéskor ismétlődő feladatokat tartalmaztak azok a parancsok⁷, amelyek egyrészt a 27 új oktató tanári felkészítésére,

illetve az 1984. évi felvételi vizsgákra történő felkészítésre intézkedtek. Ez utóbbi is csak a képzési szakokban és dátumokban tér el az előző évitől: ebben az évben az alapfakultásra összefegyvernemi (gl., pc.), csapatfelderítő, rakéta és tüzér, híradó, műszaki, repülő-, rádiótechnikai, határőr és szf. öfn. politikai munkás; a levelező fakultásra szárazföldi összefegyvernemi, míg a szovjet akadémiákra előkészítő nyelvi tanfolyamokra vegyivédelmi, hadtáp- és honi légvédelmi összefegyvernemi parancsnoki, repülőmegfigyelő, valamint páncélos- és repülőmérnöki szakokon kell felkészíteni a felvételizőket március 19–30., illetve május 21.–június 1. közötti felvételi vizsgákra.

A törzs-tanári állomány nyelvtudásának fontosságát továbbra is felismerték az előjárók, hiszen a 111. számú akadémiaparancsnoki intézkedés⁸ ebben a tanévben is lehetővé tette számukra az idegen nyelvi képzést. Az akadémiai nyelvvizsgára előkészítő orosz nyelvi csoportba 7, az angol nyelvibe 10, a németbe pedig 4 főt osztottak be. A foglalkozásokra az évek óta bevált időpontokban: heti 4×2 órában, 14.00-tól kerül sor. A vizsgákra való sikeres felkészülés érdekében 1984. január 16–27. és május 7.–június 8-a között napi 4 órás intenzív foglalkozást kell szervezni, a vizsgákra pedig június 11–15. között kerül sor. A politikai munkás hallgatók évközi államvizsgájára azonban nem lehetett ilyen hosszú felkészülést adni: a 112. számú akadémiaparancs⁹ a C–3 szf. öfn. és C–4 h. lé. öfn. osztályok november 4-i, illetve október 21-i harcászati államvizsgájára intézkedett, változatlan összetételű Államvizsga Bizottság, s a Hadművelési Csoportfőnökség által delegált Állami Vizsgáztató Bizottság elnökeinek közreműködésével.

Mint korábban láthattuk, *Simon* vezérőrnagy az augusztus 29-i vezetői értekezletén jelezte, hogy a későbbiekben – további adatok alapján – még pontosítja az 1983–1984. évi fő feladatokat. Nos, ezt a 094. számú parancsában¹⁰ végezte el. E szerint: „Fő feladatok: a harckészültség és az „M” feladatra való felkészültség magas szinten tartása; az ideológiai-politikai felkészültség továbbfejlesztése, az erkölcsi-fegyelmi helyzet folyamatos szilárdítása; az oktató-nevelő tevékenység hatékonyságának fokozása, az oktatási módszerek tökéletesítése; a tudományos munkatervben meghatározottak maradéktalan végrehajtása; az anyagi-technikai bázis szinten tartása, állagának megőrzése; a munka- és életkörülmények jelenlegi szintjének szerény fejlesztése; a vezetés operativitásának további fokozása, a követelménytámasztás és a számonkérés színvonalának növelése, a tervező-szervező munka, az ellenőrzés hatékonyságának javítása.” (12. o.) Ennek maradéktalan megvalósítása érdekében megparancsolt egy sor dolgot, amik alapvetően megegyeztek a 3. számú *lábjegyzetben* foglaltakkal. Amivel bővítenő, talán az, hogy a tudományos munkában fokozottabban hasznosítsák a *Szovjetunióban* kandidátusi fokozatot szerzettek új ismereteit, illetve fordítsanak kiemelt figyelmet az MN története kutatásában az akadémiára háruló feladatok megoldására, az akadémia történetének összefoglaló megírására. A káder- és személyügyi munka centrumába a megfelelő számú és felkészültségű tanári utánpótlás bizto-

3 HL KI 636/05/9. ó. e. (1983. 08. 29.)

4 HL KI 575/02/84. ó. e. A ZMKA PK-ának 084. sz. pcs-a (1983. 09. 07.)

5 HL KI 575/03/95. ó. e. A ZMKA PK-ának 95. sz. pcs-a (1983. 09. 16.)

6 HL KI 575/03/98. ó. e. (1983. 09. 22.)

7 HL KI 575/03/99. és 109. ó. e. A ZMKA PK-ának 99. és 109. sz. pcs-a (1983. 09. 22. és 10. 04.)

8 HL KI 575/03/111. ó. e. (1983. 10. 07.)

9 HL KI 575/03/112. ó. e. (1983. 10. 11.)

10 HL KI 575/02/94. ó. e. (1983. 10. 20.)

sítását állította, valamint azt, hogy a hallgatók beiskolázásánál fokozottan érvényesítsék a felvételi eljárás előírásait és követelményeit.

Időközben – október 24-én – az ezredtüzérfőnöki tanfolyam 7 hallgatója már be is fejezte tanulmányait. Ugyanekkor a tanári kar folyamatos ismeretbővítését sem hanyagolták el: a Politikai Főcsoportfőnökség Tudományos Tanácsa (TT) és a ZMKA TT-a közös rendezésében november 9-ére – túlnyomó részben az akadémia társadalomtudományi tanárait felkérve előadónak – tudományos konferenciát szerveztek az akadémián „A fegyverkezés hatásai” címmel.¹¹ A légvédelmi és repülőágazat tanárainak még ez sem volt elég: számukra november 15–16-ára törzsgyakorlást, majd 22–24-ére egyoldalú, egyfokozatú törzshadijátékot rendelt el a parancsnok „A honi légvédelmi hadtest hadszíntéri légvédelmi és légvédelmi hadműveletekben végrehajtásra kerülő harctevékenységének a megtervezése és megszervezése.” témában.¹²

Folytatódott a kibocsátások is: november 11-én a feladatmegfogalmazói tanfolyam 12, december 22-én pedig az „M” és hadkiegészítési szaktanfolyam 20 hallgatója intett búcsút a tanintézetnek.¹³ De folytatódott a „szabályozásdömping” is! Az év utolsó előtti napján jelent meg az akadémiaparancsnok 0123. számú intézkedése¹⁴ a személyi állomány továbbképzésének szabályozására az 1984–1985. időszakra. Ebben 22 oldalon részletezte az akadémia hivatásos, továbbszolgáló és polgári alkalmazotti állománya ideológiai-politikai továbbképzése; a törzs-tanári tiszti kar hadműveleti-harcászati, szakmai és pedagógiai-módszertani felkészítése; a zászlósok és tiszthelyettesek, valamint a kinevezett polgári alkalmazottak általános katonai és szakmai kiképzése cél- és feladatrendszerét, követelményeit, végrehajtása rendjét, témáit, időtartamát és időpontját, felelőseit stb.

Az 1984. év is tanfolyamzárással kezdődött: január 12-én kibocsátották a politikai munkás átképző tanfolyam 54 hallgatóját. Ugyanakkor indult új is: a tanári kar kijelölt tagjai részére számítástechnikai tanfolyam megtartását rendelték el.¹⁵ Ezzel akarták a három – egyenként 15 napos, 90 órás – tanfolyamra beosztottak számára biztosítani, hogy jártasságot szerezzenek a BASIC programnyelv, a hálószerkesztő és -rajzoló program, valamint a haderőnemi programok alkalmazásában. A három tanfolyamra összesen 32 főt iskoláztak be.

A 9. számú akadémiaparancs¹⁶ a felvételi vizsgák előkészítésére és végrehajtására intézkedett. E szerint március 19–30-a között a rakéta és tüzér, a csapatfelderítő, a híradó, a műszaki, a vegyvédelmi, a hadtáp, a honi légvédelmi összefegyvernemi, a repülő-, a rádiótechnikai parancsnoki, a repülőmegfigyelő, valamint a páncélos- és repülőmérnöki szakokra, míg május 21.–június 1. között az összefegyvernemi alap- és levelező, a határőr alap- és levelező, illetve a szf. öfn. politikai munkás szakokra pályázók felvételiznek. Ezt követően kijelölte a felvételi bizottságot és albizottságokat, rögzítette feladataikat, a különböző szervek tenni-

valóit. A marxizmus-leninizmus kérdéseiből összevont írásbelit kellett tartani legfeljebb 2 órás időtartamban, míg a harcászati-szakismeretire max. 4 órát szántak. A szóbeli vizsgáztatásra mindenütt 15–20 percet kell tervezni személyenként.

A honvédelmi miniszter január 9-én a 01. számú parancsával¹⁷ – február 11-étől – tartósan vezényelte az akadémia egyik főtanárát a Csapatlégvédelmi Katonai Akadémia (Kijev) 3 hónapos tanfolyamára. A 21. számú akadémiaparancs viszont a C–5-6 II. éves szf. öfn. politikai munkás hallgatók március 9-i és 13-i filozófia, illetve a C–1 szf. öfn. és C–2 h. lé. öfn. pol. munkás osztályok május 3–4-i politikai gazdaságtan államvizsgáira intézkedett a sokéves séma szerint. Emellett folytatódott a „tanfolyami nagyüzem” is: a politikai főcsoportfőnök a március 21-én kelt 023. számú parancsával¹⁸ 20 tisztelet vezényelt tartósan a ZMKA április 16.–június 22-ig tartó 10 hetes vezető-továbbképző tanfolyamára.

1984 tavaszán ismét napirendre került a munkahelyi demokrácia fejlesztésének kérdése. Ezért az akadémia parancsnoka a 42. számú intézkedésében¹⁹ – a szakszervezetekkel egyetértésben – újra értelmezte annak tartalmát, rendeltetését; fórumrendszerét és közvetlen, illetve közvetett formáit, hatáskörét, valamint működési rendjét, továbbá a parancsnokok (munkahelyi vezetők) ebbéli feladatait.

Demokrácia ide, vagy oda, a hallgatók nem vitathatták meg a 035. számú akadémiaparancsot²⁰, melyben elrendeltetett az A–3, 14-15 (ez utóbbiból csak 6 fő), A–20-27 és C–5, 6 osztályok terepen levezetendő parancsnoki és törzsvezetési gyakorlata június 25–28-a között – a tavalyihoz hasonlóan – *Tatabánya–Kisbér–Pápateszér* térségében. Azonban ezt megelőzték az előkészítő foglalkozások 20-án *Gyöngyös–Eger–Jászberény–Verpelét* helyőrségekben, illetve 21-én a ZMKA-n. A gyakorlat módszere egyoldalú, kétfokozatú parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat, terepen, híradó eszközök alkalmazásával.

A honvédelmi miniszter április 11-i 0374. számú parancsával 3, a személyügyi főcsoportfőnök ugyanekkor 0361. számú parancsával további 4 tisztelet vezényelt tartósan az április 16. – június 22-ig tartó 10 hetes vezető-továbbképző tanfolyamára.²¹

A 041. számú akadémiaparancs²² tette közzé az 1983–1984. tanulmányi évre meghirdetett hallgatói pályázat eredményét. A beérkezett 150 pályázat döntő többsége megfelelt a követelményeknek, s a felkért bírálók állásfoglalása alapján két pályamunkát részesítettek akadémiaparancsnoki dicséretben és nívódíjban (különdíjban, 4000 Ft); három akadémiaparancsnoki dicséretben és I. díjban (3000 Ft), amiből egy kétszerős, így a díj megosztva 1500-1500 Ft; négyet akadémiaparancsnoki dicséretben és II. díjban (2500 Ft), ebből egy kétszerős, így a díj megosztva 1250-1250 Ft; három akadémiaparancsnoki dicséretben és III. díjban (2000 Ft), amiből egy kétszerős, így a díj megosztva 1000-1000 Ft; egyet III. díjban (2000 Ft) és nyolcat akadémiaparancsnoki dicséretben. Az akadémiapa-

11 HL KI 575/03/114. és 116. ó. e. A ZMKA PK-ának 114. és 116. sz. pcs-ai (1983. 10. 24., illetve 28.)

12 HL KI 575/02/104. ó. e. A ZMKA PK-ának 0104. sz. int-e (1983. 11. 03.)

13 HL KI 575/03/117. és 133. ó. e. A ZMKA PK-ának 117. és 133. sz. int-ei (1983. 11. 11. és 12. 22.)

14 HL KI 575/02/123. ó. e. (1983. 12. 30.)

15 HL KI 576/01/3. ó. e. A ZMKA PK-ának 03. pcs-a és 010. sz. int-e (1984. 01. 12., illetve 27.)

16 HL KI 576/3/9. ó. e. (1984. 02. 02.)

17 HL KI 576/01/11. ó. e. A ZMKA PK-ának 011. sz. pcs-a (1984. 02. 15.)

18 HL KI 576/3/21. ó. e. (1984. 03. 12.) valamint a HL KI 576/01/29. ó. e. A ZMKA PK-ának 029. sz. pcs-a (1984. 04. 09.)

19 HL KI 576/3/42. ó. e. (1984. 04. 12.)

20 HL KI 576/01/35. ó. e. (1984. 04. 16.)

21 HL KI 576/01/32. ó. e. (1984. 04. 19.)

22 HL KI 576/01/41. ó. e. (1984. 04. 28.)

Feladatszabás terepen. 1980-as évek

Magyar–szovjet hallgatói vegyes törzsek. 1980-as évek

rancsnok-helyettesek összesen 18 pályázót részesítettek dicséretben és 8 pályamunkát fogadtak el szakdolgozatként, míg az illetékes tanszékvezetők 28-at évfolyammunkaként. Az arra alkalmas dolgozatokat az Akadémiai Közleményeknek, az Akadémiai Értesítőnek és a Hallgatói Közleményeknek meg kellett jelenteni.

A 20. számú lánbjegyzetben szereplő parancsból következően az akadémiaparancsnok szf. öfn. helyettese május 10-én kiadta a 045. számú szervezési intézkedését²³ a hallgatói gyakorlatra vonatkozóan. Ez alapvetően megegyezik a fenti paranccsal, csak tovább részletezi a feladatokat. Azonban itt már a gyakorlat terepeként Környe–Kisbér–Noszlop–Csákvár szerepel. Az is megtudható, hogy június 20-án törzsgyakorló foglalkozás lesz, 21-én „M” és „HKSZ” feladatok, 25–28-án terepen, 29-én értékelés az akadémián. A résztvevők terén is mutatkozik eltérés, ugyanis ebben az intézkedésben már nem szerepel az A–26 osztály, s az A–25 híradóosztályból is mindössze 4 főt igényeltek, akárcsak a pluszként megjelent A–11 osztályból. Összesen 165 hallgató vesz részt a gyakorlaton. A tavalyihoz hasonlóan 1–1 gl. ho. parancsnokságot és törzset, illetve hk. e. parancsnokságot és törzset, továbbá 3 gl. e. parancsnokságot és törzset, valamint ho. közvetleneket terveztek létrehozni.

Hasonló „megpróbáltatások” vártak a tüzérhallgatókra is: nekik az évente ilyenkor esedékes egyéni tűzfeladatot, terepen történő tűzvezetést és éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlatot kell majd végrehajtaniuk május 21–25. között a várpalotai tüzérségi lőtéren.²⁴ Az A–11 osztály a „A gl. zászlóalj támogatá-

tó tüzérosztály éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlata támadásban” feladatot hajtja végre, míg az A–23 – az ezúttal is hallgatók által kidolgozott – „Tüzérezred (gl. ETÜCS) éleslövészettel egybekötött önálló harcászati gyakorlata támadásban”-t.

Ebben az évben szintén igénybe vehették 14, vagy 7 napra, illetve 3 napot nem meghaladó hétfélig szervezett pihenésre az akadémia dolgozói a nagyon kedvelt, családias *dobogókői* csapatüdülőt. A beutaltakat az akadémia térítésmentesen szállította az üdülőbe és vissza. A 14 napos üdülés térítési díja felnőtteknek 700, 14 éven aluli gyermekeknek 336 Ft volt. Nem igényjogosultak számára ugyanez 1428, illetve 700 Ft-ot tett ki. Vendégétkezést is biztosítottak: reggelit – 15, ebédet – 20, vacsorát – 13, míg a frissensültet – 20 Ft-ért.²⁵

„A hallgatók tűzvezetési és tüzérlövészeti tudása színvonalának növelése... és a vizsga-éleslövészeti eredményes végrehajtása érdekében... a Szárazföldi Összefgyvernemi Helyettesem (*sic!*)... az alapfakultás rakéta-tüzér (*sic!*) hallgatói részére (osztályonként) tüzérlövészeti versenyt hirdetett.”²⁶, amire az A–11 és A–23 osztály minden hallgatója benevezett, de a feltételeket csak 8, illetve 6 fő teljesítette. Ezért Nagy Lajos ezredes – osztályonként – az I–III. helyezettek serlegét, a versenyfeltételeknek megfelelt többi résztvevőnek pedig oklevelet adományozott.

23 HL KI 576/01/45. ó. e. (1984. 05. 10.)

24 HL KI 576/3/51. ó. e. A ZMKA PK-ának 51. sz. pcs-a (1984. 05. 14.)

25 HL KI 576/3/54. ó. e. A ZMKA PK-ának 54. sz. pcs-a (1984. 05. 14.)

26 HL KI 576/3/59. ó. e. A ZMKA PK-ának 59. sz. pcs-a (1984. június)

Nyomdai dolgozók közösségépítése. Balról Bajtai Lajos és Balásházi Ferencné fotósok, Kardos István nyomdavezető. 1980-as évek

A 60. számú akadémiaparancsnoki intézkedés²⁷ viszont már az 1984. évi nyelvvizsgáztatásra intézkedett. E szerint az orosz írásbeli június 11-én és július 3-án, míg a szóbeliek június 14-én és július 5-én (a júliusi dátumok a hallgatókra vonatkoznak), az angol és német írásbelik pedig június 11-én, a szóbelik június 14-én lesznek. Az elmúlt években kialakult gyakorlatnak megfelelően, Nagy Lajos ezredes intézkedett²⁸ a hallgatói gyakorlat értékelésének előkészítésére, megadva annak fő szempontjait. Amíg az érintettek erre készültek, megjelent a tüzérhallgatók – korábban jelzett – gyakorlatának értékelése.²⁹ Ennek lényege, hogy mindkét osztály hallgatói „Kiváló”-ra hajtották végre az egyéni vizsga éleslövészetet, illetve „Jó”-ra a harcászati gyakorlatokat. Ezek során – tapasztalatszerzés céljából – ebben az évben is jelen voltak a szovjet Tüzérparancsnoki Akadémiára készülő. A harcászati gyakorlatok legtanulságosabb tapasztalatai, illetve újszerű mozzanatai között említendő a „Mély merevzárótűz”, valamint a „Kettős mozgózártűz” megtervezése és végrehajtása; a PTK-1096 asztali számológép használata, ami nagymértékben növelte a számítások pontosságát és gyorsaságát, s végezetül a különleges (kőd-, világító- és időzített gyújtóval szerelt) lövedékek alkalmazása elősegítette a hallgatók gyakorlati tapasztalatainak növekedését.

Megszaporodtak a kibocsátások is: június 14-én fejezte be tanulmányait a politikai munkás tiszték továbbképző tanfolyamának 26, illetve a párt-, állami és tömegszervezeti vezetők tanfolyamának 37 hallgatója.³⁰ De mindez, csak „előszelle” volt a nagy megmérettetésnek: az akadémia parancsnoka a 056. számú parancsában³¹ – a szokásos tartalommal és elvek alapján – intézkedett a július 11–24-e közötti államvizsgák előkészítésére és végrehajtására. De ezzel még nem fejeződött be a tanév, így a személyi főcsoportfőnök még június 13-án is, a 0609.

számú parancsával³² 13 tisztet vezényelt a ZMKA állományába, a június 18-tól július 6-ig tartó 3 hetes matematika előkészítő tanfolyamára. Ugyanitt engedélyezte 4 BM-es tiszt részvételét is.

A nyári hónapok a nagyobb lélegzetű szabályozók kibocsátásának az időszakai is voltak: június 29-én jelent meg az akadémiaparancsnok – 13 oldalas – 71. számú intézkedése³³ az akadémián folyó közművelődési tevékenység továbbfejlesztésének feladataira. A bevezetőjében rámutattak arra, hogy „A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia fontos szerepet tölt be a Magyar Néphadsereg tiszti állományának felkészítésében és azzal összefüggésben a közművelődési feladatok hadseregben belüli teljesítésében. Az MSZMP MN-i Bizottsága 1975. évi közművelődési határozata, a honvédelmi miniszter elvtárs 32/1976. sz. parancsa, valamint az akadémiaparancsnok 53/1977. sz. intézkedése (a bürokrácia »malmai« megint csak lassan őröltek! – a szerző) végrehajtásának eredményeként az akadémián kibontakozott, céltudatosra vált és jelentős eredményeket ért el a közművelődési tevékenység.” (3. o.) Az akadémia Közművelődési Tanácsa összességében megfelel a vele szemben támasztott követelményeknek. Ugyanakkor, az aránylag magas ideológiai-politikai és katonai-szakmai képzettséggel rendelkező tiszti állomány jelentős része nem él kellő differenciáltsággal a művelődési lehetőségeivel, némi lemaradás tapasztalható az általános műveltség fejlesztése és a test-kultúra igényesebb művelése terén. Ezért a jövőben még nagyobb szükség van arra, hogy a hivatásos állomány korszerű, magas színvonalú, általános politikai és katonai műveltséggel, a szocialista emberre jellemző tulajdonságokkal, az oktató-nevelő és tudományos munkához szükséges jártasságokkal, valamint készségekkel rendelkezzen! Ezt követően – az előbbiekkal összefüggésben – egy sor „kapcsolódó” és 10 végrehajtandó feladatot rendelt el. Mindennek alapján a Közművelődési Tanácsnak az év végéig át kellett dolgoznia működési rendjét.

Ezt követte 3 nappal később az akadémia tananyagbázisára vonatkozó 25 oldalas intézkedés³⁴, amit „A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia oktató-nevelő munkájában alkalmazott tananyag kidolgozása, elbírálása, jóváhagyása, valamint a kidolgozók elismerése egységes rendjének megteremtése érdekében” (3. o.) adtak ki. Ebben az általános elvek alapos részletezését (I. fejezet) követően, a II. fejezetben pontosították a különböző fogalmakat, terminológiákat, tartalmakat, mint például:

- elméleti tananyag (tankönyv, jegyzet, kézikönyv, tansegédlet, kompendium, annotáció, szemelvények);
- alkalmazó tananyag
 - a) bemutató feladat;
 - b) a feladatmegoldás gyakorlását szolgáló tananyagok
 - hadművelési és harcászati összefegyvernemi/fegyvernemi teljes feladat,

27 HL KI 576/3/60. ó. e. (1984. 06. 01.)

28 HL KI 576/3/61. ó. e. A Gyakorlatvezetés 61. sz. int-e (1984. 06. 04.)

29 HL KI 576/01/49. ó. e. A ZMKA PK-ának 049. sz. pcs-a (1984. 06. 06.)

30 HL KI 576/3/65-66. ó. e. A ZMKA PK-ának 65. és 66. sz. pcs-a (1984. 06. 14.)

31 HL KI 576/02/56. ó. e. (1984. 06. 22.)

32 HL KI 576/02/57. ó. e. A ZMKA PK-ának 057. pcs-a (1984. 06. 22.)

33 HL KI 576/3/71. ó. e. (1984. 06. 29.)

34 HL KI 576/3/77. ó. e. A ZMKA PK-ának 77. sz. int-e (1984. 07. 02.)

- harcászati összefegyvernemi/fevegvernemi/szakcsapat rövid és röpfeladat,
- hadijáték, vezetési/tűzvezetési gyakorlat, harcászati út, csapat-, üzemi és laboratóriumi gyakorlat, ellenőrző tananyag, ellenőrző foglalkozás, vizsgafeladat.

A III. fejezet az akadémiai oktató-nevelő munkában alkalmazandó tananyagbázis leírását adja, ahol külön-külön részletezték a társadalomtudományi tantárgyak oktatásához – ezen belül megkülönböztetve a politikai munkás, illetve a parancsnoki tagozat, valamint a politikai munkás átképző tanfolyam hallgatói számára –, továbbá a hadtudományi tantárgyak oktatásához biztosítandó tananyagbázist.

Ez utóbbin belül is külön-külön kategóriát képezett:

- a hadművészet története;
- a hadművészet alapjai;
- a szárazföldi/honi légvédelmi csapatok, illetve a katonai légierő hadműveleti művészete;
- a szárazföldi, valamint a honi légvédelmi csapatok összefegyvernemi harcászatainak; a haderőnemek fevegvernemi harcának, továbbá szakcsapatai harcban való alkalmazásának/harcbiztosítási feladatainak; a szárazföldi/honi légvédelmi csapatok harcászatainak; az általános repülőharcászat; a repülőfevegvernemi harcászat alapjai; a repülő harctevékenysége a szárazföldi csapatok harcában;
- a REVA-ismeret;
- a katonai szervezés és hadkiegészítés;
- a parancsnokok és törzsek felkészítése, a csapatok kiképzése;
- a szakismeret;
- a katonai gazdaságtan;
- a hadszíntérismeret;
- az általános haditechnikai ismeretek;
- az idegen nyelv;
- a matematika, valamint
- a hadtudományi kutatómunka alapjai oktatásának tananyagbázisa.

A következő fejezetben a tananyag-kidolgozás elrendelésének, elbírálásának és jóváhagyásának szabályait rögzítették, míg az V. fejezetben a tananyag kidolgozóinak elismerését és díjazását.

Július 3-án befejezték tanulmányaikat az orosz nyelvi előkészítő tanfolyam hallgatói, illetve napvilágot látott a hallgatói parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat értékelése is.³⁵ Ez utóbbi részletezésére azért nem térek ki, mert – hála a parancsszerkesztők „energiatakarékosságának”, – szó szerint lemásolták

az előző évi értékelést, mindössze a jutalmazásra fordított 112 500 Ft mutatott 19 400 Ft-os növekedést. (Ennyivel nőtt volna az infláció? – a szerző)

Simon vezérőrnagy már jó előre biztosította a törzs-tanári állomány felkészülésének előfeltételeit a november 12–14-i „KŐSZEG–84” fedőnevű egyoldalú, kétfokozatú törzshadijátékra.³⁶ Ebben meghatározta a törzshadijáték tárgyát („A koalíciós állományú összefegyvernemi hadsereg támadó hadművelete során, az ellenség felvonuló tartalékainak találkozási ponttal történő szétverése és a siker kifejlesztése erdős-hegyes terepen, atomfegyverek alkalmazása és bonyolult rádióelektronikai helyzet viszonyai között.”), célját (ismeretbővítés az adott témában), mozzanatait, valamint a feldolgozandó oktatási kérdéseket, továbbá a szükséges állományelosztást. Kutatási feladatot is meghatározott: „A HDS. HMCS. (hadműveleti manővercsoport – a szerző) alkalmazásának elvei a hadsereg támadó hadművelete során, atomfegyverek alkalmazása és bonyolult rádióelektronikai helyzet viszonyai között.”

Július 7-én, már megjelent a július 27-i kibocsátó ünnepségre vonatkozó intézkedés is.³⁷ A tervek szerint a 12 órakor kezdődő oklevélátadási ünnepséget díszebéd követi, majd – az előző évihez hasonlóan – 15.30-tól az MN Művelődési Házában központi ünnepség, amit miniszteri fogadás zár.

Sajnos, ez az év különösen szűkmarkú volt a kutatóhoz, most még az államvizsgákat előkészítő parancs sem volt fellelhető a Központi Irattárban, így ismét az ZMKA története³⁸ segít ki a bajból. A túloldali *táblázatból* kitűnik, hogy az előző évihez viszonyítva ebben az évben 13-mal többen (243 fő) végeztek, s szinte minden mutatóban gyengébben teljesítettek. Ami az államvizsga-összesítéseket illeti, az átlagok: politikai gazdaságtan 3.68 (1983-hoz képest -0.29); filozófia 3.78 (-0.1); pártpolitikai munka 4.28 (+0.1!); munkásmozgalom története 3.92 (-0.18); harcászat 4.05 (-0.01), akadémia összesen 3.97 (-0.1) és 30 (-1) kitüntetéses oklevél. Ami az osztályátlagokat illeti, az előző évinél többen abszolvták államvizsgáikat 4-es alatti átlaggal (2-szeres!). Az akadémia parancsnoka elrendelte a ZMKA alap- és levelező fakultásán, továbbá a Szovjetunió katonai akadémiaiban 1984-ben kitüntetéses (vörös) diplomával végzettek nevének a Kiválóak tábláján való megörökítését az alábbiak szerint: *Varga István* hőr. ezredes; *Scharrer János* és *Szabó József* alezredes, *Csörge Lajos* hőr. alezredes; *Antalóczi Árpád*, *Avramucz Tivadar*, *Bakó István*, *Balogh Alajos*, *Becske Bálint*, *Benke Gyula*, *Czigler György*, *Deli Ferenc*, *Ender Gusztáv*, *Jurij Nyikolajevics Epoletov*, *Felker Lajos*, *Füzesi Ottó*, *Geges József*, *Gonda András*, *Gramantik Péter*, *Hegedűs Sándor*, *Horváth Zoltán*, *Husztai András*, *Kecskeméti Sándor*, *Kosaras László*, *Molnár István*, *Nyíri Gyula*, *Polyák István*, *Réger Béla*, *Ribárszki István*, *Sarok Pál*, *Simon Zoltán*, *Sólyom László*, *Varga Ferenc*, *Varga István* és *Viola Mátyás* őrnagy, *Percze László* és *Virányi Gergely* hőr. őrnagy, *Takács János* r. őrnagy; *Zikher Antal* százados, *Kiss Mihály* r. százados, valamint *Kincses Imre* főhadnagy.³⁹

36 HL KI 576/02/60. ő. e. A ZMKA PK-ának 060. sz. pcs-a (1984. 07. 04.)

37 HL KI 576/3/76. ő. e. A ZMKA PK-ának 76. sz. pcs-a (1984. 07. 07.)

38 ZMNE Múz. A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története VII. köt. III. fej.

39 HL KI 576/3/86. ő. e. A ZMKA PK-ának 86. sz. pcs-a (1984. 07. 27.)

35 HL KI 576/3/77. ő. e. A ZMKA PK-ának 75. sz. pcs-a (1984. 07. 03.), valamint HL KI 576/02/59. ő. e. A ZMKA PK-ának 059. sz. pcs-a (1984. 07. 04.)

FEGYVERNEM (szakág)	Lét- szám	AZ ÁLLAMVIZSGÁK ÁTLAGEREDMÉNYE					OKLEVÉLFOKOZAT		
		Pol. gazd.	Filo- zófia	Pol. munka	Mu. mozg. t.	Harc- és szat	Átlag	Kitün- tetéses	Oklevél
Összefegyvernemi (A-20)	11				4,13	4,09	4,11	3	8
Összefegyvernemi (A-21)	13				3,85	4,23	4,04	1	12
Csapatfelderítő (A-22)	13				3,92	4,38	4,16	3	10
Rakéta és tüzér (A-23)	12				3,75	3,50	3,63	2	10
Fv,pc.és gjmű.techn. (A-24)	12				3,75	4,17	3,96	1	11
Híradó (A-25)	17				4,00	4,12	4,06	2	15
Hadtáp (A-26)	14				4,07	4,14	4,11	1	13
Határőr (A-27)	16				4,00	4,50	4,25	1	15
Repülő (B-4)	16				3,93	4,38	4,16	3	13
Pol.munkás (szf.öfn.) (C-3)	18	3,83	4,00	4,33	4,06	3,89	4,02	2	16
Pol.munkás (h.lé.öfn.) (C-4)	16	3,88	3,81	4,19	4,13	4,19	4,04	2	14
Szárazföldi öfn. (L-10)	19				3,72	3,47	3,59	1	18
Határőr (L-11)	18				3,82	4,28	4,10	3	15
Honi légvédelmi öfn. (L-12)	20				3,72	4,10	3,92	2	18
Pol.munkás (szf.öfn.) (L-13)	16	3,31	3,50	4,31	4,00	3,50	3,73	1	15
Pol.munkás (hadtud.kieg.) (L-8)	12					3,83	3,83	2	10
ALAPFAKULTÁS		3,68	3,78	4,28	3,92	4,05	3,97	30	213
LEVELLEZŐK									
ÖSSZESEN:	243								

Ismereteim szerint először fordult elő, hogy a honvédelmi miniszter a július 25-én kelt 0859. számú parancsával⁴⁰ a ZMKA-n, a Politikai Főiskolán, valamint a Szovjetunió és a Lengyel Népköztársaság katonai tanintézetében tanúsított kiemelkedő tanulmányi eredményeik elismeréseként kitüntetett a Haza Szolgálatáért Érdemérem arany fokozatával 5, ezüst fokozatával pedig 20 tisztet.

Ugyanebben az akadémiaparancsban⁴¹ gyűjtötték csokorba az akadémiát végzetek kinevezési parancsait is. E szerint: szeptember 1-jei hatállyal a személyügyi főcsoportfőnök a július 25-én kelt 0891. számú parancsával kinevezett új beosztásba 91 tisztet; a politikai főcsoportfőnök a július 20-án aláírt 047. számú parancsával 29 főt. A belügyminiszter-helyettes a július 17-i 005/658. számú parancsával megszüntette vezénylését 2 rendőrtisztnek. A honvédelmi miniszter a július 31-én kelt 0891. számú parancsával – augusztus 27-ével – tartósan vezényelt 3 éves alaptagozati képzésre a Frunze Katonai Akadémiára (Moszkva) 5, a Páncélos Csapatok Katonai Akadémiájára (Moszkva) 5, a Katonai Híradó Akadémiára (Leningrád) 6, a Katonai Tüzér Akadémiára (Leningrád) 5, a Katonai Műszaki Akadémiára (Moszkva) 4, a Katonai Légvédelmi Parancsnoki Akadémiára (Kalinyin) 5, a Katonai Csapatlégvédelmi Akadémiára (Kijev) 5, a Katonai Hadtáp és Szállítási Akadémiára (Leningrád) 5, valamint a Gagarin Katonai Repülőparancsnoki Akadémiára (Monyino) 5 tisztet.

Czinege Lajos hadseregtábornok 36. számú, az akadémiát végzeteket köszöntő parancsa⁴² arra figyelmeztette – a korábbiakhoz képest keményebben – az ünnepeket, hogy „Kibocsátásukra olyan időszakban kerül sor, amikor a nemzetközi helyzet, a világpolitikában a kedvezőtlen tényezők és folyamatok aggasztóan megsokasodnak.” (1. o.) Ezért „Elvárom, hogy az akadémián megnövekedett tudásuk birtokában – új beosztásaikban – maradéktalanul eleget tegyenek a megnövekedett minőségi követelményeknek... Váljanak mielőbb alárendeltjeik hivatott és szakavatott vezetőivé.” (3. o.)

A tanév lezárásához még egy hónapot kellett várni, amikor is Simon vezérőrnagy értékelte⁴³ az 1983–1984. tanulmányi évet. Ami a tömör lényegét illeti: „Az Akadémia személyi állománya az előttünk álló feladatokat eredményesen végrehajtotta. Javult az oktató-nevelő tevékenység hatékonysága, tökéletesedtek oktatási módszereink, korszerűsödött tananyagbázisunk. Nőtt a tanári igényesség a képzés tartalmi kérdéseinek oktatásában és a számonkérésben. Eredményesen hajtottuk végre a tudományos munkaterv feladatait, valamint javult a hallgatók tudományos tevékenységének minősége és az azt elősegítő tanári munka színvonala. Javult a vezetés operativitása, emelkedett a követelménytámasztás és a számonkérés színvonala, fokozódott az ellenőrzés hatékonysága, színvonala-sabb lett a tervező-szervező tevékenységünk.” (2. o.) Ezenkívül még kiemelendő, hogy szükséges tovább szilárdítani a fegyelmet (ittasan okozott közlekedési balesetek, a magánélet és az együttélés normáinak megsértése, tanulmányi feye-

40 HL KI 576/02/70. ó. e. A ZMKA PK-ának 070. sz. pcs-a (1984. 08. 13.)

41 HL KI 576/02/70. ó. e. A ZMKA PK-ának 070. sz. pcs-a (1984. 08. 13.)

42 HL KI 154/02/36. ó. e. A ZMKA PK-ának 36. sz. pcs-a (1984. 07. 27.)

43 HL KI 576/02/85. ó. e. A ZMKA PK-ának 085. sz. pcs-a (1984. 09. 27.)

lem stb.); tovább növekedett a végzős hallgatók összefegyvernemi szemlélete, ami egyre inkább megfelel a csapatok által támasztott követelményeknek, miáltal a harc vezetése és irányítása területén is megállják helyüket. Továbbra is gond azonban, hogy a tanárok még mindég kevés gondot fordítanak a dinamikai helyzetek több változatú megoldására. Javult viszont a parancsnoki munka számítástechnikai támogatása oktatásának gyakorlatiassága, a hallgatók többsége kezdeti jártasságot szerzett a harcászati feladatok és a hadijátékok alkalmával a számítógépek felhasználásában. Ugyanakkor még nem rendelkeznek kellő ismerettel az alárendeltségükbe kerülő, illetve a támogató repülőkhöz számukra adandó reális feladatszabáshoz.

A tudományos munka elősegítette az új hadművészeti elvek körültekintő adaptálását, a tananyagba történő beillesztését. Befejezés előtt áll az akadémia történetének kiadás előtti összegzése. Elkészült és jóváhagyásra felterjesztették az akadémia Doktori Szabályzatát.

Megerősödött a katonapolitikai kutató- és előadócsoport. Számottevő sikerek születtek a tudományos káderképzés terén. Nem kellő mértékű viszont a tanári és hallgatói kutatómunka színvonala, a tudományos értékű dolgozatok létrejöttének tanszéki támogatása, valamint a hallgatói tudományos körök hatékony irányítása.

A káder- és személyügyi munka biztosította a megfelelő tanári utánpótlást, bár a pályázati rendszer csak kismértékben segíti a kiválasztásukat. Bevált az egyéves felkészítésük gyakorlata. Az intenzívebb nyugállományba vonulás miatt tovább csökkent a kiválóan felkészült, nagy tapasztalatú tanárok aránya. Az elkészült minősítések formailag és tartalmilag kielégítik a követelményeket, de tovább javítandó a személyre szabottságuk.

A vezetés területén nagy előrelépést jelent a Számítógépes Tanulmányi Információs Rendszer (SZTIR) 1984. szeptember 1-jei bevezetése feltételeinek megteremtése. Ezzel lezárult az 1983–1984. tanév.

Az új kiképzési periódus közeledtének csalhatatlan jele volt a parancsdömping, amit a 072. számú akadémiaparancs⁴⁴ foglalt magába. Így, a honvédelmi miniszter a július 13-án kelt 0837. számú parancsával 1984. szeptember 1-től 1985. július 31-ig tartóan vezényelt a ZMKA hadműveleti tanfolyamára 15 tiszte; szeptember 1-jei hatállyal áthelyezett a személyügyi főcsoportfőnök a július 25-én kiadott 0793. számú parancsával az alapfakultás szárazföldi összefegyvernemi szakára 23, rakéta- és tüzérre 10, csapatfelderítőre 16 (köztük *Boda József*⁴⁵ főhadnagyot), műszakira 15, híradóra 26, rádiótechnikaira 10, repülőparancsnokira 15, az összefegyvernemi politikai munkásra 2, valamint az 1985–1986. tanévre hadtáp szakra 2 tiszte; a politikai főcsoportfőnök a június 26-i 041. számú parancsával öfn. pol. munkás szakra 29, a nyelvi előkészítő tanfolyamra pedig 6 főt, továbbá a személyügyi főcsoportfőnök július 12-én kelt 0790. számú parancsával a ZMKA orosz nyelvi előkészítő tanfolyama összefegyvernemi szakára 5, páncélos-parancs-

nokira 5, páncélosmérnök-parancsnokira 3, rakéta- és tüzérparancsnokira 5 (köztük *Benkő Tibor* főhadnagyot⁴⁶), repülőmérnökre 5, honi légvédelmi összefegyvernemi parancsnokira 10 (egyebek mellett *Tömböl László*⁴⁷ főhadnagyot és *Varga László* századost), híradóparancsnokira 6, hadtápparancsnokira 7, hadtáp közlekedési parancsnokira 6, vegyvédelmi parancsnoki szakra pedig 5 tiszte.

A személyügyi főcsoportfőnök a július 23-án kiadott 0795. számú parancsával felvett a levelező fakultás összefegyvernemi szakára 36, a politikai főcsoportfőnök a július 26-i 054. számú parancsával ugyanide, a 2 éves politikai munkás hadtudományi kiegészítő szakra 7 tiszte. Ugyanő, az e napon kiadott 053. számú parancsával – szeptember 1-jei hatállyal – tartóan vezényelt a politikai munkás átképző tanfolyamra 50 főt. A személyügyi főcsoportfőnök július 17-én, a 0792. számú parancsában – szeptember 3-tól december 21-ig – tartóan vezényelt 20 főt a ZMKA mozgósítási és hadkiegészítési tanfolyamára. A belügyminiszter-helyettes viszont a július 17-i, illetve augusztus 8-i 005/664. és 007/261. számú parancsaival szeptember 1-jével vezényelt a határőr szakra 15 és a híradóra 4 hőr. tiszte, illetve – nem jelölve, melyik szakra – 3 rendőr és 1 hőr. tiszte.

Három bekezdéssel előbb, már volt szó a SZTIR-ről. Nos, az akadémiaparancsnoki ígéretnek megfelelően, augusztus 24-én meg is jelent 93. számú intézkedése⁴⁸ a Számítógépes Tanulmányi Információs Rendszer bevezetésére – kísérleti jelleggel – 1984. szeptember 3-tól az alap- és levelező fakultás osztályaiban, a tanfolyamok kivételével. Az állandó adatok szolgáltatói a tanév kezdetére – a levelező hallgatók vonatkozásában november 30-áig – biztosítsák a kezdeti információkat; a tanulmányi osztályvezető ugyanekkorra adja ki a szervezeti és a tanulmányi struktúra kódrendszerét; a REVA tanszék hozza létre az adatbázist és szeptember 7-étől rendszeresen gyűjtse a változó adatokat, majd október 10-étől kezdje meg a lehetséges, 1985. január 31-ére pedig biztosítsa a teljes körű adat-szolgáltatást. A tanulmányi osztályvezető és a REVA tanszék vezetője – a szerzett tapasztalatok alapján – 1985. május 31-éig tegyen közös javaslatot a rendszer teljes körű bevezetésére.

A tudományos továbbképzés szempontjából fontos mérföldkő volt a szeptember 4-én kiadott 46/1984. (HK.24.) HM-számú utasítás⁴⁹ a tudományos továbbképzésről és a hadtudományban szerzhető egyetemi doktorátusról. A *Csémi Károly* vezérezredes, államtitkár által aláírt dokumentum bevezetőjében rögzítették: „A Magyar Néphadseregben /a továbbiakban: MN/ folytatott tudományos továbbképzésről és a hadtudományokban a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián /a továbbiakban: ZMKA/ szerzhető egyetemi doktorátusról – a tudományos fokozatokról és a tudományos minősítésről szóló 1983. évi 24. számú törvényerejű rendelettel, az annak végrehajtására kiadott 38/1983. /XI.3./ MT-számú rendelettel, továbbá a tudományos továbbképzésről szóló 72/1982. /XII.10./ MT-számú rendelettel összhangban – az alábbiakat rendelem el.” (1. o.)

44 HL KI 576/02/72. 6. e. (1984. 08. 16.)

45 *Dr. Boda József* (1953–) r. dandártábornok, a *kambodzsai, mozambiki és bosznia-hercegovinai* magyar kontingens régió parancsnoka, a *grúziai* ENSZ-misszió rendőri parancsnoka, a BM Nemzetközi Oktatási és Polgári Válságkezelési Központ főigazgatója, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat főigazgatója, PhD.

46 *Dr. Benkő Tibor* (1955–) vezérezredes, a HM Honvéd Vezérkar főnöke, PhD.

47 *Tömböl László* (1957–) mk. vezérezredes, a HM HVK főnök.

48 HL KI 576/3/93. 6. e. (1984. 08. 24.)

49 HL KI 154/02/46. 6. e. (1984. 09. 04.)

Kulcsár Kálmán akadémikus a szociológia tanszéken. 1980-as évek

Az általános rendelkezésben – egyebek között – rögzíti, hogy az MN-ben a tudományos továbbképzés (TTK) a katonai akadémiát, vagy egyetemet (egyetemi jellegű főiskolát) végzett – elsősorban fiatal tisztek – felsőfokú képesítés utáni (posztgraduális) továbbképzésének egyik formája, ami lehetőséget teremt az eddiginél magasabb szintű hadtudományi, szakmai és társadalomtudományi ismeretek megszerzésére, továbbá tudományos kutatómunka végzésére. A tudományos továbbképzést sikeresen befejezett tiszt az előző képesítését meghaladó katonai és politikai képzettségűnek minősül. A továbbképzés az MN-ben a hadtudomány, a haditechnikai tudományok, a társadalomtudományok hadüggyel kapcsolatos témáit, továbbá ezekhez szorosan kapcsolódó tudományterületeket, valamint a BM állományába tartozók esetében a belső védelem (a továbbiakban: hadtudomány) területét dolgozza fel. A TTK-t a vezérkari főnök irányítja. „A Zrínyi Miklós Katonai Akadémiáról szóló – az 1983. évi 23. számú törvényerejű rendelettel módosított – 1971. évi 23. számú törvényerejű rendelet alapján a ZMKA-n az általános szabályok alapján egyetemi doktorátus szerezhető.” (3. o.)

A továbbiakban az utasítás részletezi a pályázati és felvételi eljárást; az ösztöndíjas és a levelező ösztöndíjas továbbképzésének szolgálati feltételeit; a kutatóhely feladatait; a külföldi továbbképzés lehetőségeit és feltételeit, valamint az MN hivatásos állományába nem tartozó szakemberek tudományos továbbképzését.

Az egyetemi doktorátus megszerzése a ZMKA-n fejezet – sok más mellett – rögzíti, hogy:

- az itt szerzett doktorátussal kizárólag a hadtudományokban végzett tudományos kutatómunka eredménye ismerhető el;
- ezáltal a ZMKA-nak fontos szerepe van a kiemelkedő képességű hallgatók tudományos munkára való ösztönzésében és módszertani felkészítésében;
- az akadémián speciális tartalommal oktatott tantárgyak alapjául szolgáló tudományterületeken szerezhető egyetemi doktorátus;
- a TTK-sel és az egyetemi doktorátussal összefüggő jogköröket a ZMKA Tanácsa gyakorolja;
- a doktorátus megszerzésének feltételeit és módját, az eljárás rendjét – a vezérkari főnök által jóváhagyott – „ZMKA Doktori Szabályzata” tartalmazza;
- a hadtudomány kandidátusát és doktorát – kérelem alapján – a ZMKA-n egyetemi doktorátus illeti meg.

Ez az utasítás 1984. szeptember 1-jén lép életbe és rendelkezései az 1983. szeptember 1-jén felvettekre is vonatkoznak.

Az új tanévvel változás következett be az akadémia vezetésében is: a honvédelmi miniszter július 5-én kelt 02075. számú parancsával⁵⁰ – szeptember 1-jei hatállyal – felmentette beosztásából *dr. Zágoni Ernő* ezredest, az akadémia parancsnokának társadalomtudományi helyettesét, akit „A társadalomtudományi oktatás és kutatás szervezésében, fejlesztésében, a tisztek eszmei-politikai felkészítésében közel három és fél évtizeden át magas fokú hivatástudattal, elkötelezettséggel végzett kiemelkedő eredményes (*sic!*) munkássága elismeréséül (a honvédelmi miniszter – a szerző) előterjesztésére a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa VÖRÖS CSILLAG ÉRDEMRENDELLEL tüntette ki. Egyidejűleg... a hivatásos szolgálatban meghatározatlan időre visszatartotta és figyelembe véve magas fokú felkészültségét, a tudományos kutatómunkában szerzett tapasztalatait, jártasságát... tartósan vezényelte a Hadtörténeti Intézet állományába. Feladatára – a Magyar Néphadsereg története kutatási eredményeinek feldolgozásában, összegzésében – a Magyar Néphadsereg politikai főcsoportfőnöke intézkedik”. (*Dr. Zágoni Ernő* ezredes kiválásával az akadémia az első kandidátusát, borotvaéles eszű, az egyik legfelkészültebb társadalomtudósát, korrekt, emberséges vezetőjét veszítette el. Tehetsége alapján mind beosztásban, mind rendfokozatban többre hivatott volt! – a szerző.)

Ugyanebben a parancsban a honvédelmi miniszter a fenti dátummal *dr. Szabó Miklós*⁵¹ alezredest, a hadművészet története tanszék vezetőjét nevezte ki a ZMKA parancsnok társadalomtudományi helyettesévé és egyidejűleg előléptette ezredessé.

A személyügyi főcsoportfőnök az augusztus 28-án aláírt 01018. számú parancsával⁵² – szeptember 1-jei hatállyal – áthelyezett 18 tisztet az alapfakultás általános felderítő (katonadiplomáciai) szakára.

50 HL KI 154/02/77. 6. e. A ZMKA PK-ának 077. sz. pcs-a (1984. 09. 11.)

51 *Dr. Szabó Miklós* (1942–) altábornagy, a Zalka Máté (Bolyai János) Katonai Műszaki Főiskola (1989–1991), majd a ZMKA (1991–1996) parancsnoka, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem alapító rektora (1996–2007), az MTA rendes tagja.

52 HL KI 154/02/77. 6. e. A ZMKA PK-ának 077. sz. pcs-a (1984. 09. 11.)

Ebben az évben sem maradhatott el a törzs-tanári állomány – több éve érvényes táblázat alapján történő – testnevelési normakövetelményeinek a felmérése, illetve az új oktatók tanári felkészítése.⁵³ Az előbbit október 8. és 31. között kellett végrehajtani, míg az utóbbit 31 fő részvételét rendelték el a központi felkészítésen (október 1–19.)

Az akadémia parancsnoka a korábban idézett 085. számú parancsában⁵⁴ nemcsak az előző tanévet értékelte, hanem feladatot is szabott az 1984–1985. tanévre. Ennek lényege: „Az elért eredmények megszilárdításával és folyamatos javításával folytatnunk kell az Akadémia rendeltetéséből adódó képzést és továbbképzést. Továbbra is törekednünk kell (arra – a szerző), hogy a képzés mindjobban feleljen meg a társadalmi és a néphadseregi igényeknek és fokozottabban vegye figyelembe a társadalomtudományok és a hadművészet legújabb eredményeit. Ez irányú munkánk során a fő figyelmet továbbra is a gyakorlatias képzés megvalósítására, a parancsnoki-vezetői feladatok magabiztos elsajátítására, a nevelőmunka módszereinek fejlesztésére, az oktató-nevelő munka személyi és tárgyi feltételeinek javítására kell fordítani.” (13-14. o.) Ezek érdekében külön kiemelte:

- a személyi állomány készüljön fel az akadémia fennállása 35. évfordulójának méltó megünneplésére;
- a 40. évfordulós díszszemlén a díszszószóló méltóan képviselje a tanintézetet;
- mind a tanárok, mind a hallgatók tegyenek meg mindent a tanulmányi és tanítási idő maximális hatékonyságú kihasználásáért;
- korszerűsíteni kell az államvizsgatételeket, módosítani a kidolgozása rendjét szabályozó útmutatót;
- kezdjék meg az új tartalmú katonai gazdaságtan⁵⁵ tantárgy oktatását és indítsák be – a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen együttműködve – a katonai közgazdászképzést;
- a hadtudományi oktatásban fordítsanak a korábbiaknál nagyobb figyelmet a hallgatók lényeglátásának fejlesztésére, a beszédkultúra javítására és ebben a tanári példamutatásra;
- a levelező képzésben javítsák a képzés tervezésének és az oktató-nevelő munka hatékonyságát, a parancsnoki képzésben vezessék be a felkészülést orientáló társadalomtudományi előadásokat és szemináriumokat;
- a nyelvképzésben összpontosítsanak az állami nyelvvizsga követelményeire, illetve indítsák be a törzs-tanári állomány részére az állami nyelvvizsgára felkészítő kétéves képzést;

- készüljenek fel az új ötéves tervidőszak tudományos feladatainak megtervezésére; magas szinten lássák el az új rendszerű tudományos továbbképzéssel és az egyetemi doktorátussal kapcsolatos tennivalókat; fordítsanak nagy figyelmet az akadémia történetének megírására, de általában is emeljék a kutatómunka színvonalát;
- a káder- és személyügyi munkában továbbra is alapvető feladat a káderfejlesztési feladatok és az állományváltás tervszerű végrehajtása, illetve az, hogy a minősítések során értékeljék a korábban megszabott feladatok végrehajtását, illetve határozzanak meg további feladatokat;
- az érintettek tekintsék kiemelt feladatuknak a tájékoztatás és tájékozódás rendszerének továbbfejlesztését.

Ebben a feladatszabásban, de több korábbi okmányban is találkozhattuk az oktatókkal szemben támasztott folyamatos követelménytámasztással, s az ezek teljesítésére tett nagy erőfeszítésekkel. Nos, ennek kézzelfogható eredménye például, hogy a híradó tanszék minden tanára rendelkezett felsőfokú pedagógiai képesítéssel.⁵⁶

Szeptember 27-én az akadémia parancsnoka az oktatási bázisok fejlesztésére intézkedett,⁵⁷ mivel megállapítása szerint az akadémia oktatástechnikai bázisa és bázisobjektumai sem mennyiségileg, sem minőségileg nem elégítik ki a velük szemben támasztható jogos követelményeket. A meglévő 29 kabinet, szaktanterem, laboratórium, harcálláspont és más oktatástechnikai bázisobjektum alig 50%-a minősíthető korszerűnek, a többi korszerűtlen, vagy csak szükségszerűen megfelelő. Így elrendelte 6 objektum felújítását, korszerűsítését; kettőnél a szükséges javításokat, állagmegóvást és esztétikai felújítást; további két esetben folytatni kell a folyamatban lévő fejlesztést; 7 objektumnál biztosítani a folyamatos szinten tartást.

A törekvő polgári oktatók erőfeszítéseinek elismeréseként – a 4/1979. számú HM-utasítás alapján – Simon vezérőrnagy szeptember 1-jével 6–6 oktatót nevezett ki adjunktussá, illetve tanársegéddé. A következőkben viszont a „jövőt” tartotta szem előtt, amikor az 1985. évi felvételi vizsgákra intézkedett.⁵⁸ Ez utóbbiból tudható, hogy ekkor a ZMKA alapfakultására összefegyvernemi, rakéta és tüzér; fegyverzeti, páncélos- és gépjármű-technikus, hadtáp, REVA, csapatlégvédelmi rakéta és tüzér, honi légvédelmi rakéta, repülő-, határőr, valamint szárazföldi összefegyvernemi és összefegyvernemi, rakéta és tüzér, politikai munkás szakra; a levelező fakultásra szárazföldi összefegyvernemi, honi légvédelmi összefegyvernemi, továbbá szf. öfn. politikai munkás szakra, míg a szovjet akadémiákra előkészítő nyelvtanfolyamra rádióelektronikai, műszaki és híradóparancsnoki, páncélos-mérnöki, összefegyvernemi, rakéta és tüzér, csapatlégvédelmi, honi légvédelmi összefegyvernemi és repülőparancsnoki szakra, *Lengyelországba* pedig

53 HL KI 154/3/102. és 106. ó. e. A ZMKA PK-ának 102. és 106. sz. int-e (1984. 09. 11. és 13.)

54 HL KI 154/02/85. ó. e. (1984. 09. 27.)

55 Az 1984-1985. tanévtől ugyanis a politikai gazdaságtan és hadigazdaságtan tanszékeken a politikai gazdaságtant, a gazdaságpolitikai kérdéseket és a hadigazdaságtant egységes rendszerbe ötvözöttan oktatták közel 400 órás tematika alapján, ami kibővült a katonai gazdaságtan oktatásával. *Rataj Endre* ezds.: Politikai gazdaságtan és hadigazdaságtan tanszék. Akadémiai Közlemények. 120/2. Az akadémia szerveinek története II. kötet. Társadalomtudományi ágazat tanszékeinek története. ZMKA, Bp. 1986. 61. o.

56 *Déry Konstantin* ezds. – *Estók János* alez.: Híradó tanszék. Akadémiai Közlemények. 120/3. Az akadémia szerveinek története III/B. kötet. Szárazföldi ágazat tanszékeinek története. ZMKA, Bp. 1985. 30. o.

57 HL KI 576/3/108. ó. e. A ZMKA PK-ának 108. sz. int-e (1984. 09. 27.)

58 HL KI 576/3/107. és 109. ó. e. A ZMKA PK-ának 107. és 109. sz. int-e (1984. 09. 28. és 10. 02.)

szárazföldi összefegyvernemi szakra lehet jelentkezni. Számukra a konzultációs és összevonási időpontok hasonlóak, az óraelosztás pedig megegyezőek voltak a korábbi évekéhez viszonyítva. A felvételi vizsgákat március 18–29., illetve május 20–31-ére tervezték.

A feladatszabás során a fent jelzettek egyikének megvalósítása érdekében megjelent intézkedés⁵⁹ már az intenzív nyelvtanfolyamok megszervezésével és beindításával foglalkozott. Ebben újszerű az, hogy „A művelődésügyi miniszter 4/1982./III.12./ rendelete, valamint a VKF.16/1984. sz. utasítása alapján, 1984. évi kezdettel orosz, angol és német nyelvű intenzív nyelvtanfolyamokat *kell* (kiemelés tőlem – a szerző) szervezni és levezetni. A nyelvtanfolyamok feleljenek meg az állami nyelvvizsga és a katonai szaknyelv követelményeinek, valamint a tudományos továbbképzés nyelvi igényeinek.” (1. o.) Ennek megfelelően, az intenzív nyelvtanfolyamokat kétéves időtartamban, heti 3×3 órában évközi és év végi összevonásokkal, záróvizsgálattal kell levezetni. A vonatkozó rendelet értelmében a záróvizsgák – az eredmény függvényében – felső-, illetve középfokú állami nyelvvizsgálattal, az I. év végi vizsga pedig alapfokú nyelvvizsgálattal egyenértékű.

A fentiek szellemében 1984. október 15-ével az alábbi csoportokat kell indítani: orosz nyelvi II. (11 fő) és I. éves (7 hallgató); német és angol nyelvi I. éves csoportok (7, illetve 15 fővel). Az oktatás hétfőn, szerdán és pénteken 14.30–17.00-ig tart. Az összevonásokat az orosz nyelvi II. éveseknél január 2–31. és június 24. – július 19., míg a többinél január 2–18., illetve június 24. – július 19. között 08.00–12.00-ig kell levezetni. Az idegen nyelvi tanszék vezetője 2–3 havonkénti felmérések alapján tegyen javaslatot a további tanulásra alkalmatlanok felmentésére.

Ismét eljött az ideje annak, hogy intézkedés szülessék a politikai munkás tisztek államvizsgájára.⁶⁰ A C–5, 6 szf. öfn. osztályok október 31-én adnak számot harcászati ismereteikről a szokásos összetételű Államvizsga Bizottság felügyelete és – hagyományosan – a Hadművelési Csoportfőnökség által delegált vizsgáztató bizottsági elnökök előtt. De kezdtek beindulni a tanfolyamok is: a személyügyi főcsoportfőnök a szeptember 28-án kelt 01210. számú parancsával⁶¹ 7 tiszteket vezényelt az október 1-től december 14-éig zajló REVA szaktanfolyamra.

Ugyanezen a napon látott napvilágot a 117. számú akadémiaparancsnoki intézkedés⁶² a tudományos továbbképzéssel (TTK) kapcsolatosan. Ebben rögzítette, hogy a ZMKA – mint az MN egyik kijelölt kutatóhelye – a hadtudomány és a hozzá szorosan kapcsolódó természet- és társadalomtudományok hadügyi, katonai ismeretrendszeréhez kötődő témákban végez tudományos továbbképzést. Ugyanakkor az MN összes kutatóhelyére felvett ösztöndíjas számára politikai gazdaságtan és hadigazdaságtanból, valamint hadművészetből és idegen nyelvből vizsgákra előkészítő, intenzív tanfolyamot szervez. A Tudományos Minősítő Bizottság Hadtudományi Szakbizottság (TMB HSZB) felkérésére lefolytatja a TTK-ra jelentkezők felvételi, valamint a minősítéshez szükséges vizsgáit. Az ezzel kapcsolatos feladatok végrehajtását az akadémiaparancsnok első helyettese irányít-

ja, de a szervezését és koordinálását – a HSZB-vel együttműködésben – a tudományos osztály végzi. A feladatokat úgy kell tervezni, hogy a marxizmus–leninizmusból (M–L) a II. félévi (5 napos) felkészítés 1984. december 3-án, az alaptárgyi felkészítés (10 nap) 1985. január 2-án, a szaktárgyi és az M–L III. félévi felkészítés (5-5 foglalkozás) június 1-jén, az idegen nyelvi vizsga-előkészítő intenzív tanfolyam pedig október 15-től beindítható legyen. A szakmai alaptárgyi vizsgákra első ízben 1985. március–áprilisban kerül sor *dr. Kőszegvári Tibor* ezredes, a hadtudomány kandidátusa, a marxizmus–leninizmus tantárgyból pedig május–júniusban *dr. Szabó Miklós* ezredes, a hadtudomány kandidátusa elnökletével.

Simon vezérőrnagy az irat végén szükségesnek tartotta rögzíteni: „Jelen intézkedés a tudományos továbbképzés megszervezésével kapcsolatos feladatok végrehajtása érdekében került kiadásra. A tudományos továbbképzéssel, valamint a ZMKA-n adományozható egyetemi doktorátussal összefüggő honvédelmi miniszteri utasítás és vezérkarfőnöki intézkedés megjelenése után az azokban megszabott feladatok végrehajtása érdekében átfogó akadémiaparancsnoki intézkedés kerül kiadásra.” (5. o.)

Az akadémia vezetésében jelentős változás állt be azzal, hogy a honvédelmi miniszter az október 23-án kelt 01328. számú parancsával⁶³ – november 1-jei hatállyal – kinevezte *dr. Fábrián Gyula* ezredest, az akadémiaparancsnok szolgálati helyettesét az akadémiaparancsnok első helyettesévé. (Ezzel az akadémia szakmailag és tudományosan egyik legfelkészültebb vezetője, az egyik legbecsületesebb, legemberségesebb, plebejus attitűdű tisztje került méltó pozícióba. A tisztességénél talán csak a „szíve”, a mindenkin segíteni akarása volt a nagyobb – a szerző). Szolgálati helyettesül – ugyanebben a parancsban – *Solyomos József* alezredest, a parancsnokság főmunkatársát nevezték ki.

Időközben lezajlott a 36. számú *lábjegyzetben* szereplő „KÖSZEG–84” fedőnevű hadijáték, amit az új első helyettes a 0104. számú parancsban értékelt.⁶⁴ Ennek során aláhúzta, hogy a törzshadijáték végrehajtása során „az oktatási kérdések feldolgozása jelentős feladat elé állította a törzs-tanári állományt. A törzshadijáték célirányosan segítette... elméleti ismereteinek bővítését, valamint a gyakorlatban történő alkalmazásával kapcsolatos jártasságok és készségek fejlesztését, a feldolgozott kérdések oktatásban történő felhasználását, valamint az M és HKSZ. beosztásaikból adódó funkcionális kötelemeik gyakorlását... jól szolgálta az 1985-ben levezetésre kerülő MN tudományos konferencia előkészítését.” (2-3. o.) Ezt követően – egyebek mellett – megparancsolta, hogy a tanszékek sajtóságaiknak megfelelően gyűjtsék, értékeljék, s az oktatásban hasznosítsák az új tapasztalatokat; a kutatócsoport december 31-ig összegezze munkája eredményeit, amivel megbízható, tudományos igényű alapot biztosíthat a jövő évi tudományos konferencia vitaanyagához.

A nappali hallgatók életében lényeges változást hozott, hogy a honvédelmi miniszter november 14-én kelt 01518. számú parancsa – december 1-jével – szol-

59 HL KI 576/02/87. ó. e. A ZMKA PK-ának 087. sz. int-e (1984. 10. 12.)

60 HL KI 576/3/116. ó. e. A ZMKA PK-ának 116. sz. pcs-a (1984. 10. 15.)

61 HL KI 576/02/90. ó. e. A ZMKA PK-ának 090. sz. pcs-a (1984. 10. 16.)

62 HL KI 576/3/117. ó. e. (1984. 10. 16.)

63 HL KI 576/02/98. ó. e. A ZMKA PK-ának 098. sz. pcs-a (1984. 11. 01.)

64 HL KI 576/02/104. ó. e. (1984. 11. 22.)

gálati nyugállományba helyezte *Bánfi Mihály*⁶⁵ ezredest, az alapfakultás parancsnokát és a november 31-i 062. számú parancsával kinevezte utódjául eddigi helyettesét, *Piószeghy János*⁶⁶ alezredest.⁶⁷

December 5-én kibocsátották a feladatmegfogalmazó tanfolyam 8 hallgatóját, majd elismerték a hallgatói tudományos munka irányításában és végzésében kiemelkedőket.⁶⁸ Ez utóbbit azzal indokolták, hogy 1984-ben „jelentősen előrelépünk a hallgatói tudományos tevékenység kibontakoztatásában, a tudományos érdeklődés felkeltésében és kielégítésében, a hallgatóknak az Akadémia tudományos közéletébe való bekapcsolásában. Ebben az évben is bizonyítást nyert, hogy a hallgatók jelentős hányada – megfelelő ösztönzés és segítségnyújtás mellett – képes tudományos értékű, valós problémát megoldó munka végzésére... kiszélesedett az önkéntes hallgatói tudományos körök tevékenysége, növekedett a hallgatói pályázatokra beküldött és díjazott, a Hallgatói Közleményekben publikált, illetve a tudományos tervekben szereplő feladatok megoldását elősegítő pályamunkák mennyisége és minősége.” (1. o.) Ebben nagy szerepe volt a törzs-tanári állománynak is. Mindezek alapján 26 tanár és hallgató részesült dicséretben és jutalomban.

Dr. Simon Sándor vezérőrnagy december 27-én 00970/1984. számon jelentett a vezérkari főnöknek a „KÓSZEG–84” törzshadijáték végrehajtásáról és tapasztalatairól.⁶⁹ A különböző, korábbi iratokból korábban már megismerteken – s most nem ismételvek – túl, ebből a jelentésből kitűnik, hogy a gyakorlás során egy-egy csökkentett állományú szárazföldi-összefegyvernemi hadsereg- és harckocsi-hadosztálytörzset hoztak létre, különös figyelmet fordítva a hadsereg támadó hadművelete és találkozóütközete, valamint a hadosztály találkozóharca, továbbá a hadműveleti manővercsoport alkalmazásának elméleti kérdései gyakorlatban történő feldolgozására; a találkozóütközet és a HDS HMCS alkalmazásának elvi és gyakorlati kérdései rendszerezésére, egységesítésére, a szerzett tapasztalatok összegzésére. A vezetői szerepkörökben a tanszékvezetők és -helyettesek, valamint a főtanárok eredményesen tevékenykednek.

Az 1985. év jól kezdődött a hivatásos állomány legkorszerűbb ismerethez juttatása szempontjából⁷⁰: a honvédelmi miniszter a november 30-án kelt 01583. számú parancsával – 1985. január 5-i hatállyal – tartósan vezényelt egy tanszékvezető-helyettest a Katonai Légvédelmi Akadémia (*Kalinyin*) légvédelmi csapatok hadműveleti-harcászati parancsnok-törzs 5 hónapos tanfolyamára. S, egy még ritkább lehetőség: ugyanebben a parancsában vezényelte a miniszter a január 7–19-i periódusra az Engels Frigyes Katonai Akadémiára (*Drezda*) aspirantúra-téma tanulmányozására *Csabai György* őrnagyot, a ZMKA ösztöndíjas aspiránsát. Január 28-án viszont 50 fiatal tiszt távozhattott új ismeretekkel a politikai munkás átképző tanfolyamról.⁷¹

Mint a 62. számú *lábjegyzetben* olvashattuk, *Simon* vezérőrnagy kilátásba helyezte a tudományos továbbképzés (TTK) végleges rendezését. Nos, – a honvédelmi miniszter 46/1984. (HK. 24.) számú utasítására és a vezérkari főnök 16/1984. (HK. 26.) számú intézkedésére hivatkozva – január 28-án kiadta a 23. számú intézkedését⁷² a tudományos továbbképzéssel, valamint az egyetemi doktorátus adományozásával kapcsolatos feladatokra. Ebben – természetesen – megismétli a fent említett „ideiglenes” intézkedésében rögzítetteket, így ezek citálásától eltekintek, csak eddig nem ismert részeket említem. Így, például annak konkretizálását, miszerint az akadémia az ösztöndíjasok számára – a hallgatói állomány terhére, de külön feltüntetve – évente 6–9 beosztási helyet biztosít, miközben gyakorolja velük kapcsolatban az előjárói (munkáltatói) jogokat. A ZMKA az ösztöndíjasok tanulmányi tervének pénzügyi megalapozása érdekében előirányzatot biztosít számukra.

A tudományos továbbképzéssel és az egyetemi doktorátus adományozásával kapcsolatos tanszéki feladatok végrehajtását az ágazati helyettesek irányítják. A továbbképzésre történő jelentkezés és a felvételi eljárás rendjét rendkívül alaposan taglalja a II. fejezetben, akárcsak a IV.-ben az ösztöndíjas továbbképzés szolgálati feltételeit. A vizsga rendjét rögzítő 1. számú melléklet annyiban „teljesebb”, hogy ez már minden félévben teremt lehetőséget idegen nyelvi tanfolyamon, illetve összevonáson való részvételre.

Február 16-ától az akadémia újabb oktatójának nyújtott lehetőséget a miniszter január 9-i 057. számú parancsa⁷³, melyben tartósan vezényelte a Katonai Légvédelmi Parancsnoki Akadémia (*Kalinyin*) 2 hónapos akadémiai tanfolyamára.

A 8. számú akadémia-parancsnoki intézkedés⁷⁴ a képzési paletta további bővüléséről tanúskodik: a BM Továbbképző Tanfolyam-parancsnokságon 1985. február 18-án beindult a ZMKA-t végzett határőrtisztek tanfolyamszerű továbbképzése. Erre való tekintettel a határőrség országos törzsfőnöke felkérte az akadémia társadalomtudományi, légvédelmi, valamint szárazföldi-összefegyvernemi ágazatát a továbbképzésben való részvételre ebben az évben 3, 1986-ban pedig 1 csoport esetében. Az ugyanakkor kiadott 10. számú akadémia-parancs⁷⁵ a szokásos részletességgel szabta meg az 1985. évi felvételi vizsgák előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatos tevékenységet. Ami eltér a korábbiaktól: a március 18–28. közötti megméretendő első csoportba az összefegyvernemi (alap és levelező), a rakétatüzér, a műszaki, a híradó, a hadtáp, a fegyverzeti, a páncélos- és gépjármű-technikus, a határőr és a REL szakokra pályázók, míg a május 20–30-i második csoportba a honi légvédelmi összefegyvernemi levelezőket, a honi légvédelmi rakétásokat, a csapatlégvédelmi rakétatüzéreket, a repülőket, a repülőrádió-mérnököket, a szf. öfn. és h. lé. öfn. politikai munkásokat, valamint a REVA-sokat osztották be.

72 HL KI 577/3/24. ó. e. (1985. 01. 28.)

73 HL KI 577/01/8. ó. e. A ZMKA PK-ának 08. sz. pcs-a (1985. 01. 31.)

74 HL KI 577/3/8. ó. e. (1985. 02. 05.)

75 HL KI 577/3/10. ó. e. (1985. 02. 05.)

65 Bánfi Mihály (1927–) ezredes, a ZMKA fakultásparancsnoka.

66 Dr. Piószeghy János (1945–) vezérőrnagy, a ZMNE főtitkára, PhD.

67 HL KI 576/02/107. ó. e. A ZMKA PK-ának 0107. sz. pcs-a (1984. 12. 03.)

68 HL KI 576/3/127. ó. e. A ZMKA PK-ának 127. sz. pcs-a (1984. 12. 05.) és HL KI 576/02/110. ó. e. A ZMKA PK-ának 0110. sz. int-e (1984. 12. 17.)

69 HL KI 603/06/1. ó. e. (1984. 12. 27.)

70 HL KI 577/01/2. ó. e. A ZMKA PK-ának 02. sz. pcs-a (1985. 01. 09.)

71 HL KI 577/01/6. ó. e. A ZMKA PK-ának 06. sz. pcs-a (1985. 01. 28.)

Az akadémia parancsnoka február 13-án intézkedett⁷⁶ az április 4-i díszszemlére való felkészülésre. Az akadémiának egy díszzászlóalj, a történelmi zászlókat vivő és kíséző állományt, valamint 150 fős sorfalszolgálatot kellett kiadnia. A díszzászlóalj-parancsnoki teendőkket *dr. Fábrián Gyula* ezredest bízta meg. A díszzászlóalj-február 14-éig kell összeállítani és felkészítésével *Piószeghy János* alezredest bízta meg. Az egyenkénti kiképzést március 4–8-ig délutánonként 3 órában; a sor-, század- és zászlóalj kiképzést 11–12-én 3–3 órában, majd 14–20-ig napi 6 órában délelőttönként kell végrehajtani. *Budapesti* összevonás március 21-től április 4-ig tart. Összevont éjszakai próbák 28-ról 29-re, illetve 30-ról 31-re virradó éjszaka lesznek, a főpróba pedig április 2-án 06.00-kor.

Talán, nemcsak az „érdekesség” kedvéért, hanem mert szociológusokat, vagy más kutatókat is érdekelhet (Messze múlttal, „Komolyan vess öszve jelenkort”. Bocsáss meg *Kölcsey Ferenc!* – a szerző), 1985-ben a várható jutalomkeret az akadémián 3,72 M Ft-ot tett ki, ezen belül a törzs-tanári (ti., tts.) állománynál (4%): 1 885 000, a hallgatók esetében (2%) az alapfakultáson 776 000, a levelezőn 106 000 Ft, a polgári állománynál (4%): 850 000, míg az elhelyezési szolgálat pa. állománynál 165 000 Ft.⁷⁷

Szokatlan „újdonsággal” lep meg a 16. számú akadémiaparancs.⁷⁸ Nem is az első részével, hiszen a szokásos lépéseket tette meg a II. éves szf. öfn. (C–1) és h. lé. öfn. (C–2) politikai munkás hallgatók február 27–28-i filozófia, illetve a C–3, 4 szf. öfn. politikai munkás osztályok május 9–10-i politikai gazdaságtan államvizsgájával összefüggésben. A „szokatlan húzás” a III. éves honi légvédelmi rakétás végzettségű tisztek (B–5) előrehozott április 1-2-i munkásmozgalom története, illetve a *Paróczy Ottó*⁷⁹ vezérőrnagy által elnökölt március 22-i és 25-i harcászat államvizsgálója volt. E két utóbbi vizsga indokául mindössze annyi szerepel a parancsban, miszerint „A Magyar Néphadsereg vezérkari főnöke 029/1984. számú intézkedésében... – az MNVK hdm. csf. 097/203/1984. számú átiratában foglaltak alapján – döntött az 1985-ben végző honi légvédelmi rakétás tisztek – szolgálati érdekből történő – tanulmányi idejének lerövidítéséről, illetve harcászati és munkásmozgalom történeti (sic!) államvizsgálóinak előrehozásáról.” (1. o.) Ennek sem az akadémia, sem a légvédelmi rakéta- és tüzér tanszék történetében nem található nyoma vagy indoka.⁸⁰ Illetve a lábjegyzetben szereplő indoklás alapján már érthető a személyügyi főcsoportfőnök március 25-én kelt 0418. számú parancsa⁸¹, miszerint „a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián folytatott tanul-

Dr. Simon Sándor vezérőrnagy az akadémia parancsnoka átvette az új csapatzászlót a Telefongyár képviselőjétől. 1985. március 15.

mányaik eredményes befejezése alkalmából, előljáróik javaslatára, a szolgálat érdekében 1985. április 01-i hatállyal” új beosztásba kinevezett 13 tiszte, közülük is 7 főt az MN 3011 (*Sárbogárd*) alakulathoz, mivel az MN 1698 (*Mezőfalva*) csak augusztus 1-jén alakult meg.

A február 25-én kiadott 19. számú intézkedés⁸² már jó előre megszabta a március 15-i ünnepség végrehajtását. A nagy sietséget talán az indokolta, hogy ez egyben csapatzászló-átadó ünnepség is lesz. Ugyanis a korábbi zászlót adományozó Telefongyár magára vállalta a csapatzászló-csere procedúráját is.

A történelem krónikása – ugyanakkor a XXI. század első évtizede Nemzetvédelmi Egyetemének is jó ismerője – fájó szívvel, de egyre nagyobb tisztelettel tekint a ’80-as évek azon gyakorlatára, hogy az akadémia oktatói folyamatosan és nagy számban kaptak lehetőséget a legkorszerűbb ismeretek megszerzésére. A honvédelmi miniszter január 18-i és 31-i 099., valamint 0108. számú parancsa⁸³ ismét két oktató és egy aspiráns számára tett lehetővé külföldi tapasztalatszerzést. Az egyik tanár február 24-től vehetett részt a B. M. Saposnyikov „VISZTREL” felsőfokú tiszti tanfolyam (*Moszkva*) 2 hónapos „SZTRELA-10” tanfolyamon, egy tanszékvezető-helyettes március 27-től a M. V. Frunze Katonai Akadémia

⁷⁶ HL KI 577/01/13. ó. e. A ZMKA PK-ának 013. sz. pcs-a (1985. 02. 13.)

⁷⁷ HL KI 577/3/15. ó. e. A ZMKA PK-ának 13. sz. pcs-a (1985. 02. 14.)

⁷⁸ HL KI 577/3/16. ó. e. (1985. 02. 15.)

⁷⁹ *Paróczy Ottó* (1931–) vezérőrnagy, az MN légvédelmi rakéta- és tüzér főnöke

⁸⁰ A „rejtély” megfajtásában *Varga József nyá. dandártábornok*, a lent említett előkészítő törzs parancsnoka, *dr. Kovács Pál Sándor nyá. ezredes* a ZMKA Légvédelmi és repülő-hadműveleti fakultásának egykori parancsnoka és *Szabó József nyá. ezredes*, szintén egykori hadtest hadműveleti osztályvezető volt segítségemre. A 2010. 07. 27-28-i szíves telefontájékoztatók szerint ennek oka az volt, hogy 1985. 03. 01-jével megalakult a nagy hatótávolságú légvédelmi rakétaosztály-csoport (*Mezőfalva*) előkészítő törzse, felgyorsult az alakulat felállítása, miközben a szükséges személyi állomány biztosításának feltételei mélypontra voltak. Ugyanakkor az érintettek 3 hónapos továbbképzését áprilisban meg kellett kezdeni a *Leningrád* közeli *Gatcsinában*. Ez indokolta, hogy a személyi szükséglet biztosítása érdekében mind az akadémián, mind a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskolán előre kellett hozni az érintett végzős hallgatók tanulmányainak befejezését. Ennek köszönhetően 1985. 08. 01-nyel „felállt” a fenti alakulat.

⁸¹ HL KI 577/01/30. ó. e. A ZMKA PK-ának 030. sz. pcs-a (1985. 04. 15.)

⁸² HL KI 577/3/19. ó. e. (1985. 02. 25.)

⁸³ HL KI 577/01/16. ó. e. (1985. 02. 25.)

Díszszemle a Dózsa György úton. A ZMKA-díszzászlóalj parancsnoki sora (Zászlóvivő: Nagy Gábor ezds., Törzs: Piószeghy János alez., dr. Deák Mihály alez., dr. Szabó Miklós ezds. Parancsnok: dr. Fábíán Gyula ezds. 1985. április 4.

(Moszkva) 3 hónapos akadémia tanfolyamán, míg *Kurucz István* őrnagy, aspiráns február 3–18-a között a G. K. Zsukov Katonai Légvédelmi Parancsnoki Akadémián kutathatott a témájában.

1985. április 15-én – a honvédelmi miniszter 46/1984. számú utasítása alapján – megalakult az Akadémiai Tanács (AT), amelynek elnöke az akadémia parancsnoka, titkára a PK főmunkatársa. Tagjai az MSZMP ZMKA PB első titkára; beosztásuk alapján a PK helyettesei, a fakultásparancsnokok, valamint a párt- és társadalmi szervek javaslatai alapján további 10 fő. Feladata: végzi a tudományos továbbképzéssel és az egyetemi doktorátussal összefüggő feladatokat és gyakorolja jogait; az ezekkel összefüggő – a Doktori Tanács (DT) hatáskörét meghaladó ügyekben elvi döntést hoz; irányítja és felügyeli a DT munkáját, továbbá véleményt nyilvánít és javaslatot tesz az oktató-nevelő, illetve tudományos munkával kapcsolatos fontosabb elgondolások, értékelések, döntések kialakításában. Ugyanebben a parancsban nyert rögzítést, hogy a vezérkari főnök 16/1984. számú intézkedése alapján az AT április 15-ével életre hívta az ZMKA Doktori Tanácsát, illetve annak titkárságát. Elnöke: *dr. Fábíán Gyula* ezredes, tagjai: *dr. Szabó Miklós* ezredes és *dr. Bokor Imre* mk. ezredes, *dr. Enzsöl Gyula* nyá. ezredes, *dr. Deák Mihály* és *dr. Bartos Jenő* alezredes, *dr. Gazda Pál* és *dr. Vasvári Vilmos* mk. alezredes, valamint *dr. Babos Albert* hőr. alezredes.⁸⁴

Az első Akadémia Tanács: Juhász Mihály, Pásztor László és Solymos József alez.; dr. Szabó Miklós, dr. Fábíán Gyula és dr. Kőszegvári Tibor ezds.; Németh Jánosné kpa.; Rull Nándor ezds., dr. Simon Sándor vörgy., Pordán János ezds., dr. Nagy József kpa., Nagy Lajos ezredes, Ormai István fhdyg., Dancs László alez., Piószeghy János és Németh Ottó alez. 1985. április 15

A ZMKA első Doktori Tanácsa: dr. Enzsöl Gyula nyá. ezds.; dr. Gazda Pál mk. alez., dr. Bartos Jenő alez., dr. Vasvári Vilmos mk. ezds., dr. Fábíán Gyula és dr. Szabó Miklós ezds., dr. Bokor Imre mk. ezds. és dr. Babos Albert hőr. alez. 1985. április 15.

⁸⁴ HL KI 577/01/38. ó. e. A ZMKA PK-ának 038. sz. int-e (1985. 04. 15.), valamint *dr. Németh Ottó* ezds.: Tudományos osztály. Akadémiai Közlemények. 120/I. Parancsnokság és az akadémia szerveinek története ZMKA, Bp. 1986. 211. o

Az ugyanezen a napon megjelent – korábban már idézett – 030. számú akadémiaparancs⁸⁵ szerint a politikai főcsoportfőnök március 21-én kelt 023. számú parancsa alapján 16 vezényelt tiszt kezdte meg tanulmányait az április 15. – június 18. között folyó 10 hetes vezető politikai munkás továbbképző tanfolyamon.

Ebben a tanévben is meghirdették, majd értékelték a hallgatói pályázatokat.⁸⁶ E szerint a beérkezett 148 pályamű többsége megfelelt a követelményeknek, így a bírálók és a bizottságok javaslatai alapján két pályamunkát (az egyik társszerzős) részesítettek akadémiaparancsnoki dicséretben és nívódíjban (különdíjban, 4500, illetve 2250–2250 Ft). A szf. öfn. helyettes 2–2, míg a lé. re és a társ. tud. helyettesek 1–1 I.–II.–III. díjat adtak ki 3000, 2550, illetve 2000 Ft értékben, továbbá 34 hallgató dolgozatát fogadták el szakdolgozatként, míg az illetékes tanszék-vezetők 25-öt évfolyammunkaként. Az arra alkalmasakat az Akadémiai Közleményeknek, az Akadémiai Értesítőnek és a Hallgatói Közleményeknek meg kellett jelentetni.

Ügyszintén eljött a gyakorlatok időszaka is: egyrészt a rakétatűzér hallgatóknak (A–11, 23) is végre kellett hajtaniuk május 6–10-én *Várpalotán* a szokásos egyéni tűzfeladatot, tűzvezetési gyakorlatot, valamint az – előző évvel megegyező témájú – éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlatokat. Másrészt az A–1-4, 12, 14, a B–2, 3 és C–5, 6 osztályok teljes állományának, valamint az A–22, 25, 11, 13 és 15 osztályokból 3–3, összesen 166 főnek kellett felkészülnie az egyoldalú, kétfokozatú, híradó eszközök és jelző alegységek alkalmazásával végrehajtandó hallgatói parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatra, melynek témájául határozták meg: a gl. hadosztály és gl. (hk.) ezred támadóharcának megszervezését és végrehajtását a háború kezdetén mind hagyományos, mind atomfegyverek alkalmazásával. A terv szerint június 17–18-án *Gyöngyös–Abasár–Eger* helyőrségekben törzsgyakorló-pályán, 19–21-én pedig ugyanitt, valamint *Jobbágyi–Hatvan–Kápolna–Verpelét* körzetében, terepen folyik majd a munka. A hallgatói állományból június 3-áig létre kell hozni 1 gl. ho. parancsnokságot és törzset, 2 gl. ezredparancsnokságot és törzset, továbbá 1-1 lérak. ezredet, f. és mű. zászlóalj, harci helikopter- és csatarepülő-ezredet, valamint 1 gl. (hk.) e. parancsnokságot.⁸⁷

Az akadémiaparancsnok első helyettese már jó előre értesítette a személyi állományt, hogy ebben az évben is megszervezik a 6–14 éves gyerekek nyári szünidei foglalkoztatását július 17. és augusztus 31. között 07.45–16.30-ig, – az MN Művelődési Házal közösen – a *Hajógyári szigeten* és a Műv. Házban heti 250 Ft ellenében (ebéd, közös programok és a gyerekek jutalmazására). A személyügyi osztály erre a periódusra 10 fő után 1 pedagógust alkalmazzon!⁸⁸

Időközben lezajlott – a szokásos eredménnyel és értékeléssel – az A–11, 23 rakétatűzér hallgatók fent említett gyakorlata, valamint a tűzérlovészaki verseny. A „szokásos”-tól (a harcászati gyakorlatok „Jó” értékelése) mindössze annyi eltérés mutatkozott, hogy az A–23 osztály csak „Jó”-ra teljesítette az egyéni vizsga-

lövészetet. A gyakorlat – egyebek mellett – bebizonyította, hogy a PAB–2A tájoló-műszerre szerelhető KT–82 lézertáv mérővel viszonylag nagy távolságon is eredményes a robbanópontok megbízható megfigyelése, így a hatástűzre történő áttérés rövid idő alatt és nagy pontossággal biztosítható; a ködlövédékek alkalmazása igazolta, hogy a robbanópontok még átszeldelt terepen is jól megfigyelhetőek. Ami a versenyt illeti, az idén is részt vett benne minden tűzérhallgató, azonban a feltételeket csak 8 fő teljesítette az A–23 és 11 osztályból. Közülük 3–3 részesült – jelképes – I.–III. díjban (1000 Ft; 510 Ft-os óra, illetve 580 Ft-os kulacs+hamutál, valamint 440 Ft-os doboz+hamutál). A többi megfelelt az ágazati helyettes oklevélben részesítette.⁸⁹

A 048. számú akadémiaparancs⁹⁰ szerint a személyügyi főcsoportfőnök a május 10-én kelt 0592. számú parancsával a május 27. – június 14-i időszakra 20 főt vezényelt – köztük BM-állományúakat – a ZMKA 3 hetes matematika előkészítő tanfolyamára. Ugyanebben a parancsban intézkedtek az 1986-ban végző hallgatók tanulmányi feljegyzéseinek 1985. október 23-áig történő elkészítésére. Ugyanitt találkoztam először olyan – tiszteletre méltó – parancsnoki gesztussal, hogy névadó alkalmából gyermekeként 1000-1000 Ft-os betétkönyvet adományozott a családoknak.

Június 1-jén a tartalékos tisztképzésben, illetve továbbképzésben részesült 38 párt-, állami és tömegszervezeti vezetőt bocsátottak ki az akadémiáról, akiket 6 nappal később az akadémiát végzett, tanfolyamrendszerű továbbképzésben részesült politikai munkás tisztek 16 fős csoportja követett.⁹¹

Az akadémia parancsnoka, az MNVKF 023/1985. számú intézkedésre hivatkozva fogalmazta meg parancsát⁹² a július 10–29-e között lezajló államvizsgák előkészítésére és végrehajtására. A sokéves „standard”-tól csak annyiban tért el – a dátumon túl –, hogy az Államvizsga Bizottságban *Korsós László* ezredest *dr. Szabó Egon* vezérőrnagy, agitprop. csoportfőnök váltotta.

A 65. számú akadémiaparancsnoki intézkedésből⁹³ már jó előre értesülhetett az állomány, miszerint a végzős tisztek kibocsátó ünnepsége július 31-én 08.30-kor kezdődik az akadémián oklevélátadással, majd – néhány éve kialakult rendszer szerint, de most korábban – 10.30-kor az MN Művelődési Házában folytatódik a központi ünnepséggel és miniszteri fogadással.

A *Nagy Lajos* ezredes, gyakorlatvezető által kiadott 56. számú intézkedés⁹⁴ útmutatásai alapján július 8-án megjelent a hallgatói zárógyakorlat értékelése. Ennek általános része nem hozott sok újat. A szerkesztők az évek óta használt sablonokat alkalmazták. Némi újdonság a „megparancsolom” részben fedezhető fel, ahol az akadémiaparancsnok elrendelte, hogy az 1986–1987. tanévben a hadijátékot már az e tanévtől érvényes új tematikai programoknak megfelelően veze-

89 HL KI 577/01/44. ó. e. A ZMKA PK-ának 044. sz. pcs-a (1985. 05. 16.) és HL KI 577/3/48. ó. e. A ZMKA PK-ának 48. sz. pcs-a (1985. 05. 18.)

90 HL KI 577/01/48. ó. e. (1985. 05. 30.)

91 HL KI 577/3/58-59. ó. e. A ZMKA PK-ának 58. és 59. sz. pcs-a (1985. 06. 01. és 07.)

92 HL KI 577/01/54. ó. e. A ZMKA PK-ának 054. sz. pcs-a (1985. 06. 25.)

93 HL KI 577/3/65. ó. e. (1985. 07. 01.)

94 HL KI 577/3/56. ó. e. A ZMKA PK-ának 45. sz. int-e (1985. 05. 29.), valamint HL KI 577/01/57. ó. e. A ZMKA PK-ának 057. sz. pcs-a (1985. 07. 08.)

85 HL KI 577/01/30. ó. e. (1985. 04. 15.)

86 HL KI 577/3/36. ó. e. A ZMKA PK-ának 36. sz. pcs-a (1985. 04. 15.)

87 HL KI 577/3/34. ó. e. A ZMKA PK-ának 34. sz. pcs-a (1985. 04. 19.), HL KI 577/01/32. ó. e. A ZMKA PK-ának 032. sz. int-e (1985.

04. 16.) és HL KI 577/01/40. ó. e. A ZMKA PK szf-öfn. helyettesének 040. sz. szervz. intézkedése (1985. 05. 06.)

88 HL KI 577/3/45. ó. e. A ZMKA PK-ának 45. sz. intézkedése (1985. 05. 07.)

tési kabinetekben, törzsgyakorló pályákon és terepen kell levezetni; tovább erősítendőek a hallgatók ismeretei a számítástechnikai eszközök és a számítógépes programok tekintetében.

Az akadémia nagy megmérettetésére került sor a nyár folyamán – fennállása óta először – végrehajtandó miniszteri szemlével. Ennek előkészítő lépéseként *Simon* vezérőrnagy július 12-én 400/0189. számon egy 64 oldalas, 17 mellékletes beszámoló jelentést terjesztett fel a szemlebizottsághoz.⁹⁵

Ebben – sok más mellett – megállapította, hogy bár az elmúlt években a fenytések mintegy 22%-át az italozásból, az alkoholos befolyásoltságból eredő erkölcsi-fegyelmi vétségekért szabták ki, „Összességében megállapítható, hogy az esetenként előforduló fegyelmezetlenségek, az erkölcsi-fegyelmi normák megsértése ellenére az Akadémia személyi állományának erkölcsi-politikai és fegyelmi helyzete szilárd, az állomány – a nehezebbé váló körülmények ellenére is – felelősségérzettel és kötelességtudattal végzi az oktató-nevelő és tudományos tevékenységet.” (11. o.), ezért azt „Megfelelő”-re értékeli. Ezt a 15–16. számú táblázatok adataival támasztotta alá, miszerint az 1980–1985. években a törzs-tanári állományon belül a tisztek 72,9%-a részesült összesen 1323 dicséretben, míg ezek a mutatók a tiszthelyettesek esetében 68,4% és 223 dicséret, a polgári alkalmazottaknál pedig 79,3%, összesen 1853 dicséret. Ugyanezek az adatok a fenytéseknél: tiszteknél 2%, 36 fenytés; tiszthelyetteseknél 3,4% 11 fenytés és polgári alkalmazottaknál 0,5%, 10 fenytés. Ami az alapfakultás hallgatóit illeti, az elmúlt 5 évben az összesen 2534 főből 2021 hallgató részesült 2724 dicséretben (79,8%), 106 főt fenytettek meg 107 alkalommal (4,2%), továbbá 4 főt állítottak katonai bíróság elé, majd távolítottak el fegyelmeileg.

Az oktató-nevelő munka jellemzéseként jelentette, hogy a képzési feladatokat 25 tanszék hajtja végre 23 képzési szakon. Az 1985–1986. tanévben az alap- és levelező képzés keretében 55, a tanfolyamszerű képzésben pedig 25, összesen 80 osztályban folyik oktatás. (12. o.) Ezt követően értékelt a tanszékeket is. „Kiváló” minősítést kapott a filozófia; a híradó; a határőr, valamint a repülőhadművelési-harcászati tanszék. „Jó” értékelésű lett a politikai gazdaságtan és hadigazdaságtan; a munkásmozgalom története; a hadművészet története; a hadművelési-hadászati; az összefegyvernemi-harcászati; a felderítő; a rakéta- és tüzér; a műszaki; a hadtáp; a fegyverzeti-páncélos és gépjármű-technikai; a rádiótechnikai; a szervezési, hadkiegészítési és igazgatási; a légvédelmi hadművelési-harcászati; a légvédelmi rakéta- és tüzér; a rádiótechnikai; a REVA; az idegen nyelvek és a testnevelési tanszék, míg csak „Megfelelő”-re futotta a vegyvédelmi tanszék teljesítménye.

A tudományos munka vonatkozásában kiemelte az oktató-nevelő munka színvonalának emelésére, a tudományos tervekben foglaltak teljesítésére, az MN története kutatásából az akadémia háruló feladatok végrehajtására, az akadémia története megírására, a katonapolitikai kutatócsoport tevékenységére, valamint a tanári és hallgatói tudományos munka kiszélesítésére irányuló eredményes erőfeszítéseket. (Nem részletezte a tudományos továbbképzéssel, az egyetemi doktrátussal kapcsolatos tevékenységeket – a szerző.)

A káder- és személyügyi munka taglalásánál kiemelte, hogy „A tanári állomány erkölcsi-anyagi elismerésére jó hatású volt a tanári fokozatok /oktató, tanár, főtanár/, illetve a polgári tanári besorolások és címek /tanársegéd, docens, akadémiai tanár/ jelenlegi rendjének bevezetése. Tekintettel azonban a tanári pályatükörré, amely szerint a katonapedagógusok túlnyomó többsége reálisan a főtanári beosztást tekintheti pályája valószínű csúcának, a tanári állomány erkölcsi-anyagi elismerésének jelenlegi rendszere még mindig nem elég differenciált, nem teszi lehetővé a munka és felkészültség szerinti elismerést. Összhangban az új Oktatási Törvénnyel, továbbá a „testvérakadémiák”-on bevezetett rendszert értékelve, ismételten célszerűnek tartjuk felülvizsgálni a tanári címeket, figyelmet fordítva a polgári egyetemeken alkalmazottakra.” (39. o.)

Komoly gondot jelent a „nemzedékváltás”, melynek során 5 év alatt a törzs-tanári állomány 50%-a kicserélődött, de az elkövetkező 5 évben is 28%-os kiválással lehet számolni. Még nagyobb gondot jelent a vezetők pótlása: 1990-ig a tanszék- és osztályvezető-helyettesig 56% éri el a nyugdíjkorhatárt, amit „saját erőből” legfeljebb 70-80%-ban tud az akadémia pótolni. Mindebben közrejátszik az is, hogy alacsony a tanári presztízs, hiszen az oktatótól főtanárig az illetmény-besorolás alacsonyabb szintű, mint az akadémia frissen végzeteké. Ezért például az eddig 6 alkalommal meghirdetett 135 helyre mindössze 105-en pályáztak, de közülük is csak 43-an lettek oktatók. (40. o.)

A 11. számú melléklet az akadémia törzs-tanári állományának némileg pozitívabb – pillanatnyi – állapotát tartalmazta, mely szerint: a rendszeresített 389 főből 33 (8,5%) hiányzik; ami az életkorukat illeti: 45 év alatti 54%, 46–50 év közötti 14,3%, 51–54 éves 23,3%, míg 55 éves, vagy idősebb 8,4%. Vezérkari akadémia, vagy hadművelési tanfolyamot végzett 7,3; akadémia, vagy egyetemet 88,5; tiszti iskolát, vagy főiskolát 1,7; 6–12 hónapos tiszti tanfolyamot 1,4, illetve tiszti vizsgát tett 1,1%. Közép-, vagy felsőfokú nyelvvizsgával rendelkezik orosz nyelvből 21,1, angolból pedig 1,4%-uk. Pedagógiai végzettségű 31,7%, jelenleg tanul 9,3%. Közülük 17 kandidátus és 1 tudomány doktora (5,1%), valamint 19 aspiráns (5,3%) szolgál az akadémia. Az így kialakult helyzetet jól érzékelteti a beszámoló jelentés – *következő oldalon látható* – 12. számú melléklete. Mint ebből kitűnik – a korábbiakhoz viszonyított hatalmas fejlődés ellenére is, az oktatói és csapatgyakorlattól eltekintve – volt bőven pótolni való! Talán ami biztató: a zöm „csak” egy feltételből nem felelt meg, ezért volt remény a gyors „ledolgozásra”.

Sajnos, az ez évi államvizsgákra vonatkozóan sem találtam meg az Államvizsga Bizottság jelentését, így most is csak az akadémia történetére tudok támaszkodni. Mint a 205. *oldalon lévő táblázatból* is kitűnik, az alap- és levelező tagozaton 214 hallgató végzett, 29-cel kevesebb, mint az előző évben. Ebben az évben – ha nem is nagymértékű – javulás tapasztalható a vizsgaeredményekben és az akadémiaátlag is 0,1-del emelkedett. A kettővel kevesebb kitüntetéses oklevél akár az alacsonyabb létszámmal is magyarázható. Pozitívumnak tekinthető, hogy az alaptagozat osztályai közül mindössze egy teljesített 4,00 alatti átlaggal, bár az – szerintem – továbbra is szomorú, hogy pont a „jövő összefegyvernemi parancsnokait” adó közösségről van szó! Viszont a legmagasabb osztályátlag (4,39) elmaradt az előző évi (4,50) eredménytől.

95 HL KI 576/4/3. 6. e. (1985. 07. 12.)

A TANÁRI KÖVETELMÉNYEKNEK VALÓ MEGFELELÉS
a HM 4/1979.sz.utasítás szerint

Megnevezés	Létszám	Főbb követelmények												Nem felel meg		
		Okt. v. csapat-nyelv. nyelvv. ismeret		Ped. képzés		Tud. m. végzés		Mindösszesen	10-10	10-10	10-10	10-10	10-10	10-10		
		V. N.	V. N.	V. N.	V. N.	V. N.	V. N.									
Tanszékvezető	23	22	1	11	12	-	12	11	23	-	5	12	6	-	-	-
Tanszékvezető helyettes	38	34	4	10	28	-	25	13	37	1	5	20	11	2	-	-
Főtanár	144	122	22	-	75	69	76	68	110	34	32	62	33	14	3	-
Tanár	52	47	5	-	-	-	-	-	19	33	22	26	4	-	-	-
Oktató	17	16	1	-	-	-	-	-	2	15	3	13	1	-	-	-
ÖSSZESEN:	274	241	33	21	40	75	69	113	92	83	67	133	55	16	3	-

- 73 -

A tanári követelményeknek való megfelelés az akadémia parancsnok 400/0189. számú beszámoló jelentésének 12. melléklete alapján

KÉPZÉSI SZAK	Létszám	AZ ÁLLAMVIZSGÁK ÁTLAGEREDMÉNYE										OKLEVÉLFOKOZAT				
		Pol. gazd.	Filozófia	Ppol. munka	Mu. mozg.t. műv.	Hdm. műv.	Harcászat	Átlag	Kitüntetéses	Oklevél						
Hadművelési tanfolyam (H-1)	15					Megf. 15										
Összefgyvernemi (A-1)	13				4,09			4,08		4,08		1		12		
Összefgyvernemi (A-2)	11				3,90			3,95		4,00		3		8		
Műszaki (A-3)	14				4,07			4,11		4,14		1		13		
Határőr (A-4)	17				4,06			4,15		4,24		2		15		
REVA (B-1)	13				3,85			4,15		4,46		1		12		
Csapatlégvédelmi rakéta és tűzér (B-2)	15				4,27			4,37		4,47		1		14		
Honi légvédelmi rakéta (B-5)	13				4,15			4,35		4,54		4		9		
Rádiótechnikai (B-6)	14				4,21			4,39		4,57		3		11		
Politikai munkás (C-5) (szf.öfn.)	16	3,94	3,94	4,63	4,56			4,20		3,94		2		14		
Politikai munkás (C-6) (szf.öfn.)	18	4,00	3,89	4,33	4,22			4,03		3,72		2		16		
Ált. felderítő (A-5)	8				4,13			4,19		4,25		3		5		
Századosi összefgyvernemi (L-1)	22				4,22			3,98		3,77		3		19		
Honi légvédelmi összefgyvernemi (L-3)	21				4,05			4,12		4,19		1		20		
Politikai munkás (L-4) (szf.öfn.)	19	3,84	3,42	3,84	3,79			3,69		3,58		1		18		
ÖSSZESEN:	229	3,92	3,74	4,25	4,12	15	4,10	4,07	28	4,07		186				

ALPFAKULTÁS

LEVELEZŐ FAKULTÁS

Sándor⁹⁷, Valgyimir Prosetkov, Szabados Zoltán, Valerij Szenyikov, Turcsányi Károly⁹⁸, Vankó József és Zsuppán László őrnagy, Nagy István r. őrnagy; Burkus Pál, Hajdú Béla, Horváth Ferenc, Juhász Gábor, Karcag István, Lakner Ede⁹⁹, Mihályi István, Nyilas Zoltán, Péli István, Poczok Tibor, Püsök András, Szabó György, Szabó Tibor, Szilágyi László, Sztrhárszky Zoltán, Tóth Ferenc, Tóth Sándor, Virágh Lajos és Zbigniew Marciniak százados, Bendes Győző és Szabó Károly hőr. százados, Túri Sándor r. százados, továbbá Csontos András, Keresztes Tamás, Lengyel Endre, Lucza Ákos, Pongrácz György, Szűcs Miklós és Tóth Zoltán főhadnagyot.

Oláh István vezérezredes, honvédelmi miniszter a 29. számú parancsában¹⁰⁰ köszöntötte kibocsátásuk alkalmából a magyar, szovjet és lengyel katonai akadémiákat végzeteket. Többek között azt kérte tőlük, hogy „Mint parancsnokok és vezető beosztású politikai munkások, magasfokú felelősségtudattal, hozzáértéssel végezzék munkájukat. Beosztottaikat neveljék a haza, a párt, a nép önzetlen szolgálatára, szocialista hazafiságra és proletár internacionalizmusra... Legyenek minden esetben elvhű, igazságos, követelménytámasztó és következetes parancsnokok, politikai munkások. Beosztottaikról körültekintően gondoskodjanak. Váljon életszükségletükké a rendszeres és folyamatos önképzés, tartsanak lépést a hadügyben zajló gyorsütemű fejlődés követelményeivel.” (3. o.)

A tanév zárásával összefüggésben még egy sor parancs jelent meg, amiket a 067. számú akadémiaparancs összegzett.¹⁰¹ E szerint a honvédelmi miniszter a július 29-én kelt 0953. számú parancsában a ZMKA-n tanúsított kiemelkedő tanulmányi eredményük elismeréseként 10 tisztet tüntetett ki a Haza Szolgálatáért Érdemérem arany és 7 főt az ezüst fokozatával. Ugyanő, a július 22-én aláírt 02167. számú parancsával – szeptember 1-jei hatállyal – új beosztásba kinevezett 3 századost és 1 főhadnagyot, illetve áthelyezett egy századost parancsnok politikai helyettesi beosztásba és mindannyiukat soron kívül előléptette őrnaggyá. Ugyancsak a fenti hatállyal, a személyügyi főcsoportfőnök, a július 29-én kiadott 0919. számú parancsával különböző beosztásokba kinevezett 65 volt hallgatót. A politikai főcsoportfőnök a július 22-én kelt 046. számú parancsában ugyanezt tette 20 politikai munkással és áthelyezett további 4-et. A belügyminiszter-helyettes július 22-én – 31-i hatállyal – megszüntette a ZMKA-ra vezénylésüket és új beosztásba kinevezett 18 határőrtisztet.

Bár az 1984–1985. tanév értékelésére csak október 11-én került sor,¹⁰² de itt, a tanév lezárásakor célszerű ezt megismerni. Ennek tömör lényege: „Javult oktató-nevelő tevékenységünk hatékonysága, a követelményekhez jobban igazodtak oktatási módszereink. Tovább korszerűsödött tananyagbázisunk, folytattuk a hadművészet új eredményeinek, a csapatgyakorlatok tapasztalatainak oktatásba történő beépítését, szaktantermeink korszerűsítését. Előrelépés történt a nyelvok-

Diplomakiosztó ünnepség az akadémián. 1985. július 31. Dr. Simon Sándor vezérőrnagy, az akadémia parancsnoka ünnepi beszédet mond.

Diplomakiosztó ünnepség az akadémián. 1985. július 31. Oláh István vezérezredes, honvédelmi miniszter kitüntetést ad át.

97 Dr. habil. Munk Sándor (1949–) mk. ezredes, a ZMNE tanszékvezető egyetemi tanára, a hadtudomány doktora.

98 Dr. habil. Turcsányi Károly (1944–) mk. ezredes, a ZMNE tanszékvezető egyetemi tanára, a hadtudomány doktora.

99 Lakner Ede (1952–) ezredes, katonai attasé.

100 HL KI 37/02/29. ó. e. (1985. 07. 30.)

101 HL KI 577/01/67. ó. e. (1985. 08. 07.)

102 HL KI 577/02/6. ó. e. A ZMKA PK-ának 086. sz. pcs-a (1985. 10. 11.)

tatás, valamint a tudományos munka egyes területein... Összességében az akadémia személyi állománya – eredményesen teljesítette az 1984/85-ös tanulmányi évre meghatározott feladatokat. Szilárd erkölcsi-politikai alapon nyugvó cselekvési egységgel, korszerű tananyaggal, fokozódó követelménytámasztással és megfelelő kiszolgáló tevékenységgel járult hozzá a képzési feladatok teljesítéséhez.” (2. és 11. o.) Bizonyos részletekből azonban az is kiderül, hogy nem túl pozitívak például a felvételi vizsgaeredmények: a differenciált előképzettség, a hiányos felkészültség, a kedvezőtlen létszámarányok hosszabb távon befolyásolhatják az oktató-nevelő munkát. Az elvártnál kisebb az előrelépés a kiemelkedő képességű hallgatókkal való foglalkozás, továbbá a fakultatív képzés feltételeinek megteremtése terén is. Pozitívum viszont, hogy beindult a katonaközgazdász-képzés, valamint elkezdődött az új tartalmú katonai gazdaságtan tantárgy oktatása.

A tudományos munka keretében elvégezték az új rendszerű továbbképzéssel és az egyetemi doktori tudományos fokozat adományozásával kapcsolatos feladatokat, felkészültek az első egyetemi doktorok avatására. Fejlődött a tanári kar tudományos és publikációs tevékenysége, javult a hallgatók tudományos munkájának a hatékonysága.

A káder- és személyügyi munka nagy próbatétele, hogy tovább csökkent a nagy tapasztalatú tanárok aránya. Az elkészült minősítések továbbra is reálisan az előírásoknak, s a tanulmányi feljegyzések és jellemzések is megfelelően tükrözik a hallgatók 3 éves munkáját. Ugyanakkor, még mindég nincs előrelépés a minősítő parancsnokok munkájában: továbbra sem fordítanak kellő figyelmet az előző minősítésben megszabott feladatok teljesítésének az értékelésére.

A Számítógépes Tanulmányi Információs Rendszer (SZTIR) részleges üzemelése kapcsán olyan tapasztalat látott napvilágot, miszerint az információ-szolgáltatás – elsősorban az osztálynaplók kitöltése – terén sok a felelőtlenség, a pontatlanság, amiknek következtében a szolgáltatás nem lehet elég színvonalas.

Az 1985–1986. tanév beindítását is „parancsözön” jelezte.¹⁰³ Szeptember 1-jei hatállyal a személyügyi főcsoportfőnök június 14-én kelt 0802. számú parancsával áthelyezett a ZMKA alaptagozata összefegyvernemi szakára 23, általános hadtápra 16, rakéta- és tüzérre 9, honi légvédelmi rakétára 11, REVA-ra 12, repülőparancsnokira 13, csapatlégvédelmi rakétára 12; fegyverzeti, páncélos-gépjárműre 16; szf. öfn., továbbá h. lé. öfn. politikai munkásra 1, illetve 2, páncélos-parancsnokira 6, páncélosmérnök-parancsnokira 3, rakéta- és tüzérparancsnokira 5, repülőmérnökre 4, h. lé. öfn. parancsnokira 10, híradóparancsnokira 6, általános hadtápparancsnokira, hadtápközlekedés-parancsnokira, valamint hadtáppüzemanyag-parancsnokira 5–5–5, csapatlégvédelmi parancsnokira és műszaki parancsnokira 5–5, valamint rádióelektronikai parancsnoki szakra 3 tiszte. Szintén ő, a július 2-i 0819. számú parancsával – szeptember 2-ától – tartósan vezényelt 3 tiszte a ZMKA orosz nyelvi előkészítő tanfolyamára. A politikai főcsoportfőnök július 12-én írta alá a 041. számú parancsát, melyben szeptember 1-jétől áthelyezett az alapfakultás szf. öfn., valamint h. lé. öfn. politikai munkás hallgatói állományába 14, illetve 11 tiszte, továbbá felvett a ZMKA szf. öfn. pol.

munkás levelező tagozatára 20, h. lé. öfn. parancsnoki levelező tagozat állományába 1 főt. A belügyminiszter helyettese a július 22-én kelt 005/743. számú parancsával – szeptember 1-jei hatállyal – vezényelt 17 tiszte (köztük *Béndek József*¹⁰⁴ hőr. főhadnagy) a ZMKA határőr szakára, valamint 2 rendőrtiszte az összefegyvernemi szakra. A személyügyi főcsoportfőnök június 14-én, a 0803. számú parancsával 25 tiszte felvett a levelező fakultás összefegyvernemi, 15-öt a honi légvédelmi összefegyvernemi és 4-et a szárazföldi összefegyvernemi politikai munkás szakára hallgatónak. További 3 tiszte az 1986–1987. tanévre vett fel összefegyvernemi levelező szakra.

Nemcsak hallgatókat, hanem oktatókat is küldtek ismeretgyarapításra a *Szovjetunióba*: a honvédelmi miniszter a július 16-án kelt 0913. számú parancsával¹⁰⁵ 1-1 oktatót vezényelt tartósan augusztus 26-ával a Páncélos Csapatok Katonai Akadémiája (*Moszkva*) 3 hónapos, illetve a Katonai Műszaki Akadémia (*Moszkva*) 5 hónapos akadémiai tanfolyamára; szeptember 11-i hatállyal 8 főt a Frunze Katonai Akadémia (*Moszkva*) 3 hónapos akadémiai tanfolyamára, valamint 1-1 oktatót október 14–28-ig, illetve október 21–26-ig a Katonai Légvédelmi Akadémiára (*Kalinyin*).

A 81. számú akadémiaiparancs¹⁰⁶ intézkedett a szeptember 2-án 09.00-kor kezdődő ünnepélyes tanévnyitóra, s az azt követő – minden évben szokásos – előző tanévi értékelésre, valamint a 3-ai tanévkezdésre.

Az elmúlt években fel-felbukkant a *Zách* utcában lévő Ságvári laktanyában elhelyezett hallgatói és sorállomány fegyelmi megzabolására rendelt parancs. Nos, e tanév kezdetén is megérett a helyzet az újabb szabályozásra.¹⁰⁷ Így, a parancs a levelező fakultás parancsnokának intézkedési jogkörébe utalta az ottani tanterem és szálláshelyek rendjének felügyeletét; szoros kapcsolattartást írt elő a laktanyaparancsnokkal; a „K” (Nyelvi felkészítő – a szerző) tanfolyam parancsnoka az általa vezényelt szolgálat útján biztosítsa a rend fenntartását, valamint a fakultás- és tanfolyamparancsnok tájékoztassa az ott elhelyezett hallgatókat e parancs tartalmáról.

Az akadémiai tisztihány helyzetét érzékelteti a honvédelmi miniszter augusztus 2-án kelt 0989. számú parancsa¹⁰⁸, melyben a szolgálati viszonyáról lemondott oktatót további egyévi hivatásos szolgálat letöltésére kötelezte.

Szeptember 1-jén életbe lépett a tudományos osztály által kidolgozott a „ZMKA önkéntes hallgatói tudományos köreinek és köri tanácsainak Szervezeti és működési szabályzata.” De ez – az osztály tevékenységét tekintve – csak „csepp volt a tengerben”: hiszen munkája során kiemelt gondot fordított arra, hogy évi 200–250 órányi előadásaival elősegítse a hadtudomány elméleti kérdéseinek és kutatásmódszereinek minél alaposabb megismertetését mind a tanári, mind a hallgatói állománnyal.¹⁰⁹

104 *Béndek József* (1956–) hőr. altábornagy, a Határőrség, majd a Vám- és Pénzügyőrség országos parancsnoka.

105 HL KI 577/01/68. ó. e. A ZMKA PK-ának 068. sz. pcs-a (1985. 08. 07.)

106 HL KI 577/3/81. ó. e. (1985. 08. 27.)

107 HL KI 577/3/82. ó. e. A ZMKA PK-ának 82. sz. pcs-a (1985. 08. 28.)

108 HL KI 577/01/73. ó. e. A ZMKA PK-ának 073. sz. pcs-a (1985. 08. 30.)

109 *Dr. Németh Ottó* ezds.: Tudományos osztály. Akadémiai Közlemények. 120/I. Parancsnokság és... i. m. 213. o.

103 HL KI 577/01/66. ó. e. A ZMKA PK-ának 066. sz. pcs-a (1985. 08. 07.)

A tanfolyamok számára is beköszöntött a tanév¹¹⁰: szeptember 2-ával tartósan vezényelt a politikai főcsoportfőnök által augusztus 8-án aláírt 051. számú parancs 50 főt a ZMKA 5 hónapos politikai munkás átképző tanfolyamára; a vezérkari főnök a július 29-én kelt 031. számú parancsával 20 tisztet a 4 hónapos mozgósítási és hadkiegészítési szaktanfolyamára. A személyügyi főcsoportfőnök által augusztus 2-án kibocsátott 0988. számú parancs tartósan vezényelt a szeptember 9. – október 25-i mikroszámítógépes tanfolyamra 17 tisztet, majd az augusztus 17-i 01124. számú parancsában – szeptember 1-jei hatállyal – felvett 3 főt a levelező fakultás honi légvédelmi összefegyvernemi szakára. A 074. számú akadémiaparancs¹¹¹ szerint a politikai főcsoportfőnök augusztus 8-án kelt 051. számú parancsával további 2 tisztet vezényelt a szeptember 2.–1986. január 31-ig zajló politikai munkás átképző tanfolyamára, akárcsak a belügyminiszter-helyettes, aki a július 22-i 005/766. számú parancsával – szeptember 2-ával – ismét 2 rendőrtisztet vezényelt az alapfakultás összefegyvernemi szakára.

Simon vezérőrnagy a 89. számú intézkedésében¹¹² határozta meg az akadémia fennállása 35. évfordulója megünneplésének feladatait. Az akadémia történetének és tevékenységének tömör áttekintését követően a személyi állományhoz fordult: „A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia fennállásának 35. évfordulója alkalmából az eddig végzett áldozatos munkájukért köszönetemet és elismerésemet fejezem ki az akadémia teljes személyi állományának. Az évforduló tiszteletére ünnepi emlékülés megtartását rendelem el 1985. október 15-én, amely keretén belül kerüljön sor – a fegyveres erők történetében először – a hadtudományi egyetemi doktorok ünnepélyes felavatására.” (4. o.)

Ez évben sem maradhatott el a törzs-tanári állomány október 7-e és 31-e közötti – változatlan normák alapján történő – felmérését elrendelő intézkedés ugyanúgy, mint a kétéves tartalékos tisztképző tanfolyamra beiskolázott, katonai szolgálatot nem teljesített 12 párt-, állami és tömegszervezeti vezető szeptember 13-i eskütétele.¹¹³

Az akadémia parancsnoka úgy látta, miszerint „A végzett munka elismerésének fontos összetevője, hogy a kiemelkedő teljesítményt az eddigieknél is eredményesebben népszerűsítsük.”¹¹⁴ (1. o.) Ennek erkölcsi és anyagi formáit a következők szerint határozta meg:

- tabló készítése a kormánykitüntetésben részesítettekről, ahol a fényképük mellett feltüntetik azokat az érdemeiket, amiért kapták;
- tabló készítése a soron kívül előléptetettekről;
- az oktató-nevelő munka elismerésére a „ZMKA Kiváló Tanára” címet alapít az oktatásban kiemelkedő, a hallgatókat eredményesen nevelő, a 4/1979. számú HM-utasítás minőségi követelményeit teljesítő, a szocialista erkölcs

110 HL KI 577/01/73. ó. e. A ZMKA PK-ának 073. sz. pcs-a (1985. 08. 30.)

111 HL KI 577/01/74. ó. e. (1985. 09. 10.)

112 HL KI 577/3/89. ó. e. (1985. 09. 12.)

113 HL KI 577/3/91. ó. e. A ZMKA PK-ának 91. sz. int-e (1985. 09. 12.), illetve HL KI 577/3/88. ó. e. A ZMKA PK-ának 88. sz. pcs-a (1985. 09. 13.)

114 HL KI 577/3/93. ó. e. A ZMKA PK-ának 93. sz. int-e (1985. 09. 16.)

normái szerint élő, korszerű oktatástechnológiát alkalmazó, rendszeres tudományos munkát végző, aktív közéleti tevékenységű oktató számára. A cím odaítélését a parancsnokhelyettesek és a tanszékvezetők kezdeményezhetik az illetékes pártalapszervezet – polgári alkalmazottak esetében: és a Szakszervezeti Bizottság – előzetes egyetértésével. A címet az Akadémia Tanács és a Végrehajtó Bizottság egyetértésével az akadémia parancsnoka adományozza, amit évenkénti odaítélését követően az ünnepélyes tanévnyitón adnak át az akadémiai emlékplakett, elismerő oklevél és 5000 Ft kíséretében. Róluk is fényképes tablót kell készíteni, illetve nevüket az akadémia Dicsőségkönyvében megörökíteni;

- fényképes tabló készítése az akadémia állományába tartozó, tudományos fokozatot elnyertekről;
- az akadémiaát kiváló eredménnyel elvégzett hallgatókról az alapfakultáson fényképes tabló készítése, melyen feltüntetik az illető nevét, rendfokozatát és volt osztályát. (A Díszteremben továbbra is vezetni kell a Kiválóak tábláját);
- az alap- és levelező fakultáson „Jó tanuló, jó sportoló” tablót kell készíteni, feltüntetve az érintettek nevét, rendfokozatát és osztályát;
- tabló készítendő a „Kiváló Szocialista Brigád”-okról, melyen szerepeljen a brigád fényképe;
- a sorállomány körletében „Kiválóink”, illetve „Éljenjáróink” fényképes tablók függesztendőek ki a szocialista versenymozgalomban címet szerzett kollektívákra és katonákra, s végül
- „Akiknek a szolgálatot megköszönjük (19... évben nyugállományba vonult elvtársaink)” tablót kell készíteni mind a hivatásosokról, mind a polgári alkalmazottakról.

A tablókat évente szeptember 30-áig kell elkészíteni és a Díszterem előterében elhelyezni. A parancsnoksági-tanszéki („A” – a szerző) épület átadását követően e tablósorozatot, annak központi részébe kell áttelepíteni. A „ZMKA Kiváló Tanára” címre minden év július 1-jéig kell a javaslatot felterjeszteni az ágazati helyettesekhez, akik azt – véleményezve – július 10-ig juttassák el a személyügyi osztályvezetőhöz, aki július 20-áig terjessze az Akadémia Tanács ülése elé. A tanulmányi osztályvezető a kiemelkedő munkát végzők névsorát minden évben örökítse meg az Akadémia történetében. A népszerűsítés eme új rendje 1986. szeptember 1-jével lép életbe.

Ezt követően, az ősszel szokásos intézkedések kiadására került sor. A parancsnok 94. számú intézkedésében¹¹⁵ az 1986. évi felvételi vizsgákra történő felkészítés szokásos feladatait rögzítette az alábbi pontosításokkal: ebben az oktatási évben az alapfakultásra összefegyvernemi, rakéta és tüzér, rádió- és rádiótechnikai felderítő, műszaki, híradó, vegyvédelmi, határőr, rádiótechnikai, valamint szárazföldi összefegyvernemi politikai munkás; a levelező fakultásra összefegyvernemi, hadtáp, műszaki és határőr; a szovjet akadémiákra előkészítő nyelvi tanfolyamokra hadtáp- és légvédelmi parancsnoki, páncélos- és repülő-

115 HL KI 577/3/94. ó. e. (1985. 09. 18.)

mérnöki, míg *Lengyelországba* szárazföldi összefegyvernemi szakra lehet pályázni. A két csoportban végrehajtandó vizsgákra 1986. március 17–28. és május 19–30. között kerül sor. Másnap az intenzív nyelvtanfolyamok megszervezésére és beindítására jelent meg intézkedés.¹¹⁶ E szerint szeptember 23-án a következő csoportok indulnak: orosz kezdő (11 fő) és haladó „A”, „B” (12, illetve 11 hallgató); német haladó (7 fő) és angol haladó (11 hallgató). Az oktatás – szokás szerint – hétfőn-szerdán 14.30–17.00-ig, pénteken 16.00-ig tart. Összevonások szeptember 23. – október 4-ig, majd 1986. január 2–17-ig és május 5. – június 20-ig, naponta 8–12-ig lesznek. Ez évben is 2-3 havonta felmérő ellenőrzéseket kell végrehajtani, s ezek alapján esetleg javaslattal élni a gyengébben teljesítők eltávolítására.

Juhász János ezredes, az 5. számú albizottság vezetője szeptember 26-án írta alá a Hadművelési Csoportfőnökségen 0285/48/1985., az akadémián pedig december 18-án 0976/1/1985. számon nyilvántartott jegyzőkönyvet a ZMKA szárazföldi ágazatánál a miniszteri szemle keretében végrehajtott ellenőrzés tapasztalatairól.¹¹⁷ Ennek tömör lényege: a híradó tanszék összértékelése „Kiváló”, a többi tanszéké „Jó”, míg az ágazat erkölcsi-politikai állapota „Megfelelő”, minden más mutatója „Jó”. A bizottság szerint a következő főbb feladatok állnak az ágazat előtt: a tanári állomány szakmai ismereteinek és módszertani jártasságának további szilárdítása, valamint kiemelt figyelem fordítása az új oktatók mindenoldalú felkészítésére; a gyakorlatias képzés hatékonyabbá tétele érdekében még jobban adaptálni a csapatgyakorlatok tapasztalatait; kiemelkedő feladat a tananyag-korszerűsítés során az MN-ben végbemenő változásokat tükröző felsőszintű döntések megjelenítése, ami egyben a tudományos munka alapját is képezze; a tudományos káderképzés erőteljesebb folytatása; az összefegyvernemi levelező képzés felülvizsgálata alapján javaslattétel a továbbfejlesztésre, valamint a képzés anyagi-technikai feltételeinek folyamatos biztosítása.

Tekintettel arra, hogy bár az elmúlt időszakban jelentős előrelépés történt a magyar katonai terminológia pontosítása és egységesítése érdekében, nem mondható el ugyanez a katonai rövidítések és csapajelzések tekintetében. Ezért 1986-ban az MN szervezetével, a készülő új szabályzatokkal és utasításokkal összhangban álló – e vonatkozású – szolgálati könyv (segédlet) jelenik meg. E feladat eredményes végrehajtása érdekében a vezérkari főnök utasítására az akadémia parancsnoka komplex kutatócsoportot hozott létre *Fülöp Imre* alezredes vezetésével, a szárazföldi ágazat állományából 11, a légvédelmi és repülőágazatból pedig 7 fővel. Az összegzett anyagot 1986. február 15-éig a parancsnok első helyettese – az ágazati helyettesek véleményével – jelentse az akadémia parancsnokának, majd március 31-éig terjessze fel a Hadművelési Csoportfőnökségre. Az elkészült anyag szolgálati tudományos munkaként bíraltatik el.¹¹⁸

A 98. számú intézkedés – a már korábban jelzett – egyetemi doktorrá avatás és a 35. évfordulós ünnepség konkrét programját tartalmazta. E szerint a 14 óra-

kor kezdődő doktoravatás utáni szünetben a felavatott doktorok részére 20–25 perces fogadást ad az akadémia parancsnoka. Ezt követi 15.30-tól az ünnepi emlékülés, ahol *Simon* vezérőrnagy elnöki megnyitóját követően a társ. tud. helyettes tart ünnepi megemlékezést, végezetül *Csémi Károly* vezérezredes nyá. államtitkár és egy volt hallgató köszönti az ünneplőket.¹¹⁹

Az 1984. október 1. és 1985. október 14. között az akadémiára került 25 oktató számára a 99. számú intézkedés¹²⁰ elrendelte az ilyenkor szokásos 3 hetes központi tanári felkészítést október 14-től november 1-ig, majd ezután a differenciált tanszéki felkészítés következett. A 103. számú parancs¹²¹ pedig a III. éves szf. öfn. (C-1), illetve a h. lé. öfn. (C-2) politikai munkás tisztek október 25-i harcászati államvizsgájára intézkedett a megszokottak szerint.

Az október 11-én kiadott 086. számú parancsban¹²² *Simon* vezérőrnagy feladatot szabott az 1985–1986. tanulmányi évre. Ezek főbb elemei:

- a folyó ötéves tervidőszak lezárása és az új megtervezése;
- a miniszteri szemle tapasztalatainak feldolgozása, a megszabott feladatok elvégzése;
- fokozott figyelem szentelése a már új tanterv szerint tanuló osztályok képzésére, a tapasztalatok gyűjtésére;
- meg kell kezdeni a társadalomtudományi képzés távlati fejlesztése elgondolásának alapján a tananyagok kidolgozását olyan számvetéssel, hogy 1986 szeptemberétől már ezek alapján folyjék az oktatás;
- a III. éves hallgatók bevonásával határozottan növelni szükséges a hadijátékok, illetve a légvédelmi harcállásponton vezetett foglalkozások számát és hatékonyságát;
- a nyelvoktatásban a fő feladat az államvizsga szintű nyelvoktatás előkészítése és néhány osztályban kísérleti jellegű bevezetése;
- folyamatosan javítandó a tanári tudományos kutatómunka színvonala, s ezzel párhuzamosan a hallgatói tudományos munka hatékonyságának fokozása érdekében ágazati szinten kell meghirdetni a pályázatokat;
 - a Tudományos Könyvtár folytassa a Hadtudományi Szelektív Információs Rendszer gépi feltöltését és kezdje meg kísérleti szolgáltatását;
 - a káder- és személyügyi munka egyik fő feladatául – az utánpótlás folyamatos biztosítása mellett – 1986. július 1-ig ki kell dolgozni a tanári állomány személyre szóló, hosszú távú (5–10 éves) felkészítési és káderfejlesztési tervét.

Október 15-én kivételes napra ébredt az akadémia: ekkor ünnepelte fennállása 35. évfordulóját. Megnyitójában *dr. Simon Sándor* vezérőrnagy köszöntötte a megjelenteket, köztük *Pacsek József* altábornagy, vezérkari főnök, miniszterhelyettes; az akadémiaparancsnok-elődeit: *Csémi Károly* nyá. vezérezredes, valamint *Borbás*

119 HL KI 577/3/98. 6. e. (1985. 10. 07.)

120 HL KI 577/3/94. 6. e. (1985. 09. 18.)

121 HL KI 577/3/103. 6. e. (1985. 10. 11.)

122 HL KI 577/02/6. 6. e. (1985. 10. 11.)

116 HL KI 577/02/1. 6. e. A ZMKA PK-ának 081. sz. int-e (1985. 09. 19.)

117 HL KI 636/06/1. 6. e. (1985. 09. 26.)

118 HL KI 577/02/5. 6. e. A ZMKA PK-ának 085. sz. int-e (1985. 10. 04.)

Ünnepség a ZMKA 35 éves fennállásának alkalmából
 Ünnepi beszédet mond: dr. Szabó Miklós ezds., akadémiaparancsnok társud. helyettese
 Az elnökség első sorában: Tóth Lajos, Borbás Máté és dr. Lantódi József vörgy., Csémi Károly vezds.,
 HM államtitkár, korábbi Akadémia parancsnok; dr. Simon Sándor vörgy.,
 akadémiaparancsnok; Pacsek József altbgy., vkf. és Pordán János ezds.,
 az MSZMP ZMKA Biz. első titkára. 1985. október 15.

Máté¹²³, Tóth Lajos¹²⁴ és dr. Lantódi József vezérőrnagyokat.¹²⁵ Ezt követően dr. Szabó Miklós ezredes, az akadémiaparancsnok társadalomtudományi helyettese tartott ünnepi beszédet.¹²⁶ A 35 éves akadémiatörténet áttekintését azzal a gondolattal zárta, miszerint „Legfontosabb közeli feladatként áll előttünk az akadémiai oktatás korszerűsítésével kapcsolatos feladatok kellő időben történő, magas színvonalú előkészítése, majd a feltételek létrejöttének függvényében az erre való zökkenőmentes áttérés. Mint közismert, a költő és hadvezér Zrínyi Miklós jelmondata így hangzott: Sors bona, nihil aliud! (Jó szerencse kell, semmi más!) Talán megbocsátja névadónk, hogy nem latinul, csak magyarul, de napjaink

123 Borbás Máté (1916–1991) őrnagy (1949), alezredes (1951), ezredes (1952), vezérőrnagy (1954). A 6 hónapos törzsiszti tanfolyam (1948–1949) és a *Leningrádi* 1 éves magasabb tüzértanfolyam (1949–1950) elvégzése után az MN tüzérparsnokokának törzsfőnöke (1951–1953), majd az MN tüzérparsnoka (1953–1955) volt. A *moszkvai* „Vorosilov” Vezérkari Akadémia hallgatója (1955–1957), ezt követően az OLP (1958–1961), illetve a ZMKA (1961–1969) parancsnoka; a kiképzési főcsoportfőnök testnevelési és sportügyeket felügyelő helyettese (1969–1971). A ZMNE „Pro Militum Artibus” posztumusz kitüntette.

124 Tóth Lajos (1922–) vezérőrnagy. A magasabb parancsnoki tanfolyam elvégzése után, az akkor felállított Honvéd Akadémia parancsnokának tanulmányi helyettese; a *moszkvai* „Vorosilov” Vezérkari Akadémiáról hazatérve, az 1954–69-es években MN VK szervezési és mozgósítási, ezt követően hadművelési csoportfőnöki, megbízott vezérkarfőnöki, majd vezérkari főnök általános helyettesi beosztásokat látott el; 1969 és 1975 között a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia parancsnoka, s mint ilyen, az első valóban korszerű akadémiai reform elindítója. Katonai attasé. A ZMNE „Pro Militum Artibus” kitüntette, a ZMNE Tiszteletbeli Doktora (Doctor Honoris Causa).

125 Akadémiai Közlemények, Jubileumi különszám. ZMKA, Budapest, 1985.17. o.

126 HL KI 636/13/2. ö. e. (1985. 10. 15.)

A ZMKA első dr. univjai – Szabó Jenő, Németh Ottó, Kormos László ezredes,
 Kelemen Mihály alezredes, Galovicz János ezredes, Csonka István alezredes. 1985. október 15.

megnövekedett követelményeit szem előtt tartva, úgy fogalmazzuk meg a mi jel-szavunkat: Jó szerencse kell, s még több tudatosság, elkötelezett tenni akarás!¹²⁷

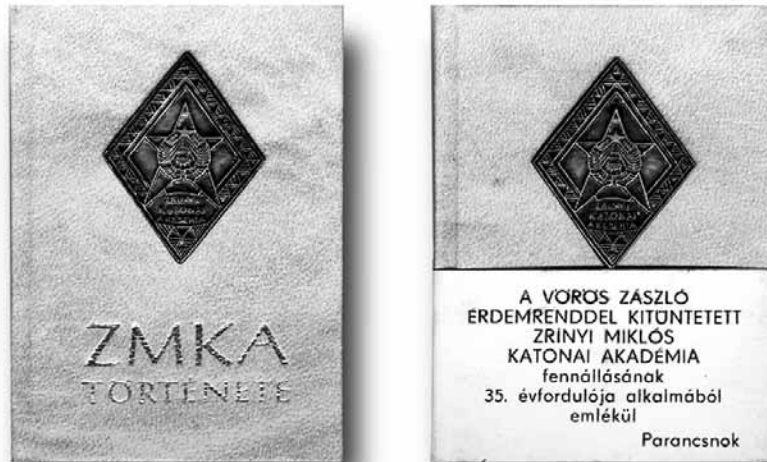
Ezt követően Mészáros Ferenc¹²⁸ vezérőrnagy, magasabbegység-parancsnok köszöntötte a tanintézetet, hangsúlyozván: „Én az akadémia volt hallgatójaként 14 év távlatából is őszinte tisztelettel gondolok volt tanáira, mert tehetséges, tapasztalt oktatókat és pedagógusokat ismertem meg bennük. Nem formulákat, nem kész sablonokat kaptunk tőlük, hanem korszerű politikai és katonai ismeretekkel vértettek fel bennünket és mindenekelőtt katonai erényeink fejlesztésére fordították a fő figyelmet. A hadtudomány törvényeinek és törvényszerűségeinek megismerésére, önálló ítéletalkotásra, a harc, a hadművelés, a katonai vezetés és nevelés bonyolult kérdéseiben való önálló tájékozódásra tanítottak. Nemcsak katonai, de politikai vezetővé válásunkra is nagy gondot fordítottak. Tiszteltük tanárainkat nagy tudásukért, a hadtudományokban elmélyült munkásságukért és hivatásukat ismerő és szerető tiszteket ismertünk meg bennük.”¹²⁹

A volt akadémiaparancsnokok nevében Csémi Károly nyá. vezérezredes köszöntötte a jelenlevőket, hangsúlyozva, hogy „Egyetértünk Szabó ezredes elvtárs ünnepi beszédében foglaltakkal, amiben vázolta az akadémia megtett 35 esztendejét. Meg kell mondani, hogy gazdag út, szép út volt... A Zrínyi Miklós

127 Akadémiai Közlemények, Jubileumi... i. m. 50. o.

128 Mészáros Ferenc (1937–) vezérőrnagy, a Magyar Honvédség parancsnokának helyettese, főszemlélő.

129 Akadémiai Közlemények, Jubileumi... i. m. 52. o.

A ZMKA történetét bemutató minikönyv

Katonai Akadémia léte, fenntartása a Magyar Néphadseregben nem öncél, hanem egyfajta meghatározó tényező. Sok fontos, egyéb összetevővel együtt az akadémia tevékenysége lényegesen kihat a Magyar Néphadsereg egészére. Amilyen a fegyelem és a rend az akadémián, olyan tudatot visz magával a végzett tiszt a csapatokhoz... amilyen a tudományos munka és az elméleti oktatás, olyan igényekkel lép fel majd, mint parancsnok a csapatoknál, a magasabbegységeknél és a különböző más szerveknél. Amilyen a metodika, amilyen a szervezettség, olyan igénnyel lép fel, és ha jól megtanítják úgy is dolgozik majd a csapatoknál. Az akadémiát mindig korszerűsíteni kellett és mindig korszerűsíteni kell. Kérem és óvnám önöket attól, nehogy a korszerűsítés elvigye a figyelmet és az energiát az előbb felsoroltakról.¹³⁰

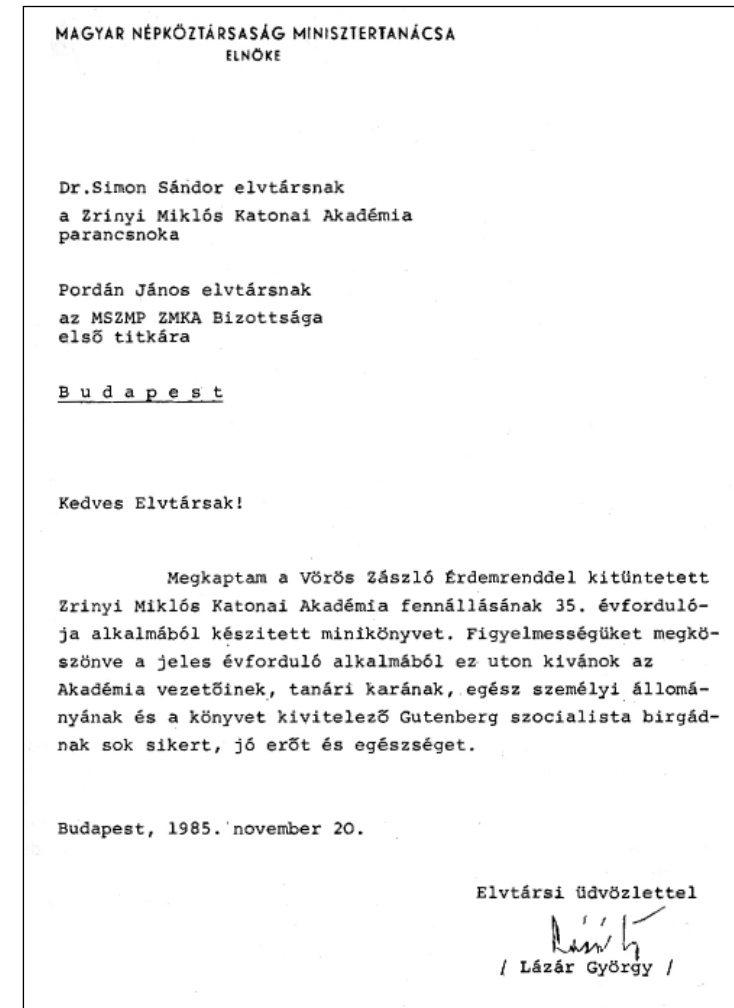
Az ezt követő nyilvános Akadémia Tanácsülésen kandidátusi fokozatuk alapján első ízben avattak egyetemi doktornak 7 honvéd, határőr- és rendőrtisztet – közöttük egy hölgyet –, illetve a ZMKA Doktori Szabályzatában előírt követelmények teljesítése alapján *Csonka István* alezredest, *Galovicz János* ezredest, *Kelemen Mihály* ny. mk. alezredest, valamint *Kormos László*, *Németh Ottó* és *Szabó Jenő* ezredesteket.¹³¹

Az évforduló alkalmából a ZMKA nyomda dolgozói minikönyv formájában kiadták az akadémia történetét, amelyekből az akadémia parancsnoka tisztelet-példányokat küldött különböző párt- és állami vezetőknek – közöttük *Kádár Jánosnak* és *Lázár Györgynek* – akik gratuláló levélben köszönték meg a figyelmességét.¹³²

130 Uo. 55. o.

131 Uo.79-80. o.

132 Uo. 6-7. o.

Lázár György gratuláló levélben köszönte meg az akadémia parancsnokának figyelmességét

Az ünnepet a dolgozós hétköznapok követték: az akadémia parancsnoka október 18-án intézkedett a légvédelmi és repülő-törzshadijáték november 11–15-i megrendezésére.¹³³ Tárgyaként határozta meg a honi légvédelmi hadtest, valamint az oltalmazási körzetében szétbontakozott légvédelmi és vadászipülő-erők harctevékenységének vezetését a hadszíntéri légvédelmi hadműveletben az ellenség légi hadműveletének visszaverése során. Céljaként jelölte meg a ZMKA légvédelmi operatív törzsének, valamint az érintett tanszékek állományának gyakoroltatását a fenti témában, illetve az említett kötelékek harctevékenysége végrehajtásának és együttműködésének a tanulmányozását.

133 HL KI 577/02/7. 6. e. A ZMKA PK-ának 087. sz. int-e (1985. 10. 18.)

Nem szünetelt a tanfolyami munka sem: a személyügyi főcsoportfőnök a szeptember 30-án kelt 01276. számú parancsával 19 tisztet vezényelt tartósan október 28-tól december 20-ig a ZMKA mikroszámítógépes tanfolyamára, ugyanis október 25-én kibocsátották a személyi számítógépes továbbképző tanfolyam 16 hallgatóját.¹³⁴

Oláh István hadseregtábornok, honvédelmi miniszter november 18-án hagyta jóvá a Reményi Gyula altábornagy, VKF első helyettes, szemlebizottsági elnök által 0285/62/1985. számon felterjesztett „ELŐTERJESZTÉS a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia miniszteri szemléjének tapasztalatairól” című okmányt.¹³⁵ A közel 30 oldalas anyag részletes ismertetésétől eltekintek, mert úgy vélem, hogy néhány kulcsmondat egyértelműsíti a lényegét. Például: „A szemlebizottság megállapította, hogy a ZMKA »Intézkedés«-ben, a »Követelmények és Tanterv«-ben meghatározottak, az alaprendeltetés teljesítése, az oktató-nevelő munka áll a vezetés homlokterében. Az akadémián folyó képzés, illetve továbbképzés a társadalomtudományok és a hadművészet fejlődésének figyelembevételével, célirányosan és hatékonyan, a követelményeknek megfelelően valósul meg. Minden vizsgált területen megállapítható a fejlődés, az előírt követelmények teljesítése, a szabályozók érvényesülése... A ZMKA úgy értékelhető, hogy feladatát felelősséggel és hozzáértéssel, szabályozott körülmények között, eredményesen végzi. Alkalmos alaprendeltetése betöltésére, felkészültsége biztosítja a vele szemben támasztott követelmények jó szintű végrehajtását. Ugyanakkor ahhoz, hogy az akadémia a jövőben a növekvő követelményeket is magas szinten tudja teljesíteni tovább kell fejleszteni az oktató-nevelő munka hatékonyságát, a tananyagok korszerűségét, az oktatási módszereket. Ehhez és emellett elengedhetetlenül szükség van az előjáró HM szervek sokirányú segítésére. A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia összetevékenységét – a Szemleprogramban meghatározott értékelési elvek és mutatók alapján – javaslom »jó«-ra értékelni.” (2. és 18. o.)

E lényegre törő összegzés mellett azért néhány fontos megállapítást érdemes kiemelni, miszerint:

- a tanári utánpótlás gondjai esetenként nehezítik a tudományos munka színvonalának emelését, a tudományos közéletbe való szervezettebb bekapcsolódást. Ugyanakkor a tudományos továbbképzéssel és az egyetemi doktorátussal összefüggő feladatait az akadémia igényesen készítette elő és az elvárásoknak eleget téve látja el;
- mivel el kell kezdeni a hallgatók állami nyelvvizsgával záruló idegen nyelvi felkészítését, az e feladatnak és a 240-ről 480 órára emelt tematikának megfelelően fejlesztendő a tanszék szervezete;
- bár a tiszti feltöltöttség 86%-os, a polgári alkalmazottaké pedig 92%-os, azaz magasabb az MN átlagánál, a tanszékek feltöltöttsége közötti lényeges eltérés miatt lassítani kell a kiáramlást – megfelelő érdekeltségi viszonyok teremtésével.

134 HL KI 577/02/8. ó. e. A ZMKA PK-ának 088. sz. pcs-a (1985. 10. 22.), valamint HL KI 577/3/106. ó. e. A ZMKA PK-ának 106. sz. int-e (1985. 10. 25.)

135 HL KI 37/05/34. ó. e. (1985. 11. 18.)

K-37/01/023
(85. 12. 09.) 112

Magyar Népköztársaság
honvédelmi minisztere

Titkos

1. sz. példány

TÖRÖLVE!
A minisztériumi megszűntetése:
Simon György

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG
HONVÉDELMI MINISZTERÉNEK

023/1985.számú

P A R A N C S A

a ZRINYI MIKLÓS KATONAI AKADEÉMIA
értékeléséről

2007 10. 03.
Törzés hitelesítve:
P. W.

A Zrínyi Miklós Katonai Akadémián elrendelt miniszteri szemlélt a szemlebizottság végrehajtotta. A tapasztalatokat összegező ELŐTERJESZTÉS-t a HM Katonai Tanácsa 1985. november 26-án megtárgyalta és azt jóváhagyta.

A fennállásának 35. évfordulóját ebben az évben ünneplő Zrínyi Miklós Katonai Akadémia eredményesen hajtotta végre az alaprendeltetéséből adódó feladatait, s ezzel sikeresen járult hozzá a Magyar Néphadsereg minőségi fejlesztéséhez, a magasabb végzettségű káderek sokoldalú felkészítéséhez.

Az akadémián végzett tiszti káderek elkötelezett helytállással és eredményes munkájukkal méltóképpen reprezentálják hadseregünket népünk előtt, és a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erői állományában.

Az akadémia az elmúlt hadseregfejlesztési időszakban a társadalom és a néphadsereg igényeinek, a társadalomtudományok és a hadművészet fejlődésének figyelembevételével, célirányosan és hatékonyan – a fő figyelmet a képzés gyakorlatiasságának fokozására, az oktató-, nevelőmunka módszereinek fejlesztésére irányítva –, az előjáró intézkedésekben megszabott követelményeknek megfelelően valósította meg a tiszti káderek felkészítését, illet-

Tekintettel arra, hogy azon területek kivételével, ahol a legmagasabb értékelés a „Megfelelő”, mindenütt „Jó” értékelés született, a szemlebizottság javasolta az akadémia „Jó”-ra történő értékelését, ami december 9-én meg is történt az itt közölt formában¹³⁶:

136 HL KI 37/01/023. ó. e. (1985. 12. 09.)

- 2 -

ve továbbképzését. A képzés eredményeképpen tömegesen bocsátott a néphadsereg rendelkezésére politikailag elkötelezett, szakmailag jól felkészült és magas szintű vezetői készséggel rendelkező tiszteket. Eredményesen folytatta a párt-, állami és tömegszervezeti vezetők, valamint – az igazgatási szervekhez tartozó – honvédelmi felelősök katonai felkészítését. Egyre növekvő hatékonysággal vette ki részét a hadtudományi kutatómunkából, a tapasztalatok általánosításából és hasznosításából.

A törzs- és tanári állomány lelkiismeretesen, odaadóan, magas fokú politikai, szakmai felkészültséggel és hivatástudattal végezte feladatait, meghatározó szerepet vállalt abban, hogy az akadémia, mint a Magyar Néphadsereg legmagasabb szintű tanintézete, eleget tegyen a vele szemben támasztott követelményeknek.

A miniszteri szemlén elért eredmények alapján a "Vörös Zászló Érdemrend"-del kitüntetett Zrinyi Miklós Katonai Akadémiát, melynek

parancsnoka:	dr. Simon Sándor vezérőrnagy,
a parancsnok első helyettese:	dr. Fábrián Gyula ezredes,
a pártbizottság első titkára:	Pordán János ezredes,
a parancsnok társadalomtudományi helyettese:	dr. Szabó Miklós ezredes,
a parancsnok szárazföldi-összefegyvernemi helyettese:	Nagy Lajos ezredes,
a parancsnok légvédelmi és repülő helyettese:	Galovitz János ezredes,
a parancsnok adminisztratív és szolgálati helyettese:	Solymos József alezredes,

" J Ó " -ra

értékelem.

Az alaprendeltetésből adódó összetett feladatok magas színvonalon történő teljesítéséért, a magasabb végzettséghez kötött káderállomány felkészítésében elért kimagasló eredményekért,

E szép eredmény korábbi ismeretére tekintettel az akadémia parancsnoka az általános köszönetén túl – tanszék- és osztályvezetőtől „lefelé” – 42 főt részesített dicséretben és 8000–2500 Ft jutalomban.¹³⁷ A honvédelmi miniszter a december 9-én kelt 01703. számú parancsában¹³⁸ a HM-szemle előkészítésében és végrehajtásában kiemelkedő tevékenységükért az akadémia parancsnokának és

¹³⁷ HL KI 577/02/28. ó. e. A ZMKA PK-ának 0108. sz. pcs-a (1985. 12. 06.)
¹³⁸ HL KI 603/01/7. ó. e. A ZMKA PK-ának 07. sz. pcs-a (1986. 01. 20.)

- 3 -

a hallgatói állomány képzése mindenoldalú feltételei biztosításában tanusított kezdeményező és következetes munkájukért elismerésemet és köszönetemet fejezem ki az akadémia parancsnokának, helyetteseinek, tanárainak, a hivatásos, a hallgatói és sorállomány minden tagjának, a polgári alkalmazottaknak. Külön megköszönöm a párt és politikai szerveknek a párt politikájának folyamatos és meggyőző értésére irányuló, továbbá az akadémia alaprendeltetése érdekében kifejtett elvszerű és következetes tevékenységét. Mindannyiuk felelősségteljes munkájához további sikereket kívánok.

E L R E N D E L E M :

A Zrinyi Miklós Katonai Akadémia parancsnoka gondoskodjon a jegyzőkönyvekben rögzített megállapítások, tapasztalatok és feladatok feldolgozásáról és azok végrehajtásáról, ezáltal a szemlén feltárt eredmények megszilárdításáról.

Fordítsanak megkülönböztetett figyelmet: a hallgatói állomány politikai vezetői felkészítésére; a csapat- és békevezetési ismereteik növelésére; a társadalomtudományok és a hadtudomány időszerű elvi és gyakorlati kérdéseinek a megismertetésére; az oktatási-nevelési módszerek gyorsabb fejlesztésére és hatékonyabb alkalmazására; a hallgatók öntevékenységének és aktivitásának további kibontakoztatására; mindezen keresztül a képzési követelmények maradéktalan teljesítésére.

x x x

Parancsomat a Zrinyi Miklós Katonai Akadémia teljes személyi állománya előtt ki kell hirdetni.

Budapest, 1985. december hó 09-én.

Oláh István
/ Oláh István hadseregtábornok /

helyetteseinek – a társ. tud. helyettes kivételével –, valamint a PB első titkárának elismerését és köszönetét fejezte ki; 9 főt dicséretben és jutalomban, 1 főt pedig dicséretben részesített. Az ugyanezen a napon kiadott 088. számú HM államtitkári parancs szerint Móroc altábornagy „az 1985. évi nagyjelentőségű feladatok és rendezvények előkészítésében, szervezésében és végrehajtásában nyújtott átlagon felüli munkája elismeréseként” dicséretben és jutalomban részesítette az akadémiaparancsnok társadalomtudományi helyettesét. Ugyancsak az államtitkár a december 6-án kelt 087. számú parancsában – a HM-szemlével összefüggésben – dicséretben és jutalomban részesítette az akadémia két oktatóját.

A miniszteri szemle „Jó” értékelése ide, vagy oda, Fábrián ezredes saszeme több feltűnő fegyvelemsértést fedezett fel az öltözködés terén, mint például: lyukacsos félcipő és ballonkabát viselete télen; a 82M gyakorlókabát használata köznap és sportöltözethez; ingblúz-viselés esőkabát vagy köpeny alatt nyakkendő nélkül; épületen kívüli közlekedés télen ingblúzban, esetleg sapka nélkül (Mea maxima culpa, nem dicsekvésként, de néhány évvel korábban, decemberben

dzsekiben, 160-as menetütemben keresztezve az akadémia parkját, atyailag rámszólt *Zágoni* ezredes: „Miklós, megfázol!”, mire én: „Jelentem, nem! Legfeljebb rá!” Bocsásd meg pimaszságomat, Ernő! – a szerző); nyaksál használatának mellőzése a téli öltözetben stb. Ezért parancsban intézkedett az öltözködési fegyelemsértések megszüntetésére.¹³⁹ Ennek szellemében egyrészt az ügyeleti szolgálatok fokozott figyelemmel kövessék a vonatkozó szabályok betartását, illetve a szervek vezetői november 26-áig ellenőrizzék beosztottaik téli köznapi ruházatának meglétét és annak eredményét jelentsék az ágazati helyetteseknek, akik parancsnoki értekezleten jelentsenek erről.

A tagok nagy mérvű fluktuációjára, valamint az új feladatokra való tekintettel – megköszönve az addigi eredményes munkát – *Simon* vezérőrnagy a 126. számú intézkedésében¹⁴⁰ újjászervezte az akadémia 23 fős Pedagógiai-Módszertani Bizottságát, melynek vezetését az első helyettesére bízta. December 20-án pedig megtörtént az év utolsó kibocsátása is: a mozgósítási és hadkiegészítési szaktanfolyam 20 hallgatója fejezte be tanulmányait.¹⁴¹

A személyügyi főcsoportfőnök az 1985. november 29-én kelt 01558. számú parancsával 11 tisztet vezényelt tartósan 1986. január 2-ával a ZMKA 3 hónapos REH parancsnoki tanfolyamára, valamint 2 tisztet az akadémia végzetek 3 hónapos tanfolyamára. A politikai munkás átképző tanfolyam 51 hallgatója viszont január 22-én befejezte tanulmányait.¹⁴²

Az akadémia parancsnoka a 8. számú parancsában¹⁴³ – megköszönve az 1981 óta tevékenykedő Közművelődési Tanács eddigi munkáját – új tagokat jelölt ebbe a fontos szervezetbe. A honvédelmi miniszter a január 8-án, illetve 27-én kelt 024. és 0118. számú parancsaiban február 11-i, valamint március 25-ei hatállyal 1-1 főtanárt vezényelt tartósan a Csapatlégvédelmi Parancsnoki Akadémia (*Kijev*) 3 hónapos, illetve a Gagarin Katonai Repülőparancsnoki Akadémia (*Monyino*) 2 hónapos akadémiai tanfolyamára. A személyügyi főcsoportfőnök viszont január 17-én vezényelt tartósan február 3. – március 22-ig 11 tisztet a ZMKA mikroszámítógépes tanfolyamára.¹⁴⁴

Simon vezérőrnagy – az MNVKF 8/1985. (HK 2.) számú intézkedésére hivatkozva – rendelkezett az 1986. évi felvételi vizsgák előkészítésére és végrehajtására.¹⁴⁵ Ebben a minden évben szokásos szempontokon túl meghatározta, hogy március 17–27. között az összefegyvernemi (alap és levelező), a rakétatüzér, a rádió- és rádiótechnika felderítő, a híradó, a vegyivédelmi, a határőr, a repülőparancsnoki és a páncélosmérnöki, míg május 19–29. között a műszaki (alap és levelező), a hadtáp (alap és levelező), a rádiótechnikai parancsnoki, a repülőmérnöki és a politikai munkás szakokra pályázók tesznek felvételi vizsgát.

Az ez évi jutalomkeret várható összege 3,99 M Ft-ot tett ki, ami 270 000 Ft-tal haladta meg az előző évit. Ez viszont már nem érintette a március 14-én az akadémia végzett tiszték továbbképző tanfolyamán tanulmányaikat befejező 7 tisztet, a személyi számítógépes továbbképző tanfolyam 16 hallgatóját, valamint a honi légvédelmi rádióelektronikai harc szaktanfolyam ekkor kibocsátott 12 résztvevőjét.¹⁴⁶

De a „gépezet” nem állt meg, „átment örökmozgóba”, hiszen már biztosított volt az utánpótlás: a személyügyi főcsoportfőnök a március 10-én kelt 0270. számú parancsával 16 tisztet vezényelt tartósan az április 7. – május 31-ig tartó mikroszámítógépes tanfolyamára. Ugyanő, április 1-jén a 0371. számú parancsával – április 7-i hatállyal – újabb 19 hallgatót vezényelt a ZMKA 3 hetes matematika előkészítő tanfolyamára.¹⁴⁷ Sőt, – micsoda „előretartás”! – az akadémia parancsnoka, már április 3-án intézkedett a hallgatói állománnyal június 19–26-a között végrehajtandó egyoldalú, kétfokozatú parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat végrehajtására.¹⁴⁸ Ezt az A–9-11, 13-16, a B–4 és C–1 osztályok teljes állományának, valamint az A–24-25 osztályokból 6–6, míg az A–4 osztályból 3 főnek kell majd végrehajtania. Tovább nem érdemes részletezni, mert mint a tárgyában, mind a végrehajtás terepében teljes mértékben megegyezik az előző éviével, pontosabban: egyetlen elemmel egészült ki – kísérleti jelleggel – a gépesített dandár támadóharcáról is tapasztalatot kellett szerezni. Ezek után csak egy kérdés tehető fel: miből gondolták a gyakorlat tervezői és vezetőse, hogy „A HALLGATÓ” annyira ügyetlen, hogy nem szerez meg minden fontos tudnivalót az előző évben ezt végrehajtóktól?!

Kárpáti Ferenc vezérezredes, honvédelmi miniszter április 21-én írta alá a 00090. számú direktíváját az MN fejlesztésének és felkészítésének 1986–1990. közötti feladatairól.¹⁴⁹ Ennek bevezetőjében – visszatekintve az előző 5 év feladatait meghatározó 00085. számú direktívában foglalt feladatok teljesítésére – megállapította, hogy „A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia feladatát jó eredménnyel végzi. Javult az oktatás gyakorlatiassága, sikeresen folyik a hadművészet új kérdéseinek feldolgozása, az oktató-nevelőmunka módszereinek fejlesztése. A munka minőségének további emelését nehezíti a személyi és tárgyi feltételek lassú javulása.” (15. o.) A tevékenység e tömör elismerését természetesen követte az új periódusra vonatkozó feladatszabás is: „A Zrínyi Miklós Katonai Akadémián a képzést úgy kell korszerűsíteni, hogy annak révén a 90-es években – a szervezeti fejlesztésből adódó feladatok figyelembevételével – várható káderigények maradéktalanul kielégítésre kerüljenek. (Kazinczy nyelve, oh! – a szerző) Az akadémia 1987. szeptember elsejéig végezze el a képzés korszerűsítését. A képzésben a fő figyelmet az új szabályzatokban és utasításokban előírt elvek elsajátítására, az új haditechnikai eszközökkel, eszközrendszerekkel és a vezetéssel kapcsolatos ismeretek erősítésére, a békekiképzési feladatokra való felkészítés szín-

139 HL KI 577/3/114. ó. e. A ZMKA PK-ának 114. sz. pcs-a (1985. 11. 20.)

140 HL KI 577/3/126. ó. e. (1985. 12. 16.)

141 HL KI 577/3/123. ó. e. A ZMKA PK-ának 123. sz. int-e (1985. 12. 20.)

142 HL KI 603/01/2. és 8. ó. e. A ZMKA PK-ának 02. és 08. sz. pcs-a (1986. 01. 03. és 22.)

143 HL KI 603/3/8. ó. e. (1986. 01. 27.)

144 HL KI 603/01/9. és 11. ó. e. A ZMKA PK-ának 09. és 011. sz. pcs-a (1986. 01. 30. és 02. 06.)

145 HL KI 603/3/16. ó. e. A ZMKA PK-ának 16. sz. pcs-a (1986. 02. 17.)

146 HL KI 603/3/17. és 25-27. ó. e. A ZMKA PK-ának 17. sz. pcs-a, illetve 25-27. sz. int-e (1986. 02. 19. és 03. 14.)

147 HL KI 603/01/25. és 38. ó. e. A ZMKA PK-ának 025. és 038. sz. pcs-a (1986. 03. 24. és 04. 23.)

148 HL KI 603/01/31. ó. e. A ZMKA PK-ának 031. sz. pcs-a (1986. 04. 03.)

149 HL KI 38/01/27. ó. e. (1986. 04. 21.)

vonásának emelésére, az emelt szintű nyelvképzés megvalósítására kell fordítani. Tovább kell erősíteni a képzés gyakorlatias jellegét, az önálló munkára nevelést, javítani kell az oktató-nevelőmunka személyi és tárgyi feltételeit.” (48-49. o.) Tehát, már csak egy év volt hátra a képzés korszerűsítésének befejezésére!

A tavasz magával hozta a tudományos élet felpezsdülését is!¹⁵⁰ Április 29-én megtörtént az erre a tanulmányi évre meghirdetett hallgatói pályázatok díjazása, melynek során kiadták a két akadémiaparancsnoki nívódíjat (különdíjat, 4500 Ft, amit arányosan megosztottak a 4, illetve 2 szerző között 1125-1125, valamint 2250-2250 Ft értékben); az akadémiaparancsnok szf-öfn. helyettesének 2–2 I–III. díját (3000, 2500 és 2000 Ft). A lé-re., valamint a társ. tud. helyettes egyaránt 1–1 I–III. díjat adott ki. Értékes pályamunkájukért az ágazati helyettesek összesen 16 pályázót részesítettek dicséretben, szakdolgozatként „Jeles” eredménnyel 19, míg „Jó” értékeléssel 6 dolgozatot fogadtak el. A tanszékvezetők összesen 32 pályamunkát ismertek el évfolyammunkaként. Ebben az évben is elrendelték, hogy az arra alkalmasakat az akadémia folyóiratai jelentessék meg. Az 50. számú intézkedés viszont a május 22-én megrendezendő „A harci körülmények között végzendő politikai munka oktatásának tapasztalatai” témájú nemzetközi tudományos konferencia előkészítésének és lebonyolításának feladatait rögzítette. E szerint előadásokat tartanak a Lenin, a Dzszerdzsinkij és a Gottwald Katonapolitikai Akadémiák, az Engels Katonai Akadémia képviselői, továbbá román és bolgár szakértők.

Nagy Lajos ezredes május 7-én adta ki szervezési intézkedését – a 148. számú *lábjegyzetben* már említett – hallgatói parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatra, másnap pedig Simon vezérőrnagy intézkedett az 1987-ben végző hallgatók tanulmányi feljegyzéseinek október 24-ére való elkészítésére.¹⁵¹ Miközben május 15-én kibocsátották a személyi számítógépes továbbképző tanfolyam 19 hallgatóját, már megérkezett a politikai főcsoportfőnök március 20-án kelt 018. számú parancsa, melyben 29 tisztet vezényelt tartósan április 14-től június 21-ig a ZMKA 10 hetes vezető-továbbképző tanfolyamára.¹⁵²

A 047. számú akadémiaparancsból¹⁵³ megtudható, hogy a tűzértisztek számára előírt egyéni tűzfeladatot az A–11 osztály hallgatói „Kiváló”, míg az A–23 és A–3 osztályok „Jó” eredménnyel hajtották végre. „A gl. e. TŰCS tűzvezetésének gyakorlása terepen csapatával”, valamint „A gl. e. TŰCS éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlatának végrehajtása támadásban” (a hallgatók által kidolgozott szakdolgozat levezetése) feladatokat az A–11 osztály „Kiváló”-ra, az A–3 pedig „Jó”-ra hajtotta végre. Ugyanekkor, az A–23 osztály hallgatói „A gl. e. TŰCS tűzvezetésének gyakorlása terepen csapatával”, továbbá „A gl. e-et megerősítő tü. e. (ETŰCS.) éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlatának végrehajtása

Nemzetközi konferencia a ZMKA-n. 1986. május 22.

támadásban”-t „Jó” értékeléssel abszolvták. A tapasztalatok között megerősítést nyert az a tétel, miszerint a lézertáv mérő és a PTA–4000 ASZG (asztali számológép) együttes alkalmazása lényegesen növelte a hallgatók magabiztosságát a terep és a célok értékelésénél, illetve a számológép alkalmazása mind pontosságban, mind időben jelentősen hozzájárult a tűzfeladatok eredményesebb megoldásához, a felderítési adatok feldolgozásának meggyorsításához. Az ugyanazon a napon kiadott 56. számú parancs¹⁵⁴ pedig a tűzérőlvészeti versenyt értékelte, mely szerint minden tűzérő hallgató részt vett benne, s a feltételeket egy kivétellel mindenki teljesítette. (Hatalmas fejlődés az előző évekhez képest! – a szerző) Mindhárom tűzérő osztályban 1–1 I. (1500 Ft) és II. díjat (632 Ft-os kulacs) adtak ki és minden résztvevő oklevél díjazásban részesült.

Június eleje két kibocsátót is hozott: 3-án fejezte be tanulmányait az akadémiát végzett tisztek politikai továbbképző tanfolyamának 28 hallgatója, illetve 9-én a tartalékos tisztképzésben és továbbképzésben részesült 31 párt-, állami és tömegszervezeti (PÁT) vezető,¹⁵⁵ köztük dr. Békesi László¹⁵⁶ tartalékos alezredes.

A személyügyi főcsoportfőnök a május 16-án kelt 0601. számú parancsával 15 főt vezényelt tartósan a június 2. – július 31-i mikroszámítógépes tanfolyamra.¹⁵⁷ A 054. számú akadémiaparancs¹⁵⁸ viszont már a július 10–24-i államvizsga előkészí-

154 HL KI 603/3/56. ó. e. (1986. 05. 27.)

155 HL KI 603/3/59. és 63. ó. e. A ZMKA PK-ának 59., illetve 63. sz. pcs-a (1986. 06. 03. és 09.)

156 Dr. Békesi László (1942–) közgazdász, politikus, pénzügyminiszter, címzetes egyetemi tanár, a közgazdaságtudomány kandidátusa.

157 HL KI 603/01/50. ó. e. A ZMKA PK-ának 050. sz. pcs-a (1986. 06. 10.)

158 HL KI 603/01/54. ó. e. (1986. 06. 19.)

150 HL KI 603/01/37. ó. e. A ZMKA PK-ának 037. sz. pcs-a (1986. 04. 29.), valamint HL KI 603/3/50. ó. e. A ZMKA PK-ának 50. sz. int-e (1986. 05. 09.).

151 HL KI 603/01/41-42. ó. e. A ZMPK szf-öfn. h-ének 041. sz. intézkedése, valamint a ZMKA PK-ának 042. sz. pcs-a (1986. 05. 07. és 08.)

152 HL KI 603/3/54. ó. e. A ZMKA PK-ának 54. sz. int-e (1986. 05. 15.), valamint HL KI 603/01/48. ó. e. A ZMKA PK-ának 048. sz. pcs-a (1986. 05. 21.)

153 HL KI 603/01/47. ó. e. (1986. 05. 27.)

tésére és végrehajtására intézkedett, változatlan összetételű Államvizsga Bizottság mellett, illetve az általában gyakorolt elvek alapján kijelölt Állami Vizsgáztató Bizottságra. A következő parancs¹⁵⁹ azonban már „eredményekről” is beszámolt. E szerint a június 19–20-án – az ELTE Nyelvi Továbbképző Intézet (a „hírhedt” *Rigó utca – a szerző*) által kijelölt elnökök bevonásával – lezajlott állami nyelvvizsgákon orosz nyelvből felsőfokon szerzett képesítést 17 fő (köztük *dr. Lindner Miklós* vezérőrnagy), középfokon 5 vizsgázó; angol nyelvből felsőfokon 8 (köztük *Szenes Zoltán* őrnagy), középfokon pedig 5 fő, s végül: német nyelvből felsőfokon 2, középfokon 4, míg alacsonyabb fokon 1 fő. Az intenzív orosz I. évfolyamosok sikeresen vizsgáztak, így az akadémia parancsnoka engedélyezte számukra a II. évfolyamon történő továbbtanulást, emellett az 1986–1987. tanévre meghirdetett orosz, angol és német nyelvből kétéves intenzív nyelvtanfolyamokat szeptember 15-étől.

Bár még nem kezdődött meg az új tanév, de *Simon* vezérőrnagy – kihasználva hadosztályparancsnoki „előéletét” – már jó előre intézkedett¹⁶⁰ a majdani I. éves hallgatók (310 fő), valamint a PÁT-tanfolyam 37 résztvevője technikai ismereteinek naprakésszé tételére. (Ezzel egy több éven keresztül tartó, rendkívül hasznos, sajnos idővel elhaló kezdeményezést indított útjára – *a szerző*.) E szerint az I. éves hallgatóknak szeptember 16–18-án *Kalocsa-Csornapusztán* „Komplex technikai bemutató”-t kellett szervezni a gl. (hk.) e. és gl. ho. haditechnikai eszközeiből azzal a céllal, hogy a hallgatók megismerjék az e köteteknek a rendszeresített (páncélos- és gépjármű-, tűzér-, hadtáp-, vegyi, felderítő- és műszaki technikai) haditechnikai eszközöket, azok jellemzőit, főbb harcászati-technikai adatait és alkalmazási lehetőségeit.

A hallgatói gyakorlatot értékelő 059. számú akadémiaparancs – megismételve a korábbi évek sztereotip megállapításait – annyiban hozott újat, miszerint a gépesített dandár támadóharcának tanulmányozása „Nagy segítséget nyújtott – elsősorban a tanári állománynak – az új tananyag oktatásának előkészítéshez és megkezdéséhez.” (2. o.). Július 11-én és 16-án kibocsátották a személyi számítógépes továbbképző tanfolyam 18 hallgatóját, illetve az orosz nyelvi előkészítő tanfolyam résztvevőit, továbbá intézkedtek a július 31-i akadémiai kibocsátó ünnepség – immár bevált, kéthelyszínes – megszervezésére.¹⁶¹

Már az is problémát okozott a krónikásnak, hogy egy ideje nem lelte fel az Államvizsga Bizottság jelentését, de az egyenesen példátlan, hogy 1986-tól kezdve az Akadémia-történetben sincs nyoma az államvizsga-eredményeknek! Mindössze – de csak a ZMKA-n – a kitüntetéses oklevéllel végzetek névsora található fel.¹⁶² E szerint a következők nevét kellett megörökíteni a Kiválóak tábláján: *Bérczes László* és *Szabó Sándor* hőr. alezredes, *Gorza Jenő* mk. alezredes; *Bán Sándor*, *Barasits Gyula*, *Baráti Ferenc*, *Bartus Mihály*, *Bokor János*, *Erdélyi Sándor*, *Hodoli István*, *Horváth Mihály*, *Jakab József*, *Kaszás Mihály*, *Mészáros László*, *Nagy Gábor*, *Nagy Lajos*, *Petercsák Endre*, *Pintér Zoltán*, *Sallai József*,

Szabó Kálmán, *Vilner Péter* és *Závodszi Zoltán* őrnagy, valamint *Felföldi Zoltán*, *Harasztombi József*, *Radócz János* és *Ritter Ottó* hőr. őrnagy; *Bószé Tamás*, *Dobai Pál*, *Illés József*, *Kovács István* és *Rácz Zsolt* százados, valamint *Gyöngy Ernő* r., továbbá *Kovács László* hőr. százados, valamint *Pados László* és *Zelenák János* főhadnagy. A Szovjetunióban vörös oklevéllel végzetek esetében a Kiválóak táblája segít: *Kiss György*, *Kun József* és *Örs Ágoston* alezredes, valamint *Kozár Tibor*, *Salgó Béla* és *Varga János* őrnagy. A honvédelmi miniszter a július 28-án kelt 0825. számú parancsában – kiemelkedő tanulmányi tevékenységük elismeréseként – 7 végzett hallgatót tüntetett ki a Haza Szolgálatáért Érdemérem arany és 8 tisztet az ezüst fokozatával. *Kárpáti Ferenc* vezérezredes az ilyenkor szokásos és bevált tartalmú parancsban köszöntötte az akadémiai tanulmányait befejező hallgatókat.¹⁶³

Ugyanezen tiszték közül szeptember 1-jei hatállyal kinevezett új beosztásaikba a személyügyi főcsoportfőnök a július 25-én kelt 0876. számú parancsával 107 főt; augusztus 1-jével a politikai főcsoportfőnök a július 14-i 036. számú parancsával 23 tisztet és áthelyezett 5 főt. A végzett tiszték közül 5 került az akadémia oktatóinak, 2 politikai munkás pedig aspiránsnak.¹⁶⁴

Mint a 114. számú *lábjegyzetben* láthattuk, döntés született a ZMKA Kiváló Tanára kitüntető címről. Nos, első alkalommal 1986-ban adományozták *Halmai László* alezredes, főtanárnak; *Szabó Árpád* alezredes, főtanárnak; *dr. Bartos Jenő* alezredes, tanszékvezető-helyettesnek; *dr. Dudás István* alezredes, főtanárnak és *Nagy Mihályné dr.* docensnek. A cím odaítélésével egyidejűleg névre szóló „Zrínyi-fej” emlékplakettet, elismerő oklevelet és 5435–5435 Ft jutalmat kaptak.¹⁶⁵

A tanév előkészítésének hajrájában intézkedett az akadémia parancsnoka az emelt szintű orosz nyelvoktatás előkészítésére és bevezetésére.¹⁶⁶ Ebben a nyelvoktatás egészéért az idegen nyelvek tanszékvezetőjét, a differenciált – fegyverneemi és szakmai – nyelvkönyvek kidolgozásáért ugyanőt és az érintett katonai tanszékek vezetőit tette felelőssé. A kidolgozói munka „csúcsideje” 1987, a nyomdai munkáé 1988.

Reményi Gyula altábornagy augusztus 13-án hagyta jóvá a vezérkarra július 29-én 400/0339. számon felterjesztett ZMKA-feladattervet az 1986–1990-es időszakra.¹⁶⁷ Ebben – a 00090. számú HM-direktíva alapján – hét fejezetben foglalták össze a háborús felkészítés, a harckészültségi és mozgósítási készség fenntartásának; az eszmei-politikai és fegyelmi nevelés; az oktató-nevelő munka; a tudományos munka; a továbbképzés, a törzs-tanári állomány felkészítése; a kádermunka, valamint a gazdálkodás, az ellátó és kiszolgáló tevékenység legfontosabb feladatait.

159 HL KI 603/01/55. ó. e. A ZMKA PK-ának 055. sz. pcs-a (1986. 07. 01.)

160 HL KI 603/3/67. ó. e. A ZMKA PK-ának 67. sz. szervz-i int-e (1986. 07. 01.)

161 HL KI 603/01/59. ó. e. a ZMKA PK-ának 059. sz. pcs-a (1986. 07. 04.) HL KI 603/3/71-73. ó. e. A ZMKA PK-ának 71. sz. int-e és 72-73. sz. pcs-a (1986. 07. 11., 14. és 16.)

162 HL KI 603/3/77. ó. e. A ZMKA PK-ának 77. sz. pcs-a (1986. 07. 28.)

163 HL KI 603/01/71. ó. e. A ZMKA PK-ának 071. sz. pcs-a (1986. 08. 14.), valamint 38/02/39. ó. e. (1986. 07. 31.)

164 HL KI 603/01/71. ó. e. A ZMKA PK-ának 071. sz. pcs-a (1986. 08. 14.)

165 HL KI 603/3/85. ó. e. A ZMKA PK-ának 85. sz. pcs-a (1986. 07. 29.)

166 HL KI 603/3/79. ó. e. A ZMKA PK-ának 79. sz. int-e (1986. 08. 05.)

167 HL KI 636/05/2. ó. e. (1986. 07. 29.)

Az akadémia vezetői állománya előtt – a távollévő parancsnok helyett – dr. Fábrián Gyula ezredes értékelte az 1985–1986. tanulmányi évet.¹⁶⁸ Az akadémiaparancsnok első helyettese bevezetőjében, hangsúlyozta, hogy a „kialakított gyakorlatnak megfelelően” tartják az értékelést ebben a körben. Ennek lényege, hogy „Az Akadémia személyi állománya sikeresen teljesítette a meghatározott feladatokat. Ünnepeles keretek között, méltóképpen emlékeztünk meg Akadémiánk fennállása 35. évfordulójáról. Színvonalas (*sic!*), az előljárók és a meghívott társakadémiák elismerését is kiváltó tudományos tanácskozást tartottunk a harci körülmények között végzendő politikai munka ismeretanyagának feldolgozása, oktatási tapasztalatai cseréje és módszerei tökéletesítése, a hallgatók gyakorlatiasabb felkészítése érdekében. Nagy jelentőségű volt az Akadémiánk fennállása 35 éve alatt először végrehajtott, jó értékeléssel zárult HM-szemle, melynek megállapításait, útmutatásait a napi munkában hosszabb távon hasznosíthatjuk. Ezzel együtt vontuk meg az elmúlt 5 éves tevékenységünk mérlegét. Folytattuk a hallgatók képzését az érvényben lévő tematikák szerint, de hozzákezdünk egy tartalmában és rendszerében átmeneti tanulmányi év feladatainak megtervezéséhez. Tettük mindezt egy nagyarányú állományváltás és az akadémia rekonstrukciója¹⁶⁹ viszonyai között. Megkezdtük az 1985. évben alkotott oktatási törvény előírásainak megfelelően a felsőoktatási intézményekre vonatkozó szabályozók Akadémiánkra vonatkozó feldolgozását. Az Akadémia tanári állományának oktató-nevelő-, illetve a végzős hallgatóinak tanulmányi munkáját – az államvizsgákon elért eredményekkel is alátámasztva – összességében jóra értékelem.” (3-4. o.)

Ami a néhány kiemelendő konkrétumot illeti:

- kevés előrelépés történt a személyre szóló feladatszabás, a kiemelkedő képességű hallgatókkal való foglalkozás, valamint a fakultatív képzés feltételeinek megteremtése területén;
- a hallgatók többségénél, de a tanárok egy részénél is hiányos a harcászati fantázia, viszont előrelépés történt az „elhatározás-centrikusság” felszámolása terén;
- a levelezőképzésben továbbra is nagy gondot jelent az osztályok rendkívül heterogén összetétele, magas létszáma, sok esetben a megfelelő előképzettség hiánya;
- megtörtént a felkészülés az emelt szintű orosznyelv-oktatás 1986–1987. tanévtől kezdődő teljes körű bevezetésére;
- a tudományos munka keretében színvonalas konferencián vitatták meg az önkéntes hallgatói tudományos körök tevékenységét, amit összességében megfelelőnek ítélték; bevált az egyetemi doktorátus szervezési eljárása, a vizsgáztatás és a doktorrá avatás rendje; ebben a tanévben 1 hadtudomány dok-

tora (dr. Vasvári Vilmos mk. alezredes – a szerző), 5 kandidátus és 1 egyetemi doktor (Dr. univ.) „született”; az Akadémiai Közlemények 120. számaként megjelent az akadémia szerveinek története;

- a káder- és személyügyi munka egyik központi kérdése továbbra is a megfelelő minőségű és létszámú tanári utánpótlás biztosítása volt. Ebben az évben mindössze 12 pályázó jelentkezett – az utóbbi évek „mélypontja” –, 7 végzett hallgató érkezett, 18 főt saját kérésére helyeztek az akadémiára, így a tiszti feltöltöttség 90, míg a polgári alkalmazottaké 89%-os;
- az államvizsgák szervezetten folytak le. (Sajnos, itt sem találunk konkrét adatokat! – a szerző.)

Alapvetően ezt ismétli meg az október 6-án kiadott 086. számú évértékelő és feladatszabó akadémiaparancs¹⁷⁰, amit fölöslegesnek vélek megismételni.

Ezzel lezártnak tekinthetjük az 1985–1986. tanulmányi esztendő.

168 HL KI 636/05/4. ó. e. (1986. 08. 21.)

169 Ebben az évben indult ugyanis az akadémia – abban az időben valóban hatalmas volumenű – teljes (ekkor még elhittük! – a szerző) rekonstrukciója, mint „1 milliárd forintos Kiemelt, állami, nem termelő nagyberuházás.” Ez utóbbit sosem felejttem el, mert a kandidátusi német minimumvizsgámon ezt kellett (volna!) elmagyaráznom annak a vizsgabizottságnak, melynek elnöke nem beszélt németül, a németül értő pedig nem vett részt azon az előljárói tájékoztatón, amin erről volt szó, s emiatt el kellett csúsztatni 1-2 órával ezt a vizsgát. (Lázálomban ezt próbálom megoldani! – a szerző)

170 HL KI 603/01/86. ó. e. (1986. 10. 06.)

V. FEJEZET

A ZRÍNYI MIKLÓS KATONAI AKADÉMIA AZ 1986–1989-ES ÉVEKBEN

Dr. Fábrián Gyula ezredes, az akadémiaparancsnok első helyettese augusztus 25-én intézkedett¹ a szeptember 1-jén 9 órakor kezdődő ünnepélyes tanévnyitóra, s az azt követő – szokásos – tennivalókra, valamint az oktatás 3-án történő beindítására. (Először fordul elő, hogy az I. évesek beiskolázási parancsai nem találhatók fel az irattárban! – a szerző)

Ugyanő másnap – az előző fejezet végén említett vezetői értekezleten – megszabta az új tanév fő feladatait is.² E szerint ennek során kettős feladatot kell megoldani: egyrészt pontosításokkal úgy folytatni az 1989-ig kibocsátandó hallgatók képzését, hogy azok folyamatosan részesüljenek a hadsereg fejlesztéséből adódó, az új elgondolásnak megfelelő képzési anyagból, másrészt el kell végezni az 1987 ősztől induló, formájában és tartalmában új képzés tervezését. Ezzel összhangban szükséges pontosítani a képzés fejlesztésével kapcsolatos elgondolásokat és átdolgozandó az akadémiai képzés követelménye, valamint tanterve. Úgyszintén nagy figyelmet kell fordítani az emelt szintű idegen nyelvi képzés bevezetésére, ennek személyi-anyagi-technikai feltételei biztosítására és a tapasztalatok elemzésére.

Ami külön is kiemelendő:

- felkészülés a külföldi akadémiát végzetek 1987-től kezdődő továbbképzésének megszervezésére és végrehajtására;
- a társadalomtudományi tantárgyak oktatásában érvényesíteni a komplex társadalomszemléletet, fokozni a tantárgyak politikatudományi jellegét és az aktuális katonapolitikai összefüggések bemutatását;
- előrelépés szükséges a hadseregrepülők alkalmazása ismeretében;
- a tudományos munka terén meg kell kezdeni az 5 éves terv időarányos feladatainak a végrehajtását; tovább kell javítani a tanári és a hallgatói publikáció feltételeit, különösen az új szabályzati előírások, valamint a hadművészet terén elért új eredmények közreadása vonatkozásában; a tudományos könyvtár

¹ Hadtörténelmi Levéltár Központi Irattár (HL KI) 603/3/84. őrzési egység (ő. e.) A ZMKA PK-ának 84. sz. pcs-a (1983. 08. 25.)

² HL KI 636/05/4. ő. e. (1986. 08. 21.)

Naményi Pál⁴ vezérőrnagy, légvédelmi és repülőhelyettese, Galovicz János⁵ ezredes, hadseregparancsnok pedig dr. Kószegvári Tibor⁶ ezredes lesz.

Ezt – s mint látni fogjuk, éveken át tartó, egymásra épülő és egymást kiegészítő cselekvéssort – az tette lehetővé, hogy „Az 1970-es évek végén, a következő évtized elején a hadművészet területén jelentős változások következtek be. Ezen túl követelményként jelentkezett a koalíciós állományú hadsereg hadműveletek (sic!) oktatásba történő bevitelére... Mindez szükségessé tette mind az elméleti, mind az alkalmazó tananyagok korszerűsítését. Ennek kívánt eleget tenni a kidolgozott tanári törzsvezetési gyakorlat anyaga, mely alapján elkezdődött a koalíciós állományú összefegyvernemi hadsereg támadó hadművelete tárgyú hadműveleti teljes feladat megalkotása. A korábbiaktól eltérően az egyes foglalkozásokat orosz nyelven is kidolgozták.”⁷

Az augusztus 23-án kelt 079. számú akadémiaparancs⁸ az új tanévben tanulmányaikat megkezdő hallgatókkal kapcsolatos parancsokat gyűjtötte csokorba. Így, a június 30-án a személyügyi főcsoportfőnök által aláírt 00710. számú

parancs szeptember 1-jei hatállyal áthelyezett az alapfakultás összefegyvernemi szakára (A–1,2 osztály) 27 (majd később még 3) főt; a híradó-parancsnokira (A–3) 16, a hadtápra (A–4) 13, a technikus-parancsnokira (A–5) 20, a csapatlégvédelmi tüzérre (B–?) 11, majd +1, a honi légvédelmi tüzérre (B–?) 14, a repülőparancsnoki szakra (B–?) pedig 15, majd +1 tisztelet. Ugyancsak a személyügyi főcsoportfőnök, a fenti dátummal kelt 00722. számú parancsával áthelyezett a ZMKA orosz nyelvi előkészítő tanfolyamára hallgatónak összefegyvernemi, páncélosparancsnoki, tüzérparancsnoki, rádiótechnikai parancsnoki, rádiótechnikai mérnök szakra 5-5; műszaki parancsnoki, páncélos-mérnökparancsnoki, illetve REL parancsnoki szakra 3-3; üzemanyagmérnök-parancsnoki szakra 4, továbbá repülőmérnöki szakra 15, majd további +1 tisztelet.

Dr. Lantódi József vezérőrnagy

Dr. Galovicz János ezredes

A politikai főcsoportfőnök július 11-én adta ki a 028. számú parancsát, melyben – szeptember 1-jei hatállyal – áthelyezett a ZMKA hallgatói állományába az összefegyvernemi politikai munkás alaptagozatra (C–6) 15, illetve a honi légvédelmi politikai munkás alaptagozatra (C–7) 14 főt. A BM miniszterhelyettese a július 30-án kelt 005/390. számú parancsával vezényelt szeptember 3-ával 16 tisztelet a ZMKA határőr szakára (A–6), valamint további 2–2 főt a politikai munkás (C–6), a híradó (A–3), illetve a hadtáp szakra (A–4). A vezérkari főnök július 14-én írta alá a 01004. számú parancsát, melyben szeptember 3-i hatállyal tartósan vezényelt az MNVK 2. Csoportfőnökség állományából 18 főt a ZMKA alapfakultás katonadiplomáciai tagozat 1 éves hadtudományi kiegészítő tanfolyamára. Őket követték a többi tanfolyam hallgatói: a személyügyi főcsoportfőnök a június 30-án kiadott 00706. számú parancsával tartósan vezényelt – szeptember 1-jei hatállyal – a ZMKA-ra hallgatónak 20 főt az igazgatási tisztek 5 hónapos továbbképző tanfolyamára; a politikai főcsoportfőnök az augusztus 2-án kelt 035. számú parancsával 50 tisztelet az 5 hónapos politikai munkás átképző tanfolyamra. Továbbra is izzottak a tollak a Személyügyi Főcsoportfőnökségen, ugyanis az augusztus 13-án megjelent 00862. számú parancs szeptember 3-ától tartósan vezényelt a ZMKA orosz nyelvi előkészítő tanfolyamára 1 tisztelet a katonaeorvosi, illetve 2 tisztelet a repülőmérnöki továbbképző szakra; az augusztus 1-jén kelt 00820. számúval – a fenti hatállyal – 15 tisztelet a ZMKA 3 hónapos szárazföldi tüzérösszefegyvernemi továbbképző tanfolyamra. S befejezésül: szintén a személyügyi főcsoportfőnök, a június 30-án kelt 00707. számú parancsával – szeptember 1-jétől – 22 tisztelet iskolázott be hallgatónak a levelező fakultás 4 éves összefegyvernemi szakára.

A 80. számú akadémiaparancsnoki parancs⁹ a szeptember 3-án, a labdarúgópályán megrendezendő ünnepélyes tanévnyitóra intézkedett. Maga a tanév szeptember 4-én kezdődött osztályfőnöki órával.

Természetesen, továbbra is végeztek magasabb tanulmányokat magyar tisztek a Szovjetunió katonai akadémiáin.¹⁰ Így, a honvédelmi miniszter az augusztus 3-án aláírt 00606. számú parancsával tartósan vezényelt augusztus 27-i hatállyal a Frunze Katonai Akadémia (Moszkva) összefegyvernemi hadműveleti-harcászati parancsnoki törzs 3 éves alaptagozatára 8 tisztelet (köztük Forgó József¹¹ százados, valamint Szalai István¹² és Urbán Lajos¹³ főhadnagyot); a Páncélos Csapatok Katonai Akadémiája (Moszkva) páncélos csapatok hadműveleti-harcászati parancsnoki törzs 3 éves alaptagozatára 4, a páncélos csapatok hadműveleti-harcászati mérnöki 2 éves alaptagozatára 3 főt (köztük Csűrös János¹⁴ őrnagyot); a Katonai Tüzér Akadémia (Leningrád) rakétacsapatok és tüzérség hadműveleti-harcászati parancsnoki törzs 3 éves alaptagozatára 4 tisztelet; a Katonai Híradó Akadémia (Leningrád) híradócsapatok hadműveleti-harcászati parancsnoki törzs

9 HL MN 1979 – 406/967. ó. e. (1979. 08. 25.)

10 HL MN 1979/T – 405/975. ó. e. (1979. 08. 28.)

11 Forgó József (1950–) vezérőrnagy, NATO Partnerségi Koordinációs Iroda igazgató (Belgium).

12 Szalai István (1951–1998) vezérőrnagy, főcsoportfőnök, vkfh.

13 Dr. Urbán Lajos (1950–) altábornagy, a vezérkari főnök első helyettese. PhD

14 Dr. Csűrös János (1943–2002) mk. ezredes, a ZMNE kari dékánja, a hadtudomány kandidátusa.

4 Naményi Pál (1922–2008) vezérőrnagy, hadtesttörzsfőnök, a ZMKA parancsnok szárazföldi-összefegyvernemi helyettese, a ZMNE „Pro Militum Artibus” (A hadtudományért) kitüntetését.

5 Dr. Galovicz János (1933–) ezredes, hadosztályparancsnok, a ZMKA PK légvédelmi-repülő helyettese, mb. AKPK., parlamenti szakértő, Dr. univ.

6 Dr. Kószegvári Tibor (1931–) vezérőrnagy, a hadtudomány doktora, Zrínyi Miklós-díjas, a ZMNE Professor Emeritusa és Tiszteletbeli Doktora.

7 Sándor István alez. – Pekó József alez.: Hadműveleti-hadászati tanszék. Akadémiai Közlemények. 120/3. Az akadémia szerveinek története III/A. kötet. Szárazföldi ágazat tanszékeinek története. ZMKA, Bp. 1985. 22. o.

8 HL MN 1979/T – 405/975. ó. e. (1979. 08. 23.)

3 éves alaptagozatára 6 tisztet (köztük *Mikita János*¹⁵ főhadnagyot); a Katonai Légvédelmi Parancsnoki Akadémia (*Kalinyin*) légvédelmi rakétacsapatok hadműveleti-harcászati parancsnoki törzs 3 éves alaptagozatára 4 főt; a Légvédelmi Rakétamérnöki Főiskola (*Minszk*) rakéta-rávezető rádiótechnikai állomások 4 éves alaptagozatára 3 tisztet (köztük *Kurucz István*¹⁶ főhadnagyot); a Légvédelmi Rádiótechnikai Mérnöki Főiskola (*Kijev*) rádiótechnikai csapatok automatizált vezetési rendszerei 4 éves alaptagozatára 5 főt; a Katonai Hadtáp- és Szállítási Akadémia (*Leningrád*) szárazföldi csapatok hadtáp hadműveleti-harcászati parancsnoki törzs, illetve vasúti és légi katonai közlekedés hadműveleti-harcászati parancsnoki törzs 3 éves alaptagozatára 5-5 tisztet; a Gagarin Katonai Repülőparancsnoki Akadémia (*Monyinó*) repülő hadműveleti-harcászati parancsnoki törzs 3 éves alaptagozatára 4, ugyanitt a légierő és rt. biztosító csapatok hadműveleti-harcászati parancsnoki törzs 3 éves alaptagozatára pedig 2 főt; a Katonai Orvosi Akadémia (*Leningrád*) szárazföldi csapatok egészségügyi ellátása 10 hónapos tanfolyamára 3 tisztet; a Zsukovszkij Repülőmérnöki Akadémia (*Moszkva*) repülőszerkezetek és -hajtóművek 4 éves alaptagozatára 8, a repülőszerkezetek automatikus elektromos és műszerberendezések 4 éves alaptagozatára 1, a repülőszerkezetek hadműveleti-harcászati mérnöki 2 éves alaptagozatára pedig szintén 1 tisztet (*Hollósi Nándor*¹⁷ őrnagyot), a Katonai Vegyivédelmi Akadémia (*Moszkva*) vegyivédelmi csapatok hadműveleti-harcászati parancsnoki törzs 5 hónapos továbbképző tanfolyamára *Szakács Gusztáv*¹⁸ őrnagyot, s végezetül a Katonai Légvédelmi Parancsnoki Akadémia (*Kalinyin*) automatizált vezetési rendszerek 5 hónapos továbbképző tanfolyamára a ZMKA két tanárát.

Az II. fejezet 1. számú *lábjegyzetében* már idéztük a miniszteri parancsot, amelyben megbízta *dr. Kolozsvári Sándor* ezredest a *Szíriai Arab Köztársaság Aleppói Hadmérnöki Akadémia* főparancsnok tanácsadó-szakértője tisztség betöltésével. Nos, a 085. számú akadémiaparancs¹⁹ közli ezt a miniszteri parancsot, illetve *Lantódi vezérőrnagy* szükségesnek ítélte rögzíteni: „*Dr. KOLOZSVÁRI SÁNDOR*... ezds-nek, a híradó tanszék vezetőjének, az oktató-nevelő munkában 25 éven át végzett eredményes munkájáért, a tanszék tananyagának folyamatos korszerűsítése, az integráltabb és differenciáltabb oktatás feltételeinek megteremtése, az oktatástechnikai eszközök fejlesztése és alkalmazása terén kifejtett tevékenységéért az Akadémiáról történő huzamosabb időre szóló vezénylese alkalmából köszönetemet és elismerésemet fejezem ki, egyben DÍCSÉRETBEN ÉS JUTALOMBAN /:6000.- Ft:/ részesítem. Vezénylese idejére kívánok további sikereket, jó erőt és egészséget.” (10. o.)

Galovics János ezredes a ZMKA PK LÉ. és Re. helyettesének 84. számú intézkedésében²⁰ elrendelte, hogy szeptember 10. és 30-a között mérjék fel a testnevelési normák teljesítését. A *túlololdali* táblázat érzékelteti a követelmények (megíté-

lésem szerint a jelenleginél keményebb – a szerző) voltát. A többéves gyakorlatnak megfelelően, ebben az évben is megszervezték a tanári beosztásba került tisztek felkészítését, amit a 86. számú akadémiaparancsnoki intézkedés²¹ szabályozott. E szerint a központi tanfolyam szeptember 17-én kezdődik, s a komplex felkészítést – a tanszéki tevékenységet, az írásbeli feladat kidolgozását és a résztvevők tanulmányi jellemzését is magába foglalva – 1980. július 30-áig fejezzék be.

<u>Elő korcsoport 25 éves korig /gyakorló öltözetben/</u>			
<u>Mozgásanyag értékelés:</u>	Kiváló	Jó	Megfelelő
10 km-es gyorsított menem /ó/	1:05	1:09	1:15
3000 m-es futás /p/	13:00	13:50	15:00
Függeszekedés /mp/	8:00	12:00	17:00
Kgr.dobás /m/	54	47	40
Uszás /p/	2:00	2:20	2:50
Buvárúszás /m/	30	25	15
100 m-es síkfutás /mp/	14:50	15:20	16:00
Távolugrás /cm/	420	390	360
Egykaros súlyemelés	36	30	20
Saslendület	12	9	6

<u>Második korcsoport 26–35 éves korig /gyakorló öltözetben/</u>			
<u>Mozgásanyag értékelés:</u>	Kiváló	Jó	Megfelelő
Kgr.dobás /m/	50	44	38
Uszás	2:10	2:30	100 m
100 m-es síkfutás /mp/	15:20	16:00	16:80
1500 m-es síkfutás/p/	6:15	6:35	7:00
Távolugrás /cm/	390	360	330
Egykaros súlyemelés	30	24	16
Saslendület	9	6	3

<u>Harmadik korcsoport 36–45 éves korig /sportöltözetben/</u>			
<u>Mozgásanyag értékelés:</u>	Kiváló	Jó	Megfelelő
Kgr.dobás /m/	48	43	37
Uszás	2:30	100 m	75 m
1500 m-es síkfutás /p/	6:20	6:50	7:30
Távolugrás /cm/	390	360	330
Egykaros súlyemelés	24	16	12
Saslendület	6	4	2

15 *Mikita János* (1953-) altábornagy, a vezérkari főnök első helyettese.

16 *Dr. Kurucz István* (1947-) ezredes, HM Technológiai Hivatal, programiroda-vezető, a hadtudomány kandidátusa.

17 *Hollósi Nándor* (1942-) mérnök altábornagy, a vezérkari főnök első helyettese.

18 *Szakács Gusztáv* (1939-) alezredes, a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola növendéke, a ZMKA szakcsoportvezetője.

19 HL MN 1979/T – 405/975. ó. e. (1979. 09. 05.)

20 HL MN 1979 – 406/976. ó. e. (1979. 09. 06.)

21 HL MN 1979 – 406/976. ó. e. (1979. 09. 07.)

Az 1979. szeptember 6-án elrendelt testnevelési felmérés követelményei

Az akadémia egyetemi létének fontos eseménye, illetve bizonyítéka volt, amikor a 087. számú akadémiaparancs²² – a honvédelmi miniszter 4/1979. számú utasítására hivatkozva – szeptember 1-jei hatállyal 23 kinevezett polgári alkalmazott oktatót neveztek ki adjunktussá és 17 főt tanársegéddé.

Mint a korábbi években, most is lehetőséget biztosított az akadémia vezetése a törzs-tanári állomány idegen nyelvi oktatására. A 088. számú akadémiaparancsnoki intézkedés szerint²³ ebben a tanévben indítanak akadémiai nyelvvizsga-előkészítő orosz nyelv tanfolyamot I. éven 15 fővel; II. éven 14, illetve 8 hallgatóval „A2” és „B” csoportban, továbbá állami nyelvvizsgára előkészítő tanfolyamot 9 fővel. Úgyszintén szerveztek akadémiai nyelvvizsga-előkészítő I. évfolyamot 8, illetve III-at 10 hallgatóval, valamint angol II. évfolyamot 12 hallgatóval. A foglalkozásokat hetente 3 (a szabad szombatos heteken 2) alkalommal, 14–16 óra között kell megtartani.

Az iraki légvédelmi tűzértisztek részére szervezett, március 19-én indult ezredparancsnoki tanfolyam szeptember 22-én befejeződött, melyről 10 iraki őrnagyot bocsátottak ki „Kiváló” (2 fő), „Jeles” (5), illetve „Jó” (3 tiszt) eredménnyel.²⁴

A levelező hallgatók számára is megszűnt a „jólét”, ugyanis a 91. számú akadémiaparancs²⁵ az L–6 összefegyvernemi lövész III. évfolyam részére szeptember 10. és október 6-a között 4 hetes, illetve az L–2 öfn. löv. II. évfolyam részére szeptember 17–október 6-a között 3 hetes összevonást rendelt el.

A tanfolyami képzés sem lankadt: a személyi főcsoportfőnök a szeptember 8-án kelt 0997. számú parancsával – október 1-jei hatállyal – tartósan vezényelt 11 tisztet a ZMKA 2 hónapos feladatmegfogalmazói tanfolyamára (R–3) hallgatónak.²⁶

A 1021/1979. (IX. 12.) minisztertanácsi határozatra, illetve a 68/1979. számú HM-utasításra hivatkozva, Lantódi vezérőrnagy intézkedett²⁷ arra, hogy a kétheti 88 órás munkaidőt 2 hetenkénti 1 szabad szombat biztosításával, 11 nap alatt kell teljesíteni oly módon, hogy azok egységesen azonos napokra, azaz 1979-ben a páros hetek szombatjaira essenek. Az első ilyenre október 20-án kerül sor.

A minősítési utasítás alapján az akadémia parancsnoka elrendelte az 1980-ban végző hallgatók előzetes beosztásra vonatkozó feljegyzéseinek elkészítését.²⁸ Végrehajtásáért az alapfakultás-parancsnok felelt. A fogalmazványokat december 15-ig kell elkészíteni, bizottságilag megbeszélni 1980. január 15-ig, a véglegesített feljegyzéseket január 20-ig leadni a tagozatparancsnoknak, az illetékes pártszervezeteknek véleményezni január 25-ig, jóváhagyás február 5-ig, majd felterjesztés a Személyügyi Főcsoportfőnökségre február 10-ig. Ugyanezen a napon jelent meg a 99. számú akadémiaparancs²⁹ a politikai munkás hallgatók november 1-jei, évközi harcászati államvizsgájának előkészítésére és végrehajtá-

sára. E szerint az Állami Vizsgáztató Bizottság összetétele nem változott, míg az albizottság elnöke a III. évfolyamos szárazföldi-összefegyvernemi pol. munkás osztályban (C–1) Varga József alezredes, a Hadművelési Csoportfőnökség kiemelt főtisztje (a ZMKA felé iránytisztt), a honi légvédelmi összefegyvernemi pol. munkás osztályban (C–2) pedig Tölgyesi József ezredes, a Hdm. Csf-ség légvédelmi és repülő-hadművelési osztályvezetője.

Tovább folytatódott az a nagyon pozitív és nagy haszonnal járó gyakorlat, miszerint az akadémia oktatói folyamatosan kaptak lehetőséget a legújabb haditechnika eszközök megismerésére, majd ennek következtében az oktatásba történő azonnali bevitelére. Így a honvédelmi miniszter, az augusztus 27-én kelt 0665., továbbá a november 6-i 0940. számú parancsában³⁰ – október 22-i, valamint december 1-jei hatállyal – tartósan vezényelt 1-1 főt a Frunze Katonai Akadémia (Moszkva) 3 hónapos REH továbbképző tanfolyamára, további 1-1 tanárt – az utóbbi dátummal – a Katonai Híradó Akadémia (Leningrád) híradóeszközök és komplexumok harci alkalmazása 3 hónapos tanfolyamára, illetve a Honi Légvédelmi Rádiótechnikai Csapatok Központi Tiszti Tanfolyama (Vlagyimir) rádiótechnikai csapatok parancsnoki törzs 5 hónapos tanfolyamára.

Lantódi vezérőrnagy október 18-án intézkedett³¹ az 1980–1983. tanulmányi időszakra pályázók felvételi vizsgára történő felkészítésére. E szerint erre a periódusra a ZMKA alapfakultására összefegyvernemi (gl., pc.), rakéta és tűzér, hadtáp, műszaki, vegyivédelmi, rádiótechnikai, rádiófelderítő, fegyverzeti, páncélos- és gépjármű-technikus parancsnoki, valamint politikai munkás szakokra lehetett jelentkezni. A Szovjetunió katonai akadémiaira és főiskoláira pedig összefegyvernemi (gl., pc.), tűzér, hadtáp, híradó, vegyivédelmi, légvédelmi rakéta, rádiótechnikai parancsnoki, páncélos-mérnökparancsnoki, valamint politikai munkás szakokra. Ami a ZMKA levelező fakultását illeti, ide az 1980–1984. tanulmányi időszakra szárazföldi összefegyvernemi, honi légvédelmi összefegyvernemi és politikai munkás szakokra történt beiskolázás.

Azok számára, akiknek pályázatát elfogadták, 1979. november és 1980. április között – a heti tanulónapok terhére – havonta 2 alkalommal az akadémia konzultációt szervez, illetve a felvételi vizsgát megelőző két hét szolgálatmentessége idején összevonáson vesznek részt. A pályázat elfogadásáról a személyügyi osztályvezetőnek november 6-áig kell értesítenie az érintetteket. A felvételi vizsgákat 1980. április 28. és május 10., illetve május 26. és június 6-a között tervezték két csoportban.

Kedves emberi gesztusként, Czinege Lajos hadseregtábornok a 74. számú parancsában³² köszöntötte a tanintézet tudományos könyvtárában tudományos munkatársként dolgozó Matékovits (az iratban – mint általában – pontatlanul: Mátékovics) Endre³³ nyá. vezérőrnagyot, az akadémia egykori parancsnokát és

22 HL MN 1979/T – 405/975. ó. e. (1979. 09. 10.)

23 Uo. (1979. 09. 10.)

24 HL MN 1979 – 406/976. ó. e. A ZMKA PK-ának 90. sz. pcs-a (1979. 09. 22.)

25 Uo. (1979. 09. 25.)

26 HL MN 1979/T – 405/975. ó. e. A ZMKA PK-ának 090. sz. pcs-a (1979. 09. 25.)

27 HL MN 1979 – 406/976. ó. e. A ZMKA PK-ának 97. sz. int-e (1979. október)

28 HL MN 1979/T – 405/975. ó. e. A ZMKA PK-ának 097. sz. pcs-a (1979. 10. 10.)

29 HL MN 1979 – 406/976. ó. e. (1979. 10. 10.)

30 HL MN 1979/T – 405/975. ó. e. A ZMKA PK-ának 099. és 0112. sz. pcs-a (1979. 10. 12., 11. 23.)

31 HL MN 1979 – 406/976. ó. e. A ZMKA PK-ának 101. sz. int-e (1979. 10. 18.)

32 HL MN 1979/8/12. ó. e. (1979. 10. 31.)

33 Matékovits Endre (1909–1985) katonatiszt. 1927 októberében kezdte meg tanulmányait a Ludovika Akadémián, ahová csapat-szolgálat után került vissza fegyvertanárnak (1939–1943), majd a várpalotai Lőiskola előadója volt. 1944 októberében századosként zászlóaljparancsnoki beosztásban harcolt, de mivel zászlóalja nem tette le az esküt Szálasi Ferencre, visszaminősített.

emléktárgyban részesítette 70. születésnapja alkalmából. (*Matékovits* vezérőrnagy ekkor a ZMKA tudományos könyvtár tudományos munkatársaként dolgozott, az akadémia vezetése így segítette a roppant alacsony nyugdíja kiegészítéséhez – a szerző)

Az oktatási „nagyüzemben” természetesen voltak olyanok is, akik éppen befejezték tanulmányaikat: az akadémiát végzett szárazföldi tüzér-összefegyvernemi tisztek 3 hónapos továbbképző tanfolyamáról bocsátottak ki november 29-én 14 tisztet.³⁴ Másnap pedig a 2 hónapos feladatmegfogalmazó tanfolyam (R–3) 11 hallgatója intett búcsút a tanintézetnek.³⁵

Lantódi vezérőrnagy december 18-án írta alá 0109. számú parancsát³⁶ az 1978–1979-es tanulmányi évben végzett munka értékeléséről és az 1979–1980-as tanulmányi év feladatairól. E szerint – a korábbi sikerekre támaszkodva – „eredményesen folyt a szocializmus ügye iránt elkötelezett katonai vezetők képzése és a tisztek tanfolyamszerű továbbképzése, javultak az akadémiai képzés feltételei, emelkedett az oktató-nevelő munka színvonala... erősödött a személyi állomány nemzeti öntudata és internacionalista gondolkodása, amely hozzájárult az Akadémia előtt álló feladatok megoldásához.” (1. o.) A személyi állomány erkölcsi-politikai állapota és fegyelmi helyzete megfelel az elvárásoknak. Fokozódott az oktatás gyakorlatiassága, a tananyag haderőnemi-összefegyvernemi integráltsága, valamint fegyvernemi differenciáltsága. Növekedett a hallgatók harcászai, harcvezetővé képzésének színvonala.

Az idegen nyelvi képzés területén folytatódott, illetve részben befejeződött a differenciált, haderőnemi és szakági katonai nyelvképzést elősegítő tankönyvek kidolgozása.

A tudományos munka egyik fő irányát a tudományos káderképzés reálisabb feltételeinek megteremtése képezte. Tervszerűbb lett a kiemelkedő képességű hallgatók bevonása a tanszéki tudományos feladatok végzésébe. Emellett tovább növekedett a tananyag tudományos megalapozottsága, tartalmasabbá vált a törzs-tanári tiszt állomány hadtudományi továbbképzése, akárcsak a tudományos képzés, hatékonyabbnak bizonyult a pályázók felkészítése, valamint segítése, szervezettebb lett a kandidátusi vizsgák előkészítése és levezetése. (7. o.)

A káder- és személyügyi munka terén továbbra is a fő feladatot a megfelelő káderutánpótlás biztosítása, a tanári pályára alkalmas tisztek kiválasztása és a fiatal tanárok felkészítése képezte. Bár tovább erősödött a parancsnokok és párt-szervezetek kádermunka iránti felelősségérzete, azonban néhány tanszéken van javítandó e téren, akárcsak az emberekkel való törődés terén.

ték aknavetőszázad-parancsnokká. A szovjet csapatokhoz parlamentert küldve, november 4-én letette előttük a fegyvert. Hadifogság után, 1947. december 1-jén behívták a Kossuth Akadémiára, ahol előadóként, majd törzstisztként szolgált. 1949–1950-ben a „Dózsa” Gyalogsági Tiszti Iskola parancsnoka, 1950–53-ban hadművelleti csoportfőnök. 1953. december 01– 1956. szeptember 22. között a Honvéd (majd névváltozását követően a Zrínyi Miklós Katonai) Akadémia parancsnoka. 1956. szeptember 22-től kiképzési csoportfőnök-helyettes. 1957. március 08-án tartalékállományba helyezték. A ZMNE „Pro Militum Artibus” kitüntetésre.

34 HL MN 1979 – 406/976. 6. e. A ZMKA PK-ának 113. sz. pcs-a (1979. 11. 29.)

35 Uo. A ZMKA PK-ának 115. sz. pcs-a (1979. 11. 30.)

36 HL MN 1979/T – 405/975. 6. e. (1979. 12. 18.)

Összességében megállapította, hogy „Az 1978/79. tanulmányi évben az Akadémia személyi állománya sikeresen teljesítette a vele szemben támasztott magas szintű követelményeket. Erőfeszítése eredményeként előrelépés történt a képzés korszerűsítésében és az oktatás színvonalában. A személyi állomány aktivitása, az oktató-nevelő munkában elért eredményei, valamint a párt- és társadalmi szervek által végzett hatékony munka jó alapot és kedvező feltételeket teremtettek a további feladatok eredményes megvalósításához.” (10. o.)

E tényre támaszkodva szabta meg *Lantódi* vezérőrnagy az 1979–1980. tanulmányi év fő feladatait:

- a tananyag-korszerűsítés, tudományosabb elrendezésének és az új tanulmányi tervezési rendszer kimunkálásának folytatása;
- a tanórán kívüli oktató-nevelő munka hatékonyságának fokozása, a hallgatók képességeinek alaposabb elemzése, a kiemelkedő képességű hallgatókkal való foglalkozás szakszerű és koordinált továbbfejlesztése;
- a hadsereg és a hadtudomány fejlődésével összefüggő új elemekre, a lehetséges háború kirobbanásának és megvívása módozatainak elmélyültebb kutatására történő koncentráció;
- kiemelt figyelem fordítása az új harci technika alkalmazásának megismerésére; a haderőnemi-összefegyvernemi integrált képzés feladataival összhangban a fegyvernemi (szak-) képzés követelményei hatékonyabb teljesítésének biztosítása;
- az 1980–1981. tanulmányi évre vonatkozó tervezőmunka során a meglévő tematikai programok szükség szerint helyesbítendő, illetve 12 alap és 5 levelező osztállyal, valamint 14 tanfolyami csoporttal számoljanak;
- a tudományos munka fő területe a tananyag-kidolgozás legyen, de emellett összegezzék az elmúlt 5 éves időszak eredményeit és tapasztalatait, valamint fokozzák a hallgatók érdeklődését, továbbá aktivitását a tudományos tevékenység iránt;
- a káder- és személyügyi munkában szenteljének fokozott figyelmet a nyugállományba vonulóakra, illetve a megfelelő káderutánpótlásra, a tanári pályára alkalmas tisztek kiválasztására.

Azonban, nemcsak következő tanév, hanem az *iraki* honi légvédelmi tüzérezred-parancsnoki és a szárazföldi magasabbegység légvédelmi főnöki tanfolyam előkészítésére is intézkedni kellett. Ezt tartalmazta az akadémiaparancsnok 0122. számú intézkedése³⁷, amely szerint 1980. február 1. és július 31. között 1-1 tanfolyamot kell levezetni a fent jelzett állománycsoport 10, illetve 5 tisztje részére.

1980. január 1-jével életbe lépett az *Oláh István* altábornagy, vezérkari főnök által november 10-én jóváhagyott ZMKA Szervezeti és Működési Szabályzata (SZMSZ).³⁸ Ebben rögzítették, hogy „A Magyar Népköztársaság honvédelmi miniszterének 03424/1950. sz. parancsával alapított és a Népköztársaság Elnöki

37 HL MN 1979/T – 405/975. 6. e. (1979. 12. 18.)

38 HL KI 576/05/1-2. 6. e. (1980. 01. 01.)

Tanácsának 1971. évi 23. sz. törvényerejű rendeletével egyetemi jellegűvé nyilvánított Zrínyi Miklós Katonai Akadémia /a továbbiakban Akadémia/ a Magyar Néphadsereg legmagasabb szintű, összhaderőnemi-összefegyvernemi és politikai tanintézete, a tudományos kutatómunka bázisa.” (2. o.)

Rendeltetése: az MN haderőnemei, fegyvernemei és szakcsapatai, valamint a BM Határőrség számára fegyvernemi (önálló) alegységparancsnok; egységtörzsben vezető (törzsfőnök, parancsnok-/politikai helyettes, hadműveleti főtitest), illetve megfelelő gyakorlati tapasztalat esetén egységparancsnok, továbbá magasabbegységtörzsben vezető (fegyvernemi főnök), osztály-/alosztályvezető; központi szerveknél főtitesti beosztások ellátására alkalmas tisztek képzése; a hadműveleti és más tanfolyamokon pedig magasabb képesítésű, valamint szak-tisztek felkészítése, át- és továbbképzése. Ezt követően tételesen felsorolták a képzés és továbbképzés területeit; az akadémia feladatait és tevékenységi rendjét; rögzítették szervezeti felépítését, vezetési rendjét és a szervezeti elemek feladatait. Ezzel hosszabb időre biztosították a tanintézet egyik korszerű alapdokumentumát.

Az új esztendő sem kezdődhetett új tanfolyam indítása nélkül. Ezért a személyügyi főcsoportfőnök a december 7-én kelt 001301. számú parancsával³⁹ – 1980. január 3-i hatállyal – tartósan vezényelt 10 tiszte a ZMKA 3 hónapos honi összefegyvernemi továbbképző tanfolyamára. A január 19-én kiadott 04. számú akadémiaparancs⁴⁰ pedig intézkedett a tartalékos tolmács hadkötelesek február 5-i, illetve 12-i vizsgáztatására, továbbá a levelező összefegyvernemi lövész IV. évfolyam (L-1) február 18. – március 1., valamint I. évfolyam (L-7) és a lev. öfn. politikai munkás II. évfolyam (L-5) osztályok február 18. – március 14-e közötti összevonására. A vezérkari főnök által január 7-én kiadott 02. számú parancs⁴¹ 19 főt vezényelt tartósan február 4-ével a ZMKA 4 hónapos mozgósítási és hadkiegészítési szaktanfolyamára. Ugyanakkor – január 24-ével – befejeződött 20 tiszt 5 hónapos igazgatási főtitesti, illetve január 31-ével 50 fő politikai munkás átképző tanfolyama.⁴²

A hó végén változás következett be az akadémia vezetésében is: a honvédelmi miniszter a január 8-án aláírt 02. számú parancsával – február 1-jei hatállyal – szolgálati nyugállományba helyezte *Naményi Pál* vezérőrnagyot, a ZMKA parancsnokának szárazföldi-összefegyvernemi helyettesét.⁴³ Ezzel egy nagy tapasztalatú parancsnok távozott az akadémiáról.

A 18. számú akadémiaparancs⁴⁴ – már jó előre – intézkedett az I. (C-6, 7) és II. éves (C-4, 5) politikai munkás hallgatók évközi (márciusi, illetve májusi) politikai gazdaságtan, valamint filozófia államvizsgáztatásának előkészítésére és végrehajtására. Az Államvizsga Bizottságot továbbra is *Reményi Gyula* vezérőrnagy

(elnök), továbbá *dr. Lantódi József* vezérőrnagy és *dr. Bán Károly* ezredes (tagok) alkották, míg a szakmai vizsgáztató bizottsági elnököket – hagyományosan – a Politikai Főiskola illetékes tanszékvezetői, illetve -helyettesei adták.

Az akadémiaparancsnok 019. számú parancsa⁴⁵ viszont a törzs-tanári állomány által április 8–12-e között lefolytatandó „KÖSZEG-80” törzshadijáték előkészítésére és végrehajtására intézkedett. Tárgyaként határozták meg a koalíciós összetételű összefegyvernemi hadsereg első támadó hadműveletének megtervezését, megszervezését és vezetését hagyományos, illetve tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között erdőshegyes terepen, valamint az ellenség első tömeges, majd további légitámadása visszaverésének megszervezését, a honi és csapatlégvédelem közötti együttműködés megszervezését, folyamatos fenntartását intenzív elektrotechnikai lefogás viszonyai között – ez utóbbit, kutatási feladatok beállításával. A gyakorlatvezetést az akadémiaparancsnok és helyettesei adják, a hadseregparancsnok szerepkörében *dr. Kőszegvári Tibor* ezredes, a honi légvédelmi hadtestparancsnokiban pedig *Vörösmarty Béla* ezredes ténykedik. A hadsereg, illetve a h. lé. hadtest fegyvernemi (szakcsapat, szolgálatiág-) főnökeit az illetékes tanszékvezetők adják.

A hallgatói tehetséggondozás, illetve a tudományos életre való felkészítésük tekintetében nagy jelentőségű a 25. számú akadémiaparancsnoki intézkedés⁴⁶ az „Akadémiai Hallgatói Közlemények” megjelentetéséről és szerkesztőbizottsága létrehozásáról. Indoklasként megfogalmazódott, hogy a hallgatók „az utóbbi években jelentős eredményeket értek el a tudományos munka területein. Növekedik érdeklődésük a tanulmányaikkal összefüggő tudományos kérdések iránt, és az önkéntes hallgatói tudományos körök keretein belül maguk is részt vesznek tudományos részfeladatok megoldásában. Évről-évre nő a kiírt pályázatokon résztvevő (sic!) hallgatók száma és egyre több a mondanivaló szempontjából jól megalapozott hallgatói tanulmány. Az évfolyammunkák és szakdolgozatok növekvő hányada tartalmaz az oktatás folyamataiban is felhasználható értékeket.” (1. o.) Mindezek, valamint az 1979. június 13-i hallgatói tudományos konferencia ajánlásai szükségessé, illetve lehetővé tették e kiadvány életre hívását azzal a céllal, hogy elősegítse a hallgatók tanulmányi, tudományos és közművelődési munkáját, fejlessze publikációs készségüket, tegye közkincsé a szakdolgozatokban megfogalmazott újszerű eredményeket. Évi terjedelme 20–30 ív és 2-3 havonta jelenik meg 80–100 példányban. Az 5 fős szerkesztőbizottságot a fakultás-parancsnokság jelölje ki a hallgatók közül.

Reményi Gyula altábornagy

39 HL MN 1979/T – 407/977. 6. e. A ZMKA PK-ának 03. sz. pcs-a (1980. 01. 04.)

40 Uo. A ZMKA PK-ának 04. sz. pcs-a (1980. 01. 19.)

41 Uo. A ZMKA PK-ának 06. sz. pcs-a (1980. 01. 22.)

42 HL MN 1979 – 409/979. 6. e. A ZMKA PK-ának 11. sz. pcs-a (1980. 01. 25.), illetve HL MN 1979/T – 407/977. 6. e. A ZMKA PK-ának 05. sz. pcs-a (1980. 01. 31.)

43 HL MN 1979/T – 407/977. 6. e. A ZMKA PK-ának 09. sz. pcs-a (1980. 01. 30.)

44 HL MN 1979 – 409/979. 6. e. (1980. 02. 08.)

45 HL MN 1979/T – 407/977. 6. e. (1980. 02. 22.)

46 HL MN 1979 – 409/979. 6. e. (1980. 03. 05.)

A korszerűsítés igénye természetesen a tanszékeket sem kerülte el. E téren az egyik leginnovatívabb a híradó tanszék volt, ahol az új követelményeknek megfelelően elkészültek a „Híradásszervezés” tankönyvek lövészeszereztől hadseregig; a nem híradó szárazföldi és honi légvédelmi osztályok differenciált jegyzetei; az összes híradó technikai és híradó hálózati jegyzet, valamint a technikai gyakorló foglalkozások anyagai, átdolgozták az összes teljes feladatot és alkalmazkodtak a vezetési pontok telepítése, illetve áttelepítése új rendjéhez, feladataihoz. A tanszék részt vett a híradó szakutasítás megalkotásában is.⁴⁷

Közeledvén a nagy megmérettetéshez, a 32. számú akadémiaparancs már a felvételi vizsgák előkészítésére és végrehajtására intézkedett.⁴⁸ E tevékenységet a „Felvételi vizsgák követelményei a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián (1979)” című kiadvány alapján kell végrehajtani. Az első csoportban (április 28. – május 10.) vizsgáznak a rakéta és tüzér-, a rádiófelderítő, a hadtáp-, a műszaki, a vegyivédelmi, a híradó-, a határőr-, a rádiótechnikai, a honi és csapatlégvédelmi rakéta-, a honi légvédelmi összefegyvernemi parancsnoki és repülőmérnöki, míg a május 26. – június 6-a közöttiben az összefegyvernemi (gl., pc.); a fegyverzeti, páncélos- és gépjárműtechnikus, valamint a politikai munkás (szf. öfn.) szakokra pályázók.

Ugyanakkor voltak, akik búcsúztak a tanintézettől, mint például a honi légvédelmi összefegyvernemi továbbképző tanfolyam 10 hallgatója március 18-án, illetve a 2 hónapos rádióelektronikai harc szaktanfolyam 14 tisztje március 29-én.⁴⁹ A 029. számú akadémiaparancsban⁵⁰ pedig az 1980-ban végző hallgatók tanulmányi jellemzésének – a minősítési utasításnak megfelelően – július 12-éig történő elkészítésére intézkedett az akadémia parancsnoka.

Mint az akadémia parancsnoki feladatszabásból láthattuk, egyik kiemelt feladatként szerepelt az oktatás további korszerűsítése. Ennek megfelelően a 38. számú intézkedésében⁵¹ Lantódi vezérőrnagy hangsúlyozta: „Az Akadémián folyó vezetőképzés színvonala további emelésének jelentős állomásai voltak az 1970-ben, illetve 1971-ben kiadott nevelési és módszertani irányelvek. A két irányelv megjelenése óta az Akadémián növekedett a nevelés és oktatás korszerű módszerei iránti igény.” (1. o.) Mindezek következtében a hallgatók képzését és önképzését szolgáló nevelési-oktatási szinteket, formákat, módszereket és szabályozó előírásokat célszerű egy egységes okmányban összefoglalni. Ezért az akadémiaparancsnok egy 19 fős bizottságot hozott létre a tanulmányi osztályvezető irányításával. A bizottság az irányelvtervezetet augusztus 15-éig készítse el, szeptember 15-éig szerkessze össze és adja ki tanszéki szekcióülésre, ahol október 31-ig vitassák meg. Ezt követően a vitákon elhangzottak alapján módosított változatát december 15-ig juttassák el a Pedagógiai Módszertani Bizottsághoz,

majd 1981. január 31-ig bocsássák a Tudományos Tanács (TT) rendelkezésére, s az itt eszközölt korrekciók figyelembevételével március 31-ig hagyassák jóvá és adják ki.

A politikai főcsoportfőnök a március 21-én kelt 014. számú parancsával⁵² – április 14-től június 21-ig – 10 hetes továbbképző tanfolyamra vezényelt tartósan 32 tisztet, köztük három korábbi akadémiai osztálytársamat, *Bodonyi Péter* őrnagyot, valamint *Krízs József* és *Mezőfi István* alezredeseket.

A tanév vége közeledtével intézkedni kellett a törzs-tanári állomány akadémiai nyelvvizsgálóira, valamint az 1980–1981. évi nyelvtanfolyamaira.⁵³ E szerint az orosz, német és angol írásbeli vizsgák május 21-én, míg a szóbeliek 28-án lesznek. A sikeres szereplés érdekében, május 5-étől mindennap konzultációt, 19–20, 22–23 és 26–27-én egész napos konzultációt rendelt el az előljáró.

Az 1980–1981. kiképzési évben a következő nyelvképzés indul: akadémiai nyelvvizsgálóra előkészítő orosz I. (14–16 fő) és II. évfolyam (2×10–12 fő, amiben benne foglaltatik az előző tanév I. évfolyama), állami orosz nyelvvizsgálóra előkészítő csoport (10–12 fő), akadémiai nyelvvizsgálóra előkészítő német I. (10–12 fő) és II. évfolyam (2×10–12 fő, amiben benne foglaltatik az előző tanév I. évfolyama), továbbá állami angol nyelvvizsgálóra előkészítő csoport (10–12 fő). A foglalkozások heti 3 (szabad szombatos heteken 2) alkalommal 14–16 óra között lesznek.

Az akadémiai írásbeli nyelvvizsgák előtt 2, a szóbeliek előtt 4 napos összevonást; az állami nyelvvizsgák előtt – minimum 4 fő esetén – 6 hetes intenzív összevonást kell szervezni.

Ugyancsak a nyár közeledtével rendelték el az 54. számú akadémiaparancsban⁵⁴ a rakéta- és tüzérhallgatók (A–35) május 26–29-i, *várpalotai* gyakorlati feladatainak (terepen történő tűzvezetés; tüzér tisztek egyéni tűzfeladatai, valamint éleslövészettel egybekötött önálló harcászati gyakorlat) végrehajtását. A gyakorlat tárgya: az ezredtüzércsoport harctevékenységének megszervezése és vezetése a gépkocsizó lövészeszereztámadóharcában.

Május 29-én a 4 hónapos mozgósítási és hadkiegészítési szaktanfolyam 22 hallgatója fejezte be tanulmányait.⁵⁵ Az alaptagozat végzős hallgatóinak azonban még tenniük kellett egyet s mást a kibocsátásukig. Így, Lantódi vezérőrnagy a 055. számú parancsával elrendelte a hallgatói állománnyal terepen június 30. és július 4-e között *Tata*, *Kisbér* és *Pápateszér* térségében lefolytatandó parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat végrehajtását.⁵⁶ Ezen az I. évfolyam A–1, 2 (öfn.), A–3 (hír.), A–5 (fv. pc. és gjm. tech.); a II. évfolyam A–33/V. (*vietnami – a szerző*) (öfn.), A–34 (f.), A–35 (tü.), A–36 (mű.), A–38 (htp.), C–4, 5 (öfn. pol. m.), továbbá a III. évfolyam A–16, 17 (öfn.), A–19 (hír.), A–20 (vv.), A–21 (htp.), A–22 (fv. pc. és gjm. tech.), A–23 (hór.), C–1 (szf. öfn. pol. m.) és A–19/V. (hír.) osztályainak összesen 308 hallgatója vesz részt. Belőlük 1 gl. ho-, 3 gl. e- és 1 hk. e-törzset, valamint hadosztályközvetleneket (lérak. ető. kivételével) kell létrehozni.

47 *Déry Konstantin ezds. – Estók János alez.:* Híradó tanszék. Akadémiai Közlemények. 120/3. Az akadémia szerveinek története III/B. kötet. Szárazföldi ágazat tanszékeinek története. ZMKÁ, Bp. 1985. 29. o.

48 HL MN 1979 – 409/979. ó. e. (1980. 03. 18.)

49 HL MN 1979/T – 407/977. ó. e. A ZMKÁ PK-ának 026. sz. pcs-a (1980. 03. 18.) és HL MN 1979 – 409/979. ó. e. A ZMKÁ PK-ának 33. sz. pcs-a (1980. 03. 29.)

50 HL MN 1979/T – 407/977. ó. e. (1980. 03. 26.)

51 HL MN 1979 – 409/979. ó. e. (1980. 04. 15.)

52 HL MN 1979/T – 407/977. ó. e. A ZMKÁ PK-ának 036. sz. pcs-a (1980. 04. 22.)

53 Uo. 045. sz. A ZMKÁ PK-ának 045. sz. int-e (1980. 05. 09.)

54 HL MN 1979 – 409/979. ó. e. (1980. 05. 21.)

55 Uo. A ZMKÁ PK-ának 58. pcs-a (1980. 05. 29.)

56 HL MN 1979/T – 407/977. ó. e. (1980. 06. 06.)

Dr. Nagy Lajos
ezredes

A gyakorlat tárgyául „A gl. ho. és gl. (hk.) e. támadó harcának (*sic!*) megszervezése és végrehajtása háború kezdetén VÁK.-ből (várakozási körletből – a szerző) mind hagyományos, mind atomfegyverek alkalmazásával” határozták meg. Ami a módszerét illeti: egyoldalú, kétfokozatú parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat terepen, híradó eszközökkel. A gyakorlat vezetőjévé Nagy Lajos ezredest, az akadémia-parancsnok szf. öfn. helyettesét nevezte ki az akadémia parancsnoka.

A tüzér hallgatók korábban említett gyakorlatát értékelte a 058. számú akadémia-parancs.⁵⁷ E szerint az egyéni vizsga-tűzfeladataikat a hallgatók 100%-os „Kiváló”-ra, míg az ezredtűzercsoport tűzvezetését „Jó” eredménnyel hajtották végre.

A fiatal hadtudósok kinevelésének első lépcsője volt a hallgatói pályázatok meghirdetése. Nos, az 1979 őszén elindított folyamat lezárultával, a 79. számú akadémia-parancs⁵⁸ hirdetett eredményt. E szerint a pályázó hallgatók között egy különdíjat, három I., két II. és négy III. díjat osztottak ki, s az akadémia parancsnoka minden díjazottat, valamint még további két hallgatót dicséretben részesített. Az akadémia-parancsnok-helyettesek 2 főt díjaztak és 6 főt dicsértek meg. Három díjazott pályamunkát szakdolgozatként fogadtak el, 16 pályamunkát pedig különböző akadémiai folyóiratokban megjelentettek.

A június 17-én kelt 056. számú akadémia-parancs⁵⁹ már az államvizsgák előkészítésére és végrehajtására intézkedett. Hivatkozva a vezérkari főnök 024/1980. számú intézkedésére, rögzítette a változatlan személyi összetételű, de elnevezésében megváltoztatott (most először, nem Állami Vizsgáztató Bizottság – a szerző) ÁLLAMVIZSGA BIZOTTSÁG-ot. Titkárául D. Szabó István ezredest, tanulmányi osztályvezetőt jelölte. Ugyanakkor – egy szinttel lejjebb – ismét „Állami vizsgáztató bizottságok” elnökeiről beszél (volt albizottságok helyett), akiket a HDS. és hdt. törzsfőnökökből, a csoportfőnökségek vezetőiből, az MN főnökeiből kért fel.

Az akadémia-parancs ezt követően részletezte a vizsgák elbírálásának és az oklevelek minősítésének rendjét. (Jeles: 4.51–5.00, Jó: 3.51–4.50, Közepes: 2.51–3.50, Elégséges: 2.00–2.50. Kitüntetéses (Vörös) oklevelet az kaphat, akinek szakdolgozata és összes szigorlata „Jeles” minősítésű, az összes többi osztályzata legalább „Közepes” és átlaga meghaladja a 3.51-et.)

A nappali hallgatók kibocsátását azonban megelőzte az akadémiaát végzett politikai munkás tisztek továbbképző tanfolyamának 32 hallgatója, akik június 18-án fejezték be tanulmányaikat.⁶⁰ A 046. számú akadémia-parancs⁶¹ értelmében viszont a levelező összefegyvernemi lövész I. évfolyam (L–7) részére június 9-től július 5-ig 4 hetes összevonást, továbbá a lev. öfn. löv. IV. évfolyam (L–1) esetében évváró összevonást, illetve július 1–30. között államvizsga összevonást rendeltek

az illetékesek. Időközben azonban már „eredmények” is születtek: bár némi késéssel, de a július 1-jén kelt 064. számú akadémia-parancsból⁶² megtudható, hogy május 21-én és 28-án lezajlottak a törzs-tanári akadémiai nyelvvizsgák. Ezeket orosz nyelvből 7 fő „Kiválóan megfelelt”, 9 vizsgázó „Jól megfelelt”, illetve 7 tiszt „Megfelelt” eredménnyel szerepelt. Angol nyelvből a fenti minősítést 3, 2, illetve 1 fő érte el. Német nyelvből 1 „Jól megfelelt” született.

A 76. számú akadémia-parancsban⁶³ a július 30-án 16 órakor kezdődő kibocsátóval kapcsolatban született intézkedés. A 065. számúban⁶⁴ viszont már az 56. számú lánkjegyzetben elrendelt hallgatói parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatot értékelte. E szerint a gyakorlat komoly erőfeszítést követelt mind a részt vevő hallgatóktól, mind tanáraiktól. A hallgatók ismeretei megfelelő alapot biztosítottak a kapott feladatok hadosztály- és ezredtörzsben, bonyolult helyzetekben, hadműveleti időn belüli megoldására. Ugyanakkor az akadémia-parancsnok elrendelte a gyakorlat minden tapasztalatának összegyűjtését, elemzését és értékelését; érjenek el magasabb szintű felkészültséget az alárendeltek folyamatos irányításának gyakorlásában; továbbra is tanulmányozzák a „HADERÓREFORM–78” következtében várható újabb változásokat, a saját harceljárások célszerű változatait, a fegyvernemek és szakcsapatok alkalmazásának kérdéseit, valamint vizsgálják tovább a határőrcsapatokkal történő együttműködés problémáit, a REVA (Rendszerszervezési, Vezetésgépesítési és Automatizálási – a szerző) biztosítás kiszélesítésének és a REH (rádióelektronikai harc – a szerző) rendszabályai fokozottabb megvalósításának lehetőségeit. A gyakorlaton végzett kiemelkedő munkájáért 5 tiszt, 4 polgári alkalmazott és 17 hallgató – köztük 1 vietnami – részesült akadémia-parancsnoki dicséretben és jutalomban.

Az iraki tisztek számára február 1. és július 31-e között szervezett „honi légvédelmi tüzérezred-parancsnoki tanfolyam” befejeztével 10 fő térhetett vissza hazájába.⁶⁵ De ettől is jelentősebb esemény volt az akadémiai államvizsgák lebonyolítása. Az Államvizsga Bizottság július 28-i döntése szerint⁶⁶ kitüntetéses oklevélben részesült Alapi György és Kővári Imre alezredes; Árva József, Becker Jenő, Berényi Miklós, Feminger György,⁶⁷ Ipacs József, Imre Gábor, Kevei Gyula, Móricz István, Plopp Albert és Szarka János őrnagy, valamint Vörösmarti Mihály r. őrnagy; Ágoston István, Béres József, Ferenczy Árpád, Gonda László, Hegyi Dezső, Moldván Zoltán, Rádlí Tibor, Sallai Géza és Závodny László, illetve Nyári László és Sándor Vilmos István⁶⁸ határőr százados, továbbá Kocsis Attila, Kovács Károly, Magyar István és Varga Lajos főhadnagy. Oklevelet kapott 16 felderítő tiszttel (A–7), köztük Botz László⁶⁹ és Kun Barnabás⁷⁰ őrnagy; 34 összefegyvernemi tiszt (gl.)

62 HL MN 1979/T – 408/978. ó. e. (1980. 07. 01.)

63 HL MN 1979 – 409/979. ó. e. (1980. 07. 11.)

64 HL MN 1979/T – 408/978. ó. e. (1980. 07. 16.)

65 HL MN 1979 – 409/979. ó. e. A ZMKA PK-ának 84. sz. pcs-a (1980. 07. 28.)

66 HL KI 576/06/1. ó. e. (1980. 07. 28.)

67 Feminger György (1946–) vezérőrnagy, MH repülőfőnök.

68 Dr. habil. Sándor Vilmos István (1950–) hőr. dandártábornok, rektorhelyettes, a hadtudomány kandidátusa.

69 Dr. Botz László (1944–) altábornagy, katonai attasé, a Katonai Felderítő Hivatal főigazgatója, PhD.

70 Kun Barnabás (1942–1995) alezredes, tisztii iskolás (L-41) szakasztársam, a „Skunyt”, embert próbáló több külföldi szolgálat részese.

57 HL MN 1979/T – 407/977. ó. e. (1980. 06. 10.)

58 HL MN 1979 – 409/979. ó. e. (1980. 06. 17.)

59 HL MN 1979/T – 407/977. ó. e. (1980. 06. 17.)

60 HL MN 1979 – 409/979. ó. e. A ZMKA PK-ának 66. sz. pcs-a (1980. 06. 18.)

61 HL MN 1979/T – 407/977. ó. e. (1980. 06. 23.)

(A–16, 17), egyebek mellett *Havril András*⁷¹ főhadnagy; 11 rádiófelderítő (A–18); 8 híradó- (A–19); 5 vietnami híradótiszt (A–19/V); 17 vegyivédelmi (A–20), például *Grósz Zoltán*⁷² főhadnagy; 13 hadtáp- (A–21); 16 fegyverzeti, páncélos és gépjármű-technikai (A–22) köztük *Ignéczi András*⁷³ főhadnagy; 14 határőr- (A–23); 10 repülő- (B–3) például *Makai Sándor Tibor*⁷⁴ százados; 10 rádiótechnikai (B–4); 15 szárazföldi összefegyvernemi – egyebek mellett *Sipos Géza*⁷⁵ százados (C–1) és 14 honi légvédelmi politikai munkás (C–2) például *Mekis Ferenc*⁷⁶ és *Sára György*⁷⁷ főhadnagy; 18 levelező összefegyvernemi (gl.) (L–1) köztük *Vad György*⁷⁸, valamint 7 levelező politikai munkás (szf. öfn.) tiszt (L–5). (14–25. o.)

Az összesített vizsgaeredményeket a *túlordali táblázat* mutatja. Mint látható, – ha nem is nagy mértékben –, minden területen meghaladták az előző évi értékeket. Különösen kiemelkedtek a felderítő-, a híradó-, a repülő- és a rádiótechnikai osztályok. (Bár... Mintha a munkásmozgalom története vizsgabizottság túlzottan magáévá tette volna a „Veled vagyunk Vietnam!” szlogent – a szerző.)

Az Állami Vizsgabizottság Titkárságának tapasztalatai szerint az eredmények azt bizonyítják, hogy a hallgatók zökkenőmentesen álltak át az új követelményekre, értik a tananyagrészek összefüggéseit, amiket helyesen integrálnak. Erősödött az összefegyvernemi szemlélet, fejlődés tapasztalható a fegyvernemek és szakcsapatok alkalmazása terén, ugyanakkor egyeseknél még mindig gyengébben ment az idegen hadseregek és harcéljárásuk ismerete. (35–36. f.)

Az Államvizsga Bizottság titkárságvezetője összegzett jelentést állított össze a végzős hallgatókkal lefolytatott beszélgetések főbb tapasztalatairól. Ennek lényege, hogy akadémiai tanulmányaik során „A társadalomtudományi tantárgyak összefüggései és sajátosságai kialakították bennük az egyes kérdések sokoldalú megközelítésének és vizsgálatának készségét.”, illetve „lényegesen fejlődött összefegyvernemi és szakmai ismeretük és elmélyült vezetői készségük.” (28–29. o.) Ugyanakkor a politikai munkás hallgatók javasolták, hogy a szombati előadásokat ne kövessék hétfői szemináriumok. A parancsnoki hallgatók sürgették egy differenciáltabb szöveggyűjtemény, valamint korszerűbb tankönyvek kiadását; anyagkövető helyett problémafelvető előadásokat; a harcászati feladatok új elveknek megfelelő átdolgozását; a rádiófelderítők a nyugati nyelvek oktatását igényelték, míg a határőrök és a rádiótechnikai tisztek célszerűnek tartanák, ha a III. évesek csapatgyakorlatát oda terveznék, ahova végzés után kerülnek. A levelező hallgatók javasolták, hogy egyes tantárgyak főbb témáiból kapjanak előadást, illetve kérték, hogy a nagyon jónak ítélt új munkásmozgalom tankönyvet kapják meg végleges használatra. A hadtudományi kiegészítő szakos politikai munkás hallgatók szerint célszerű lenne munkahelyi elfoglaltságuk miatt minden összevonás előtt 1–1 hetet az akadémián tölteni felkészüléssel.

71 *Havril András* (1951–) vezérezredes, vezérkari főnök.

72 *Dr. Grósz Zoltán* (1948–) ezredes, egyetemi docens, PhD.

73 *Ignéczi András* (1948–) dandártábornok, HM titkárságvezető.

74 *Makai Sándor Tibor* (1949–) vezérőrnagy, HM védelmi tervezési főcsoportfőnök.

75 *Sipos Géza* (1948–) ezredes, csoportfőnök, a Zrínyi Kiadó igazgatója, Hadik András-díjas.

76 *Mekis Ferenc* (1947–) alezredes, a ZMKA tanszékvezető-helyettese.

77 *Sára György* (1949–) őrnagy, a ZMKA oktatója.

78 *Vad György* (1943–) vezérőrnagy, HM-kabinetttitkár, katonai attasé.

Talán érdeklődésre tarthat számot, hogy a 236 végzett tiszt közül 11 fő volt párttonkívvüli; 184 tiszt tartozott a 30–40 éves korosztályhoz. Ami a bejövételkor legmagasabb beosztásukat illeti: szakasz- és századparancsnok 71; zászlóaljparancsnok és -törzsfőnök 47; dandár- és ezredtörzsben, illetve ezredparancsnok 72; hadosztály- és hadseregtörzsben 36, továbbá seregtest és HM-közvetlen szerveknél 10 tiszt. 124-en végeztek katonai főiskolát, 97-en 1–4 éves tisztiiskolát, s mindössze 15-en tanfolyamot. (27. o.)

VÉGZŐ OSZTÁLYOK	OSZTÁLYÁTLAGOK					ÖSSZE- SÍTETT ÁTLAG
	Harcá- szat	Mu.mozg. tört.	Filozó- fia	Pol. gazd.	Párt. pol.m.	
Összefegyvernemi /gl./ A-16,17	4,06	3,97				4,01
Felderítő A-7	4,61	4,61				4,61
Rádiófelderítő A-18	4,17	4,09				4,13
Híradó A-19	4,50	4,30				4,40
Híradó /vietnami/ A-19/V	4,20	5,00				4,60
Vegyivédelmi A-20	4,39	4,06				4,23
Hadtáp A-21	4,07	4,00				4,03
Fv.-pc. és gjmű. techn. A-22	4,25	4,30				4,28
Határőr A-23	4,06	4,25				4,16
Repülő B-3	4,64	4,43				4,54
Rádiótechnikai B-4	4,67	4,40				4,55
Pol.munkás /szf. öfn./ C-1	4,06	4,44	3,88	4,06	4,19	4,13
Pol.munkás /h.lé./ C-2	4,38	4,25	3,94	4,00	4,38	4,19
Levelező /szf.öfn./ L-1	3,85	4,00				3,91
Levelező /hadtud.kieg. pol.m./ L-5	4,00					4,00
TANTÁRGY ÁTLAG	4,24	4,24	3,91	4,03	4,28	4,21
TANTÁRGY ÁTLAG 1979-ben	4,13	4,22	3,89	4,00		4,18

A tanév befejezésével összefüggésben, *Lantódi vezérőrnagy* a 067. számú parancsában⁷⁹ dicséretben és jutalomban (5000, illetve 3500 Ft) részesített kiváló tanulmányi eredményéért 20 tisztet. Valami okból nem minden „kitüntetéses oklevél” tulajdonosára vonatkozott, s azt sem tudni, ki, miért kapott 5000 Ft-ot, s ki miért csak 3500-at.

79 HL MN 1979/T – 408/978. 6. e. (1980. 07. 29.)

A 0072. számú akadémiaparancs⁸⁰ ismét „csokorba szedte” az aktuális személyügyi parancsokat. E szerint a honvédelmi miniszter a július 23-án kelt 0566. számú parancsával – augusztus 25-i hatállyal – tartósan vezényelt a Frunze Katonai Akadémia (*Moszkva*) összefgyvernemi hadműveleti-harcászati parancsnoki törzs 3 éves alaptagozatára 5, a Páncélos Csapatok Katonai Akadémiája (*Moszkva*) páncélos csapatok hadműveleti-harcászati parancsnoki törzs 3 éves alaptagozatára 5, a páncélos csapatok hadműveleti-harcászati mérnöki 2 éves alaptagozatára 3; a Katonai Tüzér Akadémia (*Leningrád*) rakéta- és tüzércsapatok hadműveleti-harcászati parancsnoki törzs 3 éves alaptagozatára 5; a Katonai Műszaki Akadémia (*Moszkva*) műszaki csapatok hadműveleti-harcászati parancsnoki törzs 3 éves alaptagozatára 3; a Katonai Légvédelmi Parancsnoki Akadémia (*Kalinyin*) rádiótechnikai csapatok hadműveleti-harcászati parancsnoki törzs 3 éves alaptagozatára 4; a Honi Légvédelmi Rádiótechnikai Mérnöki Főiskola (*Kijev*) 4 éves alaptagozatára 5; a Zsukovszkij Repülőmérnöki Akadémia (*Moszkva*) 4 éves alaptagozatára 10, valamint a Katonai Hadtáp és Szállítási Akadémia (*Leningrád*) 3 éves alaptagozatára 5 tisztelet.

Ugyancsak a honvédelmi miniszter az egy nappal későbbi 01540. számú parancsában, a ZMKA-n folytatott tanulmányaik befejeztével – szeptember 1-jei hatállyal – különböző beosztásokba kinevezett 7 politikai munkás tisztelet; a belügyminiszter helyettese a július 16-án aláírt 005/431. számú parancsával – július 31-én – megszüntette 3 tiszt vezényleését, illetve a 28-án kelt 005/469. számúval – augusztus 1-jei hatállyal – 1 további tisztelet. A személyügyi főcsoportfőnök a július 17-i 00600. számú parancsával, szeptember 1-jével, különböző beosztásokba kinevezett 131 tisztelet, közülük 3 főt tanárnak az akadémiára. A politikai főcsoportfőnök a július 23-án kelt 035. számú parancsában augusztus 1-jével kinevezett különböző beosztásokba 21 tisztelet (köztük *Sipos Géza* századost, valamint *Mekis Ferenc* és *Sára György* főhadnagyot), továbbá beosztott 1 főt.

A honvédelmi miniszter a július 23-án kiadott 0566. számú parancsával⁸¹ – augusztus 25-ével – tartósan vezényelte az akadémia egyik főtanárát a Katonai Repülőparancsnoki Akadémia (*Monyino*) 5 hónapos továbbképző tanfolyamára. Az akadémiaparancsnok viszont, a 88. számú parancsával⁸² az iraki légvédelmi tisztek légvédelmi főnöki 6 hónapos továbbképző tanfolyamának 4 hallgatóját bocsátotta ki, míg az ugyanekkor megjelent 89. számú akadémiaparancs⁸³ már az 1980–1981. tanulmányi év szeptember 1-jei megnyitására intézkedett.

A szokásos gyakorlattól eltérően, az akadémia parancsnoka még a tanév megkezdése előtt aláírhatta az új hallgatókra vonatkozó – szeptember 1-jei hatályú – parancsát.⁸⁴ E szerint a személyügyi főcsoportfőnök a június 20-i 0500. számú parancsával áthelyezett a ZMKA alapfakultására hallgatónak összefgyvernemi szakra (A–8, 9) 24 tisztelet; rakétatüzérre (A–11) 15 főt (köztük *Szternák György*⁸⁵

főhadnagy); hadtápra (A–12) 14; műszakira (A–13) 14; vegyivédelmire (A–14) 13; rádiófelderítőre (A–15) 11; fegyver-, páncélos- és gépjármű-technikusra (A–16) 17; rádiótechnikaira (B–3) 9, illetve politikai munkás szakra 1 tisztelet. Ugyancsak a személyügyi főcsoportfőnök július 3-án, a 0549. számú parancsával – a fenti hatállyal – további 3 főt helyezett át összefgyvernemi szakra. A politikai főcsoportfőnök sem maradhatott ki a sorból: ő, a július 7-én a 033. számú parancsával 24 tisztelet helyezett át a ZMKA összefgyvernemi politikai munkás szakára (C–1, 2), köztük *Sütő Tamás*⁸⁶ főhadnagyot. A belügyminiszter helyettese az augusztus 4-én kelt 005/486. számú parancsával 16 határőrtisztelet vezényelt a ZMKA alapfakultás határőr szakára (A–17) – egyebek között *Fórizs Sándor*⁸⁷ hőr. századost –, valamint 2-2 főt hadtáp (A–12) és politikai munkás (C–2), továbbá 1 tisztelet vegyivédelmi szakra (A–14). Szintén a belügyminiszter-helyettes a július 16-án aláírt 005/430. számú parancsával 1–1 rendőrtisztelet vezényelt összefgyvernemi (A–9) és hadtáp szakra (A–12).

Természetesen, a tanfolyamhallgatók sem maradhattak ki! A személyügyi főcsoportfőnök június 24-én a 0540. számú parancsával áthelyezett a ZMKA orosz nyelvi előkészítő tanfolyamára összefgyvernemi szakra 8, páncélosra 6, páncélosmérnök-parancsnokira 3, rakétatüzér-parancsnokira 5, hadtápra 5, híradóra 7, vegyivédelmire 4, repülőmérnökre 7, honi légvédelmi rakétamérnökre 5, csapatlégvédelmi rakétaparancsnokira 5 és rádiótechnikai parancsnoki szakra szintén 5 tisztelet. A politikai főcsoportfőnök is – a korábban idézett parancsában – 6 tisztelet áthelyezett e nyelvi előkészítő tanfolyamra.

A honvédelmi miniszter a július 23-án kelt 0569. számú parancsával 11 tisztelet tartósan vezényelt a 11 hónapos hadműveleti tanfolyamra. A személyügyi főcsoportfőnök a július 3-án kiadott 0557. és 0559., valamint az augusztus 15-én aláírt 0736. számú parancsaival szeptember 1-jével tartósan vezényelt 13 főt a ZMKA 3 hónapos szárazföldi-összefgyvernemi, illetve 9 főt az 5 hónapos jogi és igazgatási, valamint ismét 13 tisztelet – szeptember 15-től a 3,5 hónapos feladatmegfogalmazói tanfolyamára. A vezérkari főnök viszont az augusztus 6-án kelt 049. számú parancsával vezényelt tartósan – szeptember 1-jével – 17 főt a 4 hónapos mozgósítási és hadkiegészítési szaktanfolyamra, akárcsak a politikai főcsoportfőnök a július 29-i 040. számú parancsával 51 tisztelet a ZMKA 4 hónapos politikai munkás átképző tanfolyamára.

Ami a levelező hallgatókat illeti, a személyügyi főcsoportfőnök június 20-án kiadott 0486. számú parancsával – szeptember 1-jei hatállyal – felvettek a ZMKA 4 éves levelező fakultása szárazföldi-összefgyvernemi szakára (L–10) 20, honi légvédelmi összefgyvernemire (L–12) 20, összefgyvernemi politikai munkásra (L–13) 6, illetve a politikai főcsoportfőnök július 7-én kelt 033. számú parancsával további 13 tisztelet.

80 Uo. (1980. 08. 07.)

81 HL MN 1979/T – 408/978. ó. e. A ZMKA PK-ának 075. sz. pcs-a (1980. 08. 14.)

82 HL MN 1979 – 409/979. ó. e. (1980. 08. 25.)

83 Uo. (1980. 08. 25.)

84 HL MN 1979/T – 408/978. ó. e. A ZMKA PK-ának 074. sz. pcs-a (1980. 08. 26.)

85 Dr. habil. *Szternák György* (1949–) ezredes, egyetemi tanár, a hadtudományok kandidátusa.86 Dr. *Sütő Tamás* (1951–) hőr. vezérőrnagy, hadosztályparancsnok, a Hadkiegészítő- és Kiképző Parancsnokság parancsnoka, a határőrség országos parancsnokának kiemelt főtanácsadója, PhD.87 Dr. habil. *Fórizs Sándor* (1951–) r. dandártábornok, főiskolaparancsnok-helyettes, a hadtudományok kandidátusa.

A politikai főcsoportfőnök által augusztus 21-én aláírt 043. számú parancsával⁸⁸ felvett az 1980–1982. tanulmányi időszakra a ZMKA levelező fakultás 2 éves politikai munkás hadtudományi kiegészítő szakára 9 tisztet. Ugyanő, a július 29-én kelt 040. számú parancsával még 1 tisztet vezényelt tartósan a ZMKA 5 hónapos politikai munkás átképző tanfolyamára. Másutt is szükség volt „pótlásra”: a személyügyi főcsoportfőnök által augusztus 11-én és 21-én kiadott 0734. és 0799. számú parancsokban 1–1 főt vezényeltek a feladatmegfogalmazói tanfolyamra. Szintén a személyügyi főcsoportfőnök helyezte át – szeptember 1-jével – az orosz nyelvi előkészítő tanfolyamra 3–3 tisztet a híradóparancsnoki, illetve a repülőmérnöki, 5 főt pedig harcászati-hadműveleti rakétamérnöki szakra. S, végezetül: a személyügyi főcsoportfőnök augusztus 26-án a fenti hatállyal áthelyezte a ZMKA alapfakultás „D” szakára 16 tisztet.

Az ebben az évben érkezett új tanárok sem úszhatták meg a felkészítést: a 94. számú akadémiaparancsnoki intézkedés⁸⁹ 17 fő részére írt elő különböző szintű felkészítést. A résztvevőkről készített jellemzéseket 1981. július 15-ig kellett elkészíteniük a tanfolyamvezető tisztnek, illetve az állományilletékes tanszékvezetőknek. A felkészítés összegzett tapasztalatait szeptember 15-ig kellett összeállítani. De nem maradhatott el a törzs- és tanári állomány testnevelési normakövetelményeinek felmérése sem!⁹⁰

Az akadémia vezetése ebben a tanévben is biztosította a törzs-tanári állomány nyelvstanulását. Így az érintettek a 081. számú akadémiaparancsnoki intézkedésből⁹¹ megtudhatták, hogy az akadémiai nyelvvizsgára előkészítő orosz I. évfolyamon a szárazföldi haderőnem csoportban 6, a légvédelmi haderőnemiben pedig 4 fő tanulhat, bár az első félévben a két csoport együttesen készül. Az akadémiai nyelvvizsgára előkészítő orosz II. évfolyamon a szárazföldi haderőnem csoportban 8, a légvédelmi haderőnemiben pedig 6 fő tanulhat, s nekik a tanév végén akadémiai nyelvvizsgát kell tenniük. Mind a két évfolyamon heti 3×2, illetve – szabad szombat héten – 2×2 órában készülnek, 14 és 16 óra között. Az állami nyelvvizsgára előkészítő orosz tanfolyamon 8, az angolon pedig 7 fő készült a nagy megmérettetésre, akik a végén 6 hetes összevonáson vehetnek részt. Az akadémiai nyelvvizsgára előkészítő német I. évfolyamnak 6, a II. évfolyamnak 8 hallgatója volt.

A 102. számú akadémiaparancsnoki intézkedés⁹² hangsúlyozta, hogy az oktatási folyamatban, a tudományos kidolgozó munkában és az irányító tevékenységben egyre nagyobb szerepet kap a számítástechnika alkalmazása. Ezt elősegítette az is, hogy korszerű új eszközöket (R–20 ESZG /Elektronikus Számítógép – a szerző/, TAF /Távadat-feldolgozó – a szerző/, PTK–1096) telepítettek az akadémián. Ugyanakkor, gondok is jelentkeztek ezzel összefüggésben. Ezért az akadémiaparancsnok elrendelte: a számítógépes kidolgozásokat úgy kell tervezni, hogy azok kapcsolódjanak a 3/00202/1979. számon kiadott „A ZMKA feladatter-

ve az 1979-85-ös időszakban magvalósítandó számítástechnikai feladatok megvalósítására” című okmányban meghatározott fő feladatokhoz. Ennek érdekében az egyes szervek a következő évi igényeiket (benne esetleg a hallgatói szakdolgozatokkal összefüggőeket is) november 30-áig összesítve terjesszék fel – az ágazati helyettesek útján – a PK. Lé. és Re. helyetteshez. A felterjesztett igényeket a REVA tanszék tervezi és december 20-ig az ágazati helyettesek útján viszszaigazolja.

Október 28–29-én a C–4, 5 politikai munkás osztály hallgatóinak évközi harcászati államvizsgát kellett tenniük, melynek előkészítésére és végrehajtására intézkedett a 112. számú akadémiaparancs.⁹³ Az Államvizsga Bizottság összetétele nem változott, a vizsgáztató bizottság elnöki teendőit *dr. Gutheil Jenő* alezredes, a Hadműveleti Csoportfőnökség kiképzési osztályvezetője és *Varga József* alezredes, kiemelt főtisztje látta el.

Bár ezekben az években még ismeretlen volt az akadémián a ma annyira elterjedt „PR”, de bizonyos lobbytevékenység mégis működhetett, ugyanis a 120. számú akadémiaparancs⁹⁴ arról tudósított, hogy mind *Kádár János* első titkár, mind *Lázár György*, a Minisztertanács elnöke és *dr. Horváth István* belügyminiszter levélben gratuláltak a tanintézet jubileumához, valamint megköszönték az akadémia fennállásának 30. évfordulója alkalmából kiadott és számukra megküldött „Zrínyi Emlékkönyv”-et.

Lantódi vezérőrnagy október 14-én adta ki 114. számú parancsát⁹⁵ az 1981. évi felvételi vizsgákra történő felkészítésről. E szerint az 1981–1984. évi tanulmányi időszakra a ZMKA alapfakultására lehetett pályázni összefegyvernemi (gl., pc.), csapatfelderítő, tüzér, hadtáp, repülő-, fegyverzeti, páncélos- és gépjármű-technikus parancsnoki, továbbá politikai munkás (szf. öfn. és h. lé. öfn.) szakokra. Az 1981–1986. évi tanulmányi időszakra a *Szovjetunió* katonai akadémiáira és főiskoláira összefegyvernemi (gl., pc.), tüzér, műszaki, hadtáp, repülő-, csapatlégvédelmi rakétatüzér parancsnoki, valamint rádiótechnikai, páncélos és repülőmérnöki szakokra. A ZMKA levelező fakultáson az 1981–1985. tanulmányi időszakra szárazföldi összefegyvernemi, honi légvédelmi összefegyvernemi és politikai munkás szakokon történik beiskolázás. A felkészítés idő- és óraelosztását a túloldali táblázatok mutatják.

Az akadémiaparancsnok 16 oldalas intézkedése⁹⁶ a munkahelyi demokrácia fejlesztésére (Érdekes módon e dokumentum első borítójának alján a következő szerepel: „ – 1980 – AZ AKADÉMIAI TISZTKÉPZÉS 30. ÉVÉBEN” – a szerző), már bevezetőjében igyekezett hangsúlyozni, hogy az e témában 1978. április 17-én kiadott 14. számú intézkedésében foglalt feladatok teljesítése következtében a munkahelyi demokrácia fejlődött. Ezt követően rögzítette, hogy a munkahelyi demokrácia „a szocialista demokrácia szerves része, a dolgozóknak a vezetésben való részvételét jelenti. Jogot biztosít a megfelelő tájékoztatáshoz a munka-

88 HL MN 1979/T – 408/978. ó. e. A ZMKA PK-ának 080. sz. pcs-a (1980. 09. 05.)

89 HL MN 1979 – 409/979. ó. e. (1980. 09. 05.)

90 Uo. A ZMKA PK-ának 96. sz. int-e (1980. 09. 09.)

91 HL MN 1979/T – 408/978. ó. e. (1980. 09. 10.)

92 HL MN 1979 – 409/979. ó. e. (1980. 09. 22.)

93 Uo. (1980. 10. 09.)

94 Uo. (1980. 10. 09.)

95 Uo. (1980. 10. 14.)

96 HL MN 1979 – 409/979. ó. e. A ZMKA PK-ának 126. sz. int-e (1980. 11.28.)

helyi eredményeket, problémákat illetően, egyes döntések kialakításában való részvételhez és azok végrehajtásának ellenőrzéséhez.” (4. o.) Felvázolta a munkahelyi demokrácia célját, tartalmát, alaprendeltetését, fejlesztésének fő irányait, megvalósításának közvetlen és közvetett formáit. Végezetül hangsúlyozta, hogy a munkahelyi demokrácia közvetlen érvényesítése elsősorban a munkahelyi parancsnokok, vezetők feladata és felelőssége.

Időelosztás:									
Tevékenység			1980.		1981.				
			nov.	dec.	jan.	febr.	márc.	ápr.	máj.
Felkészítés	I. Időszak	Konzultációs napok	9. 17. 24.	8. 22.	5. 19.	2. 16.	2.		
	II. Időszak	Összevadás	1.				9-21.		
Felvételi vizsgák								4-16.	
							23 - 3.		18-30.

Óraelosztás:				
Tantárgy	Ó r a s z á m			
	Konzultációkon		Összevadás	
	PK-i	Pol.m.	PK-i	Pol.m.
	tagozat		tagozat	
Marxizmus-leninizmus	20	42	20	44
Harcászat -szakismeret	42	20	44	20
Idegen nyelv	10	10	10	10
Fak. PK-i eligazítás	1	1	2	2
Tanszékrendezésére	7	7	-	-
ÖSSZESEN:	80	80	76	76

A ZMKA levelező fakultására 1981–1985. tanulmányi időszakokra szárazföldi összefegyvernemi, honi légvédelmi összefegyvernemi és politikai munkás szakokra történő beiskolázás felkészítési idő- és óraelosztása

Lantódi vezérőrnagy november 28-án kibocsátotta az akadémiát végzett tisztek 3 hónapos harcászati továbbképző tanfolyamának 12 hallgatóját.⁹⁷ Négy nappal később viszont az új munkarend bevezetésére intézkedett.⁹⁸ E szerint 1981. január 1-jétől az MN-ben a munkaidő kéthetente (11 munkanap) 88 óra, a kéthetenkénti szabad szombat központilag egységesen szabályozott. A munkaidő kezdete hétfőtől péntekig 08.00, a szabad szombat előtti pénteken és a szombati munkanapokon 07.30. A 45 perces tanórák 08.00–13.30-ig (a páratlan szünetek

10, a párosok 15 percesek) és 14.50–16.30 (10 perces szünettel), illetve 07.30–12.35-ig tartanak (5–10–5–10 és 5 perces szünetekkel.). A 7-8. órákra hétfőtől péntekig bármilyen, a csütörtökre csak önképzés tervezhető, ez utóbbit azonban a parancsnokok katonai rendezvényekre is felhasználhatják.

A 0103. számú akadémiaparancs⁹⁹ tartalmazza az 1979–1980. tanulmányi évben végzett munka értékelését és az 1980–1981. tanulmányi év fő feladatait. Természetesen, ezek az évenként ismétlődő okmányok – sok azonosság mellett – csak néhány valóban konkrét aktualitással rendelkeztek. Ezért itt csak a végső értékelést idézem, miszerint „Az 1979/80. tanulmányi évben az Akadémia személyi állománya sikeresen teljesítette a vele szemben támasztott magas szintű követelményeket. Előrelépés történt az oktatás korszerűsítésében és annak eredményességében. A személyi állomány aktivitása, valamint az oktató-nevelő munkában... elért eredmények jó alapok és kedvező feltételek a további feladatok eredményes megvalósításához.” (17. o.)

Ami az 1980–1981. tanulmányi év feladatait illeti, a parancsnok a HM-direktívákban foglalt célkitűzések időarányos teljesítését, a harckészültség magas szinten tartását, az akadémiai képzés továbbfejlesztése feltételeinek javítását, az oktató-nevelő munka magasabb szintű végzését, az akadémia rekonstrukciójának tervszerű előkészítését emelte ki. Ezek teljesítése érdekében Lantódi vezérőrnagy – egyebek mellett – megparancsolta:

- a képzés minden területén a fő figyelmet a megjelenő új utasításokra; a korszerűbb, gyakorlatiasabb képzés megvalósítására; a módszerek fejlesztésére és az oktatási folyamat korszerűsítésére fordítsák. Fejezzék be az új követelményekre való áttérés munkálatait, a tananyagbázis felújítását, a Nevelési és Módszertani Irányelvek átdolgozását;
- a hadtudományi képzésben fordítsanak kiemelt figyelmet az MN-ben végbe ment változások oktatásba történő bevitelére;
- a tudományos munka fő feladatát az új tananyagbázis kidolgozásának befejezése és a hallgatók tudományos munkájának segítése, valamint a tudományos káderképzés céltudatosabbá tétele képezze. Folytassák a hallgatói pályázatok kiírását és az arra alkalmasak publikálását;
- a káder- és személyügyi munkában legyen elsőrendű feladat az oktatói állomány folyamatos, tervszerű, minőségi utánpótlásának biztosítása; a nyugállományhoz közeledőkkel való körültekintő foglalkozás; a tanári követelményeknek való megfelelés; a minősítések realitásának fokozása.

A parancs melléklete tartalmazta az 1981. évi tanulmányi tervezőmunka főbb szabályait, valamint az 1981–1982. tanulmányi év beiskolázási adatait. E szerint 10 alap- és 3 levelező osztállyal, valamint 9 tanfolyami csoporttal kell tervezni.

Lantódi vezérőrnagy – elsősorban a bentlakó hallgatói tiszti állomány élelmezési ellátásának bővítése érdekében – elrendelte a meleg vacsora biztosítását.¹⁰⁰

97 Uo. A ZMKA PK-ának 129. sz. pcs-a (1980. 11. 28.)

98 Uo. A ZMKA PK-ának 131. sz. int-e (1980. 12. 02.)

99 HL MN 1979/T – 408/978. ő. e. (1980. 12. 11.)

100 HL MN 1979 – 409/979. ő. e. A ZMKA PK-ának 134. sz. pcs-a (1980. 12. 15.)

E mellett kétféle ebéd között lehetett választani. A havi jegy ára: reggeli 240 Ft, ebéd I. 239,20, ebéd II. 218,40, vacsora 210 Ft. Ugyanez napi áron: 10; 12, illetve 10 Ft (úgy látszik, ebben az esetben nem lehet ebédet választani), valamint frissensült 15 Ft. Munkaszüneti, valamint ünnepek utáni napon reggeliként csak tojást és teát lehetett igényelni, 7 Ft ellenében.

Ezzel a lehetőséggel azonban nem élt a 3,5 hónapos feladatmegfoglalozói továbbképző tanfolyamot december 23-án befejező 14, illetve a 4 hónapos mozgósítási és hadkiegészítési szaktanfolyamot 29-én záró 18 hallgató, annál inkább viszont a személyügyi főcsoportfőnök december 9-én kelt, 01160. és 01161. számú parancsaival a – 1981. január 5-én induló – 6 hetes „PTK–1096 típusú programozható asztali számológép csapatoknál történő alkalmazása” tanfolyamra tartósan vezényelt 13, illetve a 3 hónapos honi légvédelmi összefegyvernemi továbbképző tanfolyamra szintén tartósan vezényelt 7 tiszt.¹⁰¹ 1981. január 29-én 10 tiszt fejezte be 5 hónapos igazgatási főtiszt, illetve 51 fő a politikai munkás átképző tanfolyamot.¹⁰²

A 010. számú akadémiaparancs¹⁰³ tartalmazta a polgári alkalmazottak 1981. évi besorolását, amiből némi képet kaphatunk az akkori bérekről. Így, például a gépirók fizetése 3700–2550, az előadóké 3300–2850, a tanszékvezető 7400, a főtanároké 6050–4200, a tanároké 5500–3300, az oktatóké 4900–3800, a technikusoké 4100–2900, a raktárosoké 3000–2700, az osztályvezető 5700, a könyvtárosoké 3450–2450, a takarítóké pedig 3050–1350 Ft között mozgott.

Bár a 19. számú akadémiaparancs kibocsátásáról szólt: február 14-én befejezte a 6 hetes katonai feladatmegfoglalozói tanfolyamot 13 tiszt, de a 20. számú már előre tekintett, amikor az 1981. évi felvételi vizsgák előkészítésére és végrehajtására intézkedett.¹⁰⁴ Ez utóbbi szerint március 23. – április 3-a között felvételiznek a rakéta-tüzér, a csapatfelderítő, a híradó, a hadtáp, a műszaki, a repülő-; a fegyverzeti, páncélos- és gépjármű-technikus, a határőr, a csapatlégvédelmi rakétatüzér parancsnoki, valamint a repülőmérnöki szakra pályázók. A május 18–29-e közötti periódusban a szárazföldi összefegyvernemi (gl., pc.), a honi légvédelmi összefegyvernemi és a politikai munkás (szf. öfn. és h. lé.) szakra pályázók mérettetnek meg.

Ha lehet, még keményebb feladat előtt álltak – igaz, már „berken belül” – az I. éves C–1, 2 és a II. évfolyamos C–6, 7 osztályok szárazföldi összefegyvernemi, illetve honi légvédelmi politikai munkás hallgatói, akiknek évközi politikai gazdaságtan, valamint filozófia államvizsgájukra intézkedett – a sok éves „gyakorlattal” szinkronban – a 25. számú akadémiaparancs.¹⁰⁵

Mind a minisztérium, mind az akadémia vezetése továbbra is kiemelt figyelmet fordított a tanári kar szakmai tudása fokozására. Így, a honvédelmi miniszter a január 26-án kelt 087. számú parancsával 1–1 oktatót vezényelt – március 10-i,

illetve 28-i hatállyal – a rádiótechnikai csapatok központi tiszti tanfolyama (*Kalinyin*) 5 hónapos, továbbá a Katonai Híradó Akadémia (*Leningrád*) 3 hónapos továbbképző tanfolyamára. *Lantódi* vezérőrnagy pedig egyrészt az akadémiaparancsnoki, a szárazföldi összefegyvernemi helyettesi és a szárazföldi tanszékvezetői csoportok hadműveleti-harcászati összevonását, illetve a légvédelmi és repülőltanszékek tanári kara, valamint a többi tanszék kijelölt állománya számára törzshadijáték levezetését rendelte el.¹⁰⁶ Az április 6–7-i hadseregszintű összevonásra olyan fontos témákat állítottak be, mint az ellenség tűzzel való komplex pusztítása; a harcokcsi-hadosztály HDS hadműveleti manővercsoportkénti (HMCS) alkalmazása, s ennek a front- és hadseregrepülőök általi, további hadtáp- és technikai biztosítása; a NATO robbanó műszaki zárainak alkalmazási elvei, illetve azok leküzdése; a harcászat fejlődése a szovjet irodalmak alapján; az MN-ben rendszeresített új fegyverek; a területbiztosítás és a kulcsfontosságú övezetben folyó támadóharc sajátosságai, illetve a polgári védelem alapjai és néhány gyakorlati kérdése.

A törzshadijáték tárgyaként a honi légvédelmi hadsereg (HLÉHDS) hadműveleti felépítésének első lépcsőjében lévő honi lé. hadtest harctevékenységének megszervezését határozták meg. Főbb célkitűzése volt az ellenség várható tevékenységében, hordozó- és megsemmisítő eszközeiben, a honi légvédelmi csapatok harci és vezetési technikájában, valamint a frontlégvédelemben végbement változások figyelembevételével gyakoroltatni a résztvevőket a harctevékenység megtervezésében és megszervezésében, az első tömeges légicsapás visszaverésére vonatkozó elhatározás több változatban történő kidolgozásában, a szárnyas rakéták elleni harc, a légvédelmi zavaróalegységek tevékenysége, valamint a honi és frontlégvédelem közötti együttműködés megszervezésében.

Nem lankadt a „tanfolyami lendület” sem: a politikai főcsoportfőnök a március 2-i 07. számú parancsában¹⁰⁷ – április 1-jei hatállyal – 34 tisztet tartósan vezényelt a ZMKA 10 hetes továbbképző tanfolyamára. Az akadémia parancsnoka ugyanabban a parancsában – a minősítési utasításnak megfelelően, a szokásos rendben és ütemezéssel – elrendelte az 1981-ben végző hallgatók tanulmányi jellemzéseinek elkészítését. Március 28-án az akadémiát végzett tisztek továbbképző tanfolyamának 8 hallgatója intett ismét búcsút az alma maternek.¹⁰⁸

Március 31-én rendezték meg a III. Nyelvoktatási Konferenciát, ahol az 1976 óta megtett út mérlegét vontta meg *Galovicz János* ezredes, majd korreferátumok hangzottak el olyan témákban, mint például „Térképvezetés és térkép felhasználása az összefegyvernemi harcászati nyelv oktatásában”, „A repülőhallgatók tematikai programja és a II. éves orosz nyelvű harcászati tankönyv kidolgozása”, „A nyelvvizsgák új rendszerei és követelményei”, „Az alaptagozat légvédelmi tagozatán folyó szaklexika oktatás sajátosságai és nehézségei”, vagy „A katonai szaklexika oktatásának néhány problémája a politikai munkás hallgatóknál”.¹⁰⁹

106 HL KI 565/01/16-17. és 20. ó. e. A ZMKA PK-ának 016-017 és 020. sz. pcs-a (1981. 02. 26., 03. 05. és 14.)

107 HL KI 565/01/22. ó. e. (1981. 03. 14.)

108 HL KI 565/2/36. ó. e. A ZMKA PK-ának 36. sz. pcs-a (1981. 03. 28.)

109 Dr. Nagy József: Idegen nyelvek tanszéke. Akadémiai Közlemények. 120/4. Az akadémia szerveinek története IV. kötet. A légvédelmi és repülő ágazat tanszékeinek története. ZMKA, Bp. 1986. 351. o.

101 HL MN 1979 – 409/979. ó. e. A ZMKA PK-ának 137-138. sz. pcs-a (1980. 12. 23. és 29.), valamint HL MN 1979/T – 408/978. ó. e.

A ZMKA PK-ának 0119. sz. pcs-a (1980. 11. 29.)

102 HL KI 565/2/10. és 565/01/4. ó. e. (1981. 01. 29. és 30.)

103 HL KI 565/01/10. ó. e. (1981. 02. 03.)

104 HL KI 565/2/19-20. ó. e. (1981. 02. 14.)

105 HL KI 565/2/25. ó. e. (1981. 02. 23.)

Czinege Lajos hadseregtábornok április 14-én adta ki a 00028/36/1981/Hdm. nyilvántartási számú 00085. számú direktíváját,¹¹⁰ melynek tárgya „A Magyar Néphadsereg fejlesztésének és felkészítésének feladatai az 1981 és 1985 közötti időszakban” volt. Ebben egyrészt értékelte az elmúlt 5 év feladatteljesítését. Ennek során megállapította, hogy „Tervszerűen folytattuk a közép- és felsőszintű káderek képzését a hazai és külföldi tanintézetekben, egyetemeken. A Zrínyi Miklós Katonai Akadémián a korszerűbb és hatékonyabb képzés érdekében hozott intézkedések eredményeként célirányosabban és hatékonyabban valósult meg a tisztek felkészítése, továbbképzése. Eredményesen folyt a tisztek tanfolyamszerű képzése. Javult a tananyag tudományos megalapozottsága, a katonai főiskolák tananyagához való kapcsolódása... Szorosabbá vált a kapcsolata a csapatokkal. Erősödött a szakmai képzés haderőnemi, összefegyvernemi jellege. Ugyanakkor az oktatásban még nem érvényesül eléggé az ellenség pusztításában résztvevő (*sic!*) erők és eszközök tevékenységének komplex összehangolása, a bonyolult viszonyok közötti harcvezetésére irányuló felkészítés.” (21. o.) Másrészt feladatot szabott a következő ötéves periódusra, miszerint: „A Zrínyi Miklós Katonai Akadémián a képzést, továbbképzést – a társadalmi és hadseregi igényeknek megfelelően – a társadalomtudományok és a hadművészet fejlődésének figyelembevételével, az elért eredmények megszilárdításával és állandó javításával kell folytatni. A fő figyelmet továbbra is a gyakorlatias képzés megvalósítására, a parancsnoki-vezetői feladatok elsajátítására, a nevelőmunka módszereinek fejlesztésére kell fordítani. Javítani kell az oktató-nevelő munka személyi és tárgyi feltételeit.” (63. o.)

A tanév végének közeledtével embert próbáló feladat várt a tanárok egy részére: a 037. számú akadémiaparancsnoki intézkedés¹¹¹ rögzítette a törzs-tanári állomány akadémiái és állami nyelvvizsga előtti összevonásának és a vizsgáztatásának rendjét. E szerint az orosz állami nyelvvizsgázók május 25.–június 26-a közötti összevonására külön intézkednek. Az akadémiái orosz nyelvvizsga 4 fős szf. öfn. előkészítő csoportja számára a május 25.–június 9, míg a szintén 4 fős lé. csoportnak a május 11.–június 9-e közötti időszakot biztosítják. Az angol állami nyelvvizsgára készülő 3, valamint az akadémiái angol, illetve német nyelvvizsgára készülő 2 és 4 fő számára az érintett tanszékvezetők biztosítják a május 25.–június 9-e közötti egyéni felkészülést.

A hallgatókra is jelentős feladat várt: a 040. számú akadémiaparancs¹¹² rendelkezett a hallgatói állománnyal június 29. és július 3-a között terepen (*Gyöngyös, Mezőkövesd, Eger* körzetében) végrehajtandó egyoldalú, kétfokozatú parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatról. Ezen az A–31-39, a C–6, az A–3, 14, 18 és 4 osztályok (ez utóbbiból csak 6 fő), összesen 198 hallgatója vesz részt. A gyakorlat tárgya: a gépkocsizó lövészadosztály és a gl. (hk.) ezred támadóharcának megszervezése, majd végrehajtása a háború kezdetén várakozási körletből mind hagyományos, mind atomfegyverek alkalmazásával. A hallgatók egy gl. hadosztály-, három gl. ezred-, egy hk. ezredtörzset, hadosztályközvetleneket (lérak. e. tö. kivételével) és egy REVA-részleget alkotnak.

A 0043. számú akadémiaparancs¹¹³ az, ami talán „legmellbevágóbban” érzékelteti az I. fejezetben említett „Kis hidegháború” eszkalálódását. Ebben ugyanis az új helyzetben ismételt megerősített, miszerint „A honvédelmi miniszter 0025/1966. számú parancsa alapján a Magyar Néphadsereg központi szerveinél, valamint az alárendelt csapatoknál és intézeteknél fontosabb beosztásba kerülőket – beosztásba helyezésük előtt – fokozott körültekintéssel kell kiválasztani és előzetesen a BM szervek (katonai elhárítás – a szerző) véleményét ki kell kérni.” Így, a 0057/1966. számú MNVKF utasítás, s jelen akadémiaparancs alapján ez vonatkozott az akadémiaparancsnokra és helyetteseire, valamint ezen vezetők főmunkatársaira; az osztály- és tanszékvezetőkre, továbbá helyetteseikre; a hadműveleti-hadászati, a felderítő-, a rakéta és tüzér, a REL., a légvédelmi hadműveleti-harcászati, a légvédelmi rakéta és tüzér, a repülőhadműveleti harcászati, valamint a rádiótechnikai tanszék teljes állományára; a tudományos könyvtár vezetőjére és helyettesére, illetve az ügyviteli iroda tisztii és tiszthelyettesi állományára, összesen 177 tisztre, 8 tiszthelyettesre és 28 polgári alkalmazottra.

A 047. számú akadémiaparancs¹¹⁴ már az 1981. évi államvizsgák előkészítésére és végrehajtására intézkedett. Az államvizsgákra július 13–24-e között kerül sor. A vezérkari főnök az Államvizsga Bizottság elnöki tisztjére *Reményi Gyula* vezérőrnagyot, az MNVKF első helyettesét, tagjainak pedig *Szántó Mihály* ezredest, agit-prop. csoportfőnök-helyettest és *dr. Lantódi József* vezérőrnagyot, akadémiaparancsnokot kérte fel. Az Állami Vizsgáztató Bizottság elnökeit – mint mindig –, a Vezérkar Csoportfőnökségeinek, a Politikai Főcsoportfőnökségnek, az 5. HDS. Parancsnokságának, az MN Főnökségeinek, a Határőrség Országos Parancsnokságának vezetői, továbbá a ZMKA és a Politikai Főiskola tanszékvezetői adták. Ez alkalommal is részletezték az oklevél-minősítés kritériumait.

Voltak azonban szerencsésebbek is: a magasabb beosztású párt-, állami és tömegszervezeti vezetők egyéves tartalékos tisztii továbbképző tanfolyamának 3 hallgatója fejezte be tanulmányait június 12-én.¹¹⁵ Sőt, rövidesen megjelent az éleslövészettel egybekötött tüzérosztály komplex harcászati gyakorlatokról és a rakétatüzér hallgatók egyéni vizsga tüzérfeladatok végrehajtásáról készült értékelés is.¹¹⁶ E szerint az A–11 és A–35 osztályok hallgatói egyaránt tüzérfeladatot hajtottak végre „Kiváló” eredménnyel. Ezen túl, az A–11 osztálynak tüzérfeladatot kellett végrehajtania terepen csapattal, valamint a „Gépkocsizó lövészadosztály támogató 122 mm-es tarackos tüzérosztály éleslövészettel egybekötött önálló harcászati gyakorlata támadásban” gyakorlatát levezetni az alapfokú jártasság megszerzése céljából. Az A–35 osztály gyakorlatának témája megegyezett az előzővel, de „hegységben”. Ez utóbbi gyakorlat unikalitása abban rejlett, hogy *végzős rakétatüzér hallgató által kidolgozott szakdolgozat alapján, hallgatók vezet-*

110 HL KI 123/01/18. ó. e. (1981. 04. 14.)

111 HL KI 565/01/37. ó. e. (1981. 05. 09.)

112 HL KI 565/01/40. ó. e. (1981. 05. 25.)

113 HL KI 565/01/43. ó. e. (1981. 06. 01.)

114 HL KI 565/01/47. ó. e. (1981. június)

115 HL KI 565/2/70. ó. e. A ZMKA PK-ának 70. sz. pcs-a (1981. 06. 12.)

116 HL KI 565/01/50. ó. e. A ZMKA PK-ának 050. sz. pcs-a (1981. 06. 15.)

110 HL KI 123/01/18. ó. e. (1981. 04. 14.)

111 HL KI 565/01/37. ó. e. (1981. 05. 09.)

112 HL KI 565/01/40. ó. e. (1981. 05. 25.)

ték le, tanári felügyelettel. A gyakorlaton – konkrét beosztásokban – részt vettek összefegyvernemi és politikai munkás hallgatók is, illetve tapasztalatszerzés céljából – szintén beosztásokban – a K–4 osztály szovjet tüzérparancsnoki előkészítő tanfolyam hallgatói is.

Mindkét gyakorlat „Jó” eredménnyel zárult. A gyakorlat „újszerű” elemei közé tartozott a helikopterről történő tűzmegfigyelés és -helyesbítés; az éjjeli tűzvezetés megszervezése terepmegvilágítással, valamint a PTK-1072 zsebszámológépek alkalmazása és a PTK-1096 asztali elektronikus számológép bemutatása az egyéni tűzfeladatok végrehajtásánál. (Érdekes módon, a parancs egy szóval sem értékelte a hallgatói szakdolgozat gyakorlati megmérettetésének pozitív és negatív tapasztalatait! – a szerző.)

Három nappal később Nagy Lajos ezredes, gyakorlatvezető 15 oldalas, részletes útmutatót adott ki a korábban már jelzett hallgatói parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat értékeléséhez.¹¹⁷ Ugyanekkor bocsátották ki az akadémiát végzett politikai munkás tisztek 10 hetes továbbképző tanfolyamának 33 hallgatóját.¹¹⁸

Az akadémia vezetése továbbra is kiemelt figyelmet szentelt a tudományos kutatóbázis szisztematikus kiszélesítésére. Ennek szellemében, ebben a tanévre is meghirdették a hallgatói pályázatot, amit dr. Fábrián Gyula¹¹⁹ ezredes, az akadémiaparancsnok szolgálati helyettese június 19-én értékelt.¹²⁰ E szerint „A ZMKA Parancsnoksága 1980 őszén – immár a hagyományoknak megfelelően – pályázatot hirdetett az alap-, és levelezőfakultás, valamint a tanfolyam hallgatók (sic!) számára az akadémián folyó oktató-nevelő és tudományos munkában, a parancsnokok, a párt- és KISZ szervezetek tevékenységében felhasználható tanulmányok megírására.” (1. o.) (A témák önként választottak voltak, a fő kritériumot a hasznosíthatóság képezte – a szerző.) A korábbi éveket jelentősen meghaladó számú pályázat érkezett be, melyek döntő többsége megfelelt az elvárásoknak. Ezekből a felkért szakmai bírálók, illetve a parancsnoksági különbizottságok javaslatai alapján 1 hallgató részesült akadémiaparancsnoki dicséretben és különdíjban (3000 Ft); 3-3, illetve 4 fő akadémiaparancsnoki dicséretben és első, második, harmadik díjban (2500, 2000, illetve 1500 Ft), valamint 4 hallgató akadémiaparancsnoki dicséretben. Az akadémiaparancsnok-helyettesek összesen 8 hallgatót részesítettek dicséretben és jutalomban (1000–1000 Ft), illetve 11 főt dicséretben. Rendkívüli „hajtóerőt” jelenthetett, hogy 1 pályamunkát elfogadtak szakdolgozatként, 5-öt pedig évfolyammunkaként. Az is pozitívan értékelhető, hogy 4 dolgozat „több szerzős” volt.

Az akadémián folyó oktató-nevelő, kidolgozó és tudományos munka hatékonyabbá tétele szempontjából nagy jelentőséggel bírt a 056. számú akadémiaparancsnoki intézkedés¹²¹ a szárazföldi összefegyvernemi, illetve a légvédelmi és repülőágazatnál – egymással összhangban álló – hadművelti-harcászati adatbázis és programrendszer kidolgozására, 1984. december 31-i befejezéssel.

A tanév végének gyors közeledtét jelezték a július 29-i kibocsátó ünnepséggel kapcsolatos, illetve a hallgatói parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatot értékelő akadémiaparancsok.¹²² Ez utóbbi megállapította, hogy „A gyakorlat jól szolgálta a hallgatók elméleti ismeretei felfrissítését, azok gyakorlatban történő alkalmazását, az ezzel kapcsolatos jártasságok és készségek fejlesztését, valamint az oktatás hatékonyságának felmérését. A különböző mozzanatok oktatási kérdéseinek eredményes megoldása azt bizonyítja, hogy... a hallgatók ismeretei megfelelő alapokat biztosítanak a kapott feladatoknak hadosztály és ezred törzsekben (sic!), bonyolult helyzetekben, hadművelti időn belüli megoldására.” (2. o.) A következő gyakorlat még eredményesebb végrehajtása érdekében Lantódi vezérőrnagy megparancsolta, hogy a tanszékek gyűjtsék össze és értékeljék a tapasztalatokat, s az arra alkalmasakat építsék be az oktató-nevelő munkába; vizsgálják meg, miként lehet növelni a hadijáték elemeivel lefolytatott foglalkozások számát és azok hatékonyságát; folytassák tovább a kisgépi programok alkalmazását a gyakorlatok során, illetve a képzés folyamatában erősítsék a hallgatók reagáló-, alkalmazkodóképességeit az ellenséges rádiózavarásokra.

A 80. számú akadémiaparancs július 16-án elbúcsúztatta az orosz nyelvi előkészítő tanfolyam hallgatóit, a 060. számú intézkedés pedig az akadémiai képzés tervezésének új rendjét vezette be.¹²³ Ez utóbbiban megállapítást nyert, hogy a tervezés rendszere lényegében az akadémia fennállása óta van érvényben, miközben több jelentős változás is bekövetkezett. Ezért az MNVKF 1976-ban kiadott intézkedése alapján már megtörténtek a változtatás kezdeti lépései: 1978. szeptember 1-jével életbe léptették a „Követelmények és tanterv”-et, s több változtatást eszközöltek a hosszabb távra történő tervezés terén. Ezeket túl azonban szükségessé vált a tervezés folyamatába olyan elemek, részokmányok beiktatása, amelyek tudományosabbá és áttekinthetőbbé teszik a képzés tervezését. Ennek érdekében:

- az 1985. szeptember 1-jétől induló szakok képzésének tervezése már az új eljárásnak megfelelően történjék;
- ezen intézkedéssel egyidejűleg adják ki a képzés tervezésének új rendjét, s az ehhez szükséges útmutatót;
- a tanulmányi osztályvezető az egységes értelmezést elősegítendő, 1981. szeptemberében tartson megbeszélést a tanszékek vezetésével és a tervezési okmányokat kidolgozókkal.

Hasonlóan „előre tekintő” volt a 064. számú akadémiaparancs¹²⁴ is, amely értékelte az 1980–1981. tanulmányi év törzs-tanári nyelvoktatását, továbbá intézkedett az 1981–1982. évi törzs-tanári oktatás megszervezésére. Ami az értékelést illeti, orosz nyelvből „Kiválóan megfelelt” 13, „Jól megfelelt” 10 és „Megfelelt” 11

117 HL KI 565/01/48. ó. e. A ZMKA PK-ának 048. sz. int-e (1981. 06. 18.)

118 HL KI 565/2/72. ó. e. A ZMKA PK-ának 72. sz. pcs-a (1981. 06. 18.)

119 Dr. Fábrián Gyula (1930–2004) vezérőrnagy, a ZMKA PK első helyettese, a hadtudomány kandidátusa.

120 HL KI 565/01/51. ó. e. A ZMKA PK-ának 051. sz. pcs-a (1981. 06. 19.)

121 HL KI 565/01/56. ó. e. (1981. 07. 09.)

122 HL KI 565/2/79. ó. e. A ZMKA PK-ának 79. sz. pcs-a (1981. 07. 10.) és HL KI 565/01/59. ó. e. A ZMKA PK-ának 059. sz. pcs-a (1981. 07. 14.)

123 HL KI 565/2/80. és HL KI 565/01/60. ó. e. (1981. 07. 16. és 17.)

124 HL KI 565/01/64. ó. e. (1981. 07. 18.)

tiszt. Német nyelvből „Jól megfelelt” 1 és „Megfelelt” 2 fő, míg angol nyelvből 1–1 személy abszolválta vizsgáját „Jól megfelelt”, illetve „Megfelelt”-re. Ami az új tanévet illeti, akadémiai nyelvvizsga-előkészítő orosz és német II. évfolyamot, továbbá új rendszerű akadémiai nyelvvizsga orosz és angol intenzív egyéves csoportokat kell indítani, az intenzív csoportok esetében egyaránt 8–10 fővel. A II. évfolyamosok részére 1981. szeptember 7-től – 1982. május 31-ig heti 4–6 órában (hétfő-szerda-péntek, illetve hétfő-szerda 14.30–16.30 között), 1882. június 1–30-ig pedig napi 4 órás összevonásokon kell oktatni, majd július 1–10. között vizsgáztatni. Az új rendszerű intenzív oktatásban részt venni szándékozók szeptember 15. és 30-a között felvételi beszélgetést kell folytatni, s a megfelelték számára 1981. október 5–17. között napi 4 órás összevonás tartandó. Október 19-től – 1982. május 31-ig heti 8 órában (14.30–16.30-ig) kerüljön végrehajtásra az oktatás, ezt követően június 1. és 31. között ismét napi 4 órás összevonás, majd július 1–10-e között vizsga.

Nem sokkal ezt követően lezajlott a tanév „nagy attrakciója”, az államvizsga is. Az Államvizsga Bizottság elkészítette erről részletes jelentését.¹²⁵ Ezen belül, az ÁB Titkársága 0268/10/1981. számon foglalta össze jelentését, miszerint a hadműveleti tanfolyam 11, az alapfakultás 191 és a levelező fakultás 25 hallgatóját bocsátották vizsgára, ami 4%-kal kevesebb az előző évinél. (34. f.) Az államvizsga-kötelezettségének minden vizsgázó eleget tett a következő oldalon látható eredménnyel. (35. f.)

Mint látható, lényeges eltérés nem tapasztalható az előző évihez viszonyítva. Pozitívum, hogy az alaptagozaton ebben az évben is minden osztály 4.00 fölötti átlaggal zárta tanulmányait. Ugyanakkor – a korábbiaktól eltérően – kiegyenlített a „mezőny”, a legjobb eredmény is „csak” 4.4 (A–33 vietnami öfn.) volt, bár itt megint felbukkan a kutatóban a kisördög, esetleg nem a magyar nyelvvel küszködők erőfeszítését értékelték-e túl a jószívű vizsgáztatók. Ugyanakkor a határőr-hallgatók (A–39) nem lehettek büszkéek arra, hogy egyedül ők vizsgáztak a „szakmájukból” 3.93-ra. S a sok éves aránytalanság is fennmaradt: a politikai munkás hallgatók 2,5-szer több államvizsgára voltak kényszerítve, mint parancsnoki szakos társaik.

A kitüntetéses oklevélre aspiráló 44 hallgató közül 42 teljesítette a követelményeket, köztük 5 vietnami tiszt. Az alaptagozaton végzetek „minőségét” jól mutatja, hogy a 191 tiszt közül már 179 végzett katonai főiskolát. (35. és 1. f.)

Az Államvizsga Bizottság a végzett hallgatókat magasabb képesítésű tisztekké nyilvánította és kitüntetéses oklevelet adott át 42 tisztnek, illetve „Oklevél”-ben részesített 24 összefegvernemi (gl., pc.) tisztet (A–31, 32); 5 vietnami összefegvernemi (gl., pc.) tisztet (A–33/v.); 14–14 csapatfelderítő (A–34), műszaki (A–36) és hadtáp- (A–38); 13–13 rakéta- és tüzér- (A–35), valamint felderítő- (A–40); 16 fegyverzet-, páncélos és gépjármű-technikus (A–37); 15 határőr- (A–39), 25 szf. öfn. politikai munkás (C–4, 5), továbbá 21 levelező összefegvernemi (gl., pc.) (L–6) tisztet. (4-11. f.)

VÉGZŐ OSZTÁLYOK	OSZTÁLYÁTLAGOK						Összesített átlag
	Hdm. művészet	Harcászat	Mu. mozg. t.	Fi. lozó fia	Pol. gazd. m.	Párt-pol. m.	
Hadműveleti tanf. H-1	11 fő (megf.)	-	-	-	-	-	-
Öfn. (gl., pc.) A-31, 32	-	3,86	4,39	-	-	-	4,13
Öfn. (vietnami) A-33	-	4,30	4,50	-	-	-	4,40
Csapatfelderítő A-34	-	4,28	4,28	-	-	-	4,28
Felderítő A-40	-	4,32	4,42	-	-	-	4,37
Rakéta és tüzér A-35	-	4,13	4,25	-	-	-	4,19
Műszaki A-36	-	4,13	4,18	-	-	-	4,16
Fv.-pc. és gjmű. technikus A-37	-	4,00	4,20	-	-	-	4,10
Hadtáp A-38	-	4,13	4,13	-	-	-	4,13
Határőr A-39	-	3,93	4,19	-	-	-	4,06
Politikai munkás (szf. öfn-i) C-4, 5	-	4,27	4,39	3,91	4,30	4,42	4,26
Levelező (szf. öfn-i) L-6	-	3,72	4,10	-	-	-	3,89
Tantárgy átlag 1981-ben	-	4,08	4,28	3,91	4,30	4,42	4,19
Tantárgy átlag 1980-ban	-	4,24	4,24	3,91	4,03	4,28	4,21

Az 1981. évi államvizsgák eredményei

Az Állami Vizsgáztató Bizottságok ebben az évben is kikérték a végzős hallgatók véleményét az oktatásról. A hadműveleti tanfolyam hallgatói – egyebek mellett – javasolták a rádióelektronikai harc oktatásában a túlzott technikai jelleg csökkentését, ugyanakkor a parancsnoki munka rendszerébe való fokozottabb beillesztését. Másrészt a bevezető előadások rovására az öfn. HDS támadó és védelmi tevékenysége gyakorlati részének bővítését. /Reményi vezérőrnagy ÁB elnök széljegyzete: „Érintett tanszékvezetők tegyenek javaslatot a megoldásra a ZMKA. pk-nak.” (28. f.)/ Az alapfakultás hallgatói kiemelték az akadémia légkörének emberformáló értékeit. A hadtudományi képzésben túlzottan tartották az írásvevítő használatát és kifogásolták egyes szakfilmek hiányát. Kiemelték viszont a harcászati tanárok által vezetett orosz nyelvű szakharcászati foglalkozások hasznosságát. Az összefegvernemi hallgatók szerint az első évben bővebben kellene foglalkozni hadseregszintű témákkal, hogy jobban megértsék az ezred és hadosztály tevékenységét a HDS hadműveleteiben. A politikai munkás hallgatók szerint rendszeresebbé kellene tenni a különböző parancsnoki osztályok hallga-

125 HL KI 576/06/2. 6. e. (1981. 07. 27.)

tóival történő együttes, komplex harcászati feladatok végrehajtását. A hadtáphallgatók az összefegyvernemi szemléletük fejlesztése érdekében harcászatot oktató állandó tanár kijelölését igényelték. A tüzérhallgatók javasolták több MN-szintű bemutató megtekintését, illetve a szociológia „TIT (Tudományos Ismeretterjesztő Társulat – a szerző) jellegű oktatásának” felülvizsgálatát. A felderítő hallgatók kevesellték mind a hadművelati felderítés, mind a hadszíntérismeret oktatására fordított időt. A vietnami hallgatók javasolták a nyelvi előkészítő tanfolyam egy évre emelését és az akadémián történő végrehajtását. Úgyszintén – a magyar tisztekkel való jobb együttműködés érdekében – kezdeményezték az akadémián való elszállásolásukat. Szerintük számukra 4 éves képzést kellene szervezni. A levelező hallgatók úgy vélték, hogy a tankönyvek, jegyzetek egy része elavult, a tansegédletek pedig terjengősek, egymást átfedőek. Az összevonások tematikája túlzásfolt. A csapatoknál ritkán kapják meg a heti egy tanulónapot.

A honvédelmi miniszter a 41. számú parancsában¹²⁶ dicséretben részesítette a ZMKA-n és a Szovjetunió katonai akadémiáin kitüntetéses (vörös) oklevéllel végzeteket, továbbá elrendelte az alábbi tisztek nevének a Kiválóak tábláján való megörökítését: *Bene István, Jaczó Sándor, Nagy Sándor és Pettkó Gábor* alezredes; *Bán József, Csűrös János, Hollósi Nándor, Mátrai József, Seemann László és Simon Ákos*¹²⁷ mk. alezredes; *Bátor Ferenc*¹²⁸, *Berek Lajos*¹²⁹, *Bóna Pál, Burján Jenő, Dombai Imre, Fúzi Endre, Gréczi Sándor, Iványosi Szabó István, Izsa Jenő*¹³⁰, *Karman Ferenc, Kiszél András, Kovács Dezső, Madarász Károly*¹³¹, *Major Ottó, Molnár István, Németh István, Ronkovics József*¹³², *Sinka József, Szilárd András, Utassy László, Vámos Sándor* őrnagy, valamint *Bajó József* mk. őrnagy és *Farkas János* hőr. őrnagy; *Demeter István, Jároscsák Miklós, Pászka Tibor, Rataj András, Simon Csaba, Sipos István, Tóth Béla, Tóth János, Újfalusi Csaba, Pham Xuan Hung, Le Nguyen Hong, Pham Ngoc Quang, Pham Dinh Quoc Te és Le Tran* százados.

Czinege Lajos hadseregtábornok a július 28-án kelt 42. számú parancsában¹³³ köszöntötte az új diplomásokat. Ebben mindjárt a bevezetőjében nem „nyugodt álmodást ígért” az ünnepeleknek, hangsúlyozván, hogy „Kibocsátásukra olyan időszakban kerül sor, amikor a nemzetközi helyzet a korábbi évekhez viszonyítva bonyolultabbá és veszélyesebbé vált.” (1. o.). Éppen ezért elvárta, hogy alkotó módon alkalmazzák megszerzett új ismereteiket, miközben életszükségletükké válik a folyamatos önképzés; tegyenek meg mindent az új technika és fegyverzet harci alkalmazásához szükséges jártasságok, illetve készségek kialakítása érdekében, valamint váljanak beosztottaik hivatott és szakavatott vezetőivé.

126 HL KI 123/02/41. 6. e. (1981. 07. 27.)

127 Dr. Simon Ákos (1942–) mk. ezredes, tiszti iskolás (L–41) szakasztársam, az „Öbester”, a ZMKMF tanszékvezetője, a hadtudományok kandidátusa.

128 Bátor Ferenc (1950–) dandártábornok, hadtestparancsnok.

129 Dr. habil. Berek Lajos (1949–) ezredes, kari dékán, a hadtudomány kandidátusa.

130 Dr. Izsa Jenő (1949–2010) ezredes, főosztályvezető, a ZMNE egyetemi docense, PhD

131 Madarász Károly (1952–) altábornagy, katonai attasé, a Katonai Felderítő Hivatal főigazgatója.

132 Dr. Ronkovics József (1949–) vezérőrnagy, kari dékán, a NATO SHAPE-nél magyar katonai képviselő, a hadtudomány kandidátusa.

133 HL KI 123/02/42. 6. e. (1981. 07. 28.)

A honvédelmi miniszter július 23-án kiadott 0584. számú parancsa¹³⁴ értelmében, az akadémia 3 oktatója kapott lehetőséget külföldi továbbképzésre augusztus 25-ei hatállyal: 1 főtanár a Páncéloscsapatok Katonai Akadémiája (*Moszkva*) harckocsitechnika üzemeltetése és javítása 5 hónapos tanfolyamán, illetve 2 tanár a Katonai Hadtáp és Szállítási Akadémia (*Leníngrád*) szárazföldi csapatok hadtáp hadművelati-harcászati, parancsnoki törzs 5 hónapos tanfolyamán.

A 92. számú akadémiaparancs¹³⁵ már az 1981–1982. tanulmányi év szeptember 1-jei megnyitására, a hallgatók előző évi munkájának értékelésére, az új oktatási év feladataira, valamint a 2-ai tanévkezdésre intézkedett. Az előljárók azonban nemcsak a hallgatók, hanem a törzs-tanári állomány szellemi felkészítését is a szívükön viselték. Így, a 074. számú intézkedés¹³⁶ meghatározta az állomány 1981–1985. közti időszakra vonatkozó továbbképzésének feladatait. Ennek lényege: „A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia személyi állományának eszmei-politikai továbbképzése; a törzs-tanári állomány hadtudományi, szakmai és pedagógiai-módszertani továbbképzése; a zászlósok, tiszthelyettesek és a polgári alkalmazottak általános katonai és szakmai továbbképzése az 1981–1985. időszakban a HM 00085. direktívában, illetve az MNVKF, az MN POL FCSF és az MN KIK FÓF (kiképzési főfelügyelő – a szerző) utasításaiban meghatározottak szerint kerül végrehajtásra. A HM-direktíva az akadémia részére előírja, hogy a képzést és továbbképzést a társadalomtudományok és a hadművészet fejlődésének figyelembevételével, az elért eredmények megszilárdításával és állandó javításával kell folytatni. Szervezettebbé, célirányosabbá és hatékonyabbá kell tenni a törzs-tanári állomány eszmei-politikai, hadtudományi és pedagógiai-módszertani továbbképzését.” (2. o.)

Augusztus 28-ára az érintettek rendelkezésére álltak az új hallgatók vezénylési parancsai is.¹³⁷ Így, a személyügyi főcsoportfőnök a július 7-én kelt 0640. számú parancssal – szeptember 1-jei hatállyal – áthelyezett a ZMKA alapfakultásra hallgatónak összefegyvernemi szakra (A–20, 21 osztály) 18, csapatfelderítőre (A–22) 13, rakétatűzérre (A–23) 12, híradóra (A–25) 16, hadtápra (A–26) 12; fegyverzeti, páncélos- és gépjármű-technikusra (A–24) 12 és repülőparancsnokira (B–4) 15 tisztet. Ugyanő, július 23-án a 0691. számú parancsával további 3 főt helyezett át az összefegyvernemi szakra. A politikai főcsoportfőnök is július 1-jén helyezett át a 029. számú parancsával a fenti hatállyal a szf. öfn. politikai munkás szakra (C–3) 15, valamint a h. lé. polmunkásra (C–4) 16 főt. A személyügyi főcsoportfőnöknek a továbbiakban is aktivizálnia kellett magát, melynek során a július 7-én aláírt 0642. számú parancsban helyezett át – ugyancsak szeptember 1-jei hatállyal – a ZMKA levelező fakultás orosz nyelvi előkészítő tanfolyamára hallgatónak összefegyvernemi szakra (K–2) 5, páncélos-parancsnokira (K–3) 5, páncélosmérnök-parancsnokira (K–3) 2, rakétatűzér-parancsnokira (K–7) 5, hadtápparancsnokira (K–5) 5, rádióelektronikai parancsnokira (K–4) 3, csapatlégvédelmi

134 HL KI 565/01/75. 6. e. A ZMKA PK-ának 075. sz. pcs-a (1981. 08. 24.)

135 HL KI 565/2/92. 6. e. (1981. 08. 25.)

136 HL KI 565/01/74. 6. e. (1981. 08. 26.)

137 HL KI 565/01/76. 6. e. A ZMKA PK-ának 076. sz. pcs-a (1981. 08. 28.)

parancsnokra (K–8) 6, rádiótechnikai mérnökre (K–9) 5, repülőmérnökre (K–10) 9, valamint műszaki parancsnoki szakára 3 tisztet. A belügyminiszter-helyettes július 20-án a 005/440. számú parancsával – fenti hatállyal – vezényelt a ZMKA alapfakultás határőr szakra (A–27) 16; a híradóra, a hadtápra 2-2, a páncélos- és gépjármű-technikusra, a szf. öfn. politikai munkás szakra pedig 1-1 főt. Ugyanó, a július 28-án kelt 005/475. számú parancsával további 2 tisztet összefegyvernemi szakra.

Ismét a politikai főcsoportfőnök a július 28-án megjelent 042. számú parancsával – szeptember 1-jével – tartósan vezényelt 49 tisztet az 5 hónapos politikai munkás tanfolyamra. Ugyanezzel a dátummal helyezett át a Szü. Fcsf-ség rendelkezési állományába, s vezényelte egyben tartósan a ZMKA levelező fakultás orosz nyelvi (VK. akadémia) előkészítő tanfolyamára a június 22-én kelt 0509. számú parancsával a honvédelmi miniszter 10 tisztet (köztük *Annus Antal*¹³⁸, *Csurgai Miklós*¹³⁹ és *Keczer Imre*¹⁴⁰ alezredeseket, valamint *Németh Sándor*¹⁴¹, *Pásztor László*¹⁴², *Priol Zoltán*¹⁴³ és *Scharrer János* őrnagyokat), illetve 1982. május 1-jei hatállyal további 1 főt. A személyügyi főcsoportfőnök – szeptember 1-jével –, a július 7-én a 0647. és 0639. számú parancsaival tartósan vezényelt 20 tisztet a ZMKA levelező fakultás mozgósítási és hadkiegészítési továbbképző tanfolyamára, illetve a 4 éves levelező szf. öfn. szakra (L–1) 24, valamint a h. lé. öfn-ire (L–3) 24 főt. A politikai főcsoportfőnök a július 1-jén aláírt 029. számú parancsával – a fenti hatállyal – 19 tisztet vett fel a 4 éves levelező szf. öfn. politikai munkás szakra (L–4).

A politikai és katonai szociológiai tanszék munkája hatékonyabbá tételét szolgálta, hogy hozzáláthattak az általuk kidolgozott 1981–1985. évre szóló középtávú kutatási tervük végrehajtásához. „Az MN hivatásos tiszti állománya pályakötődése és hivatástudata”, vagy „Az akadémia bejövő hallgatók néhány politikai jellemzője” kutatási eredményei nagy elismertséget váltottak ki. Hasonló jelentőséggel bírt, hogy a tanszék tanárai megírták az „Általános szociológia főiskolai jegyzete és szemelvénygyűjtemény”-t.¹⁴⁴

Az akadémia vezetése továbbra is kiemelt figyelmet szentelt a törzs-tanári állomány fizikai állóképességének, így *Galovics János* ezredes, a 94. számú intézkedésében¹⁴⁵ elrendelte a testnevelési normakövetelmények szeptember 21–26. közötti felmérését. (A követelmények komolyságát jól érzékelteti a *túlordali* táblázat – a szerző). Hasonló mondható el az újonnan beosztásba került oktatók felkészítésére is: ebben az évben szintén elrendelték a szeptember 21-től december 22-éig tartó és zárókonferenciával befejeződő központi tanfolyamot, majd az ezt

138 *Annus Antal* (1941–1996) altábornagy, hadosztályparancsnok, államtitkár, nagykövét. Megbízólevelének átadására utazva légi katasztrófa áldozata lett.

139 *Csurgai Miklós* (1940–2010) vezérőrnagy, honi légvédelmi hadtestparancsnok, MH légvédelmi parancsnok.

140 *Keczer Imre* (1941–) vezérőrnagy, a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola növendéke, szervezési és hadkiegészítési csoportfőnök, vezérkarifőnök-helyettes.

141 *Németh Sándor* (1941–2011) vezérezredes, katonai attasé, vezérkari főnök.

142 *Pásztor László* (1940–) ezredes, a ZMKA szárazföldi haderőnemi fakultásparancsnoka.

143 *Priol Zoltán* (1941–1997) vezérőrnagy, MH híradófőnök.

144 *Pásztor István* alez.: Politikai és katonai szociológia tanszék. Akadémiai Közlemények. 120/2. ... ZMKA, Bp. 1986. i.m. 116-117. o.

145 HL KI 565/2/94. ö. e. (1981. 09. 01.)

I.sz.mell. a 94/81.ZMKA PK.pcs.
TESTNEVELÉSI NORMÁK A HIVATÁSOS, TOVÁBBSZOLGÁLÓ, CARTALÉKOS ÉS SORÁLLÓMÁNY RÉSZEIRŐL

Korcsoportok Mozgásanyag	M i n ó s í t é s															A sorállomány normáinak felosztása
	25 éves korig az MN valamennyi katonája részére /Eyak. ölt-ben/			26-35 éves korig /gyak.öltözet-ben/			36-45 éves korig /sportöltözet-ben/			45 év felett /sportöltözetben/			A fegyvernemenkénti követelmények szerint			
	K	J	Mf	K	J	Mf	K	J	Mf	K	J	Mf				
10 km gyorsított menet/ó	1:05	1:09	1:15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	minden sorállományú katonára
3000 m futás /p/	13:00	13:50	15:00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	A fegyvernemenkénti követelmények szerint
Rüggöszkedés állásból/mp/	8	12	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kézigránát dobás /M-42/ /m/	54	47	40	50	44	38	48	43	37	46	42	36	-	-	-	-
200 m gl.ak. pálya 2.sz. ell. egyak. /p/	2:40	2:50	3:05	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
140 m fn-1 akp. 2.sz. egyak. /p/	2:30	2:45	3:00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uzság /100 m/úszónadrág-ban /p/	2:00	2:20	2:50	2:10	2:30	100 m	2:30	100 m	75 m	100 m	75 m	50 m	-	-	-	-
Búvározás úszónadrágban /m/	30	25	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
100 m síkfutás /mp/	14,5	15,2	16,0	15,2	16,0	16,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1500 m síkfutás /p/	-	-	-	6:15	6:35	7:00	6:20	6:50	7:30	7:00	7:30	1500 m	-	-	-	-
Távolugrás /cm/	420	390	360	390	360	330	390	360	330	330	300	-	-	-	-	-
Egykaros súlyemelés /16,5 kg/ /db/.	36	30	20	30	24	16	24	16	12	12	16	8	-	-	-	-
Saslandület /db/	12	9	6	9	6	3	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-

Megjegyzés: Rossz időjárási- és talajviszonyok esetén 10 km. gyorsított menetnél 2p-cel, 3000m-en 30 mp-vel, akadálypályán 10 mp-el, 100 m-en 0,5 mp-el; 1500 m-en 15 mp-el; 1500 m-en 15 mp-el; távolugrásban 20 cm-el kell normáértéket csökkenteni vagy növelni

követő tanszéki felkészítést. Az érintett tanszékvezetők által megszabott írásbeli feladatokat 1982. május 31-éig kell elbírálni, a tanfolyamvezető tiszt pedig július 20-áig készítse el a vezényelt tisztek jellemzéseit.

Az akadémia szellemi kapacitásának, illetve az *Aleppóban* végzett munka elismerését jelentette, hogy a honvédelmi miniszter augusztus 7-én kelt 0634. számú parancsával¹⁴⁶ – szeptember 18-i hatállyal – 1 tanszékvezetőt és 2 főtanárt vezényelt tartósan a Technika Külkereskedelmi Vállalathoz és egyidejűleg megbízta őket a *Szíriai Arab Köztársaság*, Asszad Hadmérnöki Akadémián szakértő tanácsadói feladatok ellátásával.

Az egyetemi léthez közeledés jeleként – igaz, ekkor még csak a polgári alkalmazottakat érintvén – az akadémia parancsnoka hét kinevezett polgári tanárt nevezett ki adjunktussá és hármát tanársegéddé.¹⁴⁷ Ugyanő, a 108. számú intézkedésében¹⁴⁸ szabályozta az 1982. évi felvételi vizsgákra történő felkészítést. E szerint az alapfakultásra összefgyvernemi (gl., pc.), műszaki, REVA, csapatlégvédelmi rakéta- és tüzér-, honi légvédelmi rakéta, rádiótechnikai, határőr és politikai munkás (szf. öfn.) szakra; a levelező fakultásra szárazföldi összefgyvernemi és határőr szakra; a nyelvi előkészítő tanfolyamra, s a *Szovjetunió* katonai akadémiáira és főiskoláira összefgyvernemi (gl., pc.), rakéta- és tüzér-, hadtáp, híradó, honi légvédelmi rakéta és rádiótechnikai parancsnoki, páncélos- és híradómérnöki, valamint politikai munkás szakra, míg a Lengyel Néphadsereg Vezérkari (valójában „normál” összefgyvernemi – a szerző) akadémiájára összefgyvernemi parancsnoki szakra. Az idő- és óraelosztás alapvetően megegyezett az előző éviével (*lásd a 95. számú lábjegyzetet!*), s a felvételi vizsgákat 1982. március 22. – április 3-ára, illetve május 17–29-re tervezték. A minősítési utasításnak megfelelően, a 090. számú akadémiaparancsban¹⁴⁹ elrendelték az 1982-ben végző hallgatók beosztására vonatkozó feljegyzések elkészítését, január 6-ai jóváhagyással. Hasonlóan fontos volt a 114. számú¹⁵⁰ parancs, amely a politikai munkás tisztek évközi harcászati államvizsgájának előkészítésére és végrehajtására intézkedett.

Ebben az évben is lehetőség nyílt – az előző évekhez hasonló rendben – a törzs-tanári állomány nyelvoktatására.¹⁵¹ Így, az akadémiai nyelvvizsgára előkészítő tanfolyam II. évfolyamára beosztottak orosz nyelvre 11, németre pedig 10 főt. Ezekon túl, az akadémiai nyelvvizsgára felkészítő egyéves intenzív tanfolyamon orosz, illetve angol nyelvre 9-9 hallgatót vettek fel.

Lantódi vezérőrnagy október 14-én írta alá az előjáró részére készített összefoglaló jelentését az akadémia 1980–1981. tanulmányi évben végzett munkájáról.¹⁵² E szerint a következetes fegyelmi megelőző nevelőtevékenység következtében visszaszorult a közlekedési szabálysértés és ittasság előfordulási gyako-

risága, így a tanulmányi év során a személyi állomány mindössze 4,36%-ára szabtak ki fenyítést, miközben 77,1%-a részesült dicséretben. (4. o.) Ami az oktató-nevelő munkát illeti, összességében a követelményeknek megfelelő a hallgatók politikai és hadtudományi felkészültsége, vezetői jártassága. A nyelvoktatás minden területen eredményesen folyik.

Az akadémiai képzéssel kapcsolatos tervező-szervező munka középpontjában továbbra is az oktató-nevelő munka folyamatos végzése feltételeinek megteremtése állt. Időben megtörtént a tematikai programok korszerűsítése, illetve elkészült az újonnan induló REVA tisztképzés követelményrendszere és tematikai programja. A módszertani munkában a fő figyelem a korszerűsített tananyag oktatásának módszertani kérdéseire, az alkalmazó-foglalkozás formáira, a számítástechnikai eszközök felhasználására irányult. Sikerek születtek a hallgatókat jobban aktivizáló, az önálló gondolkodást fejlesztő módszerek kimunkálásában. Az állomány továbbképzését eredményesen, elsősorban a tanulmányi munka színvonalának növelésével kapcsolatos feladatok szem előtt tartásával hajtották végre.

A káder- és személyügyi munka fő feladatát a káderállomány folyamatos utánpótlása, minőségi összetételének javítása, az új oktatók felkészítése, valamint az új személyügyi nyilvántartásra való áttérés feladatai képezték. Fokozott körültekintéssel és tervszerűséggel folyt a felső korhatárt elért, egészségileg alkalmas tisztek szolgálatban történő visszatartásával, illetve a nyugállományba vonulókkal való foglalkozás.

A tudományos munka terén a fő feladatot az új tananyag tudományos megalapozottságának növelése; az új, középtávú tudományos munkaterv kidolgozása és az 1981. évi kutatási feladatok végrehajtása képezte. Megszilárdultak a hallgatói tudományos tevékenység alapjai, nőtt a hallgatói tudományos körök aktivitása, a pályázatokon részt vettek száma, rendszeressé vált a „Hallgatói Közlemények” megjelentetése. Két tanár megszerezte a hadtudományok kandidátusa fokozatot, kettő pedig közvetlen védés előtt áll, további kettő pedig megkezdte az aspiránsképzést.

Ezt követően az akadémiaparancsnok jelentette az 1981–1982. tanulmányi év fő feladatait, amelyek közül a következőket kell kiemelni:

- a fegyelemsértések megelőzése;
- a kiemelkedő képességű hallgatók mellett további erőfeszítések tétele a gyengébbek felzárkóztatására;
- a rendszerszervező tisztek akadémiai képzésének beindítása;
- a felvett tisztek közül a legtehetségesebbek külön osztályba történő összevonása lehetőségeinek megvizsgálása;
- a tananyag korszerűsítésének, valamint a Nevelési és Módszertani Irányelvek átdolgozásának befejezése;
- a tudományos munkában még hatékonyabbá tenni a társadalom- és hadtudomány új eredményeinek a tananyagba történő gyors beépítését; a tudományos káderképzés feltételeinek folyamatos javítását;
- az oktatói állomány folyamatos pótlása és felkészítése a tanári hivatásra.

146 HL KI 565/01/84. ó. e. A ZMKA PK-ának 084. sz. pcs-a (1981. 09. 21.)

147 HL KI 565/2/105. ó. e. A ZMKA PK-ának 105. sz. pcs-a (1981. 09. 28.)

148 HL KI 565/2/108. ó. e. (1981. szeptember)

149 HL KI 565/01/90. ó. e. (1981. 10. 07.)

150 HL KI 565/2/114. ó. e. (1981. 10.13.)

151 HL KI 565/01/94. ó. e. A ZMKA PK-ának 094. sz. intézkedése (1981. 10. 14.)

152 HL KI 636/05/3. ó. e. (1981. 10.14.)

Alapvetően ezeket a tényeket tartalmazza az akadémiaparancsnok 081. számú parancsa¹⁵³ az 1980–1981. tanulmányi évben végzett munka értékelésére és az 1981–1982. tanulmányi év fő feladataira. A 129. számú intézkedése¹⁵⁴ viszont az akadémiái nyelvvizsga végrehajtását szabályozta. Ennek indokául hangsúlyozta: „Tekintettel az utóbbi években bekövetkezett változásokra – új állami nyelvvizsga rendszer (sic!), a kandidátusi nyelvvizsga követelmények (sic!) módosítása, az akadémián folyó törzs-tanári nyelvoktatás intenzív módszere, a hallgatók nyelvoktatásában bevezetett szigorlat – jelen intézkedéssel módosítom a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián bevezetett „akadémiái nyelvvizsga” rendszerét...” (1. o.) Az intézkedés mellékleteként kiadott „Az akadémiái nyelvvizsga követelményei” szerint a nyelvvizsga célja az MN-ben, de mindenekelőtt az akadémián folyó oktató-nevelő és tudományos tevékenységhez (fokozatszerzéshez) szükséges katonai szaknyelv, illetve általános témák meghatározott ismeretének és alkalmazási szintjének az elismerése.

A szóbeli és írásbeli vizsga anyaga alapvetően hadtudományi (haderőnemi, fegyvernemi, szakmai), illetve általános társalgási témákat foglal magába. A vizsgázónak mintegy 2000–2500 egységnyi speciális és 600–800 egységnyi köznapi szókinccsel kell jártasságszinten rendelkeznie. A szóbeli vizsgán a két témakörben 5–5 perces társalgás, valamint 3–4 perces önálló beszámoló (összefüggő beszéd) keretében kell felmérni a felkészültséget. Az írásbeli vizsga során max. 50–50 sor hadtudományi szakszöveget kell lefordítani magyarról idegen nyelvre és fordítva, illetve rövid általános társalgási szöveget idegen nyelvről magyarra.

Ezt követően részletezték a követelményeket, a vizsgázó tudásának minősítési rendjét, a minden év júniusában végrehajtandó vizsgáztatás, valamint a nyilván tartás szabályait.

Az akadémia parancsnoka az 5. számú intézkedésében¹⁵⁵ – különböző előjárói dokumentumokra hivatkozva – elrendelte az ötnapos munkahétre történő áttérést 1982. február 1-jével. E szerint a hivatásos, továbbszolgáló és polgári alkalmazotti állomány munkaideje heti 42, a munkaközi szünetekkel 44 óra, amely hétfőtől péntekig 07.30–16.30-ig, míg pénteken 07.30–15.30-ig tart. Ezt a régen várt napot viszont már nem élhette meg az akadémián a politikai munkás átképző tanfolyam 50 végzett hallgatója, mert egy nappal korábban kibocsátották őket.¹⁵⁶

A honvédelmi miniszter a január 22-én kelt 060. számú parancsával¹⁵⁷ az akadémia újabb két főtanárárt vezényelte tartósan február 4-étől egyéves időtartamra az *Iraki Köztársaságba* kiképzési feladatok végrehajtására.

Mint a 148. számú *lábjegyzetben* láthattuk, az akadémia parancsnoka még a tanévkezdés első hónapjában szabályozta az 1982. évi felvételi vizsgákra történő felkészítést. Nos, február közepén már felvételi vizsgákra történő konkrét lépéseket kellett meghatároznia.¹⁵⁸ E szerint a március 22. és 31. között (összevetve a

szepemberi elképzeléssel, minimális eltérés tapasztalható a dátumokban – a szerző) mérettetnek meg a műszaki, a REVA, a csapatlégvédelmi rakéta- és tüzér, a híradó, a honi légvédelmi rakéta, a rádiótechnikai, a tüzér- és a hadtápparancsnoki, valamint a híradó- és páncélosmérnöki szakokra pályázók, míg május 17–28. között az összefegyvernemi (gl., pc.), és határőrparancsnoki, valamint a politikai munkás tisztek. Ezt követően – mint minden évben – 6 oldalon keresztül részletezték a különböző szervek és bizottságok ezzel kapcsolatos feladatait.

A 25. számú akadémiaparancs¹⁵⁹ is alapvetően csak a dátumában és az osztályok megnevezésében tért el a korábbi, hasonló tárgyúaktól, amikor intézkedett a politikai munkás tisztek évközi politikai gazdaságtan, illetve filozófia államvizsgáinak előkészítésére és végrehajtására. Az I. éves szf. öfn. (C–3) osztály politikai gazdaságtan államvizsgájára május 4-én, a h. lé. (C–4)-ére pedig másnap kerül sor. Kevesebb ideje maradt a felkészülésre a II. éves szf. öfn. (C–1) és h. lé. (C–2) hallgatóknak, akik már március 12-én, illetve 11-én megmérettetnek filozófiából. A II. éves L–13 levelező pol. munkás (szf. öfn.) hallgatók filozófia államvizsgájára azonban csak június 3-án kerül sor.

A törzs-tanári állomány sem ülhett a babérjain: a 021. számú parancsban¹⁶⁰ az április 5-i parancsnoki foglalkozásra, az április 6–7-i légvédelmi és repülőágazati, továbbá az április 8–9-i nem oktatással foglalkozó tisztek harcászati továbbképzésére született döntés. A parancsnoki foglalkozás keretében a hadsereg védelmi hadművelete néhány kérdésében terveztek előadásokat, de ismertetni szándékozták „A neutronfegyver és az ellene való védelem alapvető kérdései”-t is. A parancsnok lé. és re. h. csoportjában például a légierő, illetve a honi légvédelmi csapatok hadműveleti művészete időszerű kérdéseit, vagy a h. lé. csapatok automatizált vezetési rendszere bevezetésének hatásait kívánták vizsgálni.

A vezérkari főnök 059/1976. számú intézkedése alapján, még 1976 és 1979 között kidolgozták az akadémián a munkaköri leírásokat. Az időközben bekövetkezett változások arra készítették *Lantódi* vezérőrnagyot, hogy intézkedjék azok pontosítására.¹⁶¹ Az egyes teendők alapos részletezését követően megszabta, hogy azok végrehajtásáról az érintett parancsnokhelyettesek és osztályvezetők a májusi akadémiai vezetői értekezleten jelentsenek.

Galovics ezredes a 34. számú akadémiaparancsban¹⁶² örömmel állapította meg, hogy az elmúlt időszakban fellendült az akadémia sportélete. Különösen a tömegsport terén lényeges a fejlődés, amiben – a hallgatók mellett – egyre többen vesznek részt a hivatásos, sőt a polgári állomány tagjai. E pozitívum mellett azonban több negatívum is felmerült e téren, ami új szabályozást követel. Ezért a hiányosságok megszüntetése, valamint a testnevelés rendszeressé tétele és színvonalának emelése érdekében a fakultatív jellegű testnevelési foglalkozásokat az következők szerint szabályozza:

159 HL KI 574/03/25. ó. e. (1982. 02. 25.)

160 HL KI 574/01/21. ó. e. (1982. 03. 11.)

161 HL KI 574/01/26. ó. e. A ZMKA PK-ának 026. sz. int-e (1982. 03. 15.)

162 HL KI 574/03/34. ó. e. (1982. 03. 22.)

153 HL KI 565/01/81. ó. e. (1981. 12. 03.)

154 HL KI 565/2/130. ó. e. (1981. 12. 19.)

155 HL KI 574/03/5. ó. e. (1982. 01. 12.)

156 HL KI 574/01/5. ó. e. A ZMKA PK-ának 05. sz. pcs-a (1982. 01. 30.)

157 HL KI 574/01/13. ó. e. A ZMKA PK-ának 013. sz. pcs-a (1982. 02. 09.)

158 HL KI 574/03/20. ó. e. A ZMKA PK-ának 20. sz. pcs-a (1982. 02. 15.)

- a törzs-tanári állomány kötelező – heti 2 órás – testnevelési foglalkozásai előírtaknak megfelelő lebonyolításáért a munkahelyi vezetők a felelősek. Ezek idejét és helyét a havi munkatervben rögzíteni kell. A foglalkozásokat lehetőleg a csütörtök–pénteki napokra kell tervezni. Ehhez rendelkezésre áll csütörtökön 08.00–09.30-ig a Politikai Főiskola uszodája, illetve pénteken 13.00-tól az akadémia összes sportbázisa. A foglalkozások egy részét a testnevelési normakövetelmények gyakorlására, másik részét labdajátékokra, illetve kondicionálásra kell fordítani;
- a polgári dolgozók részére is heti 2 óra biztosítandó, a fenti követelményekkel szinkronban. Részükre hétfőnként 14.30–16.30-ig, illetve csütörtökönként 07.30–09.30-ig kell biztosítani az akadémia tornatermeit és sportlétesítményeit.

Hadtörténészek (dr. Lengyel Ferenc és dr. Gonda András őrnagyok) a tiszta akadémiáért. 1980-as évek

A honvédelmi miniszter február 3-án a 0111. számú parancsával az akadémia egyik tanszékvezetőjét vezényelte tartósan – április 15-i hatállyal – a Katonai Légvédelmi Parancsnoki Akadémia (*Kalinyin*) légvédelmi csapatok hadművelési-harcászati parancsnoki-törzs 2 hónapos tanfolyamára.¹⁶³ Ugyancsak a miniszter 91. számú intézkedése alapján, *Lantódi* vezérőrnagy is megtette a szükséges lépéseket a munkahelyi demokrácia továbbfejlesztésére.¹⁶⁴

Az akadémia vezetése permanens feladatának tekintette az oktató-nevelő munka színvonalának folyamatos emelését. Ennek érdekében például 1982. ápri-

163 HL KI 574/01/30. ó. e. A ZMKA PK-ának 30 sz. pcs-a (1982. 03. 24.)

164 HL KI 574/03/37. ó. e. A ZMKA PK-ának 37. sz. int-e (1982. 03. 25.)

lis 21-ére nevelési konferenciát hívtak össze, ahol *dr. Zágoni Ernő*¹⁶⁵ ezredes, társadalomtudományi helyettes tartotta a referátumot „Az Akadémián folyó nevelőmunka helyzete és fejlesztésének időszerű feladatai” címmel, amit „Az oktató-nevelő munka irányelvei érvényesítésével kapcsolatos feladatok”, „A hallgatók önálló munkájának tanári irányítása”, „A hallgatók erkölcsi-fegyelmi nevelése”, valamint „A hallgatói pártszervezetek tevékenysége a képességek szerinti tanulás érdekében” című korreferátumok egészítették ki.¹⁶⁶

Dr. Zágoni Ernő ezredes

Mint közismert, az akadémiára hárult a hadtudományi minősítő tevékenység. Ezzel összefüggésben jelölte ki az akadémia parancsnoka a szakmai alaptárgyi; a harcászat-hadművelési művészeti; a filozófia; az orosz, illetve német nyelvi kandidátusi vizsgabizottságok elnökeit, továbbá szabályozta a vizsgákkal kapcsolatos feladatokat.¹⁶⁷

A tematikai programnak megfelelően, ebben az évben is elrendelték¹⁶⁸ a rakéta- és tüzérhallgatók gyakorlati feladatainak végrehajtását: terepen történő tűzvezetési gyakorlást; egyéni tűzfeladatok éleslőszerrel történő végrehajtását, valamint éleslövészetekkel egybekötött harcászati gyakorlatok végrehajtását. Az utóbbiak tárgya: az A-11 osztály számára: a „Tüzérezred (gl. e. TÚCS – tüzércsoport – a szerző) éleslövészetrel egybekötött önálló harcászati gyakorlata támadásban”, illetve az A-23 osztály esetében: a „Gépesített lövészszázalóaljat támogató tüzérosztály éleslövészetrel egybekötött önálló harcászati gyakorlata támadásban.” Hasonlóan fontos volt, hogy a végéhez közeledett a törzs-tanári nyelvoktatás, illetve „felsejlett” a következő évi is. Így az akadémia parancsnoka intézkedett¹⁶⁹ az orosz, angol és német nyelvű akadémiai nyelvvizsgák július 5-i és 7-i megtartására. A nyelvtanfolyam sikeres befejezése érdekében a május 31. és július 2. közötti időszakra összevonást rendelt el az orosz I. 9, a II. 12, az angol 8 és a német képzés 9 hallgatója számára.

Kellő számú jelentkező esetén lehetőséget teremtettek az 1982–1983. tanévben is nyelvtanfolyam szervezésére a fenti nyelvekből. E szerint szeptember 13-tól 24-ig 40 órás összevonást, szeptember 27-től május 23-ig heti 4x2 órás foglalkozást, 16-tól június 10-ig pedig 80 órás összevonást, összesen 360 órát kell tervezni. Jelentkezés 1982. szeptember 1-jéig, felvételi beszélgetést szeptember 1. és 31. között kell megtartani.

165 *Dr. Zágoni Ernő* (1929–1992) ezredes, a történelemtudományok kandidátusa, a hadtudományok doktora, a ZMKA parancsnok társadalomtudományi helyettese.

166 HL KI 574/03/44. ó. e. A ZMKA PK-ának 44. sz. int-e (1982. 04. 14.)

167 HL KI 574/03/48. ó. e. A ZMKA PK-ának 48. sz. int-e (1982. 04. 22.)

168 HL KI 574/03/56. ó. e. A ZMKA PK-ának 56. sz. pcs-a (1982. 05. 19.)

169 HL KI 574/01/52. ó. e. A ZMKA PK-ának 052 sz. int-e (1982. 05. 26.)

Más területen is „sűrűsödött” a feladat. *Lantódi* vezérőrnagy június 4-én adta ki 054. számú parancsát a hallgatói állománnyal terepen lefolytatandó parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat végrehajtására. A gyakorlat vezetőjéül *Nagy Lajos* ezredest jelölte ki. Ezzel szinkronban a szárazföldi összefegyvernemi helyettes – még ezen a napon – aláírta a 055. számú szervezési intézkedését.¹⁷⁰ E szerint a június 28. – július 2-a között *Környe–Marcaltó–Noszlop–Csákvár* térségében végrehajtandó egyoldalú, kétfokozatú parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat terepen, híradó eszközökkel kerül végrehajtásra melynek tárgya: a gl. ho. és gk. (hk.) e. támadóharcának megszervezése és végrehajtása háború kezdetén mind hagyományos, mind atomfegyverek alkalmazásával. Célja: gyakoroltatni a hallgatókat az összefegyvernemi és szakcsapatörzsek különböző beosztásaiban; fejleszteni gyakorlati készségüket, illetve ellenőrizni a tananyag elsajátításának fokát. A gyakorlaton részt vesznek a III. évfolyamról az A–1, 2 (gl.), az A–3 hír., az A–4 htp., az A–5 fv.pc és gjm. techn., az A–6 hór. és a B–2 cslé. rak; a II. évfolyamról az A–11 tü., az A–13 mű., az A–14 vv., az A–15 ráf., a C–1, 2 pol. mu. öfn. és az A–12 htp (3 fő), továbbá az I. évfolyamról az A–22 f. és az A–26 htp. (3 fő) osztályok. A gyakorlat során létre kell hozni 1 gl. ho., 3 gl. e., továbbá 1 hk. e. pság-ot és törzset; 1–1 tü. e-et., rak. osztályt, pct. osztályt, lé. rak. ezredet, f., hír. és mű. zászlóalj, megerősítésül pedig 1 v. tü. dd. törzset.

Természetesen, a törzs-tanári állomány felkészítésére is odafigyeltek: a 057. számú parancsban¹⁷¹ elrendeltetett a november 24–26-a között végrehajtandó egyoldalú, háromfokozatú „KÖSZEG–82” törzshadijáték megszervezése. Tárgyaként jelölték: a koalíciós állományú öfn. HDS. támadó hadművelete során az ellenség nagy erejű ellencsapásának védelemmel történő elhárítását, a támadó hadművelet felújítását tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között. Célja: bővíteni a törzs-tanári állomány hadműveleti-harcászati ismereteit és gyakoroltatni a HDS., ho., e. védelembe való átmenetének megtervezését, megszervezését, valamint a védelmi harc vezetését tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között. Ezzel párhuzamosan egy önálló kutatócsoportot is létrehozottak az új (dandár-) szervezetű hadtest hadműveleti alkalmazásával kapcsolatos kérdések vizsgálatára. (Mint látható, az akadémia azonnal megkezdte az MN vezetése – a VSZ-ben nagy felháborodást kiváltó – új elképzelésének elméleti megalapozását – a szerző)

A párt-, állami és tömegszervezeti vezetők 1 éves tartalékos tisztii továbbképző, illetve 2 éves tartalékos tisztiképző tanfolyama (PÁT) június 11-én befejezte munkáját, aminek eredményeként 1 hór. ezredet; 1–1 tartalékos alezredet, r. alezredet és 4 munkásőr alezredet; 10 t. őrnagyot, 16 t. századost és 6 t. főhadnagyot bocsátottak ki.¹⁷²

Ebben az évben is lehetőséget teremtettek a hallgatói pályázatok benyújtására, aminek életszerűségét bizonyítja, hogy minden korábbi meghaladóan, 123 pályamű érkezett be, aminek túlnyomó része megfelelt a követelményeknek.

A 062. számú akadémiaparancs¹⁷³ tette közé a díjazottak névsorát, mely szerint 1–1 fő részesült akadémiaparancsnoki dicséretben és különdíjban (4000 Ft), akadémiaparancsnoki dicséretben és I. díjban (3600 Ft) – mindkét pályamű több szerzős volt; 2, illetve 3 akadémiaparancsnoki dicséretet és II-III. díjat adtak ki (2500 és 2000 Ft), valamint további 6 hallgató részesült akadémiaparancsnoki dicséretben. Az akadémiaparancsnok szf-öfn. helyettese 3 pályamunkát – ebből 1 több szerzős – részesített dicséretben és 1200 Ft jutalomban, valamint 5 pályamunkát – ebből 1 több szerzős – dicséretben. A lé. és re. helyettes 3 dicséretet és jutalmat (a fentivel azonos összegben) és 2 dicséretet, míg a társadalomtudományi helyettes 3 dicséretet és jutalmat, valamint 3 jutalmat osztott ki. (Érdekes módon – pedig nagy „vonzerőt” jelentett a korábbi években –, most egyetlen pályamunkát sem fogadtak el évfolyam-, vagy szakdolgozatként! – a szerző)

Június 18-án befejezte tanulmányait az akadémiát végzett politikai munkás tisztek 2 hónapos továbbképző tanfolyamának 30 hallgatója, illetve 3 nappal később megjelent a rakétatűzér hallgatók – korábban jelzett – éleslövészettel egybekötött gyakorlatának értékelése is.¹⁷⁴ Ez utóbbi szerint, a gyakorlat – amin „tanulmányozás és közreműködés céljából részt vett az összefegyvernemi tanszék több tanára” (2. o.) – hasznos tapasztalatokat hozott mindkét tanszék számára. A korábbi évhez hasonlóan részt vett a gyakorlaton a szovjet tűzérparancsnoki akadémiára készülő K–7 osztály is. A két tűzérosztály hallgatói mind az egyéni vizsga tűzfeladatokat, mind a kötelék harcászati gyakorlatokat „Jó” eredménnyel hajtották végre. Az újszerű mozzanatok közül is kiemelkedtek a „mély merevzárótűz” alkalmazásával, valamint az ezredközvetlen tűzérosztály korszerű elveknek megfelelő alkalmazása a „vegyes” összetételű tűzércsoporton belüli tevékenységgel kapcsolatos tapasztalatok. E 7 oldalas akadémiaparancsot talán nem tekintette elég részletesnek *Nagy Lajos* ezredes, ugyanis ugyanezen a napon kiadta a 065. számú gyakorlatvezetői intézkedését¹⁷⁵, melyben rendkívül részletesen megszabta („szájba rágta” – a szerző) a hallgatók által terepen lefolytatott parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat értékelésének a szempontjait.

Július 9-én kibocsátották az orosz nyelvi előkészítő végzett hallgatóit, illetve 5 nappal később az akadémia parancsnoka már a július 29-i kibocsátó ünnepséggel kapcsolatban intézkedett, hiszen másnap a július 14–26-i államvizsgák előkészítésére és végrehajtására adott ki parancsot.¹⁷⁶ Ebben a szokásos elvek alapján kérték fel az Államvizsga Bizottság, az Állami Vizsgáztató Bizottság, valamint a titkárság tagjait, szabták meg feladatukat, illetve idézték fel az oklevelek minősítésének szabályait.

Mint említettük, a gyakorlatvezető 17 oldalas sillabuszt adott ki a gyakorlat értékelésével kapcsolatban, de az ezzel foglalkozó 074. számú akadémiapa-

170 HL KI 574/01/54-55. ó. e. (1982. 06. 04.)

171 HL KI 574/01/57. ó. e. (1982. 06. 07.)

172 HL KI 574/03/68. ó. e. A ZMKA PK-ának 68. sz. pcs-a (1982. 06. 11.)

173 HL KI 574/01/62. ó. e. (1982. 06. 16.)

174 HL KI 574/03/62. ó. e. A ZMKA PK-ának 62. sz. pcs-a (1982. 06. 18.) és HL KI 574/01/64. ó. e. A ZMKA PK-ának 064. sz. int-e (1982. 06. 21.)

175 HL KI 574/01/65. ó. e. (1982. 06. 21.)

176 HL KI 574/01/72. ó. e. A ZMKA PK-ának 072 sz. pcs-a (1982. 07. 09.), HL KI 574/03/72. ó. e. A ZMKA PK-ának 72. sz. pcs-a (1982. 07. 14.), valamint HL KI 574/01/61. ó. e. A ZMKA PK-ának 061. sz. pcs-a (1982. 07. 15.)

rancs¹⁷⁷ „mindössze” 9 oldalt igényelt. Az ebben tett megállapításokat nem idézem, mivel a parancsszerkesztők abban az időben is szerettek sablonokat használni: az idei értékelés szinte szó szerint megegyezik a 122. *lábjegyzetben* idézett előző éviével! Ami eltérés, hogy most a gyakorlaton végzett kiemelkedő munka honorálására összesen 137 800 Ft-ot fordítottak. (9. o.)

D. Szabó István ezredes, tanulmányi osztályvezető, az Államvizsga Bizottság titkárságának vezetője július 28-án terjesztette fel 0501-9/1982. számon¹⁷⁸ jelentését az államvizsga végrehajtásáról. E szerint ebben az évben az alapfakultáson 172, a levelezőn pedig 29, összesen 201 tisztet bocsátottak vizsgára, 11,4%-kal kevesebbet, mint 1 évvel korábban. Ekkor 30 hallgató (14,9%) volt esélyes a kitüntetéses oklevélre, s mind abszolválták is, akárcsak az oklevélre aspirálók. Az összesített eredményt a *túldali* táblázat tartalmazza. (31. f.)

Mint látható, ez évben 0.09–0.39 százalékkal gyengébbek voltak az eredmények az előző évihez képest, mindössze a filozófia volt jobb 0,9 százalékkal. A jövő „szakmaisága” szempontjából elgondolkodtató, hogy a 12 osztályból 7-ben a „kenyerükből”: harcászatból vizsgáztak 4-es átlag alatt, nem beszélve a jövő parancsnokairól (A–1, 2 összefegyvernemi osztályok), amelyek 3,59-es „produktuma” a második leggyengébb, akiket még az egyik levelező (L–14) osztály is megelőzött. Az előző évben csak levelező osztály teljesített 4-es átlag alatt, míg most a 12-ből 5, s még a legjobb is (B–1 repülőosztály) „csak” 4,37-es átlaggal büszkélkedhetett! Mindezek ismeretében kissé „hurraoptimizmus”-nak ítélnél a titkárság azon megállapítása a szárazföldi-összefegyvernemi tisztek esetében, miszerint „Elméleti ismereteik mind összefegyvernemi, mind fegyvernemi vonatkozásban széles körűek és szilárdak, annak ellenére, hogy a vizsga átlageredményük valamivel (Nocsak! A 0,95–0,21 mintha azért több lenne a „valaminél”! – a szerző) alacsonyabbak, mint más osztályoké.” (33. f.) Az a megállapításuk viszont osztályzatokkal alátámasztott, miszerint „A társadalomtudományok vizsgáin elért eredmények szilárdak.” (43. f.)

Az Államvizsga Bizottság 0501-6/1982. számú döntése alapján kitüntetéses oklevélben részesült 30 fő. oklevelet kapott 28 összefegyvernemi, 16 híradó-, 13 hadtáp-, 17 fegyverzeti, páncélos- és gépjármű-technikus-, 13 határőr-, 11-11 repülő-, valamint csapatlégvédelmi rakéta és tüzér-, továbbá honi légvédelmi rakéta-, illetve honi légvédelmi politikai munkás; 15 összefegyvernemi politikai munkás, 17 levelező összefegyvernemi és 8 levelező politikai munkás tiszt. (3-10. f.)

A hallgatók az elbeszélgetés során alapvetően nagyon elégedettek voltak az akadémiai oktatással, további pályájukon való előrehaladásuk döntő előfeltételeként tekintették. Emellett, az összefegyvernemi hallgatók javasolták, hogy minden számonkérés előtt legyen tanórarendben biztosított felkészülési idő; a harcászaton belül külön foglalkozásokon gyakorolják a fegyvernemi főnöki jelentéseket, valamint a hírváltásokat; rendezzenek be az akadémián törzsgyakorló-pályát, illetve a tanárok gyakrabban éljenek a beszámoló alóli felmentési és a kollokviumi jegy megajánlási jogukkal. A politikai munkás hallgatók szerint a harcászat és a

VÉGZŐ OSZTÁLYOK		OSZTÁLYÁTLAGOK					Összesített átlag
		Harcászat	Mu. mozg. tört.	Filozófia	Polgárd.	Párt-pol.m.	
Öfn. (gl.,pc.)	A-1,2	3,59	4,10	-	-	-	3,84
Híradó	A-3	3,94	4,11	-	-	-	4,03
Hadtáp	A-4	3,87	4,07	-	-	-	3,97
Fv.-pc. és gjmű-techn.	A-5	3,80	4,00	-	-	-	3,90
Határőr	A-6	4,13	4,13	-	-	-	4,13
Repülő	B-1	4,47	4,27	-	-	-	4,37
Csapatlégvédelmi rakéta és tüzér	B-2	4,42	4,17	-	-	-	4,29
Honi légvédelmi rakéta	B-5	4,54	4,08	-	-	-	4,31
Politikai munkás (szf.öfn.)	C-6	3,94	4,12	4,00	4,12	4,00	4,04
Politikai munkás (h.lé.)	C-7	4,36	4,14	4,00	4,21	4,07	4,16
Levelező öfn.	L-2	3,44	3,92	-	-	-	3,65
Politikai munkás (szf.öfn.) hadtud. kieg.	L-14	3,91	-	-	-	-	3,91
Tantárgy átlag 1982-ben		3,97	4,10	4,00	4,16	4,03	4,04
Tantárgy átlag 1981-ben		4,08	4,28	3,91	4,30	4,42	4,19

harcban végzendő politikai munka oktatását integráltabbá kell tenni; olyan témáknál, ahol rendelkezésre áll tankönyv, hagyják el az előadásokat és növeljék meg ezzel az egyéni tanulás óraszámát. A híradóhallgatók az összefegyvernemi törzsekkel lefolytatott hadijátékon való részvételük gyakoribbá tételét javasolták. A fegyverzeti, páncélos- és gépjármű-technikus tisztek szerint az integrálás mellett, jobban kellene differenciálni a szakismereti oktatást. A végzés utáni gyorsabb beilleszkedésük biztosítása érdekében akadémiai éveik során folyamatosan biztosítsák számukra az új főnökségi intézkedéseket. A határőrhallgatók kérték, hogy utolsó csapatgyakorlatukat ott tölthessék, ahova majd helyezik őket. A honi lé. rakétaszakosok sürgették a számonkérések arányosabb elosztását, illetve a szaktanszékek tananyagainak (terminológiájának) fokozottabb összehangolását. A csapatlégvédelmieket javasolták, hogy már az I-II. évben is alájátszhasanak hallgatói törzszvezetési gyakorlaton, illetve, hogy a képzés során megismerkedhessenek egy gépesített lövészet terepen végzett tevékenységével. A repülőhallgatók sürgették a naprakész tananyag biztosítását. Más hallgatókhoz hasonlóan ők is nagyon rossznak ítélték a lejtős tanterem alkalmasságát ok-

177 HL KI 574/01/74. ó. e. (1982. 07. 19.)

178 HL KI 576/06/3. ó. e. (1982. 07. 26.)

tatásra. A levelező hallgatók a tantermi zsúfoltságot, a külső elszállásolást és a meleg vacsora hiányát kifogásolták. Célszerűbbnek vélték a számonkérések előtti akadémiai felkészülést, valamint a társadalomtudományi tantárgyakból is előadást, szemináriumot, konzultációt az összevonások alatt.

Az akadémiaikat végzett tiszteket köszöntő 44. számú parancsában¹⁷⁹ Czinege hadseregtábornok hangsúlyozta, hogy „Kibocsátásukra olyan időszakban kerül sor, amikor kiéleződött a harc a nemzetközi enyhülésért küzdő és a feszültséget fokozó erők között. Egymás mellett, egy időben léteznek és hatnak a konfrontáció és az együttműködés, a fegyverkezés és a leszerelés elemei.” (1. o.) A továbbiakban – egyebek mellett – arra biztatta a kibocsátottakat, hogy váljanak hivatott és szakavatott katonai vezetőkké; neveljék beosztottaikat a haza, a párt és a nép önzetlen szolgálatára, hazafiságra, proletár internacionalizmusra; váljon életszükségletükké a folyamatos önképzés; legyenek követelménytámasztó, ugyanakkor a beosztottokról mindenben gondoskodó vezetők, továbbá a szolgálati és magánéletükben példamutatóak. A 45. számú miniszteri parancsban¹⁸⁰ pedig megdicsérte és példaképpül állította a személyi állomány elé a ZMKA-n, illetve a Szovjetunió katonai akadémiaiban kitüntetéses (vörös) oklevéllel végzett alábbi tiszteket, elrendelve nevüknek az akadémia Kiválóak táblájára felvételét: *Buczko Mihály, Konczos Lajos, Magyar János, Nagy Béla, Pásztor István, Rapcsák János és Tóth Bálint* alezredes; *Arató János, Baranyi Bertalan, Baráth Sándor, Bodor Róbert, Braun László, Daróczi István, Fazekas György, Fenyvesi Károly, Forgó József, Gáspár József, Gránicz Antal, Kiss István, Kuti Ferenc, Mikita János, V. Mócsai János, Nagy Antal, Nagy Sándor, Nyíri Tibor, Radics Sándor, Sásik László, Schnell Miklós, Suhajda Olivér, Szalai István, Szekeres István, Takács Ferenc, TERNYÁK István, Téglás László és Veres István* őrnagy, *Máday András* hőr. őrnagy, illetve *B. Szabó Ernő* és *Szöllősi Tamás* r. őrnagy; *Keresztesi Gábor, Kiss Leskó József, Muhoray Árpád, Olajos Sándor, Papp Béla, Várkonyi Vilmos* és *Vörös György* százados, továbbá *Horváth József, Kónya József* és *Pálvölgyi László* hőr. százados.

A 83. számú akadémiaiparancs¹⁸¹ már a szeptember 1-jén 09.30-as tanévnyitóval kapcsolatban tette meg – a minden évben szokásos – intézkedéseket. A 090. számú akadémiaiparancsnoki intézkedés¹⁸² viszont – ismertette az MNVKF 16/1982. számú intézkedésének lényegét, miszerint – egyebek között az akadémiaán – 4-5 évenként (első alkalommal 1982. december 31-ig) végre kell hajtani az idegen nyelvtudási pótléokra jogosultak ellenőrzését és fokozatba sorolását. Ennek alapján *Lantódi* vezérőrnagy elrendelte, hogy ezt a ZMKA-n október 31-ig fejezzék be. Ehhez orosz nyelvből 6, valamint németből és angolból 1–1 háromfős vizsgabizottságot jelölt ki. A parancs szerint oroszból 61, németből 5, angolból pedig 6 főnek kell vizsgáznia. Az olaszból kötelezett 2 tiszt a 2. Csoportfőnökségen ad számot a tudásáról.

Diplomaátadó ünnepség megnyitója. 1982. július 29. Balról jobbra: Czinege Lajos hadseregtábornok, honvédelmi miniszter, dr. Lantódi József vezérőrnagy, akadémiaiparancsnok

Az 1982-ben az akadémiaira helyezett 28 oktató sem kerülhette el, az ilyenkor szokásos tanári felkészítést. Mindent a többéves gyakorlatnak megfelelően rögzített a 91. számú intézkedésben¹⁸³, legfeljebb a dátumokat kellett „aktualizálni: a központi tanfolyamra szeptember 13. és december 22-e között kerül sor, majd ezt követi januártól a tanszéki felkészítés. Az írásbeli feladatok elkészítésének határideje 1983. május 31., a tanszéki tapasztalati feljegyzéseké június 15., a jellemzőké pedig augusztus 1. A fiatal hadtudósok kinevelésének fontos állomását tartalmazza a személyügyi főcsoportfőnök június 25-én kelt 0633. számú parancsa¹⁸⁴, mely szerint: „előljáróik javaslatára, munkájuk, magatartásuk, felkészültségük, eddigi tudományos tevékenységük és sikeres aspiránsi felvételi vizsgájuk eredményeként, ismereteik növelése, vezetőkészségük fejlesztése és – az MN fő feladatait segítő, választott tudományos kutatómunkájuk elvégzése érdekében – beosztásukból történő egyidejű felmentésük mellett 1982. szeptember 1-jei hatállyal áthelyezte a ZMKA állományába *ösztöndíjas aspiránsnak* (kiemelés tőlem – a szerző) *szenes zoltán*¹⁸⁵... őrnagyot az MN 7203 (Kaposvár) alakulat hadtápszolgálat, hadtáp törzsfőnökét. Neveztettem beosztom a hadtáp tanszéki állományába.” (3. o.) Ugyanebből a parancsból tudható, hogy úgyszintén a személyügyi főcsoportfőnök írta alá augusztus 10-én a 0897. számú parancsát, ami-

179 HL KI 133/02/44. ó. e. (1982. 07. 29.)

180 HL KI 133/02/45. ó. e. (1982. 07. 29.)

181 HL KI 574/03/83. ó. e. (1982. 08. 16.)

182 HL KI 574/01/90. ó. e. (1982. 09. 01.)

183 HL KI 574/03/91. ó. e. (1982. 09. 06.)

184 HL KI 574/01/93. ó. e. A ZMKA PK-ának 093. sz. pcs-a (1982. 09. 10.)

185 *Dr. habil. Szenes Zoltán* (1951–) vezérezredes, Brüsszelben az első magyar katonai képviselő a NATO-nál és az EU-nál; a NATO

Dél-Európai Parancsnokság (*Nápoly*) törzsfőnökének logisztikai helyettese (logisztikai főnök); vezérkari főnök, a ZMNE docen-

se, a hadtudományok kandidátusa, az MTA Hadtudományi Bizottság elnöke.

vel 9 tisztelet helyezett át szeptember 1-jével az alapfakultás általános katonai fel-derítő (katonadiplomáciai) szakára.

Szeptember 19-én a 2 éves tartalékos tisztképző tanfolyamra beiskolázott, katonai szolgálatot nem teljesített 11 hallgató tett esküt szeptember 17-én.¹⁸⁶ A 96. számú intézkedésből pedig az tudható meg, hogy *Óvári Miklós*, a Politikai Bizottság tagja, a KB titkára szeptember 23-án 10.00–15.30-ig az akadémiára látogat, ismerkedik a tanintézettel, majd az utolsó 45 percben tájékoztatót tart időszzerű politikai kérdésekről.

A *Szenes* őrnagyéhoz hasonló unikumnak számított az akadémia életében, a politikai főcsoportfőnök augusztus 12-én aláírta 060. számú parancsa¹⁸⁷ melyben tudomásul vette, hogy *Bocskay László* őrnagyot, a munkásmozgalom története tanszék főtanárát 1982. szeptember 1-jével felvették külföldi aspirantúrára, s a tanulmányait és kutatásait a Lenin Katonai–Politikai Akadémián (*Moszkva*) végzi.

Az akadémia vezetése ebben a tanévben is megszervezte a törzs-tanári állomány idegen nyelvi képzését.¹⁸⁸ Az akadémiai nyelvvizsgára előkészítő orosz (11 fő) és német (8 fő) nyelvi csoportok 1982. szeptember 13. és október 1. között összehíváson vesznek részt napi 4 óra tanári vezetéssel, majd egyéni tanulással. Ezt követően heti 4 alkalommal, délután 2–2 órában készülnek szervezeten. Az újabb összehívásukat 1983. június 1–30, a vizsgáztatásukat pedig július 1–10. között kell végrehajtani. Az angol állami nyelvvizsgára előkészítő csoport 5 hallgatója részére heti 3x2 órában, délutánonként kell megtartani a felkészítést.

Ebben a tanévben is – mint mindig – jó előre kellett gondoskodni a jövő év hallgatóiról. Ennek megfelelően az akadémia parancsnoka már szeptember 27-én kiadta 100. számú intézkedését¹⁸⁹ az 1983. évi felvételi vizsgákra történő felkészítésről. Ez – ismét csak – mindössze a beiskolázandók szakmai összetételében és a konkrét dátumaiban változott, a feladatok, a konzultációk és összehívások tartalma, az óraelosztás érintetlen maradt. Ebben az évben a ZMKA alapfakultására összefegyvernemi (gl., pc.), rádiófelderítő, rakéta- és tüzér-, vegyvédelmi, hadtáp, fegyverzeti, páncélos- és gépjármű-technikai, repülő-, határőr, valamint szf. öfn. és honi lé. öfn. politikai munkás szakra; a levelező fakultásra szárazföldi összefegyvernemi, honi légvédelmi összefegyvernemi és politikai munkás szakra; a nyelvi előkészítő tanfolyamra, s a *Szovjetunió*, illetve *Lengyelország* katonai akadémiáira és főiskoláira rádióelektronikai harc, híradó, műszaki és légvédelmi rakéta, illetve parancsnoki szakra. A vizsgákat 1983. március 21. – április 1-jére, illetve május 16–27-ére tervezték.

Sokkal közelebb volt azonban a politikai munkás hallgatók megméréstetése: a 107. számú akadémiaparancs¹⁹⁰ intézkedett az évközi harcászati államvizsgájukra – a bevált elvek alapján. Ezt a III. éves szf. öfn. (C–1, 2) osztályoknak kellett abszolválniuk. Természetesen, a tanárok szakmai felkészítése is kiemelt figyelmet

186 HL KI 574/03/95. ó. e. A ZMKA PK-ának 95. sz. pcs-a (1982. 09. 17.)

187 HL KI 574/02/96. ó. e. A ZMKA PK-ának 099. sz. pcs-a (1982. 09. 21.)

188 HL KI 574/03/99. ó. e. A ZMKA PK-ának 99. sz. pcs-a (1982. 09. 22.)

189 HL KI 574/03/100. ó. e. (1982. 09. 27.)

190 HL KI 574/03/107. ó. e. (1982. 10. 12.)

kapott, így a honvédelmi miniszter a november 5-i 01120. számú parancsával¹⁹¹ november 27-étől tartósan vezényelt egy főtanárt a Gagarin Katonai Repülőparancsnoki Akadémia (*Monyino*) 3 hónapos híradó tanfolyamára.

Fontos mérföldkőhöz érkezést jelez a 0129. számú akadémiaparancs¹⁹², melyben *dr. Simon Sándor* vezérőrnagy bejelenti: „A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia parancsnoki beosztását a Honvédelmi Miniszter elvtárs 01059/1982. számú parancsa alapján 1982. november 30-ával átvettem. Az átvétel folyamán megismertem az akadémia nagyszerű hagyományait és az MN kádereinek felkészítésében elért tiszteletreméltó eredményeit... Az akadémia jó hírnevének további erősítése, az oktatási-nevelési feladatok terén elért eredmények megszilárdítása és továbbfejlesztése érdekében – most, amikor átvettem a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia parancsnoki beosztását – kérem és igénylem a teljes személyi állománytól, hogy továbbra is töretlen igyekezettel, akarattal és növekvő követelményekkel összhangban az eddigieknél még hatékonyabb munkával segítsen parancsnoki teendőim maradéktalan ellátásában.” A rendkívül korrekt hangvételű parancsból talán csak egyetlen mondatocská hiányzik: megköszönni elődjének sikeres – ebben a parancsban is elismert – tevékenységét.

Dr. Simon Sándor vezérőrnagy

Ezzel a miniszteri parancssal, *dr. Lantódi József* vezérőrnagyot, hadtudományi fokozattal elsőként rendelkező és azt aktívan művelő akadémiaparancsnokát vesztette el a tanintézet. Az 1975. február 15-től az akadémia élén állva, jelentős reformokat hajtott végre, amit végigkövethet az olvasó az akadémia történetének előző kötetében¹⁹³, illetve e könyv lapjain, így nincs szükség még tömör megismétlésükre sem! Ezért nekem, mint egykori beosztottjának, majd akadémiaparancsnok-utódjának csak egyetlen – szívesen vállalt – kötelességem lehet: megköszönni sikeres tevékenységét, a majdani egyetemi lét további megalapozását. Köszönjük áldozatos és sikeres tevékenységedet Vezérőrnagy úr! Köszönöm Józsi bátyám!

Így már az 1981–1982. tanulmányi év értékelését, illetve az 1982–1983. évi feladatszabást¹⁹⁴ is az új parancsnok végezte el. Az értékelés lényege, hogy a személyi állomány fegyelmeltesen, felelősséggel és eredményesen fejezte be az előző tanévet. Korszerű, tudományosan megalapozott tananyaggal, fokozódó követelménytámasztással, növekvő pedagógiai-módszertani hozzáértéssel járult hozzá a feladatok sikeres teljesítéséhez. Előrelépés történt a fegyelemsértések

191 HL KI 574/02/126. ó. e. A ZMKA PK-ának 0126. sz. pcs-a (1982. 11. 25.)

192 HL KI 574/02/129. ó. e. (1982. 11. 30.)

193 *M. Szabó Miklós*: A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1970–1979. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2010.

194 HL KI 574/02/131. ó. e. A ZMKA PK-ának 0131. sz. pcs-a (1982. 12. 02.)

megelőzésében, a tanulmányi fegyelem és a munkarend betartásában. Nőtt a tanári követelménytámasztás. Előtérbe került a teljesítményképes tudás megszerzésére, a jártasságok és készségek kialakítására irányuló oktató-nevelő tevékenység. Ugyanakkor évek hosszú során sem sikerült kiküszöbölni azt a problémát, hogy a hallgatók egy része az elvárhatónál alacsonyabb szinten ismeri a más fegyvernemek, szakcsapatok harci lehetőségeit, a fegyvernemi törzsekben folyó munkát. Az idegen nyelvi képzésben előtérbe került a szaknyelv és a beszédképesség növelése.

Fejlődött a tanári és hallgatói állomány tudományos, közéleti, valamint publikációs tevékenysége. A hallgatói pályamunkák száma mintegy megkétszereződött. Tervszerűbbé vált a tudományos káderképzés, beindult az ösztöndíjas hadtudományi aspirantúra.

A káder- és személyügyi munkában jelentős fejlődést mutat a pályázat útján megvalósuló tanári utánpótlás. A terv szerint beütemezett minősítések megfelelnek a követelményeknek.

Simon vezérőrnagy szerint az 1982–1983. tanév alapvető feladata „az anyagi lehetőségek és a létszámkeret legcélszerűbb felhasználásával, a tapasztalatok és tanulságok érvényesítésével, a munka hatékonyságának növelésével, a követelménytámasztás folyamatos és egyenletes fokozásával a HM-direktívában az akadémia részére meghatározott célkitűzések időarányos teljesítése.” (11. o.) Ennek érdekében – több más mellett – megparancsolta, hogy:

- fordítsanak megkülönböztetett figyelmet a képzési követelmények érvényesítésére; a korszerű, hatékony és gyakorlatias képzés megvalósítására; folytassák az akadémiai képzés tervezésének korszerűsítését, valamint a számítógépes tanulmányi információs rendszer (SZTIR) kimunkálását;
- a tudományos munkavégzés igényességével folyamatosan korszerűsítsék a tananyagbázist; folytassák a kiemelkedő képességű hallgatók oktatása feltételeinek megteremtését; fordítsanak kiemelt figyelmet a fiatal tanárok tudományos képzésére;
- a káder- és személyügyi munkában – a vezetői és tanári állomány fokozott ütemű cserélődésére tekintettel – fordítsanak nagy gondot a vezetők irányítói feladatokra való felkészítésére, az új oktatók beilleszkedésének elősegítésére, pedagógiai-módszertan felkészítésére. Teremtsék meg a kétéves levelező pedagógiai szak beindításának a feltételeit. Vezessenek le a törzs-tanári állomány részére feladatmegfogalmazói tanfolyamot;
- az 1983–1984. év megtervezése beiskolázási adataiként az alapfakultáson 10, a levelezőn 3, míg a tanfolyamokon 13 osztállyal, s mintegy 500 hallgatóval számoljanak. (1. sz. melléklet)

Az év vége kibocsátókat is hozott: december 17-én a katonai feladatmegfogalmazói szaktanfolyam 12, illetve 23-án a mozgósítási és hadkiegészítési szaktanfolyam 20 hallgatója fejezte be tanulmányait.¹⁹⁵

195 HL KI 574/03/125-126. ó. e. A ZMKA PK-ának 125-126. sz. pcs-a (1982. 12. 17. és 23.)

Már az új esztendő elején megteremtették a feltételeit annak, hogy a törzs-tanári állomány alaposan felkészülhessen az 1983. április 6–8-án megtartandó egyoldalú, háromfokozatú „KÖSZEG-82” fedőnevű törzshadijátékra.¹⁹⁶ Tártyaként „A koalíciós állományú összefegyvernemi hadsereg támadó hadművelete során, az ellenség nagy erejű ellencsapásának védelemmel történő elhárítása, a támadó hadművelet felújítása, tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között” határozták meg. Ennek során kutatási feladatként végre kell hajtani „Az ellenség komplex tűzzel való pusztításának erő- és eszközszükséglete az öfn. HDS. védelmi hadműveletében, valamint a gépesített lövészadosztály védelmi harcában.” téma vizsgálatát.

Ezt azonban jóval megelőzve, az I. éves politikai munkásoknak (C–5, 6) politikai gazdaságtanból, a II. éveseknek (C–3, 4) pedig filozófiából kellett – a sokéves elvnek és gyakorlatnak megfelelően – államvizsgát tenniük. Ennek előkészítését és végrehajtását rögzítette a 22. számú akadémiaparancs.¹⁹⁷

Az akadémiaparancsnok szárazföldi-összefegyvernemi helyettesének 33. számú intézkedése¹⁹⁸ szabályozta – az MNVKF hadműveleti helyettesének és az MN híradófőnökének 005/1973. számú együttes intézkedésének megfelelően – a Hadműveleti Csoportfőnökség által kiadott „Segédlet”-tervezet (A tábori mozgó vezetési pontok rendszere, típusállománya, összetétele és működési rendje) oktatásba történő bevezetésének feladatát. Ennek első ütemeként a tanév befejezéséig a törzs-tanári állomány és a végzős hallgatók (A–9-18 és C–1, 2) számára, a második lépésként az új tanév kezdetéig a szükséges mértékben át kell dolgozni az érintett tananyagokat, illetve ki kell adni egy „Helyesbítő”-t. Ügyszintén, az 1982–1983. évi hallgatói gyakorlaton már az új vezetési pontok rendszerét és típusállományát kell alkalmazni.

Annak érdekében, hogy az oktató-nevelő munka biztosítását ellátó, akadémiai végzettséggel nem rendelkező tisztek is rendelkezzenek – a nekik megfelelő – korszerű ismeretekkel, a 027. számú akadémiaparancs¹⁹⁹ április 5–6-ára harcszati továbbképzés megtartását rendelte el. De a kvalifikáltabb tisztekről sem feledkeztek meg az illetékesek, sőt, március 24-én már be is fejezte tanulmányait az akadémiát végzett honi légvédelmi összefegyvernemi tisztek továbbképző tanfolyamának 6, illetve a rádióelektronikai szaktanfolyam 12 hallgatója.²⁰⁰

A személyi állományról való gondoskodás újabb szép példáját adja a 62. számú akadémiaparancsnoki intézkedés²⁰¹, amely bejelenti, hogy a hivatásos és polgári állományúak gyermekeit a nyári szünetben (július 20-tól augusztus 31-ig) „foglalkoztatják”. („Kulcsos gyerekek” és szüleik irigykedjete! – a szerző) Azaz, két (6–10 és 11–14 évesek) csoportot alkotva, a gyerekek számára az akadémia vezetése hétköznapokon 07.30–16.30-ig (pénteken 15.30-ig) programot – egyebek mellett uszodai foglalkozást – és felügyeletet biztosít díjtalanul, mindössze az

196 HL KI 575/01/20. ó. e. A ZMKA PK-ának 020. sz. pcs-a (1983. 02. 24.)

197 HL KI 575/03/22. ó. e. (1983. 02. 24.)

198 HL KI 575/03/33. ó. e. (1983. 03. 14.)

199 HL KI 575/01/27. ó. e. (1983. 03. 15.)

200 HL KI 575/03/39-40. ó. e. A ZMKA PK-ának 39-40. sz. int-e (1983. 03. 24.)

201 HL KI 575/03/62. ó. e. A ZMKA PK-ának 62. sz. int-e (1983. 03. 26.)

Névadőünnepség. 1980-as évek

ebédjegyet kell téríteni. Ezt a szolgáltatást szabadságuk idején a dolgozók nem vehetik igénybe! A személyügyi osztály szünetes polgári tanárokat és kisegítő gondozókat alkalmazzon a munkabér-megtakarítás terhére.

A politikai főcsoportfőnök a március 28-án kelt 0426. számú parancsával²⁰² – április 18-i hatállyal – 6 tisztet vezényelt a 10 hetes politikai továbbképző tanfolyamra.

A fent említett „KÖSZEG-82” törzshadijáték végrehajtását követően, *Simon* vezérőrnagy április 18-án hagyta jóvá annak a 3/0475/1983. számon nyilvántartott értékelését.²⁰³ Ebben *Nagy Lajos* ezredes megállapította: „Összességében beigazolódott, hogy a tanári állomány képes konkrét, háborús beosztásokban is eredményesen dolgozni.” (44. o.) A jelentések döntő többsége jól felépített, a szabályzatoknak megfelelő volt, de előfordultak nem a lényegre koncentráló, nem kellően végiggondolt, a térték helyett a jegyzetfüzetet előnyben részesítő „változatok” is. A létrehozott atom- és tűztervező csoport jó módszerrel tervezte meg az ellenség komplex tűzzel való pusztítását. Ezt követően a parancsnok szf.-őf. helyettese, mint gyakorlatvezető-helyettes feladatul szabta, hogy a részt vevő tanszékek vezetői május 14-ig elemezzék és személyekre konkretizálva értékeljék a tapasztalatokat, a végzett munkát, majd határozzák meg azok hasznosításának rendjét. Kutassák tovább az ellenség komplex pusztítása megtervezésének és megszervezésének kérdéseit. A kutatócsoport vezetője május 30-áig egészítse ki az új tapasztalatokkal az elméleti anyagot és készítse elő publikálásra. E téma elvi és gyakorlati kérdéseit folyamatosan és differenciáltan be kell dolgozni az érintett tanszékek elméleti és alkalmazó tananyagaiba. A REVA tanszék szeptember 1-jéig készüljön fel a komplex tűzzel való pusztítás hadműveleti számvetései elvégzésére.

Az idő előrehaladtával megszorodtak a tanév végére jellemző feladatok. Így, a 037. számú intézkedés²⁰⁴ rögzítette az 1983. évi nyelvvizsgáztatás végrehajtásá-

nak, valamint az 1983–1984. évi tanári nyelvoktatás feladatait. E szerint a vizsgáztatást június 14–24-e között kell megszervezni, amit április 18 – június 10-ig orosz, illetve május 2-től június 20-ig német nyelvi összevonások előzzenek meg 4-4 órás tanórával és önképzéssel. Az orosz nyelvcsoporthoz 9, a németben 7 fő készül fel a vizsgára. Az angol állami nyelvvizsgára készülő 4 személy részére a vizsgákig heti 4x2 órás felkészítést kell tartani. Ami a következő tanévet illeti – kellő számú jelentkező esetén –, orosz, német és angol nyelv tanfolyamok indulhatnak.

A 047. számú parancs²⁰⁵ az A–11-14, 16-17, 22, 25-26 (ez utóbbiból csak 6 fő) és C–3 osztályokkal *Tatabánya–Kisbér–Pápateszér* körzetében június 27–30. között levezetendő egyoldalú, kétfokozatú parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatra intézkedett. Tártyaként határozták meg a gl. ho. és gl. (hk.) e. támadóharcának megszervezését és végrehajtását a háború kezdetén mind hagyományos, mind atomfegyverek alkalmazásával. A gyakorlat vezetőjévé *Nagy Lajos* ezredest jelölte ki az akadémia parancsnoka.

Napvilágot látott az 1982–1983. tanulmányi évre meghirdetett hallgatói pályamunkák értékelése is.²⁰⁶ A beérkezett 112 dolgozat között szerepeltek olyanok, amit azonos hallgatók küldtek be – azaz 1 fő több pályamunkával is jelentkezett –, illetve voltak olyanok, amiket 3-4 fős kollektívák alkottak. A bírálatok alapján 1 hallgató részesült akadémia parancsnoki dicséretben és nívó- (külön-) díjban (4000 Ft); 7 fő akadémia parancsnoki dicséretben (közülük 3 fő a benyújtott 3-3 pályamunkájáért). Az akadémia parancsnok-helyettesek összesen 3 dolgozatot részesítettek dicséretben és I. díjban (3000–3000 Ft), 4-et dicséretben és II. díjban (2500–2500 Ft), további 5-öt dicséretben és III. díjban (2000–2000 Ft), illetve 9 főt dicséretben. (Összevetve a korábbiakkal, jelentősen növekedett a jutalmak összege – a szerző) Szemben az előző évvel, most a tanszékvezetők 5 pályamunkát fogadtak el szakdolgozatként, 8-at pedig évfolyammunkaként. Az is pozitívan értékelhető, hogy 4 dolgozat „többszerzős” volt. *Simon* vezérőrnagy azt is elrendelte, hogy a felhasználók és a folyóiratok követelményeinek megfelelő dolgozatokat az Akadémiai Közlemények, az Akadémiai Értesítő és a Hallgatói Közlemények folyamatosan jelentessék meg.

A rakétatűzér hallgatók ebben az évben is végrehajtották a szokásos éleslövészettel egybekötött tűzérezred (ezredtűzercsoport) harcászati gyakorlatokat, valamint az egyéni vizsga-tűzfeladatokat, amit a 055. számú akadémia parancsban²⁰⁷ értékelték. E szerint az A–23 osztály végrehajtotta a gl. ETÜCS. éleslövészettel egybekötött önálló harcászati gyakorlatát támadásban, míg az A–11. osztály a tűzérezred (gl. ETÜCS) éleslövészettel egybekötött önálló harcászati gyakorlatát támadásban. Ez utóbbit egy végzős hallgató által kidolgozott szakdolgozat alapján vezették le, tanári felügyelettel, hallgatók vezetésével. Mindkét gyakorlatot a csökkentett időtartam és a kedvezőtlen időjárás ellenére „Jó” eredménnyel, az egyéni vizsga tűzfeladatokat pedig „Kiváló”-ra hajtották végre.

205 HL KI 575/01/47. ó. e. (1983. 05. 05.)

206 HL KI 575/01/48. ó. e. A ZMKA PK-ának 048. sz. pcs-a (1983. 05. 09.)

207 HL KI 575/01/55. ó. e. (1983. 06. 02.)

202 HL KI 575/01/36. ó. e. A ZMKA PK-ának 036. sz. pcs-a (1983. 04. 12.)

203 HL KI 603/05/1. ó. e. (1983. 04. 15.)

204 HL KI 575/01/37. ó. e. (1983. 04. 18.)

A gyakorlat eredményességét fokozza, hogy először hajtottak végre éleslőszerrel tűzfeladatot az új lő- és tűzvezetési szabályzat szerint; igen pontos és nélkülözhetetlen adatokat szolgáltatott a hangfelderítő alegység, amelyet a végrehajtók jól hasznosítottak; először hajtottak végre hallgatói szakdolgozat alapján gyakorlatot és a SzNÁR–10 lokátort is első ízben alkalmazták a hallgatók képzésénél, melynek mérési adatait eredményesen használták fel. (Meghökkenítő módon, viszont nem szerepel a nagyszámú megdicsért és megjutalmazott között a szakdolgozatot kidolgozó hallgató, vagy legalábbis nem említik meg a munkáját – a szerző.)

A szárazföldi-összefegyvernemi helyettes 057. számú szervezési intézkedése²⁰⁸ már, hivatkozva – a 205. számú lóbjegyzetben is szereplő – akadémiaparancsnoki parancsra, további feladatokat is szabott. E szerint pluszként bevonta még az A–9–10 osztályokat is és – egyebek mellett – elrendelte egy gl. ho. parancsnokság és törzse; három gl. e. parancsnokság és törzse, egy hk. e. parancsnokság és törzse, valamint ho. közvetlen létrehozását. Öt nappal később Nagy Lajos ezredes már a gyakorlat értékelésének előkészítésére intézkedett.²⁰⁹

Június 17-én kibocsátották a párt-, állami és tömegszervezeti vezetők 2 éves tartalékos tiszti kiképző tanfolyamának 20 hallgatóját.²¹⁰ Eme örömteli eseményrel szemben – az akadémia eddigi sikeres tudományos életében – szokatlan megállapítás jelent meg a 064. számú akadémiaparancsban²¹¹, miszerint „Az Akadémiai Közlemények Szerkesztő Bizottsága a törzs-tanári állománya részére, az akadémia tudományos életével kapcsolatos tanulmányok megírására pályázatot hirdetett. A felhívásra 6 pályamunka érkezett. Ezek közül 2 nem a felhívásban meghirdetett tartalmú. A pályázattal kapcsolatos érdektelenség, valamint a beküldött pályamunkáknak a díjazásra érdemeseknél alacsonyabb színvonala miatt eredményhirdetésre nem került sor. A beküldött dolgozatok közül a publikálásra alkalmasakat a szerkesztő bizottság bíráló és lektorálás után folyamatosan megjelenteti.” (9. o.)

A 73. számú akadémiaparancs²¹² már a július 28-i kibocsátó ünnepségre intézkedett. Ennek újszerűsége abban állt, hogy a 10.00-kor kezdődő oklevél-átadási ünnepséget 12.00-kor díszbéd követi, ahová minden végzett hallgató és 1–1 hozzátartozó hivatalos. A központi ünnepségre – a fegyveres testületek és a HM vezető állománya, valamint a külföldön végzetek jelenlétében – 16.00-kor kerül sor, amit miniszteri fogadás követ.

Az akadémia parancsnoka a 067. számú parancsában²¹³ értékelte a hallgatói gyakorlatot. E szerint ez a feladat jelentős erőpróbája volt mind a tanári, mind a hallgatói állománynak. Ugyanakkor „A különböző, bonyolult harcászati helyzetek eredményes feldolgozása azt bizonyítja, hogy a résztvevő (sic!) állomány lelkiismeretesen felkészült a gyakorlatra. Bebizonyosodott, hogy a hallgatók elméleti

ismereteiket képesek hadosztály- és ezredtörzsekben, bonyolult viszonyok között is eredményesen, hadműveleti időben megoldani.” (2. o.) Ezek után érthető, hogy a résztvevők összesen 93 100 Ft-nyi jutalmat érdemeltek ki. (9. o.)

Az akadémiaparancsnok 77. számú intézkedés-tervezete²¹⁴ szerint „Az MSZMP MNVB 1982. július 19-i állásfoglalásának, valamint a ZMKA Bizottsága 1983. január 27-i határozatának megfelelően az elkövetkezendő időszakban kiemelt figyelmet kell fordítani a nemzetközi osztályharc katonapolitikai kérdéseire, a hadászati elgondolások és elvek, valamint a doktrinális nézetek tudományos igényű feldolgozására és meggyőző propagandájára.” (1. o.) Az ezen feladatok magas színvonalú teljesítése érdekében Simon vezérőrnagy létrehozta a Tudományos Tanács katonapolitikai kutató- és előadócsoportját (KKE). (Ami azt illeti, sem a ZMKA PB, sem az akadémia vezetése nem kapkodta el a dolgot! „Malmaik” közel 1 éven át örültek e vonatkozásban! – a szerző) Elnökéül kijelölte első helyettesét, elnökhelyettesé a társ. tud. helyettesét; szekcióvezetőkké a munkásmozgalom története, a hadműveleti-harcászati, illetve a felderítő tanszékvezetőket; titkárául a tudományos osztályvezetőt, tagjainak pedig további 24 tanszékvezetőt és oktatót. A KKE-nek három szekciót kell alakítania:

1. A katonapolitikai törekvések. A nemzetközi küzdelem, a nemzetközi események katonapolitikai vonatkozásai.
2. Doktrinális és hadászati nézetek, állásfoglalások.
3. A háborúra való felkészülés, a fegyverkezés jellemzői és koncepciói. A haditechnikai és technológiai fejlődés problémái.

Az akadémiaparancsnok – az MNVKF 025/1983. számú intézkedésére hivatkozva – megtette a szükséges lépéseket a július 12–25-i államvizsgák előkészítésére és végrehajtására.²¹⁵ Az Államvizsga Bizottság elnöke továbbra is Reményi Gyula vezérőrnagy, az MNVKF első helyettese volt, de a tagok kicserélődtek: dr. Simon Sándor vezérőrnagy, akadémia PK és dr. Korsós László alezredes, propagandaosztály-vezető látta el e megnevezett feladatot. A titkár és az Állami Vizsgáztató bizottság elnökei kijelölésének sokéves elvei nem változtak, akárcsak magának a parancsnak az általános részei. Illetve annyiban például, hogy most végre nem részletezték az oklevél minősítésének elveit, csak annak forrását jelölték.

Sajnos, a Központi Irattárban nem találtam erre az államvizsgára vonatkozó jelentést, de szerencsére az akadémia-történetben²¹⁶ megtalálhatóak a legfontosabb adatok. Mint a *túldali táblázatból* is kiténik, ebben az évben – nem számítva a hadműveleti tanfolyamot – 215-en (14-gyel többen, mint az előző évben – a szerző) szereztek diplomát és eggyel többen kitüntetéses diplomát. Amennyiben a tisztelt olvasó visszalapoz az előző fejezet 178. számú lóbjegyzetéhez, akkor láthatja, hogy sok év átlagát tekintve is meglehetősen gyenge eredmények születtek 1982 nyarán. Nos, hál' Istennek, ebben az évben lényegesen jobb teljesít-

208 HL KI 575/01/57. ó. e. (1983. 06. 02.)

209 HL KI 575/03/65. ó. e. A gyakorlatvezetőség 65. sz. int-e (1983. 06. 07.)

210 HL KI 575/03/66. ó. e. A ZMKA PK-ának 66. sz. pcs-a (1983. 06. 17.)

211 HL KI 575/01/64. ó. e. (1983. 06. 30.)

212 HL KI 575/03/73. ó. e. (1983. 07. 07.)

213 HL KI 575/01/67. ó. e. (1983. 07. 12.)

214 HL KI 575/03/77. ó. e. (1983. 07. 17.)

215 HL KI 575/01/62. ó. e. A ZMKA PK-ának 062. sz. pcs-a (1983. 07. 23.)

216 A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Múzeuma (ZMNE Múz.) A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története VI. köt. 158. o.

FEGYVERNEM (szakág)	Lét- szám	AZ ÁLLAMVIZSGÁK ÁTLAGEREDMÉNYE						OKLEVÉLFOKOZAT	
		Pol. gazd.	Filo- zófia	Ppol. munka	Mu. mozg.t.	Har- cászat	Átlag	Kitün- tetéses	Oklevél
Hadművelési tanfolyam	15								15
ALAPFAKULTÁS									
Összefgyvernemi (A-9)	14				4,23	3,86	4,04	2	12
Összefgyvernemi (A-10)	14				4,00	4,07	4,04	2	12
Rakéta és tüzér (A-11)	15				4,07	4,27	4,17	2	13
Hadtáp (A-12)	17				4,00	4,06	4,03	2	15
Műszaki (A-13)	14				4,07	3,93	4,00	1	13
Vegyívédelmi (A-14)	14				4,14	3,79	3,96	1	13
Rádiófelderítő (A-15)	11				4,27	4,64	4,45	4	7
Fv.pc.és gjmú.techn.(A-16)	17				4,18	4,12	4,15	2	15
Határőr (A-17)	16				4,19	4,00	4,09	4	12
Híradó (lengyel) (A-18)	5				4,40	4,20	4,30	2	3
Általános felderítő (A-19)	14				4,64	4,71	4,68	2	12
Rádiótechnikai (B-3)	9				4,00	4,56	4,28	2	7
Pol.munkás (szf.öfn.) (C-1)	17	3,82	3,88	4,18	4,06	3,94	3,98	1	16
Pol.munkás (szf.öfn.) (C-2)	16	4,13	3,88	4,19	4,13	3,75	4,01	2	14
EV. Összefgyvernemi(L-7)	22				3,64	3,68	3,66	2	20
Ö s s z e s e n :	230	3,97	3,88	4,18	4,10	4,06	4,07	31	215

ményekről adhatunk számot, ha nem is az egyes tantárgyakat tekintve, mert azok helyenként még gyengébbek is. Különösen a politikai munkás hallgatók nem dicsekedhetnek a politikai gazdaságtannal és filozófiával, de itt még menthető a tapasztalatlanságukkal, hiszen ezekből „még” az I., illetve a II. évben vizsgáztak. Örömmel inkább az adhat okot, hogy az A-14 vegyívédelmi, a C-1 szf. öfn. politikai munkás és a „részben érhető” L-7 összefgyvernemi osztályok kivételével, a többi osztály mind – s így – az akadémia „összesen” is 4-es fölötti átlaggal zárt. Sajnos, azonban továbbra is voltak osztályok – köztük ismét az összefgyvernemi (gl., pc.) is – amelyek a „kenyerükből”, a (szak-) harcászatból államvizsgáztak 4-esnél gyengébben!

A Csémi Károly vezérezredes, HM-államtitkár által július 25-én aláírt 23. számú miniszteri parancs²¹⁷ sem különbözött a korábbi évekéitől, legfeljebb abban a kitételében, miszerint „Az akadémiai kibocsátót néphadseregünk jelentős, a csapatok életére, tevékenységére nagy hatással bíró eseményként tartjuk számon.” (1. o.) A két nappal később – ugyancsak általa – kiadott 24. számú parancs²¹⁸ már a magyar és szovjet katonai akadémiákon 1983-ban kitüntetéses (vörös) oklevéllel végzetek megdicséréséről és példaképül állításáról szól. Egyben elrendelte ezen neveknek a Kiválóak táblájára történő felvételét: *Timkó Kálmán* mk. alezredes; *Czipó Ervin*, *Czuth László*, *Derzsényi János*, *Dósa László*, *Hanuska Miklós*, *Ryszard Hebda*, *Hegyi Tibor*, *Kiss László*, *Kurucz István*, *Mikula László*, *Nagy Miklós*, *Nyerges Lajos*, *Papp János*, *Pásztor István*, *Purger Sándor*, *Sörös István*, *Spekál József*, *dr. Székely György*, *Szternák György Mihály*, *Takács Ferenc*, *Takács László* és *Torda Endre* őrnagy; *Demók Béla* mk. őrnagy, *Fórizs Sándor* és *Velzer Ferenc* hőr. őrnagy; *Miroslaw Bochenski*, *Gulyás Tibor*, *Gyenes István*, *Helgert Imre*, *Kóhalmi Erik*, *Kunos Bálint*, *Lorbert Tamás* és *Szabó József* százados; *Csiki István* r. százados, *Kovács Gyula* és *Lantos József* hőr. százados.

Simon vezérőrnagy augusztus 29-én értékelte az 1982–1983. tanulmányi évet²¹⁹, mégpedig újszerűen: „Az előző évek gyakorlatáról eltérően ez évben (vagy ez évtől kezdődően) azt az eljárást alkalmazzuk, hogy az új tanulmányi év megkezdése előtt a hallgatók képzésében érintett vezető állomány részvételével röviden értékeljük az elmúlt tanulmányi évet, és ráirányítjuk a figyelmet a következő tanulmányi év néhány fontosabb feladatára... Ezt akkor is szükséges megtenni, ha az értékelést és a feladatokat még nincs módunkban végleges formában megfogalmazni, hiszen erre hivatottak az ezután megszerkesztendő különböző okmányok, mint a VKF elvtárs részére készítendő jelentés és az arra történő reagálás, az éves parancs és az éves munkaterv.” (1. o.) – szövege a bevezető.

Ami pedig az elmúlt tanévet illeti, már a korrigált követelmények szerint folyt a képzés, magasabb követelményeket támasztottak a nyelvképzésben, lépések történtek a levelező oktatás javítására, előkészületek születtek a pedagógiai levelező képzés megtervezésére, minden korábbinál nagyobb mérvű volt a személyi változás az oktatásban részt vevő különböző szintű vezetők körében stb.

217 HL KI 144/02/23. ó. e. (1983. 07. 25.)

218 HL KI 144/02/24. ó. e. (1983. 07. 27.)

219 HL KI 636/05/9. ó. e. (1983. 08. 29.)

Diplomaátadásra felsorakozott tisztek az akadémián. 1983. július 28.

Reményi Gyula vezérőrnagy, a VKF első helyettese üdvözli a hallgatókat a diplomaátadó ünnepségen. 1983. július 28.

Miniszeri fogadás a végzett hallgatóknak, tanáraik és hozzátartozóik tiszteletére. 1983. július 28. Csémi Károly vezérezredes. HM-államtitkár üdvözli a jelenlévőket.

A hallgatók a társadalomtudományi tantárgyakat jó szinten elsajátították, tovább fejlődött probléma-érzékenységük, aktív érvelő- és bizonyítókészségük. Kellően ismerik a nemzetközi helyzet kérdéseit és azok katonapolitikai összefüggéseit. Ugyanakkor helyenként előfordul felszínesség is, valamint a tankönyvcentrikusság. A hadtudományi oktatásban a gyakorlatiasságra nevelés egyik legfontosabb színtere a hallgatói parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat, ahol ebben a tanévben is megállták a helyüket. Emellett bebizonyosodott, hogy kevésbé ismerik a mozgósítás és a harckészültségbe helyezés részletkérdéseit.

Eredményesen folyt a tanfolyamszerű képzés, illetve a külföldi tisztek felkészítése. Az idegen nyelvek tanszéke eredményesen végezte a szovjet és lengyel hallgatók nyelvi felkészítését, illetve az I-II. éves külföldi tisztek nyelvi utóképzését.

„Az 1982/83. tanulmányi év értékelésének összegzéseként megállapíthatjuk, hogy az akadémia személyi állománya a kötelezettségekből fakadó képzési feladatokat – kisebb hiányosságokkal – alapvetően teljesítette. Ezért a személyi állomálynak köszönetemet fejezem ki.” (15. o.) – zárult az értékelés.

Nos, a bevezetőben jelzett részletesebb évvértékelésre az október 20-án kiadott 094. számú parancsban került sor.²²⁰ Ebben az akadémiaparancsnok rögzítette, hogy az akadémia személyi állománya az 1982–1983. tanévben a fő feladatokat eredményesen végrehajtotta. Így – egyebek mellett – az erkölcsi-politikai állapot és a fegyelmi helyzet – néhány súlyos esemény előfordulása ellenére

220 HL KI 575/02/94. ö. e. (1983. 10. 20.)

is – megfelel a követelményeknek; eredményesen folyt az oktató-nevelő és tudományos munka, a tananyag-korszerűsítés, továbbá javult a vezetés, valamint a harckészültség és a mozgósítási készség színvonala, operativitása. Javultak az oktató-nevelő munka tartalmi mutatói, folyamatosan korszerűsödött a tananyagbázis és a módszertani munka. Továbbra sem megfelelő ütemű a fejlődés a gyakorlatiasság, a levelező oktatás mindenoldalú biztosítása terén. Előrelépés tapasztalható mind a tanári, mind a hallgatói állomány tudományos közéleti és publikációs tevékenységében, növekedett a tudományos értékű szakdolgozatok száma. Beindult az akadémia történetének a kutatása. Ebben az évben 5 ösztöndíjas aspiráns dolgozik az akadémián. Ugyanakkor, a gyakorlati tapasztalatok a kelleténél lassabban épülnek be a tananyagba. Az átgondolt káder- és személyügyi munka biztosította a jelentős számú tanári utánpótlást, illetve a minősítések egyre realisabban jellemzik az egyént.

„Az Akadémia személyi állománya az 1982/83. tanulmányi évben a nehezebbé vált feltételek között, összességében eredményesen teljesítette feladatát. Felelősségteljes magatartással, szilárd erkölcsi-politikai egységgel, korszerű, tudományosan megalapozott tananyaggal, fokozott követelménytámasztással, javuló pedagógiai hozzáértéssel, az oktató-nevelő munkát ellátó és kiszolgáló tevékenységgel – a párt- és társadalmi szervek aktív közreműködésével – járult hozzá a tanulmányi célkitűzések teljesítéséhez.” (11. o.) – összegzett a parancsnok.

IV. FEJEZET

AZ AKADÉMIAI KÉPZÉS A 80-AS ÉVEK DEREKÁN

Az augusztus 22-én kiadott 88. számú akadémiaparancs¹ rögzítette – a szokásos elveknek megfelelően – a szeptember 1-jén 9 órakor kezdődő ünnepélyes tanévnyitó, valamint az azt követő hallgatói munka értékelésének programját, illetve a 2-i tanévkezdés feladatait.

Így, egy új – magasabb teljesítményt követelő időszak kezdetén – célszerű rátekinteni a személyi feltételekre.² Ebben a tanévben a tanintézet állandó – meglévő – létszáma 345 tábornok és tiszt, 63 tiszthelyettes, 211 tiszt és honvéd, valamint 353 polgári alkalmazott volt. Ez összességében 77 fős hiányt mutat a szervezetszerű létszámhoz viszonyítva. Ami a tiszt állomány katonai és polgári iskolai végzettségét illeti, 22 fő (6%) rendelkezett vezérkari akadémiai, vagy hadművelési tanfolyami végzettséggel; 193 tiszt (55%) ZMKA és 26 fő (8%) szovjet akadémiai, 31 fő (9%) ZMKA és egyetemi, 46 fő egyetemi diplomával „bírt”; tiszt iskolát, főtiszti tanfolyamot végzett, vagy tiszt vizsgát tett 24 tiszt (7%), s 3 főnek (1%) nem volt meg a szükséges képzettsége. 88 főnek (25%) volt állami és 144-nek (42%) akadémiai nyelvvizsgálója. Egy személy büszkélkedhetett a hadtudomány doktora és 17 (5%) a kandidátusa fokozattal. Kielégítőnek tekinthető a tisztek életkori megoszlása is: 30 év alatti 8 fő (2%), 31–35 éves 47 (14%), 36–40 éves 60 fő (17%), 41–45 éves 81 (24%), 46–50 éves 44 (13%), 51–55 éves 83 (24%) és 55 év fölötti 22 tiszt (6%). Tehát az állomány közel 2/3-a a 30–50 évesek kategóriájába tartozott. Ebben a tanévben az alapfakultáson 389 honvéd, 75 BM-, továbbá mindhárom évfolyamon 3–3 összefegyvernermi szakos, illetve 2–2 szf. öfn. politikai munkás szovjet, továbbá a II. évfolyamon 3 rádióelektronikai lengyel tiszt tanult. A levelező fakultáson 217 honvéd tiszt és 37 BM-tiszt, míg a tanfolyamokon összesen 232 fő folytatott tanulmányokat. Ez összesen 856 honvéd, valamint 112 BM-hallgatót tett ki. A hadtudományi aspiránsok száma ebben a tanévben megduplázódott és 10-re emelkedett!

Mint az előző fejezet végén láttuk, *dr. Simon Sándor* vezérőrnagy, akadémiaparancsnok az augusztus 29-i vezetői értekezleten értékelte az előző tanévben vég-

¹ Hadtörténelmi Levéltár Központi Irattár (HL KI) 575/03/88. őrzési egység (6. e.) (1983. 08. 22.)

² A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Múzeuma (ZMNE Múz.) A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története VII. köt. II-III. fejezet.

két; *Lindner Miklós*⁹ ezredest, az MN híradófőnökét; *dr. Simon Sándor*¹⁰ ezredest, a 7. hadosztály (*Kiskunfélegyháza*) parancsnokát és *Siska József*¹¹ ezredest, hadsereg rakéta- és tüzérfőnököt¹².

*Czinége Lajos hadseregtábornok,
honvédelmi miniszter*

Az előző fejezetben bemutatott fokozódó nemzetközi feszültséggel szoros összefüggésben jelent meg – szintén szeptember 25-én – a honvédelmi miniszter 023/79. (HK) HM-számú utasítása a „Segédlet az ellenséges szárnyas rakéták elleni harcra a VSZT légvédelmi csapatainak erőivel és eszközeivel” c. kiadvány hatályba léptetésére.¹³ Valószínűleg a helyzettel összefüggésben *Czinége* hadseregtábornok az október 10-én kelt 0025. számú utasításban¹⁴ „Az 1. HLÉHDS. törzs, valamint a külön jegyzékben kijelölt közvetlenjei és alárendeltjei felkészültségének, az alaprendeltetés betöltésére való alkalmasságának, készenlétének és összetevékenységének felmérésére 1979. 10. hó 15-től (*sic!* A hó és nap dátumát a miniszter írta be tollal – a szerző) váratlan miniszteri szemle végrehajtását rendelem el, amelyet a THKSZ (teljes harckészültség – a szerző) feladatainak ellenőrzésével kell végrehajtani.”

A néphadsereg magasabb parancsnoki karának – évek óta folyó – fiatalítása jegyében az október 26-án kelt 0891. számú parancsában¹⁵ a miniszter felmentette beosztásából *Lőrincz Kálmán*¹⁶ alezredest, a 8. gépesített lövészhadosztály (*Zalaegerszeg*) törzsfőnökét és november 1-jei hatállyal kinevezte a 11. harckocsi-hadosztály (*Tata*) parancsnokává, s egyidejűleg előléptette ezredessé.

Bár az ország egyre súlyosabb gazdasági helyzetben volt – mint az I. fejezetből is kitéjt –, ennek ellenére, a „báralapmaradványok felhasználásával a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 62. évfordulója alkalmából”¹⁷ az MN és a Polgári Védelem (PV) személyi állományát október havi alapilletménye/alapbére 75%-ának megfelelő elismerésben kellett részesíteni. Az új kiképzési rendszerű műszaki (építő – a szerző) alakulatoknál ez az érték 50%. Valamilyen logika következtében – a honvédelmi miniszter a 026/1979 számú belső rendelkezésében – „kita-

gadta” az MN és PV személyi állományából a Honvédelmi Minisztérium és az MN 130 legfelső vezetőjét, illetve parancsnokát, ugyanis számukra eme iratban *1 havi bruttó* illetményüknek megfelelő összeget folyósított.

A november 30-án kelt 0028. számú miniszteri parancs¹⁸ arról tudósít, hogy az 1. HLÉHDS-nél végrehajtott, harcászati gyakorlattal egybekapcsolt – fent említett – váratlan miniszteri szemle során „Jó” és „Megfelelő” értékelések születtek.

*Viktor Kulikov*¹⁹, a *Szovjetunió* marsallja, a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erői (VSZ EFE) főparancsnoka, 1980. január 12-én az IK-07/EFE. számú²⁰ levelet írt *Czinége Lajos* hadseregtábornok, honvédelmi miniszternek, melyben emlékezteti arra, hogy a Politikai Tanácskozó Testület²¹ (PTT) 1976. november 26-i határozata alapján a VSZ tagállamai hadseregeinél – a jelenleg folyó öt éves tervidőszakban – önálló egységeket/ alegységeket („magocskákat”) hoztak létre, amelyeket korszerű fegyverekkel és haditechnikával (T-72 harckocsi, BMP-1 gyalogsági páncélozott harcjárművek, MiG-23mf elfogó vadászpilóta-gép, Mi-24 tűztámogató helikopter) szereltek fel. Ezek már szolgáltattak bizonyos tapasztalatokat, amiket célszerű lenne megvitatni a Katonai Tudományos Technikai Tanács egyik ülésén. Ezért arra kérte a minisztert, hogy e „magocskák”-kal kapcsolatos magyar tapasztalatokat küldje meg számára.

Március 12-én *Kulikov* marsall, főparancsnok és *NY. V. Ogarkov*²², a *Szovjetunió* marsallja, a *Szovjetunió* Fegyveres Erőinek vezérkari főnöke fordult közös levélben (0084/1980/HMT/SOVSZ/1/00365/EFE)²³ *Czinége* hadseregtábornokhoz, melyben siettek rögzíteni, hogy „Nagy figyelemmel ismételtén megvizsgáltuk a Magyar Néphadsereg átszervezését és fejlesztését célzó javaslatokat a következő öt éves tervidőszakra vonatkozóan.” Ennek alapján mindketten „alapvetően” egyetértének a honi légvédelmi, a csapatrepülő és hadtápcsapatok átszervezésére és az 1981–1985. években történő fejlesztésére vonatkozó javaslatokkal. E jótékony „megengedést” követően, azonban jött a „DE”, a „megrendelés”: ugyanis, szerintük „célszerű volna” a légvédelmi hadsereg és két hadosztályának bázisán – a honi légvédelmi és repülőfőnökség alárendeltségében – létrehozni egy légvédelmi hadtestet, állományában egy légvédelmi rakétadandárral, két légvédelmi rakétaezreddel, három vadászpilóta-ezreddel és egy rádiótechnikai dandárral. „Emellett kívánatos volna” még megerősíteni a légvédelmi csapatokat egy MiG-23mf típusú felszerelt „legalább egy” vadászpilóta-ezreddel. „Ami a Magyar Néphadsereg szárazföldi csapatainak átszervezését illeti – álláspontunkat kifejtettük Önöknek.” (A levélből, s a fennmaradt iratokból nem derül ki – a szerző)

18 Uo. (1979. 11. 30.)

19 *Kulikov, Viktor Georgijevics* (1921–) a Szovjetunió marsallja, a Szovjetunió Hőse. 1943-ban önálló harckocsidandár-törzsfőnök; 1964–1967: hadseregpáncsnok; 1967–1969: a *Kijevi* Katonai Körzet parancsnoka; 1969–1971: a *németországi szovjet* csapatok parancsnoka; 1971–1977: vezérkari főnök, a védelmi miniszter első helyettese; 1977–1989: a védelmi miniszter első helyettese, az EFE főparancsnoka. 1989–2003: a Szovjetunió Legfelső Tanácsának/az Orosz Föderáció Dumájának tagja. Vojennij Enciklopedicseszki Szlovár. Vojennoe Izdatyelsztvo, Moszkva, 1983. 383. o., valamint http://en.wikipedia.org/wiki/Viktor_Kulikov (A letöltés ideje: 2010. 02. 20.)

20 HL MN 1979 – 9/15. 6. e. (1980. 01. 12.)

21 A VSZ legfelső irányító testülete, amit alapvetően a párt fő-, illetve első titkárok, valamint az állam- és kormányfők alkottak.

22 *Ogarkov, Nyikolaj Vasziljevics* (1917–1994) a Szovjetunió marsallja, a Szovjetunió Hőse. A vezérkari főnök első helyettese (1968–1974), a védelmi miniszter első helyettese (1974–), vezérkari főnök (1977–1984). Vojennij... i. m. 507. o.

23 Hadtörténelmi Levéltár Központi Irattár (HL KI) 154/036/1. 6. e. (1980. 03. 12.)

9 *Dr. Lindner Miklós* (1932–) altábornagy, MN híradófőnök, a hadtudomány kandidátusa.

10 *Dr. Simon Sándor* (1929–2001) altábornagy, a ZMKA parancsnoka, a hadtudomány doktora, egyetemi tanár, Zrínyi Miklós-díjas, a ZMNE Professzor Emeritusa.

11 *Siska József* (1930–1999) vezérőrnagy, hadsereg rakéta- és tüzérfőnök.

12 HL MN 1979 – 8/12. 6. e. (1979. 09. 25.)

13 Uo. (1979. 09. 25.)

14 Uo. (1979. 10. 10.)

15 HL MN 1979 – 234/589. 6. e. (1979. 10. 26.)

16 *Lőrincz Kálmán* (1939–) vezérezredes, a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola növendéke, hadosztály- és hadseregpáncsnok, a Magyar Honvédség parancsnoka, a ZMNE „Pro Militum Artibus” kitüntetettje.

17 HL MN 1979 – 8/12. 6. e. A HM 75/1979. sz. pcs-a (1979. 10. 29.)

Mindenesetre, kicsit „barátian vészjósló” a „Mély tisztelettel” ellenére is a zárómondatuk: „Reméljük, tisztelt Miniszter Elvtárs, hogy a Magyar Néphadsereg vezetése megértéssel fogadja elgondolásainkat.”

A *Mórocz Lajos*²⁴ vezérőrnagy által vezényelt április 4-i díszszemlén bemutakoztak a MiG–23 típusú, változtatható szárnyállású elfogó vadászpülőgépek, amelyek minden időjárási viszonyok között eredményesen hajtották végre feladataikat.²⁵

Viktor Kulikov marsall, az április 21-én kelt 0112/80/HMT/207/GK/EFE. számú, a HM Titkárságán 1982. augusztus 26-án (!) 0288/1. számon iktatott²⁶ levelében arról tájékoztatta a magyar honvédelmi minisztert, hogy *Jurij Andrejevics Naumenko* vezérezredes mandátumának lejártával *Nyikolaj Kuzmics Szilcsenko* vezérezredes, az *Uráli* Katonai Körzet parancsnokát jelöli az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka (EFEF) magyarországi képviselőjéül, amihez kérte a magyar fél hozzájárulását. *Czinege* hadseregtábornok gyors kezdeményezésére, *Rácz Sándor*²⁷, a KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztályának vezetője az április 30-án kelt KAO/367/4/1980. számú, a HM Titkárságán 1982. augusztus 26-án 0288/4. számon iktatott²⁸ levelében már arról tájékoztat, hogy a Politikai Bizottság (!!! – a szerző) az április 29-i ülésén hozzájárult ahhoz, hogy az Elnöki Tanács a Magyar Népköztársaság Zászlórendjével tüntesse ki *Naumenko* vezérezredesét, illetve, hogy – *Lázár György* társaságában – *Kádár János* fogadja búcsúlátogatáson. Ezt követően a T-112/4/1980. számú, a HM Titkárságán 1982. augusztus 26-án 0288/3. számon iktatott²⁹ levelében arra kérte *Puja Frigyes*³⁰ külügyminisztert, hogy szerezzé be ehhez az illetékes szovjet szervek hozzájárulását. Így *Czinege* hadseregtábornok, a HM Titkárságon 1982. augusztus 26-án 0288/2. számon iktatott, május 8-i levelében értesíthette *Kulikov* marsallt, mind *Naumenko* vezérezredes kitüntetéséről – amihez hozzájárulását kérte –, mind *Szilcsenko* vezérezredes kinevezése támogatásáról.

E levelezésekkel párhuzamosan, április 29-i újabb levelében³¹ arról tájékoztatta *Kulikov* marsall a magyar minisztert, hogy a Katonai Tudományos Technikai Testület április 14–17-i *prágai* ülésén az alábbi témákat tárgyalták: a légi felderítő eszközök rendszeresítésének és kifejlesztésének menete a szövetséges hadseregekben; ajánlások a szövetséges hadseregek által kifejlesztett fegyverzettípusok és haditechnikai eszközök rendszerbe állítására, javaslatok azok egységes harcászati-műszaki követelményeire, egységesítésére és szabványosítására, továbbá javaslatok a páncélostechonikai kiképző-gyakorló eszközök típusrendszerének lét-

24 *Dr. Mórocz Lajos* (1931–) vezérezredes, vezérkarifőnök-helyettes, az 5. hadsereg parancsnoka, kiképzési főcsoportfőnök, honvédelmi minisztériumi államtitkár, a hadtudomány doktora.

25 *Csendes László–Gellért Tibor*: Kronológia a Honvédség történetéből 1945–1990. HVK Tudományos Munkaszervezési Osztály, Budapest. 1993. 393. o.

26 HL KI 133/04/17. ó. e. (1980. 04. 21.)

27 *Rácz Sándor* (1925–) altábornagy, személyügyi főcsoportfőnök, miniszterhelyettes.

28 HL KI 133/04/17. ó. e. (1980. 04. 30.)

29 Uo. (1980. 04. 30.)

30 *Puja Frigyes* (1921–2008) politikus, nagykövet, külügyminiszter-helyettes (1959–1963), az MSZMP KB külügyi osztályának vezetője (1963–1968), a külügyminiszter első helyettese (1968–1973), majd 1983. július 8-ig külügyminiszter http://hu.wikipedia.org/wiki/Puja_Frigyes (A letöltés ideje: 2010. 02. 22.)

31 HL MN 1979/9/15. ó. e. (1980. 04. 29.)

rehozására a szövetséges hadseregekben. Mint látható, minden korábbinál központibb kérdéssé vált az egységesítés.

A 0035/7/1980. számú, 9 oldalas iratból³² ismerhetőek meg az EFE főparancsnokának a PTT előtt – a VSZ fennállása 25. évfordulója alkalmából – elmondandó beszámolójának tézisei. A hosszas történelmi felvezetés és a megtett főbb intézkedések felsorolásától eltekintve, most csak az EFE-nek – a Politikai Tanácskozó Testület 1978. évi határozata alapján történő – 1981–1985. évi fejlesztési elképzeléseit foglaljuk össze, miszerint „a jelenlegi nemzetközi helyzet bonyolultsága, az Amerikai Egyesült Államok és NATO-beli főbb partnereinek nyíltan agresszív irányvonala” következtében:

- a fő figyelem a harci erő és harcászati képesség fokozására fordítandó, ami elsősorban az összes haderő- és fegyvernem egységes, új technikával való ellátásával, szervezeti felépítésük javításával, a vezetési és anyagi-technikai biztosítási rendszerük tökéletesítésével érhető el;
- a szárazföldi csapatoknál növelni kell a hadműveleti-harcászati és a harcászati rakétaindító állványok; az új harckocsik, gyalogsági harcjárművek, az önjáró és sorozatvető tüzérség, az irányítható páncéltörő rakéták, a légvédelmi rakétakomplexumok és egyéb harci technikai eszközök mennyiségét; gyorsítandó a csapatrepülőök fejlesztése;
- az egységes légvédelmi rendszer csapatainál tervezik a meglévő vegyes légvédelmi rakétacsoportosítások fejlesztését, illetve újak létrehozását; a vadász-repülőerők új, perspektivikus elfogó vadászgépekkel való felszerelése, valamint az egységes automatizálási vezetési rendszer létrehozásának befejezése;
- a katonai repülőerők harci lehetőségeit növelni fogja az új típusú vadászbombázó- és felderítő repülőgépek rendszerbe állítása;
- 1985 végére a főbb fegyverzet és haditechnikai eszközök terén el kell érni a magas (75-80%) egységesítési szintet; biztosítandó a hadműveleti és csapathadtáp teljesítőképességének, kapacitásának és technikai ellátottságának jelentős mértékű növelése;
- tovább folytatódik a szövetséges országok területének hadműveleti berendezése.

Az ennek szellemében előkészített 0035/8/1980. számú Határozattervezet³³ a fentiek szükségessége mellett tört lándzsát.

Czinege Lajos hadseregtábornok külön ünnepi levélben³⁴ köszöntötte *Kulikov* marsallt a Varsói Szerződés létrejötté 25. évfordulója alkalmából.

32 HL KI 154/037/2. ó. e. (1980. május)

33 HL KI 154/037/3. ó. e. (1980. május)

34 HL KI 154/037/7. ó. e. (1980. május)

A honvédelmi miniszter a június 6-án kelt 00158/1980. számú jelentésében³⁵ tájékoztatta *dr. Korom Mihályt*³⁶, a fegyveres testületeket felügyelő KB-titkár; *Borbándi János*³⁷ miniszterelnök-helyettest és *Rácz Sándor* KB-osztályvezetőt a június 10–16-án Magyarországon zajló EFE többfokozatú, FRONT-parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatról, valamint *Kulikov* marsall – ehhez kapcsolódó – magyarországi látogatásáról. A gyakorlat tárgya: a támadó hadművelet megtervezése, megszervezése és vezetése önálló irányokban, megerősített körletek áttörése atomfegyverek alkalmazása nélkül. A következő támadó hadművelet megtervezése a támadás kifejlesztése során, tömegpusztító fegyverek alkalmazásával. A gyakorlaton a Déli Hadseregcsoport törzse és kijelölt hadosztálytörzsei, valamint az 5. HDS., a 3. hadtest, a 9. (*Kaposvár*) és 15. gépesített lövészadosztályok (*Nyíregyháza*) vesznek részt, az MN-ből összesen mintegy 4000 fő és 1000 gépjármű. A gyakorlatot *Vlagyimir Ivanovics Szivenok* vezérezredes, a DHDSCS parancsnoka vezeti, magyar helyettese pedig *Damó László*³⁸ vezérőrnagy, vezérkarifőnök-helyettes. S, egy érdekes mellékmondat: „A gyakorlatot június 18–20. között – az úrhajósok programjától függően (Kiemelés tőlem – a szerző) – Szivenok elvtárs terve szerint értékeli.” (2. o.) (Valószínűleg ekkorra még nem fixálódott az úrhajósok itthoni fogadásának az időpontja – a szerző)

Kulikov marsall június 10. és 15-e között tartózkodik Magyarországon a gyakorlat meg szemlélésére, üzem- és termelőszövetkezet-látogatásra, illetve pihenésre. „Mivelhog sem mi, sem a főparancsnok nem tartjuk szükségesnek a Magyar Néphadsereg fejlesztésével kapcsolatos alapvető kérdések megbeszélését, ezért közös egyetértéssel nem kerül sor plenáris tárgyalásra. Ennek folyományaként kölcsönösen nem tartjuk szükségesnek a főparancsnok fogadását a Központi Bizottságban.” (3. o.) Ezért mindhárom címzettet meginvitálta a gyakorlatra június 11-ére, vagy ha erre nincs módjuk, akkor a június 10-i, *lovasberényi* munkavacsorára.

A jelentés záró bekezdéséből – mintegy mellékesen – megtudható, hogy „Lényegében a gyakorlattal egyidőben (*sic!*) /június 12. és 16. között/ A. I. *Koldunov*³⁹ repülőmarsall, a Varsói Szerződés légvédelmi csapatainak főparancsnoka vezetésével, »GRÁNIT–80« fedőnévvel kerül sor az egységes légvédelmi rendszer törzseinek és csapatainak rendszeres évi gyakorlatára. Itt *Menyhárt András*⁴⁰ vezérőrnagy, légvédelmi és repülőfelügyelő lesz a gyakorlatvezető magyar helyettese. A gyakorlat egy mozzanatát június 14-én a főparancsnok is megtekinti.” (4. o.)

35 HL MN 1979 – 9/15. ó. e. (1980. 06. 06.)

36 *Dr. Korom Mihály* (1927–1993) mezőgazdasági napszámos, politikus. 1945-től rendőrnagy, 1959-ben a Belügyminisztérium Vizsgálati Osztályának vezetője, a Hátőrőrség országos parancsnoka (1960–1963), az MSZMP KB tagja (1962–1989), a KB titkára (1963–1966), igazságügyi miniszter (1966–1978), a KB fegyveres testületeket felügyelő adminisztratív titkára (1978–1985), a Pol. Biz. tagja (1980–1985), országgyűlési képviselő, az Alkotmányügyi Tanács elnöke (1985–1989). http://hu.wikipedia.org/wiki/Korom_Mih%C3%A1ly (A letöltés ideje: 2007. 05. 18.)

37 *Borbándi János* (1923–1994) politikus. Budapest II. kerületi PB-titkár; politikai főcsoportfőnök, honvédelmi miniszterhelyettes (1961–1966), MSZMP KB osztályvezető, miniszterelnök-helyettes (1977–1984). <http://hvg.hu/ugynok/20050323olvasomozgalom/page4.aspx> (A letöltés ideje: 2007. 06. 09.)

38 *Dr. Damó László* (1926–1995) vezérőrnagy, a vezérkari főnök helyettese, a hadtudomány doktora.

39 *Koldunov, Alekszandr Ivanovics* (1923–???) repülőmarsall, a Szovjetunió kétszeres Hőse. (Az elsőt 1944-ben kapta – A szerző) 1975-től a légvédelmi csapatok főparancsnokának első helyettese, majd 1978-tól főparancsnoka, miniszterhelyettes. Vojennüj... i. m. 339-340. o.

40 *Menyhárt András* (1923–1999) vezérőrnagy, hadosztályparancsnok, OLPKH, MN légvédelmi és repülőfelügyelő.

Czinege hadseregtábornok – a változatosság kedvéért – szovjet kollégájától kapott levelet.⁴¹ *Dmitrij Fjodorovics Usztyinov*⁴², a Szovjetunió marsallja augusztus 27-én arról tájékoztat, hogy „Az 1981. és 1985. között történő pótlólagos haditechnika-szállítással kapcsolatos kérését figyelemmel megvizsgáltuk”. Bár még nem véglegesítették a következő ötéves tervidőszak terveit, lehetőséget lát arra, hogy a fenti periódusban pótlólag leszállítsanak 3000 „Maljutka-P” páncéltörő rakétát, 3 javadalmazás (13 440 000 db) 100 mm-es MT–12 ágyúlőszeret, 3 KKR–IT felderítő konténert, 15 „KUB” 9T22B légvédelmi rakétaszállító járművet; az A9G–30 oxigéntöltő helyett 4 db AKC–4–255B oxigén-utánszállító tartálykocsit, 1 db R–412 troposzféra rádióállomást és 5 db R–703 RH iránymérőt. „Ami a Mi–24d helikopterek 12.7mm lőszerrel történő ellátását illeti, nehézségek vannak, iparunk nem gyárt elegendő mennyiségű lőszerheveder-tagot. Ha a magyar ipar vállalná gyártásukat, e probléma megoldásában komoly segítséget nyújtana valamennyi szövetséges hadseregnek.” (Kiemelés tőlem – a szerző) – szolt a csábító ajánlat.

Úgy látszik e periódus „gyilkos” hadiipari versenyében a Szovjetunió a korrábbiaknál sokkal jobban rákényszerült a szövetségesekkel való gyártási kooperációra, ugyanis hasonlóan fontos ajánlatot tett a szeptember 6-án kelt, 00247/HMT/1980/TK–00223/EFE. számon iktatott levelében⁴³ *Kulikov* marsall a magyar honvédelmi miniszternek. E szerint, a PTT 1978. novemberi határozata alapján lényegesen bővült a hadiipari kooperáció, aminek következtében például a Magyar Népköztársaságban indítják be az új front-, hadsereg- és harcászati rádióhíradó állomások, a troposzféra rádióállomások; a méteres hullámsávú, kis-csatornás rádiórelé-állomások és a többcélú mágneses jelrögzítő berendezés gyártását. „Ugyanakkor – a kifejlesztett erőfeszítések ellenére – továbbra sem megoldottak egy egész sor, a szövetséges hadseregeknél rendszeresítésre ajánlott eszköz gyártásának megszervezésével kapcsolatos kérdések.” Ezért „ajánlatos, hogy a mellékelt jegyzék (*lásd a következő oldalon!* – a szerző) szerinti haditechnikai eszközök gyártását a szövetséges országokban szervezzék meg. Ehhez azonban az szükséges, hogy az érintett országok jelentsék be az érintett licencek beszerzésére vonatkozó igényüket. Véleményünk szerint célszerű volna megvizsgálni az SZPN–40 (Szapfir-2) földi mozgó automatizált válasz-zavaróállomások, a „TROPA–1” ABSZ–1 tüzérségi ballisztikus állomások, a „Líra” hordozható RH-rádióállomások, a „Piramida–1” automatizált URH-zavaróállomások, a „Sznyezsinka–CS” R–384–2 többcsatornás AM és FM demodulátorok Magyar Népköztársaságban való gyártásának lehetőségét.”

Miközben az illetékesek a fenti problémák megoldásán dolgoztak, egyéb gondokkal is meg kellett küzdeni: például az árvízzel, vagy a személyi állomány anyagi helyzetével.

41 HL MN 1979 – 9/15. ó. e. (1980. 08. 27.)

42 *Usztyinov, Dmitrij Fjodorovics* (1908–1984) a Szovjetunió marsallja és Hőse, a Szocialista Munka kétszeres Hőse (elsőször 1942-ben – A szerző). 1941-től a Szovjetunió fegyvergyártási népbiztos; vezérezredes (1944), fegyverkezési miniszter (1946–1953), védelmi ipari miniszter (1953–1956), a Minisztertanács elnökhelyettese (1957–1963), első helyettese (1963–1965) az SZKP KB titkára (1965–1976), védelmi miniszter (1976–1984) Vojennüj... i. m. 769. o.

43 HL MN 1979 – 9/15. ó. e. (1980. 09. 06.)

9. d. l. 15. sz.

Nelléklet a 00247/80/HMT.számhoz

Szigorúan titkos!

1.
...sz.pld.

J E G Y Z É K

a VSZT hadseregek 1981-85.évi felszereléséhez szükséges haditechnikai eszközökről

M e g n e v e z é s	a licenz átadási éve
"Masina" /1V12/ önjáró tűzérsztály tűzvezetési komplexum	1980
"Masina-B" /1V17/ vontatott tűzérségi tűzvezetési komplexum	1980
"Kasztyjor" /6G15/ cső alá helyezhető 40 mm-es gránátvető	1982
PU-12 mozgó vezetési pont	1980
PRP-3 mozgó felderítő pont	1980
"Fikusz" ID11 tűzérségi lézertáv mérő	1983
Éjjel látó készülékek: NNP21, NNP22	1980
BN-1 éjjel látó távcső	1980
SZPN-40 /"Szapfir-2"/ földi mozgó automatizált kombinált válasz-zavaró állomás	1980
ABSZ-1 "Tropa-1" tűzérségi ballisztikus állomás	1980
BMP-1K parancsnoki harcjármű	1980
BRM-1K felderítő harcjármű	1980
BREM-1 páncélozott javító-vontató gépjármű	1983
VMR-2 berendezés a Mi-8t helikopterhez	1981
K-611-0 csapat szintű, atomrobbanás felderítő és bemetsző állomás	1981

- 2 -

M e g n e v e z é s	a licenz átadási éve
K-616-0 információ vevő- és feldolgozóállomás	1981
"Lira" hordozható RH-rádióállomás	1982
BMP-1KS parancsnoki és törzsgépjármű	1980
"Piramida-1" automatizált URH-zavaróállomás	1980
"Avdotka" táviró berendezéskomplexum	1982
R-010 kódimpulzusadó	1980
M-71 "Volcsok" többcélú mágneses jelrögző berendezés	1980
R-384-2 "Sznyezsinka-CS" többcsatornás AN és FM demodulátor	1980
R-13M1 "levegő-levegő" osztályú rakéta	1980
VB-5 gyújtóval ellátott SZ-5-01 típusú nem irányított világító reaktív lövedék	1980
Víz és földközeli magasságon alkalmazható FAB-500SN típusú 500 kg-os romboló-repülőbomba	1981
ZAB-500S gyújtóbomba	1980
Fékezőberendezések repülőbombákhoz: TU-OFAB-250-270 /a OFAB-250-270 típushoz/ TU-OFAB-100-120 /a OFAB-100-120 típushoz/	1980 1980
APA-5 repülőtéren mozgó áramfejlesztő	1980
"Poplavok-B" rádiólokációs válaszadó	1980
MO-25 "Rüsz" reaktív lángszóró	1981

Fordítás készült: 2 pld-ban
Egy példány 2 lap
I tsz.:
L nsz.: 282/446/Mné
K apják: 1.sz.pld.:
2.sz.pld.:

Július-augusztusban a Körös mentén súlyos árvízi helyzet alakult ki. Az MN által itt végzett tevékenységről *Darányi Miklós*⁴⁴ vezérőrnagy, hátszázvédelmi parancsnok október 7-én terjesztett fel 0212/7/1980. számon jelentést a honvédelmi

⁴⁴ *Darányi Miklós* (1928-1996) vezérőrnagy, hadosztályparancsnok, MN hátszázvédelmi parancsnok, a ZMNE „Pro Militum Artibus” kitüntetéses. HL HMT 1979-9/14. 6. e. (1980. 10. 11.)

miniszternek, aki 11-én 0212/8/1980. számon terjesztette tovább *dr. Korom Mihály, Borbándi János, Rácz Sándor és dr. Horváth István*⁴⁵ titkárságára. A jelentés szerint július 24. és augusztus 13. között 173 tiszt, 184 tiszthelyettes, 2975 sorkatona, 5 polgári alkalmazott, összesen 3337 fő, 336 gépjármű, 24 műszaki gép és 2 helikopter vett részt a védekezésben. Ezzel 35 670 munkanapot teljesítettek, miközben 50 km-nyi töltésépítést, illetve -magasítást végeztek el; 897 személyt mentettek ki, 389 000 homokzsákokat építettek be, 228 000 gépjármű-kilométert „futottak”, 1575 műszakigép- és 50 helikopter-üzemórát; 450 000 Ft értékű műszaki javító-, illetve robbanó-, valamint 455 000 Ft-nyi gépjármű-javítóanyagot használtak fel.

A minisztérium illetékes szervei viszont az illetményrendszer átalakítását készítették elő. Ennek eredményeként *Czinege* hadseregtábornok 1980. október 10-én 00253/3/1980. számon levelet⁴⁶ írt *Borbándi Jánosnak*, illetve ezzel párhuzamosan *dr. Korom Mihálynak, Havasi Ferencnek*, a KB gazdasági ügyeket felügyelő titkárnak, *Rácz Sándornak, dr. Faluvégi Lajosnak*⁴⁷, *dr. Hetényi Istvánnak*⁴⁸ és *dr. Trethon Ferencnek*⁴⁹. Ebben jelezte, hogy az Országos Tervhivatal (OT), a HM és a BM illetékes szervei kidolgozták a „Javaslat a fegyveres testületek egyes illetmény- és bérügyi kérdéseinek megoldására” tárgyú, az MSZMP Gazdaságpolitikai Bizottsághoz (GB) megküldendő előterjesztés-tervezetet. A miniszter azt kérte a címzettektől, hogy a GB október 20-i ülésének dátumát figyelembe véve küldjék meg észrevételeiket.

A javaslattervezet emlékeztet arra, hogy e problémakört a Politikai Bizottság 1968. novemberi és 1970. októberi határozataiban rögzített hosszú távú bérpolitikai célkitűzések határozzák meg, miszerint:

- a tisztek és tiszthelyettesek illetményének a kohó-, gép- és vegyipar hasonló képzettségű és felelősségű vezető ipari szakemberei jövedelmi szintje fölé kell emelkedni;
- a kinevezett polgári állomány munkabérének 10–15%-kal, míg a szerződésesekének 5–10%-kal kell magasabbnak lenni a polgári élet hasonló munkakörében elért keresetknél;
- a sorállomány illetményét az életszínvonal általános növekedésével összhangban kell rendezni.

45 *Dr. Horváth István* (1935–) az MSZMP Bács-kiskun megyei titkára (1968–1970), első titkára (1973–1980), belügyminiszter (1980–1985 és 1987–1990), KB-titkár (1985–1987). Amikor kiderült, hogy a BM továbbra is megfigyeli az ellenzéki szervezeteket („Dunagate”), lemondásra kényszerült. http://server2001.rev.hu/oha/oha_display_biography.asp?id=2456&idx=122&lang=h (A letöltés ideje: 2010. 02. 22.)

46 HL HMT 1979 – 9/14. ó. e. (1980. 10. 10.)

47 *Dr. Faluvégi Lajos* (1924–1999) közgazdász, pénzügyminiszter-helyettes (1968–1971), pénzügyminiszter (1971–1980), miniszterelnök-helyettes, az Országos Tervhivatal elnöke (1980–1986), egyetemi tanár, a Tözsdatanács elnöke (1989–1990) <http://www.faluvegilajos.hu/docs/faluvegi.htm> (A letöltés ideje: 2010. 02. 23.)

48 *Dr. Hetényi István* (1926–2008) közgazdász, részt vett az 1968-as új gazdasági mechanizmus kidolgozásában, pénzügyminiszter (1980–1986), egyike az 1987-es bankreform és az 1988-as adóreform előkészítésében részt vevőknek. 1987-től a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem professzora. http://hu.wikipedia.org/wiki/Het%C3%A9nyi_Istv%C3%A1n (A letöltés ideje: 2010. 02. 23.)

49 *Dr. Trethon Ferenc* (1923–) tisztviselő. A komlói szénbányánál, majd különféle nehézipari minisztériumokban dolgozott, 1957-től nehézipari minisztériumi főosztályvezető. Pénzügyminiszter-helyettes (1974–77), munkaügyi miniszter (1977–81). Címzetes egyetemi docens, a MTESZ társelnöke 1981-től, majd 1983-tól a Szervezési és Vezetési Tudományos Társaság elnöke <http://allamszocializmus.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=718676> (A letöltés ideje: 2010. 02. 23.)

A hivatásos állomány 66,6%-a részesedett részleges illetményrendezésben 1978. október 1-jén, ami 8–13%-os növekedést eredményezett. Ez – különösen a középszintű beosztásban szolgáló tiszteknél – bérfeszültséget okozott, amit abban a reményben vállalt a minisztérium vezetése, hogy 1979-ben, legkésőbb 1980-ban feloldható lesz. A polgári alkalmazottak esetében, mintegy 50%-uk bére marad el 5–8%-kal (200–300 Ft/hó) a polgári életben hasonló tevékenységet folytatókétól. A sorállomány illetményét 1974-ben emelték utoljára 115-ről 250 Ft-ra – a reális 300–400 Ft helyett. Mindezek figyelembevételével a szükséges beralap- és bérjárulék-korrekció mintegy 450 M Ft-ot igényel, aminek biztosítását a gazdasági viszonyok csak három lépésben teszik lehetővé:

1. (1980. október 1.): a hivatásos állomány illetményrendezésének befejezése, ami 1980 utolsó két hónapjában kb. 25, ezt követően évente mintegy 145 M Ft-ot igényel. A korszerű technikai eszközök üzemeltetését biztosító munkás- és fizikai kisegítő polgári állománynál (az összlétszám 30%-a) mintegy 7%-os béremelésre kerüljön sor 10, illetve 56 M Ft költségvonzattal;
2. (1981–1982-ben): a polgári alkalmazottak elmaradt részénél befejezni a rendezést, ami kb. 55–60 M Ft-ot igényel;
3. (1982–1983-ban): a sorállomány illetményének 150 Ft-tal történő emelése (190 M Ft).

Az akkori szokásnak megfelelően csatolták az anyaghoz az állásfoglalás-javaslatot is: „A Gazdaságpolitikai Bizottság megtárgyalta a fegyveres testületek egyes illetmény- és bérügyi kérdéseinek megoldására készített javaslatot és egyetértett az abban foglaltakkal. Felkéri a Minisztertanács Honvédelmi Bizottságát a szükséges intézkedések megtételére.” (6. o.)

A honvédelmi és a belügyminiszter október 21-én aláírt 00253/6/1980. számú leveléből⁵⁰ kiderült, hogy mind a KB Gazdaságpolitikai Bizottsága, mind a Honvédelmi Bizottság (HB) támogatta, hogy az érintett állomány átlagosan 6%-os illetményemelésben részesüljön 1980. november 1-jétől, aminek 12 M Ft-os kihatását a saját költségvetésből kell biztosítani. Mint egy újabb iratból látható, a fenti döntéshez nem volt elég sem a GB, sem a HB egyetértése, a „legfelsőbb helyen” is rá kellett bólintani: *Rácz Sándor* ugyanis az október 30-án aláírt KAO/948/1980. számú – a HM Titkárságon november 25-én 0253/7. számon iktatott – levelében arról tájékoztatta *Czinege Lajost*, hogy október 28-i ülésén a Politikai Bizottság hozzájárult a fenti ismertetettekhez.

A honvédelmi miniszternek, még saját megtakarítása felhasználásának terén sem volt semmi önállósága! Az év végi anyagi elismerésről szóló, október 21-én kelt, 351/1980. számú tájékoztató levelét⁵¹ szintén a fenti nobilitásoknak kellett elküldenie – *Havasi Ferenc* és *dr. Trethon Ferenc* kivételével. Ebben beszámol arról, hogy a tárca 1980. évi beralapmaradványából „az érvényes bérgazdálkodási szabályok alapján” (akkor miért kell fűvel-fával lefedeznie magát? – a szerző)

50 HL HMT 1979 – 9/14. ó. e. (1980. 10. 21.)

51 HL HMT 1979 – 9/14. ó. e. (1980. 10. 21.)

novemberben „az elmúlt évvel azonos mértékű” (Csak semmi extra megoldás! – a szerző) „anyagi elismerés” (év végi jutalmazás) kifizetését tervezi. A hivatásos és polgári állomány ebben az évben is – november 7-e tiszteletére, 10. és 15. között – alapilletménye/alapbére 75, az építő alakulatok állománya pedig 50%-át kapják, mintegy 169 M Ft értékben. A miniszter közvetlen hatáskörébe tartozó 130 fő ebben az évben is 1 havi alapilletménynek megfelelő összeget kapott. (Itt nem szerepel az előző évi „bruttó” kitétel – a szerző) „Kérem a fentiek tudomásulvételét.” – fejeződik be a levél.

Lélekbúvároknak talán érdekes – esetleg, sokatmondó lehet – a címzettek reflexiója: „*Czinege* Elvtárs! Láttam; köszönettel visszaküldöm. X. 27. *Korom Mihály*”; „Tudomásul veszem. X/25. *Borbándi J*”; „*Czinege elvtárs!* Egyetértek. (Bizonyára tudod, hogy a BM-ben nem nov. 7-re, hanem dec. elején adják.) 80. okt. 27. elvt. üdv. *Rác Sándor*”.

A HM Titkárság fejlécepecsétjével ellátott 0085/58/1978. számú irat tartalmazza a Honvédelmi Bizottságban 1980. december 9-én elhangzott – minden bizonnyal a miniszter által előterjesztett – jelentést⁵². „Minden évben fontos és megtisztelő feladatnak tekintjük az Országgyűlés Honvédelmi Bizottsága előtti beszámolást, mely a költségvetésünk elmúlt évi elszámolása és jövő évi keretének előterjesztése mellett lehetőséget ad arra, hogy tájékoztassuk Önöket a néphadsereg fejlődésében elért eredményekről, egyben feltárjuk gondjainkat, problémáinkat is.” (1. o.) – Szólt az udvarias bevezetés.

A továbbiakból megtudható, hogy az V. ötéves tervben (1976–1980) 78.3 Mrd Ft-tal rendelkezett a tárca, amiből 1980-ban 17 Mrd Ft-tal gazdálkodhatott. Ebben az évben a fejlesztés/felhalmozás: fenntartás aránya 45:55%. A fejlesztési célú ráfordítások 67%-át fordították importra és hazai haditechnikai eszközök beszerzésére; 16%-át polgári jellegű technikai eszközökre és 17%-át beruházásra. A fenntartási jellegű kiadások 44%-át emésztette fel a személyi állomány bér-, bérjellegű, ruházati, ételmezési stb. kiadása; 29%-át a technikai eszközök fenntartása és üzemeltetése; 7%-át az ingatlan-karbantartás és -felújítás, 20%-át pedig az egyéb fenntartási kiadások. (1–3. o.)

A VI. ötéves terv (1981–1985) első évére 19,1 Mrd Ft-ot (az állami költségvetés 3,9%-át) javasolja meghatározni a tárca, ami 6,9%-kal (1,2 Mrd. Ft) haladja meg az 1980. évit. Ennek nagyobb hányada az árváltozás és a bér-, illetve illetmény-automatizmus következménye. 1981-ben a fejlesztés/fenntartás (napjainkban elképzelhetetlen, éppen ezért irigyelt – a szerző) aránya 47:53, amiből nem tűnik ki, hogy az előző évihez képest 11%-kal nő a fejlesztési ráfordítás, míg a fenntartási csak 3%-kal. Tovább bontva: a fejlesztési kiadások 64%-át fordítják haditechnikai, 19%-át pedig polgári technikai beszerzésre, míg 17%-át beruházási célokra. A fenntartási kiadások 45%-át a személyi állományra, 25%-át üzemeltetésre/fenntartásra, 8%-át ingatlan-felújítás/fenntartásra, 22%-át pedig egyéb célokra tervezik fordítani. (4–5. o.)

Ezt követően – 16 oldalon – a végbement fejlődésről és a feladatokról adott tájékoztatást. E szerint az MN harckészültségi és mozgósítási rendszere jelentős mértékben tökéletesedett és rugalmasabbá vált. 1980-ban 56 katonai szervezet

52 HL KI 37/03/01/20. ó. e. (1980. 12. 09.)

hajtott végre gyakorlatot, amiken mintegy 50 000 tartalékos és 2000 népgazdasági gépjármű, valamint munkagép vett részt. Az új Honvédelmi Törvény következtében javult a fiatalok sorkatonai szolgálatra történő felkészítése, a behívások tervezése, valamint a beosztásba helyezés. Ugyanakkor problémát okoz, hogy a – főként demográfiai okokból felhalmozódott sorköteles állományból – bevonultak 90%-a 22 éves, vagy idősebb, valamint 32%-a nő, akiknek közel 50%-a gyermekes. Ezért 1980-ban az egy- és kétgyermekes sorkatonák 12, illetve 8 hónap után leszereltek. (8. o.)

A hadsereg hosszú idő óta létszámgondokkal küzd, aminek következtében az állandó készenlétű hadosztály feltöltöttsége kb. 65%-os, s a VI. ötéves tervben sincs remény lényeges javulásra. Jelenleg is mintegy 4000 fős tiszti, tiszthelyettesi hiány áll fenn. (9. o.)

A tájékoztatást követően – egy záró mondat erejéig – visszatért a költségvetés-re: „Kérem a tisztelt Honvédelmi Bizottságot, hogy jelentésemet fogadja el és a Honvédelmi Minisztérium 1981. évi költségvetési előirányzatát az Országgyűlésnek ajánlja elfogadásra.” (21. o.)

A fenti jelentés meglehetősen világos, egyértelmű. Sokkal talányosabbra sikerült *Czinege* hadseregtábornok december 15-i, 00327/2/80. számú, *Kulikov* marsallhoz intézett levele.⁵³ Az első sora, miszerint „A sorkatonai szolgálattal kapcsolatos üzenetét megkaptam.” (mivel a levéltárban nem találtam – a szerző), azt a „hangulatot” sugallja, hogy a főparancsnoknak bizonyos fenntartásai lehettek ez ügyben. Ezt az érzetet erősíti a következő két mondat „mosakodása”, „visszahárítása” is: „A kérdést Önnel két éven keresztül többször egyeztetettük, az indokokat, a várható körülményeket számba vettük. *Őn kifogást nem emelt.*” (Kiemelés tőlem – a szerző) A következő mondat is „visszalövés”, majd – az abban az időben „varázsige” – fedezékébe búvás: „*Ennek alapján* (Kiemelés tőlem – a szerző) illetékes párt-állami szervek döntést hoztak, illetve a javaslat be van nyújtva (Bocsáss meg, *Kazinczy Ferenc!* – a szerző) a két nap múlva összeülő Országgyűlés elé.” Tehát: mi egyeztetünk, Te nem emeltél kifogást, így rövidesen törvény lesz belőle, sajnáljuk! Sőt, apellátának sincs helye, mivel: „Mindezek következtében – és tekintettel arra, hogy az előzőekhez képest új körülmények nem merültek fel – a Parlament az *Önnel előzetesen egyeztetett javaslatnak megfelelően fog döntést hozni.*” (Kiemelés tőlem – a szerző). Punktum! S, valóban: három nappal később – 1980. december 18-án – az Országgyűlés a Honvédelmi Törvényben rögzített 24 hónapos sorkatonai szolgálati kötelezettség meghagyásával, a tényleges szolgálati időt 18 hónapra szállította le.⁵⁴

Nem tudni, miként „nyelte le” a marsall ezt a „gombócot”, egyáltalán szóba került-e néhány nappal később, a december 21–23-án *Magyarországon* tartózkodott *Gribkov*⁵⁵ hadseregtábornok és más katonai vezetők társaságában. A miniszter által december 16-án jóváhagyott 0328/1980. számú forgatókönyv szerint a

53 HL MN 1979 – 9/15. ó. e. (1980. 12. 15.)

54 *Csendes – Gellért*: i. m. 403. o.

55 *Gribkov, Anatolij Ivanovics* (1919–2008) hadseregtábornok. Részt vett a szovjet- finn „Téli háborúban” (1939–1940), a Vezérkaron szolgált (1952–1973), majd a *Leningrádi* Katonai Körzet parancsnoka (1973–1976), a VSZ EFE törzsfőnöke (1976–1989) Vojennüj... i. m. 214. o.

szovjet delegáció 21-én délután érkezik *Tökölre*. Másnap délelőtt a HM-ben (az érkezést, üdvözlést, a helyek elfoglalását és tolmácsolást is figyelembe véve, alig 30 percben: 9.30–10.00-ig! – a szerző) lezajlik „Az elvégzett munka áttekintését szolgáló megbeszélés”, majd öteletről liftezve, 10.15-kor megtörténik az „Ünnepélyes aláírás” (hogy minek az aláírása, az nem derül ki az iratból – a szerző), majd 11 órakor már a Központi Bizottságban kellett vizitálniuk. Ezt követően szabad idő, igaz: *Czinege* hadseregtábornok kézírásos bejegyzése szerint „illetve a vendég kívánsága szerint, esetleg megbeszélés.” A hivatalos program 19 órakor folytatódik majd a miniszter által adott vacsorán.⁵⁶ Másnap délelőtt már el is repülnek. Hááát! Ez nem lehetett egy nagy jelentőségű – vagy éppen a fenti törvény miatt, egy sértett hangulatú? – látogatás!!!

Mint korábban, a 13. számú *lábjegyzetben* szóba került, szeptember 25-én a miniszter hatályba léptette a „Segédlet az ellenséges szárnyas rakéták elleni harcra a VSZT légvédelmi csapatainak erőivel és eszközeivel” című kiadványt. Nos, *Komáromi István* vezérőrnagy, MN légvédelmi és repülőfelügyelő-helyettes december 23-án 0479/1980. számon – *Oláh István*⁵⁷ vezérezredes, vezérkari főnök útján – jelentést terjesztett fel a honvédelmi miniszterhez, amit a HM Titkárság 1981. január 6-án 025. számon vett nyilvántartásba.⁵⁸ A jelentés a szárnyas rakéták elleni harcra történő felkészítésről adott számot. E szerint az elmúlt kiképzési évben a légvédelmi csapatok parancsnokai és törzsei a hadműveleti-harcászati, valamint szakkiképzés rendszerében megismerték a szárnyas rakéták főbb jellemzőit, a harci alkalmazás elveit, valamint az ellenük folytatott harc alapvető módszereit. A „SZTRELBA–80” éleslövészettel egybekötött hadosztály együttműködési gyakorlaton a részt vevő légvédelmi rakéta- és vadászpülő-csapatok gyakorolták a szárnyas rakétaéval azonos visszaverő felületű, de azoktól eltérő magasságú légi célok megsemmisítését. A LA–17MM irányított célrepülő repülési magassága 200–2000 m, az RM–207M célrakétáknál 6000, illetve 16 000 m volt. A rádiótechnikai csapatok 300–600 m repülési magasság esetén 30–50, 100 m magasság esetén 20–30 km-rel az országhatár előtt képesek a rakéták felderítésére. „Ennek ellenére a kismagasságon repülő kis visszaverő felülettel rendelkező rakéták felderítése nem elég megbízható, a rádiótechnikai rendszer a terep és technikai lehetőségek alapján nem képes folyamatos adatközlésre.” (2. o.) A vadászpülők 100 m-es magasságtól gyakorolták az elfogást és megsemmisítést, de az eredményességüket korlátozza a felderítés és a vadászravezetés lehetősége. A vadászirányító pontokon a szárnyas rakéták felderítését biztosító rádiólokátorok lehetőségei korlátozottak, de a fedélzeti lokátorok is alig 3–4 km-es felderítésre képesek. Így, a vadászpülő-csapatok szárnyasrakéta-megsemmisí-

tési valószínűsége nem haladja meg a 30%-ot. A légvédelmi rakéta- és tüzércsapatok eddigi tapasztalatai szerint a kis felderítési távolság, valamint a rendelkezésre álló rövid idő miatt csak ritkán van lehetőség centralizált tűzvezetésre. Így, várhatóan jellemző lesz az ütegek, osztályok önálló harctevékenysége indításra kész rakétákkal.

A légvédelmi tüzérezredek, a gépesített lövész-, illetve harcokocsiezred-közvetlen rakéta- és tüzéregységek általában 4–5 km-es távolságon képesek felderíteni a szárnyas rakétákat, kb. 15–20%-os valószínűséggel.

Mindezen tapasztalatok alapján a szárnyas rakéták elleni eredményes harc előfeltétele a felderítés hatékonyságának a fokozása, új típusú rádiólokátorok rendszerbe állításával. A vadászpülő-csapatoknál elsősorban a fedélzeti rádiólokátorokat kell korszerűsíteni.

A Magyar Néphadsereg jövője szempontjából fontos esemény volt – amit *Kádár János* részvétele is aláhúzott – az 1981. március 18-i vezetői értekezlet, ahol *Czinege* hadseregtábornok értékelte az V. ötéves tervben elvégzett munkát és vázolta a következő tervidőszak fő feladatait. A miniszteri beszédet a 00104/8. számon iktatott, 64 oldalas irat⁵⁹ tartalmazza.

Bevezetőjében csalódásának adott hangot a *helsinki* konferencia kiváltotta remények semmivé válása kapcsán, majd összefoglalta a 70-es évek második felében a nemzetközi helyzetben bekövetkezett – az I. fejezetben is bemutatott – negatív folyamatokat, aminek következtében a NATO *európai* csoportosításában 50%-kal nőtt a tűzérési és 130%-kal a páncéltörő eszközök, továbbá 200%-kal a közepes harcokcsik és csapatlégvédelmi rakéták mennyisége. (3. o.)

Ezt a romló helyzetet értékelve hozott olyan határozatot a Politikai Bizottság 1980. október 14-én, miszerint szükséges folytatni az MN egyenletes, arányos, minőségi fejlesztését, szervezeti tökéletesítését. Ezek megvalósításának feltételeit biztosítja az a tény, hogy a VI. ötéves tervben 30%-kal több fordítható közvetlen védelmi kiadásokra, mint az előző tervidőszakban. (5. o.) Ez további kedvező kibontakozást tesz lehetővé, hiszen már jelenleg is a harci és technikai eszközök 60%-át a korszerű és legkorszerűbb típusok alkotják. Ebben közrejátszottak az eredetileg tervezettek felüli beszerzések is: MiG–23 vadászgépek, harci helikopterek, T–72 harcokcsik, BMP gyalogsági harcjárművek és 152 mm-es „AKACIJA” önjáró taracok. (8. o.) Ami pedig az évek során felhalmozódott tapasztalatokat illeti, „azzal a jogos reménnyel indulunk a hatodik ötéves tervnek, hogy ezek birtokában, értelmes hasznosításukkal csökkenteni tudjuk a – jórészt rajtunk kívül álló tényezőkből eredő – feszültségeket.” (11. o.) – fejezte be visszatekintését a miniszter, majd áttért az elkövetkező tervidőszak feladataira. S, ennek is a lényege: a „Hatodik ötéves tervünk alapvető jellemző vonása, hogy méreteiben az eszközfajták újszerűségében, bonyolultságában – egy minden eddiginél nagyobb volumenű technikai fejlesztést kell megvalósítanunk, amely érinti az MN minden haderőnemét, minden szervezeti és vezetési szintjét. Nagyságrendjére jellemző, hogy az új eszközök beszerzésére 34%-kal többet fordítunk, mint az előző ötéves tervben.” (11. o.) Számolni kell jelentős mérvű átdiszlokálással, a hivatásos állomány jelentős „mozgásával”, (13. o.) s

56 Egy kicsi protokolláris „érdekesség” az ismeretek bővítésére, miszerint a „rang, az rang!” Legalábbis ezt támasztja alá a forgatókönyv „Ajánldékjavaslat”-a: V. A. *Kulikov* elvtárs részére 6 üveges komplett italkollekció. A. I. *Gribkov* elvtárs részére 4 üveges komplett italkollekció. V. I. *Anoskin* altbgy., M. G. *Tyitov* altbgy. és A. I. *Csiszjakov* vörgy. elvtársak részére 3 üveges italkollekció. A küldöttség többi tagja részére 2 üveges italkollekció. HL MN 1979–9/15. ó. e. (1980. 12. 16.)

57 *Oláh István* (1926–1986) a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola parancsnoka, hadosztályparancsnok, kiképzési főcsoportfőnök, vezérkari főnök, honvédelmi miniszter, hadseregtábornok; a magyar nemzeti katonai ideál és katonai hagyomány egyik viszállítója, mind a mai napig az őt ismerők által talán legismertebb katonai vezető. A ZMNE „Pro Militum Artibus” posztumusz kitüntette.

58 HL KI 123/04/5. ó. e. (1980. 12. 23.)

59 HL KI 37/03/01. ó. e. (1981. 03. 18.)

mindezzel magyarázhatóan az építésberuházások 84%-kal meghaladják az előző tervidőszakét, aminek következtében a tervidőszak végére az MN épületvagyonának és harci technikájának összértéke meghaladja majd a 220–230 Mrd Ft-ot, ezzel eléri a nemzeti vagyon 8–9%-át. (13. és 39. o.) Az új periódusban kell áttérni a 18 hónapos katonai szolgálatra, illetve az ötnapos munkahétre.

Szinte minden szervezet lényeges változáson fog átmenni, de ezek közül is kiemelkedik a légvédelmi hadtestparancsnokság, valamint a Légvédelmi és Repülőfőnökség felállítása. (V. ö. a 23. számú lánjegyzetben szereplő *Kulikov-Ogarkov* „megrendeléssel”! – a szerző). Mivel a tábori hadtáp nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, eljött az ideje a hadtáprendszer háborús szervezete kialakításának is, amely jobban illeszkedik a koalíciós front ellátási rendszeréhez.

A technikai fejlesztés egyre nagyobb létszámigénnyel jár: a vadászpilótázó ezred 60–70 pilótáján túl, mintegy 2200 főt foglal magába, tehát minden egyes harci gép „mögött” 50–60 katona áll. A gépkocsizó lövészhadosztály jelenleg 15 000 fő, ami 4000-rel haladja meg a 10 évvel korábbit. (23. o.) Ugyanakkor a létszámnövekmény kétharmadát a meglévő állománykeretből kell kigazdálkodni! Ennek következtében az egyetemi előfelvételt nyert sorállományt a 7. gl. ho-tól (*Kiskunfélegyháza*, s ezen belül *Hódmezővásárhely*) át kell csoportosítani a *Dunántúlra*; csökkenteni kell az építő alakulatok létszámát; az 1. lépcső hadosztályok 1–1 ezredét 20–25%-osra „keretesítik”, s az így nyert létszámból 80–85%-osra töltik fel a többi ezredet. (25. o.)

„Együttes erőfeszítéseink eredményeként létrejöttek azok a feltételek, amelyekre támaszkodva magabiztosan haladunk előre néphadseregünk fejlesztésében, felkészítésében.” (63. o.) – lelkesítette hallgatóságát befejezőként a miniszter.

S, megint csak a tárgyalt kor aktív részeseinek – mégis tudatlan – rácsodálkozása: egy honvédelmi miniszter miért köteles másfél oldalas levélben (00137/3/1981. nyt. sz.)⁶⁰ tájékoztatni az illetékes KB-titkárt, miniszterelnök-helyettest és a KB osztályvezetőjét, hogy a közel két évtizede rendszerbe állított, s ez idő alatt engedélyezett 1400 üzemórájukat lerepült 28 db MiG–21F–13 repülőgépet kénytelen kiselejtezni, amiket a jövőben a honvédelmi propaganda céljaira, hadműveleti álcázásra, lőterek berendezésére, oktatási segédeszközként, illetve alkatrészpótlásra kíván felhasználni.

A 32/0024/1981. számú irat⁶¹ tanúsága szerint *Czinege* hadseregtábornok 1981. március 31-én részt vett és felszólalt az 1. honi légvédelmi hadsereg parancsnoki értekezletén. Bár bevezetőjében elhangzott egy olyan mondata, miszerint „A végrehajtott nagyarányú technikai fejlesztésről, annak hatásaként a képesség, a lehetőség vonatkozásában fel halmozódott (*sic!*) tényezőkről mégis azt kell mondanunk, hogy a fejlődésnek egy minőségileg új szakasza indul meg ebben az évben a hadsereg egészénél, ezen belül az 1. honi légvédelmi hadseregénél, a honi légvédelemnél.” (1. o.), Felszólalásának – minden bizonnyal – legfontosabb, „legújyszerűbb” részét a „lengyel helyzet” taglalása képezte. Nem is

„naprakészége” volt érdekes: „Mára be volt ígérve egy országos általános sztrájk. Ez most felfüggesztést nyert. Hogy holnap mi lesz...” (10. o.) A következő mondatai viszont azért fontosak, mert az 59. számú lánjegyzetben csak arról volt szó, hogy az értekezleten részt vett *Kádár János*, azonban a felszólalását nem találtam az iratok között. Most viszont *Czinege Lajos* – ha töredékesen is – citálta: „Kádár elvtársnak volt egy summázott mondata. Ez úgy szól, hogy mi bízunk abban, hogy a lengyel pártnak, a lengyel szocialista társadalomnak van még ereje, lehetősége ez után is, – amilyen helyzetben most van – arra, hogy maga oldja meg és alapvetően politikai eszközökkel, nagy áldozatok, vér nélkül a jelenlegi helyzetet. Ami persze nem jelenti azt, hogy nem kell becsukni 20 vagy nem tudom hány embert.” (11. o.) Érdekes módon a „nagy igazodó”, a minden lépését előzetesen a Politikai Bizottságban jóváhagyató miniszter nem elégedett meg húszegynéhány ember „becsukásával”. Itt, most keményebben csörtette – nem létező – kardját: „Önök katonai parancsnokok, vezetők. Ezért egy kérdést fel kell tenni és válaszolni kell rá. *Bemegyünk, vagy nem megyünk?* (Kiemelés tőlem – a szerző) Igaz, ez így nagyon gorombának tűnik. Egy dologgal világosan kell számolni. Ebben a nemzetközi helyzetben... ha egy elkerülhetetlen lépésre (Ne beszéljünk rébuszokban: *katonai megszállásra!* – a szerző) kerülne sor, már most nagy biztonsággal megmondhatjuk, hogy évtizedekre visszavetheti azt az egész politikai célt, szándékot, amit mi alakítottunk ki és teremtettünk meg. Gondolok itt az államok közötti normális viszonyokra, a gazdasági kapcsolatok növelésére stb. Ezért tehát mi hittel mondjuk – és nem csak azért, mert szeretnénk, hogy úgy legyen, ahogy kell –, hogy lengyel testvérpártunk alapvetően politikai eszközökkel saját maga meg tudja oldani a problémákat...” (12. o.)

Nos, itt álljunk meg egy pillanatra! A most idézet irat valószínűleg, nem a miniszter által felolvasott beszéd, hanem – a helyenként nem túl gördülékeny, világos mondatfűzésből kikövetkeztethetően – (részben?) szabadon előadott szöveg később, – magnetofonról – legépelt változata. De nem is ez a lényeg: mint az idézetből is kiténik, *Czinege* hadseregtábornok rendkívül világosan látta egy intervenció veszélyeit, tartós nemzetközi kihatását (*Lásd: 1968 – Csehszlovákia!*), ezért reménykedett a politikai megoldásban. Eddig követte a kádári álláspontot.

Ezért nem érthető a hirtelen fordulat, a váratlan „határozottság” (kardcsörtetés?): „Ha tudjuk, hogy egy ilyen lépést (megszállást – a szerző) meg kell tenni és tudjuk, hogy annak milyen súlyos következménye lesz, akkor végül is, – ha elkerülhetetlen, mert a lét kerülhet veszélybe –, akkor mit fogunk tenni? Sajnos, akkor meg kell tenni egy lépést. Azt ugyanis, hogy *Lengyelországot* kiszakítsák a szocialista világrendszeréből, azt megengedni nem lehet.” (13. o.)

Ekkor azonban megszólalhatott a „belső csengő”, mert a miniszter újból átment „óvatosba”: „Arra kérem Önöket, hogy ezt az utolsó mondatot így ne vigyék tovább. Önök azonban olyan szinten dolgoznak, hogy ha olyan helyzet áll elő, hogy a szükséges döntést meg kell hozni, abban Önöknek, kinek ilyen, kinek olyan tennivalói keletkeznének. Mi azt várjuk, hogy még most is meg van (*sic!*) a kibontakozásra a lehetőség. Viszont egyértelművé kell tenni, hogy kiszakítani *Lengyelországot*, megváltoztatni a társadalmi berendezkedést, azt nem lehet engedni. Azt megengedni nem lehet!” (13. o.)

60 HL KI 123/04/7. ő. e. (1981. 03. 21.)

61 HL KI 37/03/01/24. ő. e. (1981. 03. 31.)

Ezt követően „belső dolgokra” tért át. Ennek során úgy ítélte meg, hogy „a honi légvédelemnél kicsit időelőnyünk van... a honi légvédelem teljes egészében, minden alapvető eszközében, fegyverrendszerében a ma ismert legkorszerűbb eszközökkel lesz felszerelve.” (14. o.) Ezután szólt arról, hogy az egész néphadsereg jelentős szervezeti változásoknak néz elébe, de a legnagyobbakra itt kerül majd sor.

Természetesen szólt még sok olyanról, amit korábban – más fórumokkal összefüggésben – már idéztünk, illetve a következő okmány ismertetésénél nem kerülhető meg, ezért most ettől eltekintünk.

Nem akartam megszakítani a miniszteri hozzászólás logikai sorát, azonban ennek végére érve, egy kis időre ki kell lépni a kronológiából!

Mint az előbbiekben láthattuk, a miniszter eljátszotta a kemény Hadúr szerepét a honi hadsereg vezetői előtt. Azt azonban, hogy más a megfontolt politikusi magatartás, vagy a legfelső politikai vezetők elképzeléseinek milliméter pontosságú követése, illetve, hogy miként zajlott ebben az időben a „Nagy Testvér” trükkös kijátszása, azt *Moszkvából* tudhatjuk meg – 8 évvel később! Ugyanis, ekkor jelentette meg *Anatolij Ivanovics Gribkov* nyá. hadseregtábornok „A Varsói Szerződés sorsa” című könyvét, amelyben a *lengyelországi* helyzet egyik legkritikusabb eseményére emlékezik vissza. E szerint: „... 1981-ben elkészült egy sor tervezet a december 2–4-e között Moszkvában megtartott Honvédelmi Miniszterek Bizottsága (HMB) ülésére. A lengyel delegációt Florián Siwicki tábornok, vezérkari főnök vezette, ugyanis V. Jaruzelski, mint a LEMP ideiglenes első titkára és honvédelmi miniszter, nem tudott elutazni az országban kialakult bonyolult helyzet miatt.

A HMB ülése során F. Siwicki tábornok Wojciech Jaruzelski megbízásából részletesen tájékoztatta a bizottság tagjait a lengyelországi súlyos társadalmi-politikai és gazdasági helyzetről, s arról, hogy a Nyugat nyíltan beavatkozik az ország belügyeibe. A helyzet napról napra feszültebbé válik – mondta. A tömegtájékoztatási eszközök kicsúsztak a kormány ellenőrzése alól. Az ország vezetői számára rendelkezésre álló adatok szerint a „Szolidaritás” egész Lengyelországra kiterjedő sztrájkra, hatalomátvételre és új kormány létrehozásának bejelentésére készül.

V. Jaruzelski F. Siwickin keresztül kérte a HMB-t, hogy a Varsói Szerződésben részt vevő országok HMB-a nevében fogadjanak el nyilatkozatot a lengyelországi helyzetről, amelyben elítélik az ellenforradalmi tevékenységet és a NATO részéről az ország belügyeibe való beavatkozást. A bizottság (a honvédelmi miniszter, a Varsói Szerződés országai EFE főparancsnoka és vezérkari főnöke) tagjainak többsége támogatta a lengyel vezetés kérését. Néhány órás megvitatást követően azonban nem jutottak egyöntetű véleményre.

A lényeg, hogy két honvédelmi miniszter (a magyar – Czinege Lajos tábornok és a román – Konsztantin Olteanu tábornok, hivatkozva arra, hogy nem rendelkeznek kormányaik felhatalmazásával, nem írták alá a nyilatkozatot. Azt tanácsolták nekik, hogy lépjenek kapcsolatba kormányaikkal és szerezzék meg az engedélyt az aláíráshoz. De sem az egyik, sem a másik nem próbált kapcsolatba lépni Kádár Jánossal és N. Ceaușescuval. Mivel a két miniszter nem írta alá a nyilatkozatot, elhatározták, nem hozzák nyilvánosságra, hogy ne közöljék az egész világgal: nézeteltérés áll fenn a bizottság tagjai között olyan fontos kérdésben, amely sérti a Varsói Szerződésben részt vevő minden ország érdekét.

Amikor ez ismertté vált Kádár J. előtt, elérhetetlenné vált a honvédelmi minisztere számára. N. Ceaușescu esetében éppen fordítva: jóváhagyta a K. Olteanu által elfoglalt álláspontot.”⁶²

Április 14-én 00028/36/1981/Hdm. számon kiadták a honvédelmi miniszter 00085. számú direktíváját az MN fejlesztésének és felkészítésének feladatairól az 1981–1985. közötti időszakra vonatkozóan.⁶³ Ennek, az előző öt év tevékenységét áttekintő része alapvetően megegyezik a vezetői értekezleten elhangzottakkal. Ezért itt most csak azt a részt célszerű felvillantani, miszerint „A tudományos munka eredményesen segítette a néphadsereg előtt álló fő feladatok megoldását. Hozzájárult a vezetés döntéseinek megalapozásához, a fejlesztés és felkészítés soron levő feladatainak teljesítéséhez. Valamennyi vezetési szinten jobban érvényesült a munka tudományos megalapozottsága, a tudományos kutatások a korábbiaknál jobban szolgálták a szakmai feladatok végrehajtását... javult a tudományos munka irányítása. Célrányosabbá vált a tudományos kéaderképzés és a tudományos tájékoztatás. A ZMKA javuló színvonalon teljesítette a tudományos képzéssel összefüggő feladatokat.” (25–26. o.)

Az 1981–1985. évek feladatait is megismerhettük a korábbiakban, ezért itt csak tömör összefoglalásra van szükség, miszerint:

- a harckészültségi és mozgósítási rendszert úgy kell továbbfejleszteni, hogy az, hatékonyan biztosítsa a rendszabályok gyors bevezetését, az MN egészének, vagy egyes részeinek magasabb harckészültségi fokozatokba helyezését és mozgósítását;
- az anyagi-technikai, szervezeti fejlesztés arra irányuljon, hogy tovább növekedjen a korszerű eszközök aránya, s ezzel összhangban tökéletesedjen a szervezeti struktúra. A fő figyelmet a hadművelleti csapatok harci képességeinek növelésére; a légvédelmi oltalmazás hatékonyabbá tételére; a tűz- és csapásmérő erő, a mozgékony és védettség fokozására, valamint a közvetlen légi támogatás növelésére kell fordítani. Javítani szükséges a vezetés automatizáltságát;
- a felkészítés és kiképzés biztosítsa, hogy az érintettek legyenek képesek egyszerű és bonyolult körülmények között, szövetséges csapatokkal szoros együttműködésben a harctevékenységek sikeres megtervezésére, megszervezésére és megvívására;
- a kádermunka mennyiségben és minőségben biztosítsa a megfelelő káderállományt. Állítsa tevékenysége középpontjába az utánpótlás biztosítását, javítsa a pályára irányítást, a tisztai állomány nagyarányú váltásának tervszerű végrehajtását, valamint a tiszthelyettesek minőségi összetételének javítását;
- a gazdálkodási tevékenység biztosítsa az anyagi keretek minél hatékonyabb felhasználását; minden területen érvényesüljön a tervszerűség és a takarékoság;

62 *Gribkov, A. I.*: Szugyba Varsavkovo Dogavora. Vaszpaminányija, dokumentumentü, fakti. Moszkva, Ruszkaja Knyiga, 1998. 137. sztr.

63 HL KI 123/01/18. 6. e. (1981. 04. 14.)

- meg kell tartani a személyi állomány életszínvonalát, valamint javítani élet- és munkakörülményeit;
- a tudományos munkát a harckészültség fokozására irányuló teendők, a fejlesztési és felkészítési feladatok hatékonyabb megoldása, az előrelátás fokozása és a döntések megalapozása érdekében kell szervezni és végezni;
- a katonai vezetés magasabb színvonalon biztosítsa az MN előtt álló egyre igényesebb és bonyolultabb feladatok tervszerű, szervezett teljesítését.

„Néphadseregünk szilárd politikai helyzete, a személyi állomány lelkiismeretes és áldozatkész munkája, helytállása biztosíték arra, hogy célkitűzéseink maradtalanul teljesüljenek és néphadseregünk – a baráti hadseregekkel együttműködésben – továbbra is betöltse felelősségteljes feladatát a szocializmus fegyveres védelmében.” (80. o.) – fejeződik be a direktíva.

Mint a fentiekből kitűnik, különböző értekezleteken és dokumentumokban kiemelten foglalkoztak az új tervidőszak fejlesztési kérdéseivel. Mindezt formába öntötte a június 2-án a 000121/37/1981./HDM. Csf-ség által kiadott, s a HM Titkárságon június 30-án 000231. számon nyilvántartásba vett, „A Honvédelmi Minisztérium feladatterve az 1981–1985 közötti időszakra” c. okmány.⁶⁴ A közel 100 oldalas anyagból itt csak néhány tényt emelünk ki. Ami a főbb haditechnikai eszközök szervezetbe állítását illeti (lásd a következő oldalon!⁶⁵), egyértelműen a legmodernebb eszközökről van szó, amelyek a haderőnemek korszerűsítési igényeinek megfelelően arányosan és a zömét illetően – alapvetően – a tervidőszak első felében érkeznek az alakulatokhoz.

A technikai fejlesztések – mint, ahogy a miniszter erről korábban beszélt – szervezeti korszerűsítéseket és diszlokációs változásokat is indukáltak, amit szintén időben lépcsőzve terveztek, a következők szerint⁶⁶: 1982 – az MN Légvédelmi és Repülőparancsnokság létrehozása; vezetést biztosító és futárhelikopter-ezred megalakítása *Börgöndön*; a csapatrepülő szervezeti módosítása; 1982–1985 – a honi légvédelmi rakéta harci osztályok diszlokációjának javítása, az új harci és technikai osztályok elhelyezése; 1983 – az 1. és 2. honi légvédelmi hadosztály-parancsnokság megszüntetése és bázisán a honi légvédelmi hadtestparancsnokság megalakítása *Veszprémben*; a 104. honi légvédelmi rakétaezred átdiszlokálása *Sárbogárdra*, valamint a 101. felderítőrepülő-ezred megszüntetése *Szolnokon* és az önálló felderítőrepülő-század felállítása *Taszáron*; a 45. és az 54. rádiótechnikai ezredparancsnokságok megszüntetése, bázisukon az 54. rádiótechnikai dandárparancsnokság létrehozása *Veszprémben*; 1983–1985 – új rádiótechnikai zászlóalj-parancsnokságok és századok megalakítása; 1984 – a 87. közepes szállítóhelikopter-ezred átszervezése harci helikopterezreddé *Szentkirályszabadján*; a vegyes szállítórepülő-ezred felállítása *Szolnokon*; 1985 – az MN Központi Légvédelmi és Repülő-harcálláspont létrehozása és hadrendbe állítása.

64 HL KI 123/04/10. (1981. 06. 02.)

65 Uo. 13-15. o.

66 Uo. 15-16. o.

Haderő-/ fegyvernem	Haditechnikai eszközök	1981	1982	1983	1984	1985
Szárazföldi	9K-72 hdm-hcsz-i rak. komplexum		2 üteg			
	LUNA-M hcsz-i rak. komplexum		1 osztály			
	152 mm AKACIA önjáró tarack		1 osztály			
	152 mm D-20 ágyútarack	2 osztály	2 osztály	3 osztály		
	122 mm GVOZ-GYIKA öj. tarack	3 osztály	1 osztály	1 osztály		
	82 mm VASZIL-JOK aut. aknavető			15 z. av. ü-hez	18 z. av. ü-hez	15 z. av. ü-hez
	100 mm MT-12 páncéltörő ágyú	2 üteg	7 üteg			
	MALJUTKA rak. pct. harcjármű	2 üteg				
	FAGOT rak. pct. indító berendezés	48 db	36 db			
	KRUG-M léрак. komplexum		2 harci és 1 tech. o.			
	KUB léрак. komplexum		Átcsoportosítás 3+1, ill. 1-1 üteg			
	SZTRELA-10 SZV léрак. harcjármű					4 db
	SZTRELA-2M léрак. ind. berend.	60 db	35 db	22 db		
	T-72 harckocsi				30 db	42 db
BMP-1 lánctalpas gyal-i harcjármű	10 db	40 db	50 db	40 db	36 db	
Csapatrepülő	SZU-22M f. rg.			12 db		
	Mi-24D hc. hel.				10 db	10 db
	Mi-2 helikopter		4 db	10 db	10 db	
	Mi-9 lé. vez. pont hel.			1 db		
Honi Légvédelmi Csapatok	SZ-75M VOLHOV h. léрак. kompdául		2 harci és 1 techn-i o.	3 harci osztály	3 harci osztály	
	SZ-200 VE VEGA h. léрак. kompdául					2 harci és 1 technikai osztály
	SZENYEZS aut. irányítórendszer		-			1 készlet
	ALMAZ automata vezetési rendszer					1-1 klt. ALMAZ-2 és -3
	Új lokátorok és VOZDUH-IM elemek					X
	VSZ-11M aut. vez. rendszer szolg-ba állítása					X

A főbb haditechnikai eszközök szervezetbe állítása 1981–1985 között

Mint az eddigi, illetve a korábban nagy számban bemutatott tényekből látható, egyre feszültebb, romló nemzetközi helyzetben folyt a nagyhatalmak és katonai szövetségeik fegyverkezési versenye. Eppen ezért, üdítő kivételnek számított *Szarka Károly* külügyminiszter-helyettes május 25-én kelt, 003532/1981. számú levele⁶⁷, melyben arról tájékoztatta *Czinege Lajost*, hogy *Budapestre* látogat az amerikai képviselőház katonai bizottságának – feleségekkel együtt 45 fős – küldöttsége. A bizottság hatáskörébe tartozik a leszerelési és fegyverzetkorlátozási kérdések teljes köre – figyelmeztetett a külügyminiszter-helyettes. Másnap *dr. Varga József*, a Minisztertanács Titkárságának vezetője, a 0183–VIII/1981/TÜK. számú levelében⁶⁸ továbbította a honvédelmi miniszterhez *Lázár György* felkérését, hogy – *Pap Jánossal*⁶⁹, az Országgyűlés Honvédelmi Bizottsága elnökével együtt – találkozzon a május 31 – június 3-a között *Magyarországon* tartózkodó amerikai delegációval. (Valami okból ez nem teljesült, ugyanis a levélen szerepel *Paulin Béla* ezredes, HM-titkárságvezető június 6-i bejegyzése, miszerint: „*Csémi* vezds elvtárs a találkozóán részt vett.” – *a szerző*). Azt, hogy sikerrel képviselte *Csémi*⁷⁰ vezérezredes a Magyar Néphadsereget e találkozóán, bizonyítja *Harry E. Bergold, Jr.* nagykövetséghez intézett június 9-i levele⁷¹. Ebben – egyebek mellett – köszönetet mond a találkozásért, majd: „Tudom, hogy *Price* képviselő úr örült az alkalomnak, hogy eszmecsere folytathatót Önnel és kollégáival nemzetközi politikai és katonai kérdésekről. Habár még sok kérdésben eltérőek véleményeink, mégis úgy vélem, hogy alapvetően fontos az a tény, hogy le tudunk ülni nyíltan tárgyalni ilyen kérdésekről. Kétoldalú kapcsolataink pozitív jele az, hogy ilyen megbeszélésre *Budapest*en kerülhetett sor.” Emellett *Melvin Price*, a Katonai Bizottság elnöke, a delegáció vezetője is – a július 16-án kelt meleg hangú levelében⁷² – azt hangsúlyozta, hogy „Valamennyien nagyra értékeltük őszinte válaszaikat, melyeket az általunk feltett számos kérdésre adott. Őszintén remélem, hogy nyílik (*sic!*) még lehetőség az ilyen beszélgetések folytatására, mert – véleményem szerint – hozzájárulnak az országok közötti jó viszony fenntartásához és továbbfejlesztéséhez.” (Talán maga sem hitte, hogy alig egy évtizeddel később már merőben más találkozások zajlanak majd a két ország és fegyveres erőik között. S egy szerénytelen szubjektív megjegyzés: ekkor az akadémia tanszékvezető-helyetteseként én sem gondolhattam, hogy 10 évvel és 3 hónappal később a Pentagonban tárgyalhatok és az USA légierő egyetemén, illetve akadémiáján tarthatok előadásokat – *a szerző*.)

67 HL KI 123/03/15. ö. e. (00189) (1981. 05. 25.)

68 Uo. (00189/2) (1981. 05. 26.)

69 *Pap János* (1925–1994) politikus, pártfunkcionárius. 1949-től az MDP Veszprém Megyei Bizottsága munkatársa, valamint 1957–1961 és 1965–1985 között az MSZMP Veszprém Megyei Bizottsága első titkára volt. 1961–1963 között belügyminiszter, majd 1965-ig miniszterelnök-helyettes.
http://server2001.rev.hu/oha/index_hu.html (A letöltés ideje: 2007. 05. 18.)

70 *Csémi Károly* (1922–1992) katonatiszt, vezérezredes. A Honvéd Akadémia, majd a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Páncélostanszékének a vezetője (1953–1956), hadosztályparancsnok (1956–1957), a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia parancsnoka (1957–1961), az 5. Hadsereg parancsnoka (1961–1963), vezérkari főnök, miniszterhelyettes, a honvédelmi miniszter első helyettese (1963–1973), a Varsói Szerződés (VSZ) Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának magyar helyettese (1969–1984), honvédelmi minisztériumi államtitkár (1973–1984). A ZMNE „Pro Militum Artibus” („A hadtudományért”) posztumusz kitüntette.

71 HL KI 123/03/15. ö. e. (T-189/3) (1981. 06. 09.)

72 Uo. (T-189/4) (1981. 07. 16.)

Kevésbé kellemes érzéseket válthatott ki a magyar katonai vezetők közül *Kulikov* marsall augusztus 15-én kelt és 0290/1981/HMT/0987/EFE számon iktatott levele⁷³, melyben az EFEF 1982. évi költségvetésének, illetve az 1980. évi költségvetés felhasználásának és elszámolásának a tervezeteit küldte meg. Jelezte, hogy az új költségvetés 1,25 M rubellel haladja meg a folyó évit. Kérte a minisztert, hogy vizsgálta meg a küldött iratokat és jelölje ki a személyt, aki az egyeztetést követően az EFE Katonai Tanácsa 24. ülése időszakában aláírja azokat. A költségvetés tagországok közötti megoszlását a *túoldal* táblázat mutatja.

Czinege hadseregtábornok szeptember 24-én 00359/1981. számon terjesztett fel a Politikai Bizottsághoz egy 18 oldalas jelentést⁷⁴

„A néphadsereg személyi állománya politikai, erkölcsi, fegyelmi helyzetéről, javaslatok a további feladatokra” tárgyban. Az ekkor kötelező „politikai szósz”-on túl található benne érdemi adatok is: a tisztek 77%-a párttag, 60%-a 1956 után került a hadseregbe, nagyobb része főiskolai és akadémiai, illetve felső- és középfokú végzettségű. Hatalmas áldozatot hoznak a szolgálatért, hiszen 80–100 napot vannak távol a családtól, gyakran kényszerülnek helyőrséget váltani, ezért egy részük viszonylag fiatalon jelentős egészségkárosodást szenved. (7. o.)

Az 1971. évi intézkedések következtében a hivatásos állománynak már 40%-át alkotják a tiszthelyettesek, és a korábbi tiszti szakasparancsnoki beosztások 2/3-át töltik be. A tiszthelyettesek 20%-a párttag, és 60%-uk már 2 éves tiszthelyettesi iskolát végzett. Évente 100–120 fő tesz közülük tiszti vizsgát. Gond azonban, hogy a tiszthelyettes szakasparancsnoki helyek 32%-át nem tudják feltölteni. Ezt a helyzetet csak súlyosbítja, hogy a századparancsnokok 15, a tiszti szakasparancsnokok 40%-a is hiányzik. Évek óta stagnál a katonai főiskolákra jelentkezők száma, miközben az évi lemorzsolódás 30%, a tiszthelyettes-kiképzésben 20%. A sorállomány 56%-a közép- és felsőfokú, 42%-a 8 általános végzettségű, a katonai szolgálat alatt 50%-uk lesz a Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) tagja és évente 1200-an kérik felvételüket az MSZMP-be. Az új laktanyák és kiképzési objektumok 60%-a új építésű. Probléma viszont, hogy egyelőre 22–24 éves korúakat kell bevonultatni, akiknek 30–31%-a nő, és ezek több mint 50%-ának van gyermeke. (8–11. o.)

A polgári alkalmazottak 19%-a párt- és 97%-uk szakszervezeti, 50%-uk pedig törzsgárdatag. (11. o.)

Ami a katonai fegyelmet illeti, súlyos politikai bűncselekmény évek óta nem fordult elő, kisebb ügyekben (közösségsértés, falfirkálás stb.) az elmúlt 5 évben

Csémi Károly vezérezredes

73 HL KI 123/03/18. ö. e. (1981. 08. 15.)

74 HL KI 123/03/19. ö. e. (1981. 09. 24.)

1.sz.melléklet a 0290/1981/HMT.számhoz

Tervezet Titkos 1. sz.pld.

TÖRSLVE!
A minőség megőrzésére:
Sivó György
Bp. 1981. 10. 2.

A VARSÓI SZERZŐDÉS TAGÁLLAMAI EGYESÍTETT PARANCSNOKSÁGÁNAK
1982. ÉVI
K Ö L T S É G V E T É S E

A. A Varsói Szerződés tagállamainak részarányos hozzájárulása

O r s z á g	Száza- lékban	Ezer nem valu- táris rubelben	Ezer átutalási rubelben
Bolgár Népköztársaság	7,0	700,0	700,0
Magyar Népköztársaság	6,0	600,0	600,0
Német Demokratikus Köztársaság	6,0	600,0	600,0
Lengyel Népköztársaság	13,5	1350,0	1350,0
Román Szocialista Köztársaság	10,0	1000,0	1000,0
Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége	44,5	4450,0	4450,0
Csehszlovák Szocialista Köztársaság	15,0	1500,0	1500,0
Összesen:	100,0	10000,0	10000,0

17 esetben járt el a bíróság. A jogerősen elítéltek száma évi átlagban 1971–1980-ban 895-ről 869-re csökkent. Jelentősnek mondható azonban, hogy 5 év alatt 9 fegyveres és 24 külföldre szökés, illetve annak kísérlete történt. Ugyanebben a periódusban 387 fő (100-zal kevesebb, mint a megelőző időszakban) veszítette életét öngyilkosság, baleset, vagy bűncselekmény következtében. (Ez rendkívül tragikusnak számít, de 30%-kal alacsonyabb, mint a megfelelő nemű és korú lakosság körében! – a szerző) Az 1970. évi 2,1-ről 1980-ra 4%-ra szökkent a bevo-

nultatott büntetett előéletűek aránya, s ezek követik el a bűncselekmények közel 40%-át. Az anyagi fejelem megsértése miatt hozott évente átlagosan 200 ítélet 20–25%-a érint hivatásost, a többi sorállományú. (12–13. o.)

Gribkov hadseregtábornok, az EFE törzsfőnöke, a 00324/1/1981. HMT/308/NS/EFE táv. számon iktatott, október 11-én kelt levelében⁷⁵ – már jó előre, közel másfél hónappal korábban – megküldte a Honvédelmi Miniszteri Bizottság (HMB) december 1–4-i moszkvai 14. ülésének napirendjét. Czinege hadseregtábornok az október 29-én elküldött 00324/3/1981. számú válaszlevelében⁷⁶ közölte, hogy vezetésével részt vesz az ülésen Oláh István vezérezredes, vezérkari főnök, miniszterhelyettes; Pacsek József⁷⁷ altábornagy, kiképzési főfelügyelő, miniszterhelyettes; Tóth Tibor⁷⁸ vezérőrnagy, csoportfőnök, a VKF hadműveleti helyettese; Szűcs Ferenc⁷⁹ vezérőrnagy, csoportfőnök, a VKF felderítő-helyettese, valamint Kenéz Károly alezredes, alosztályvezető.

Magáról az értekezletről december 7-én terjesztett fel jelentést – a „szokásos trojkának” – 00324/12/1981. számon⁸⁰ a honvédelmi miniszter. Ebből kiderül, hogy már „Az agresszív NATO-tömb fegyveres erői állapotának értékelése és fejlesztési tendenciái” tárgyú 1. napirendi pontnál kialakult némi feszültség, mert Olteanu⁸¹ altábornagy, román védelmi miniszter javasolta, hogy „a béke és biztonság érdekében vissza kell vonni valamennyi külföldön állomásozó csapatot, ki kell vonni Európából mindennemű atomfegyvert és fel kell számolni a katonai tömböket.” (2. o.) Usztyinov marsall idegesen reagált a javaslatra, hivatkozva az előre meghatározott napirend szigorú betartásának fontosságára, majd a többi miniszter is felsorakozott mögötte. Szegény Olteanu hiába hivatkozott arra, hogy félreértették, mivel „semmiképpen nem gondolnak egyoldalú leszerelésre, hanem mindkét nagyhatalom /katonai szövetség/ fegyveres erőinek kiegyensúlyozott, arányos csökkentésére.” (3. o.) Hiába „játszotta az ártatlant” a román miniszter, ő is tudta, hogy nem félreértésről van szó, a szovjeteket annak felvetése bősztette fel, hogy kivonják csapataikat más országokból!

A Kulikov marsall által előadott 2. napirendi ponttal (az EFE-be kijelölt csapatok és flották harckészültségi állapota, valamint további fokozásának feladatai) kapcsolatban a magyar felszólaló azt hangsúlyozta, hogy a repülőter-hálózat korszerűsítésével összefüggő egyetértésünk úgy értendő, mint a hadműveleti repülőterek „rejtett” előkészítése.

A Gribkov hadseregtábornok által elővezetett 3. napirendi ponthoz (a VSZ hadseregei hadműveleti és harckiképzésének formái és módjai, további tökéletesítésük útjai) hozzászólva Pacsek altábornagy azt hangsúlyozta, hogy nem a gyakor-

75 HL KI 123/04/15. 6. e. (1981. 10. 11.)

76 Uo. (1981. 10. 29.)

77 Pacsek József (1928–2009) vezérezredes, vezérkari főnök, miniszterhelyettes, a ZMNE „Pro Militum Artibus” kitüntetettje.

78 Tóth Tibor (1931–2009) altábornagy, hadműveleti csoportfőnök, vezérkari főnök-helyettes, a ZMNE „Pro Militum Artibus” kitüntetettje.

79 Szűcs Ferenc (1922–1999) a „gyerököm”, altábornagy, a MN felderítő (2.) csoportfőnöke, a vezérkari főnök helyettese, aki Oláh István vezérőrnaggyal közösen, rendkívül bátor helyzetértékelést adott az 1968-as nyári-ősi eseményekről és tett javaslatot a Politikai Bizottságnak, hasonlóak elkerülése érdekében.

80 HL KI 123/04/15. 6. e. (1981. 12. 07.)

81 Olteanu, Constantin vezérezredes, román nemzetvédelmi miniszter (1980–1985).

latok számát kell növelni, hanem a levezetését kell hatékonyabbá tenni. (A további három napirend nem igényel említést – a szerző)

A személyi állomány politikai beállítottságától függetlenül lelkesen ünnepelhet-e a nagy októberi szocialista forradalom (NOSZF) 64. évfordulóját, hiszen a honvédelmi miniszter 77. számú parancsában⁸² (immár „zsinórban” harmadik éve – a szerző) erre hivatkozva rendelt el anyagi elismerést a személyi állomány számára október havi alapilletményük/-bérük 75%-ával. Az építőalakulatoknál ez – immár „hagyományosan” – 50%-ot tett ki.

Czinege Lajos honvédelmi, *dr. Horváth István* belügy-, *dr. Markója Imre*⁸³ igazságügyi- és *dr. Hetényi István* pénzügyminiszter, valamint *Borbély Sándor*⁸⁴, a Munkásórség országos parancsnoka 1981 novemberében a C–0012/50/1981. számú közös előterjesztéssel⁸⁵ fordult a Honvédelmi Bizottsághoz a fegyveres erők, fegyveres testületek és rendészeti szervek dolgozóinak új munkarendje kérdésében. Ennek lényege, hogy „a fegyveres erőknél, a fegyveres testületeknél a belső tartalékok feltáráásával, szervezési intézkedésekkel lehetővé válik az új munkarendre történő áttérés. Az új munkarendre való áttéréssel megnő a hivatásos, továbbszolgáló és polgári állomány (a továbbiakban: állomány) egybefüggő szabadideje, ami jelentősen hozzájárul az állomány regenerálódásának biztosításához, a szabad idő kultúraltabb eltöltéséhez... az új munkarend bevezetését követően is képesek alaprendeltetésükből fakadó feladataik folyamatos teljesítésére.” (1-2. o.) Eme előterjesztés 1. számú mellékletét képező önálló HM-előterjesztésből az is kiderül, hogy az új munkarend bevezetéséhez a honi légvédelmi, rádiófelderítő és híradó-alakulatnál, valamint az MN Fő Híradóközpontban és szolgáltató intézménynél összesen 95 plusz státusra, 56 tiszthelyettesi beosztás tisztii átminősítésére van szükség, mintegy 9 M Ft költségvonzattal, ami saját tartalékból oldható meg. Az egészségügyi ellátásban szükségessé váló 46 eü. szakkáder és 11 kétműszakos dolgozó pluszlétszámot, valamint a vele járó 3 M Ft-ot az Egészségügyi Minisztériumon keresztül terjeszti majd fel. (3-4. o.) A HM felügyeleti irányítása alá tartozó szervek 1982. január 1-jével, az MN katonai szervei pedig február 1-jén térnek át az ötnapos (42 órás) munkaidőre.

Dr. Törőcsik Gábor, az Országgyűlés Irodájának vezetője 1981. december 16-án OB–III/7-5/1981. számon⁸⁶ küldte meg a honvédelmi miniszternek az 1982. évi költségvetést tárgyaló Honvédelmi Bizottság december 8-i ülésén készült jegyzőkönyvet. *Kovács Pál* altábornagy, miniszterhelyettes számolt be a HB előtt az 1981. évi költségvetés felhasználásáról, majd beterjesztette az 1982. évi igényt. E szerint az előző évben az 52. számú *lábjegyzetben* foglaltaknak megfelelően tör-

82 HL KI 123/02/77. ó. e. (1981. 10. 24.)

83 *Dr. Markója Imre* (1931–2008) jogász, politikus, igazságügyi miniszter (1978–1988) <http://www.nkb.hu/?node=190>, <http://www.google.hu/search?hl=hu&q=magyar+korm%C3%A1nyok&start=30&sa=N> (A letöltés ideje: 2010. 02. 28.)

84 *Borbély Sándor* (1931–) munkásőr altábornagy, a Munkásórség országos parancsnoka (1980–1989). <http://www.google.hu/search?hl=hu&source=hp&q=borb%C3%A9ly+s%C3%A1ndor+munk%C3%A1s%C5%91r&meta=&aq=0&oq=Borb%C3%A9ly+S%C3%A1ndor>, <http://www.google.hu/search?hl=hu&source=hp&q=borb%C3%A9ly+s%C3%A1ndor+munk%C3%A1s%C5%91r&meta=&aq=0&oq=Borb%C3%A9ly+S%C3%A1ndor> (A letöltés ideje: 2010. 02. 28.)

85 HL KI 123/03./20. ó. e. (1981. november)

86 HL KI 123/02/22. ó. e. (1981. 12. 08.)

tént az állami költségvetés 4%-át kitevő, 19,2 Mrd Ft felhasználása. Az 1982. évre 20,05 Mrd Ft-ot igényel a tárca, ami az állami költségvetés 3,9%-át teszi ki. Az előző évihez hasonló a belső felosztás is. A HB támogatólag terjesztette tovább a költségvetést a Terv- és Költségvetési Bizottság, illetve az Országgyűlés elé.

A fent említett közös előterjesztés is elfogadtatott, aminek alapján *Czinege* vezérezredes – az ismertetett elvek alapján – december 12-én, C–12/61/1981. HM JIF számon kiadhatta 85/1981. /HK 31./ HM-számú intézkedését⁸⁷ az MN hivatásos, továbbszolgáló és polgári alkalmazott állományának új munkarendjéről.

Kulikov marsall az 1982. április 10-i TK–0135/HMT/1982/TK–0103. számú leveleiben arról tájékoztatta a minisztert, hogy a Katonai Tudományos Technikai Tanács március 16–18-i *lengyelországi* 25. ülésén megvizsgálták a VSZ-hadseregek páncélos- és tüzértechnikával való ellátásának; a repülőtechnika tartalékalkatrész-biztosításának, valamint a szárazföldi csapatok kiképzési gyakorlóeszközeinek és lőtéri berendezéseinek kérdéseit. Ennek során megállapították, hogy a terveket alapvetően végrehajtották, de fennakadás tapasztalható az új technika gyártásának elsajátítása terén. A szovjet fél által felajánlott MiG–21 repülőgép- és hajtómű-tartalékalkatrész-gyártására felajánlott 7386 elemből mindössze 1228-at honosítottak. Nem preferálják az alkatrész-felújítást sem. Ügyszintén nem született döntés a „Masina” tüzérségi tűzvezetési komplexum, a BRM–1K harci felderítő gépkocsi, a BREM–1 páncélozott javító-vontató gépkocsi, a „Kvantum” távmérő, valamint az éjszakai megfigyelőműszerek gyártásáról. A főparancsnok véleménye szerint a védelmi minisztériumok sokat tehetnének e gond megoldása érdekében.

A magyar katonai felső vezetés 1982 augusztusában új „együttműködő” partnert kapott: a Déli Hadseregcsoporthoz parancsnoki posztján *Szivenok* vezérezredes *Konsztantyin Alekszejevics Kocsetov* altábornagy váltotta. *Losonczi Pál*⁸⁸ augusztus 24-én fogadta őket búcsú-, illetve bemutatkozó látogatáson.⁸⁹

A Vezérkar Anyagtervezési Csoportfőnöksége szeptember 6-án 00297/2/1982. HM-számon⁹⁰ készített feljegyzést az Országos Tervhivatal által a Politikai Bizottság számára a K–II. szervek 1983–1985. évi kiadásairól szóló tájékoztató jelentéséhez. E szerint 4,4 Mrd Ft-tal kell csökkenteni az 1983. évi keretet, s ezáltal az 1983–1985. évi lakás-beruházási előirányzatot, továbbá, bár 4%-kal növekedhet az 1984–1985. évre tervezett költségvetés és speciális import együttes összege, de az árnövekedés miatt mégsem éri el az 1982. évi reálértéket. A feljegyzés készítői további 0,9 Mrd Ft-os csökkentésre láttak lehetőséget a 6 db SZU–22 felderítő repülőgép beszerzésének 1984-re történő elhalasztásával, valamint az indításra tervezett beruházások 0,1 Mrd Ft-tal történő csökkentésével. Ennek alapján a *Balla Lászlónak*, a KB gazdaságpolitikai osztályvezetőjének szeptember 7-én elküldött, 00297/1982. számú levelében⁹¹ azt hangsúlyozta

87 HL KI 123/02/85. ó. e. (1981. 12. 12.)

88 *Losonczi Pál* (1919–2005) termelőszövetkezeti elnök, mezőgazdasági miniszter (1960–1967) az Elnöki Tanács elnöke (1967–1987), a Pol. Biz. tagja (1975–1987) http://hu.wikipedia.org/wiki/Losonczi_P%C3%A1l (A letöltés ideje: 2010. 03. 04.)

89 HL KI 37/04/7. ó. e. (1982. 08. 18.), Uo. 37/04/17. (1982. 12. 06.)

90 HL KI 133/04/19. ó. e. 00297/6. (1982. 09. 06.)

91 Uo. 00297/5. ó. e. (1982. 09. 07.)

Csémi vezérezredes, hogy 0,8 Mrd-os csúszást tud elviselni a tárca a nemzetközi kötelezettségek veszélyeztetése nélkül.

Czinege hadseregtábornok szeptember 19-én 00282/1982. számú levelében⁹² „jelentett” dr. Korom Mihálynak, Rácz Sándornak és Borbándi Jánosnak, Kulikov marsall és A. P. Boriszov vezérezredes, az EFE törzsfőnök híradóhelyettesének augusztus 17–18-i látogatásáról. Ennek során előkészített egyezményeket írtak alá és további tárgyalásokat folytattak, amelyek közül kiemelkedett az „Egyezmény a VSZT EFE állandó jellegű troposzféra hírszisztemének 1981–1985. között történő létrehozásáról”, illetve „Az EFE Délnyugati Hadszintér Főparancsnokság szervezési vázlata” aláírásáról. Ez utóbbi 627 fővel áll fel, melyben az MN 36 katonával szerepel. A NOSZF 65. évfordulója ebben az évben is meghozta az ilyenkor szokásos mértékű anyagi elismerést.⁹³

A honvédelmi miniszter a november 22-én kelt 90/1982./HK.36./ számú parancsában megszabta az MN történetének kutatásával kapcsolatos feladatokat.⁹⁴ E szerint a Magyar Néphadsereg több mint három és fél évtizedes története, megtett útja indokolttá teszi annak széles alapokon nyugvó, átfogó igényű tudományos, történeti feldolgozását. „Ehhez az elmúlt évtizedek során felnőtt a tudományos munkára alkalmas káderek nemzedéke, amely ismereteinek és tapasztalatainak birtokában képes a Magyar Néphadsereg története átfogó kutatására és feldolgozására.” (2. o.) Ezért a Politikai Bizottság 1981. április 28-i határozata feladatul szabta (??? – a szerző) az MN számára, hogy tudományos igénnyel dolgozza fel és tegye közzé az elért tapasztalatokat, történelmi eredményeket. Ennek megfelelően az MN vezető szervei és kijelölt intézményei 1985–1986-ban széles körű kutatómunkával tárják fel a legfontosabb alapidokumentumokat és végezzék el elsődleges rendezésüket. Ezt követően készítsék elő a tudományos eredmények publikálását szolgáló műveket. Erre, a honvédelmi miniszter vezetésével Koordinációs Bizottságot kell létrehozni. A HM Tudományos Kollégiuma és a tudományos tanácsok kísérik figyelemmel, segítsék, ellenőrizték a kutatási terv teljesítését.

A honvédelmi miniszter december 9-én 0358/82. számon küldött feljegyzést⁹⁵ Kádár Jánosnak a Kulikov marsallal folytatott előző napi tárgyalásáról. „A megbeszélés nyugodt légkörben – lényegében (Kiemelés tőlem – a szerző) vita nélkül –, láthatóan mindkét fél számára meglepéssel zárult.” A „lényegében” oka az lehetett, hogy a miniszter bejelentette: „mostani helyzetünk alapján nem látjuk valószínűnek, az öt éves tervünk keretein felül plusz terhet vállalnunk.” Mivel e feljegyzés után röviddel fogadja a főtitkár a főparancsnokot és vezérkari főnökét, *Czinege* hadseregtábornok még azt is szükségesnek tartotta megjegyezni, miszerint: „*Gribkov* elvtárs arcüreg gyulladással (*sic!*) gyengélkedik.”

Egyes állománykategóriák számára azonban nem csak november 7-e, hanem január 1-je is kedvelt dátummá vált. A honvédelmi miniszter 1983. január 24-én

kelt 2. számú parancsa⁹⁶ ugyanis arról tudósít, hogy „A Magyar Néphadsereg kinevezett és szerződéses állománya fontos szerepet tölt be a néphadsereg feladatainak végrehajtásában. Munkáját odaadón, becsülettel végzi és hozzáértéssel, felelősséggel tesz eleget kötelezettségeinek. A szorgalmas és eredményes munka, a szilárd helyállás magasszintű (*sic!*) elismerését és a fokozott gondoskodást fejezi ki Pártunk és Kormányunk döntése, melynek alapján az ország jelenlegi nehezebb gazdasági körülményei között is lehetőség nyílt polgári dolgozóink – soros bérfelzárkózásán túlmenően – külön béremelésére.” E szerint – visszamenőlegesen – 1983. január 1-jei hatállyal – MN-szinten átlag 5%-os mértékű – 2–10%-os differenciált béremelést kell végrehajtani. Nem kötelező, illetve csak szerényebb mértékű lehet a béremelés az elmúlt tervidőszakban külön bérfelzárkózásban részesültek körében. Ennek megfelelően:

- 150–500 Ft közötti összeggel (átlag 300 Ft-tal) kell felemelni – az Elhe-II. szak- és betanított munkások, valamint az egészségügyi és szociális intézmények fizikai dolgozói kivételével – a teljes munkás- és kisegítő állomány, valamint a harcálláspontok és híradóközpontok dolgozóinak munkabérét;
- 100–400 Ft közötti összeggel (átlag 200 Ft-tal) kell felemelni – az Elhe-II. állományba, az egészségügyi és szociális intézmények, továbbá a területi igazságügyi szervek állományába nem tartozók kivételével – az adminisztratív (vezető, ügyintéző, ügyviteli) dolgozók, őrök, portások, valamint újságírók, művészeti dolgozók, sportinstruktorok és sportedzők bérét;
- a fenti két pontban nem említett polgári alkalmazottak (például az eü. és szociális intézmények valamennyi dolgozója, az oktatási intézmények pedagógusai, a közművelődési dolgozók, a területi igazságügyi szervek adminisztratív dolgozói, az Elhe-II. állományúak stb.) bérét a fennmaradt összegből lehet emelni 100–200 Ft-tal.

*Vadászi Tibor*⁹⁷ ezredes, a hadműveleti csoportfőnök első helyettese 1983. március 15-én 0204/22/1981. számon feljegyzést készített az EFE főparancsnoka magyarországi képviselőjével és annak működésével kapcsolatos kérdésekről. Az érvényben lévő okmányokra hivatkozva rögzíti, hogy – személyi feltételek vonatkozásában – csak gépkocsivezetőt kell az MN-nek biztosítani, a fellelhető „okmányokban nem található utalás az EFE Főparancsnok magyarországi képviselőjénél – MN állományából – szolgálatot teljesítő fordító-tiszti beosztásra vonatkozóan.” (Valószínűleg ez az új igény indokolta e feljegyzés elkészítését – a szerző)

Aki kevesellte, vagy irigyelte a fenti béremelést, azt megnyugtathatták a 40. és 41. számú miniszteri parancsok⁹⁸, amelyek a szokásos 75, illetve 50%-os teljesítmény-elismerésben részesítették az állományt.

Dr. Törőcsik Gábor, az Országgyűlés Irodájának vezetője 1984. január 3-án küldte meg a HM-be – ahol január 5-én iktatták 0033. számon – a Honvédelmi Bizottság 1983. december 13-i ülésének anyagát, ahol a tárca 1984. évi költség-

92 HL KI 133/04/16. ó. e. (1982. 09. 19.)

93 HL KI 133/02/69. ó. e. A HM 69. sz. pcs-a. (1982. 10. 11.)

94 HL KI 133/02/90. ó. e. (1982. 11. 22.)

95 HL KI 133/04/27. ó. e. (1982. 12. 09.)

96 HL KI 144/02/2. ó. e. (1983. 01. 24.) HL KJ 154/04/22. ó. e. (1983. 03. 15.)

97 *Vadászi Tibor* (1928–) vezérőrnagy, szervezési csoportfőnök, a ZMNE „Pro Militum Artibus” kitüntetettje.

98 HL KI 144/02/40. ó. e. (1983. 11. 10.) és HL KI 144/02/41. ó. e. (1983. 11. 10.)

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО
(Titkossági fok)

Szám: 00299/HMT

Készült: péld.-ban
Egy péld. lap
..... sz. péld.
Sürgősségi fok:

11

TÁVIRAT
(nyiltszöveg)

Címzett(ek):

1. МИНИСТРУ ОБОРОНЫ СОЮЗА ССР	5.
2. МАРШАЛУ СОВЕТСКОГО СОЮЗА ТОВАРИЩУ УСТИНОВУ Д.Ф.	6.
3.	7. город МОСКВА
4.	8.

S z ö v e g

Уважаемый товарищ Министр!

В порядке информации сообщая Вам, что в ВНА в результате проведенного за последние годы значительного организационного и технического развития, а также на основании положительного опыта наших союзников было принято решение осуществить уже ранее предусмотренные в Министерстве обороны мероприятия по созданию организационных условий для более глубокого, эффективного и оперативного управления выполнением задач по обеспечению техникой и вооружением в масштабах всех венгерской Народной армии, и особенно войск ПВО страны.

Согласно этому:

1. Для интегрированного планирования и руководства выполнением оперативно-тактических задач войсками ПВО и авиацией, более лучшего поддержания взаимодействия с союзными войсками ПВО, в Министерстве обороны с правовым положением Главного управления создается командование ПВО и ВВС во главе с генерал-лейтенантом Яношем Штоком.

Для непосредственного управления войсками ПВО страны, в гарнизоне Веспрем формируется управление корпуса ПВО страны. Командиром корпуса назначен генерал-майор Иштван Комароми.

Параллельно с этим упраздняются управления двух дивизий и армии ПВО страны, а также инспекция ПВО и авиации ВНА. В результате реорганизации упраздняется одна инстанция руководства.

197... év hó n óra perc
Kiadványozó aláírása:

31—0851. r. sz. — MNHF — 77.46431 Háróctól Nyomda — 6-7
-952/uk -

A Varsói Szerződésen belül orosz nyelven értesítették egymást a honvédelmi miniszterek a hadseregükben végbemenő változásokról

vetését tárgyalták.⁹⁹ Ez alkalommal Csémi Károly vezérezredes volt a napirend előadója. Beszámolójában ismertette, hogy összességében 21,773 Mrd Ft-tal gazdálkodott az elmúlt évben, aminek 44%-át fordították fejlesztésre és 56%-át fenntartásra. A tárca 1984. évi költségvetési javaslata 20,59 Mrd Ft, az állami költségvetés 3,9%-a. Ebben az évben a fejlesztés és fenntartás arányát 40:60%-ban (tehát a korábbi évekhez viszonyítva romló arányban) határozták meg. A fejlesztésen belül 58,3%-ot terveznek haditechnikai, 14,8%-át polgári eszközök beszerzésére, 26,9%-át pedig beruházásra. Ami a fenntartási összegek megosztását illeti: 46,4%-a személyi ellátásra, 25,8% technikai eszközök működtetésére, 8,6%

99 HL KI 154/04/9. 6. e. (1983. 12. 13.)

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО
(Titkossági fok)

Szám: 00299/HMT

Készült: péld.-ban
Egy péld. lap
..... sz. péld.
Sürgősségi fok:

42

TÁVIRAT
(nyiltszöveg)

Címzett(ek):

1. I. МИНИСТРУ НАРОДНОЙ ОБОРОНЫ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ БОЛГАРИИ ГЕНЕРАЛУ АРМИИ ТОВАРИЩУ ДОБРИ ДЕУРОВУ	7.
2.	7. город СОФИИ
4. 2. МИНИСТРУ НАЦИОНАЛЬНОЙ ОБОРОНЫ ГЕРМАНСКОЙ ДЕМОКРАТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ ГЕНЕРАЛУ АРМИИ ТОВАРИЩУ ГЕЙНЦУ ГОРМАНУ	7.
3. МИНИСТРУ НАЦИОНАЛЬНОЙ ОБОРОНЫ ЧЕХОСЛОВАККОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ ГЕНЕРАЛУ АРМИИ ИНЖЕНЕРУ ТОВАРИЩУ МАРТИНУ ДЗУРУ	7.
4. МИНИСТРУ НАЦИОНАЛЬНОЙ ОБОРОНЫ ПОЛЬСКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ ГЕНЕРАЛУ БРОНИ ФЕЛОРЯНУ СИВИЦКОМУ	7.
5. МИНИСТРУ НАЦИОНАЛЬНОЙ ОБОРОНЫ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ РУМЫНИИ ГЕНЕРАЛ-МАЙОРУ ТОВАРИЩУ КОНСТАНТИНУ ОЛТЕАНУ	7.

S z ö v e g

Уважаемый товарищ Министр!

В порядке информации сообщая Вам, что в ВНА в результате проведенного за последние годы значительного организационного и технического развития, а также на основании положительного опыта наших союзников было принято решение осуществить уже ранее предусмотренные в Министерстве обороны мероприятия по созданию организационных условий для более глубокого,

197... év hó n óra perc
Kiadványozó aláírása:

31—0851. r. sz. — MNHF — 77.46431 Háróctól Nyomda — 6-7
-954/uk -

ingatlanfenntartásra, valamint 19,2% egyéb célokra. (2–4. o.). A HB támogatta a tárca költségvetés-javaslatát.

Talán érdekes lehet az olvasó számára, hogy a VSZ-en belül értesítették (kellett értesíteniük?) egymást a miniszterek a hadseregükben végbemenő változásokról. Ezeket nem levélben, hanem – az itt közölt orosz nyelvű – (igaz, a szovjet védelmi miniszternek külön) táviratban. Így például a december 29-én elküldött – ezen oldalakon látható – 00299/HMT-számú táviratban¹⁰⁰ arról tájékoztatta kolégáit Czinege hadseregtábornok, hogy 1984. január 1-jével:

- a légvédelmi és repülőcsapatok harcászati-hadműveleti feladatainak integrált tervezésére, vezetésére, a honi légvédelem szövetségi együttműködésé-

100 HL KI 154/03/7. 6. e. (1983. 12. 29.)

nek jobb megvalósítására, HM főcsoportfőnökségi jogállással létrejön az MN Légvédelmi és Repülőparancsnokság *Stock János* altábornagy vezetésével;

- a honi légvédelmi csapatok közvetlen vezetésére *Veszprémben* megalakul a Honi Légvédelmi Hadtestparancsnokság *Komáromi István* vezérőrnagy parancsnoksága alatt;
- az MN fegyverzeti és technikai biztosításának szervezeti és működési integrálása érdekében – a HM fegyverzet-technikai szerveiből – létrehozzák a minisztériumban az MN Fegyverzeti Főcsoportfőnökséget, élén *Kiss Sándor*¹⁰¹ mk. altábornagy, miniszterhelyetttel;
- a kiképzési feladatok feszezebb vezetése, a honvédelmi miniszternek közvetlenül alárendelt szervezetek számának csökkentése érdekében integrált szervezatként létrejön az MN Kiképzési Főfelügyelőség *Pacsek József* altábornagy, miniszterhelyettes vezetésével, akinek alárendeltségébe kerül az MN Rakéta- és Tüzérfőnökség, az MN Műszaki Főnökség, valamint az MN Vegyivédelmi Főnökség;
- a szervezetileg nem változott MN Hadtápfőnökség élére – miniszterhelyettesi rangban – *Szórádi Zoltán*¹⁰² vezérőrnagy kerül.

Lényegében ugyanezt a tájékoztatást küldte meg másnap 00302/1983. számon¹⁰³ *Varga Péter* KB osztályvezetőnek azzal a kéréssel, hogy továbbítsa a KB osztályvezetőinek és a megyei első titkároknak.

El kell ismerni, a korábbi évtizedekhez képest a 80-as években sokkal nagyobb figyelmet fordítottak a személyi állomány anyagi helyzetének javítására. Ennek érdekében fogant április 6-án – január 1-jei visszamenőleges hatállyal – a 16. számú miniszteri parancs¹⁰⁴ az 1984. évi bérfeljesztés végrehajtásáról. Bevezetőjében nagy hangsúlyt kapott, hogy „A legfelsőbb párt- és állami vezetés nagyra értékeli és elismeri a Magyar Néphadsereg személyi állományának munkáját. A megbecsülés és gondoskodás jut kifejezésre abban is, hogy 1984-ben – az ország ismert anyagi és pénzügyi nehézségei ellenére – lehetőséget kaptunk a hivatásos, továbbszolgáló és polgári állomány illetményének /bérének/, a korábbi éveket némileg meghaladó növelésére.” Ami a konkrétumokat illeti:

- a tiszti és tiszthelyettesi beosztási illetménytáblázat 2–26. kategóriái valamennyi fokozatának összegét 150 Ft-tal, az 1. kategóriáét pedig egységesen 100 Ft-tal felemelni, továbbá megnyitni a X. illetménykategóriát. (lásd a *túloladali táblázatot!*);
- előresorolásban a tiszti és tiszthelyettesi állomány 1/3-a sorolható előre;
- a fentiekén túl a csapatok tiszti és tiszthelyettesi állományát – az építőalakulatok kivételével – ezredszinttel bezárólag egységesen 400 Ft illetménykiegészítésben kell részesíteni;

101 *Kiss Sándor* (1927–) mk. altábornagy, MN anyagi-technikai főcsoportfőnök, miniszterhelyettes, a ZMNE „Pro Militum Artibus” kitüntetőtette.

102 *Szórádi Zoltán* (1933–2010) altábornagy, MN hadtáp főcsoportfőnök, miniszterhelyettes.

103 HL KI 154/03/9. ó. e. (1983. 12. 30.)

104 HL KI 154/02/16. ó. e. (1984. 04. 06.)

Melléklet a 16 /1984. HM számú parancshoz
1. számú példány

A BEOSZTÁSI ILLETMÉNYTÁBLÁZAT 1984. JANUÁR 1-TŐL
ÉRVÉNYES ÖSSZEGEI

Kategória	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
	Beosztási illetményfokokozatokban /Ft/									
26	-	-	7430	7960	8540	9180	9880	10650	11420	12190
25	-	-	7230	7740	8300	8920	9600	10350	11100	11850
24	-	-	7030	7520	8060	8650	9300	10020	10740	11460
23	-	-	6830	7300	7820	8390	9020	9710	10400	11090
22	-	6330	6750	7210	7720	8280	8890	9570	10250	10930
21	-	6130	6530	6970	7450	7980	8560	9200	9840	10480
20	-	5930	6310	6730	7190	7700	8260	8870	9480	10090
19	-	5730	6090	6490	6930	7410	7940	8520	9100	9680
18	-	5530	5870	6240	6650	7100	7600	8150	8700	9250
17	-	5330	5650	6000	6390	6820	7290	7810	8330	8850
16	4880	5130	5440	5770	6140	6550	6990	7480	7970	8460
15	4690	4950	5240	5560	5910	6300	6730	7200	7670	8140
14	4600	4840	5120	5420	5750	6120	6530	6980	7430	7880
13	4510	4730	5000	5280	5590	5950	6350	6790	7230	7670
12	4420	4620	4860	5120	5430	5780	6140	6560	6980	7400
11	4330	4530	4750	5010	5310	5630	5990	6390	6790	7190
10	4240	4440	4650	4900	5200	5520	5890	6300	6710	7120
9	4150	4350	4550	4790	5090	5420	5800	6220	6640	7060
8	4070	4270	4470	4700	4980	5340	5720	6150	6580	7010
7	3990	4190	4390	4610	4870	5240	5640	6090	6540	6990
6	3910	4110	4310	4520	4760	5110	5520	5970	6420	6870
5	3830	4030	4230	4430	4650	4980	5370	5820	6270	6720
4	3750	3950	4150	4350	4550	4850	5230	5670	6110	6550
3	3700	3900	4100	4300	4500	4800	5170	5610	6050	6490
2	3650	3850	4050	4250	4450	4750	5120	5560	6000	6440
1	1800	1900	2000	2100						

- a távoli helyőrségi pótlék az I. kategóriában 600–1000, a II.-ban 500–700 Ft-ra emelkedik;
- a közép- illetve felsőfokú nyelvpótlék új összege az európai nyelvek esetében 300–700/700–1000, a nem európai nyelvek esetében pedig 700–1000/800–1300 Ft;
- a polgári alkalmazottak béremelését úgy kell végrehajtani, hogy az „automatizmusok” és differenciálás mellett mindenkit legalább 100 Ft emelésben kell részesíteni.

A haditechnikai fejlesztés fontos állomását jelenti az április 12-én kiadott 005. számú miniszteri parancs¹⁰⁵, amely az 1964-ben rendszeresített csehszlovák L–29 kiképző, majd 1971-től a 101. önálló felderítőezred állományában lévő felderítő-repülőgépek 1984. március 31. hatállyal történő rendszerből való kivonására és a harmadik generációs SZU–22 M3 többfeladatos (felderítő/csapásmérő) típus szolgálatba állítására intézkedett. Ez utóbbiakat az MN légvédelmi és repülőparancsnoka április 13-án adta át a 101. felderítő-repülőszázadnak.

Csémi vezérezredes május 3-án írta alá a 0076/9/1984. számú jelentést¹⁰⁶ az EFE KT április 24–26-i, prágai üléséről. (Mivel rápecsételték, hogy „Elovasás (felhasználás) után kérjük a HM Honvédelmi Miniszteri Titkárságára azonnal visszaküldeni!”, így nagy valószínűséggel ez a Pol. Biz. számára készült – a szerző) Ebből megtudható, hogy az 1. napirendhez (A VSZ tagállamai egységes légvédelmi rendszerének csapatainál a készültségi szolgálat további tökéletesítése) hozzászólva a magyar fél kihangsúlyozta, hogy a hazánk légtérét az elmúlt 10 évben nem sértették meg nyugati repülőgépek vagy helikopterek, illetve 14 éve nem fordult elő repülőeszközzel kifelé történő szökés.

Sípos Csaba alezredes, HM-parancsőrtszt május 10-én készítette el a 00135/1984,¹⁰⁷ valamint a 00135/2/1984.¹⁰⁸ számú – a miniszter által 24-én jóváhagyott – jelentéseit *Czinege* hadseregtábornoknak a *Konsztantyin Usztyinovics Csernyenko*¹⁰⁹ főtitkárnál és az *Usztyinov* marsallnál május 7-én tett látogatásáról.

Az SZKP főtitkára tájékoztatást adott a nemzetközi viszonyokról és az *Európában* kialakult katonapolitikai helyzetről, melynek során „Hangsúlyozta, hogy a jelenlegi helyzetben megnőtt a háború veszélye... A béke megvédéséhez erősnek kell lenni.” (1-2. o.) Ezt követően a magyar honvédelmi miniszter foglalta össze a bel- és katonapolitikát, miközben rámutatott a nagy dilemmára: „Egyre súlyosabban, bonyolultabban merül fel a nagy kérdés, hogy amennyiben meg akarjuk őrizni népeink elért életszínvonalát – és meg akarjuk őrizni –, fejleszteni akarjuk a gazdaságot, honnan vegyünk el anyagi eszközöket a védelemre... Az MN technikai ellátottsága jó. *Dmitrij Fjodorovics* sokszor biztat bennünket, vegyetek még korszerűbb, még újabb fegyverrendszereket. Én egyetérték vele. A kérés indokolt. Ez után jelentek *Kádár* elvtársnak, – aki szintén egyetért. És megint a nagy kérdés következik: honnan, miből vegyünk el anyagi eszközöket, hogy a népgazdaság egyensúlyát ne bontsuk meg.” (4-5. o.) Ezt követően a főtitkár átadta a magyar honvédelmi miniszternek a számára, a 60. születésnapja alkalmából a *Szovjetunió* Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége által adományozott Lenin-rendet.

A másik látogatás során a védelmi miniszter arról tájékoztatta magyar partnerét – lényegében megismételve a főtitkár által elmondottakat –, hogy a lakosság közhangulata jó és bizakodó, a társadalom felzárkózott a párt köré, egyetért kül-

és belpolitikájával. Fő veszélynek az amerikai közép-hatótávolságú rakéták telepítését tekintik. A szovjet fél ebből levonta a szükséges következtetést és a szövetségesek megértésének köszönhetően rakétákat telepítettek az *NDK*-ban és *Csehszlovákiában*. „*Usztyinov* elvtárs itt megállt és erőteljes hangsúllyal mondotta: lehet, hogy *Magyarország* vonatkozásában is gondolkodni kellene erről!? (Lehetett felfogni véleménynek, kérdésnek, véleménykérésnek is és szemmel láthatóan rögtön várta a választ is.) Miniszter elvtárs válaszolt: hogy *ennek szükségessége eddig nem merült fel*, ilyen irányú kérés-kérdés nem érkezett. *Nekünk különben sincsenek pontos ismereteink e téren a konkrét erőviszonyokról.*” (2. o.) (Kiemelés tőlem – a szerző) A következőkben a védelmi miniszter folytatta tájékoztatóját az ország és a hadsereg helyzetéről.

Ezt követően *Czinege* hadseregtábornok hasonló szellemben tájékoztatót a magyar közhangulatról, majd szólt arról, hogy a gazdasági helyzet rosszabbul alakul a tervezettnél. Viszont „Nem engedjük el a fülünk mellett *Usztyinov* elvtárs észrevételezését védelmi iparunk vonatkozásában. Valóban többre vagyunk képesek. Mindig szem előtt tartjuk, hogy a védelmi ipar nem üzlet /nem is lehet az/. Ugyanakkor törekedni kell a gazdaságosságra /korszerű termék, nagy szériában, a perspektívát is ismerve/. Változatlanul nehézkes, lassú az együttműködés, licenciák átvétele, a kooperáció. Feladatunk odafigyelni, hogy a védelmi iparban dolgozók ne éljenek rosszabbul, mint például a fogyasztási termékeket gyártó iparágazatok munkásai – sőt, ha lehet, egy kicsit jobban.” (4. o.) A Magyar Néphadsereg a terveknek megfelelően fejlődik. Bevált a 18 hónapos szolgálat, még akkor is, ha feszítettebb tevékenységet követel. Ekkor *Usztyinov* marsall közbekezdett: biztos, hogy elég a korszerű technika világában, hiszen a szovjet hadseregben 24 hónap is alig elég, csak gondos szervezéssel tudják megoldani. *Czinege* hadseregtábornok szerint „Mi természetesen nem mérhetjük magunkat és soha nem is mérjük a *Szovjetunióhoz*, a Szovjet Hadsereghez. Ismételten kijelentem, hogy az eddigi tapasztalataink alapján a 18 hónapos sorkatonai szolgálat igazolta az elképzeléseinket... A bevonuló állomány mintegy egyharmada középfokú végzettséggel rendelkezik.” (6. o.)

A szívéllyesség máza azonban nem közömbösíthette a szikrázó pengeváltásokat! Amikor a magyar miniszter arról szólt, hogy a szárazföldi erőknél a korszerű és legkorszerűbb harci technika aránya eléri a 65–70, a légvédelemnél pedig a 80%-ot, aggastyán kollégája – ha sztaniolba csomagolva is – hazugsággal vádolta meg: „Nem tudom jól értettem-e a tájékoztatóban elmondott %-os arányokat, de mi, a Szovjet Hadsereg vezetői fokozott törekvéseink ellenére is nagyon örülünk, ha ezen arányokat el tudnánk érni. Lehet, hogy a számításokba valahol hiba csúszott?”. (7. o.) Ekkora sértésre *Czinege* hadseregtábornok át kellett mennie „tanító bácsiba”: „Tisztelt *Dmitrij Fjodorovics*! A számítások nem hibásak. Az Ön által feltételezett vagy vélt »eltérés« valószínűleg abból adódik, hogy más és más fegyverrendszereket tartunk korszerűnek vagy legkorszerűbbnek mi és másokat Önök. Mi például a Magyar Néphadsereg vonatkozásában legkorszerűbbnek tartunk egy modernizált T–55-ös harckocsit is, vagy a légvédelem vonatkozásában legkorszerűbbnek tartjuk a MiG–23-as típusú vadászgépeket.” S, – csak a gyengébbek kedvéért! – mi azért sem „tévedhetünk” (hazudhatunk), mert

105 HL KI 154/01/005. ó. e. (1984. 04. 12.)

106 HL KI 154/037/10. ó. e. (1984. 05. 03.)

107 HL KI 154/043. ó. e. (1984. 05. 07.)

108 HL KI 154/043/2. ó. e. (1984. 05. 07.)

109 *Csernyenko, Konsztantyin Usztyinovics* (1911–1985) orosz nemzetiségű szovjet politikus, 1984. február 13-ától haláláig a *Szovjetunió* Kommunista Pártja Központi Bizottságának főtitkára, amely tisztség mellett 1984. április 11-étől a *Szovjetunió* Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének elnöki posztját is betöltötte.

http://hu.wikipedia.org/wiki/Konsztantyin_Usztyinovics_Csernyenko (A letöltés ideje: 2010. 03. 06.)

„Tisztelt Dmitrij Fjodorovics! Mi a közeljövőben *beszámolóra készülünk a Politikai Bizottság előtt... Az Önöknek ismertetett %-os arányok* – részletes és megalapozott számítások háttéranyagával – *fognak szerepelni a Politikai Bizottság előtti beszámolóban is.*” (7-8. o.) (Kiemelés tőlem – a szerző).

S, becsületére legyen mondva a magyar miniszternek, kollégája – mosolygós sztaniolba csomagolt – durva támadását „kapásból” bumerággá átalakítva, sőt „Nesze neked, titkolózó szövetséges!” felirattal fejbe vágta az agg marsallt: „Önöknél valószínűleg természetes, hogy a korszerű és legkorszerűbb fogalom mást takar, mint nálunk. Az Ön indiai látogatásáról szóló publikáció is meggyőzhet bennünket erről. *Én például személy szerint is csak először hallottam ezen tudósítások során arról, hogy léteznek MiG–29-ek, MiG–31-ek. Ismétlem, többek között ezen eszközökről sincs semmi tudomásunk...*” (Kiemelés tőlem – a szerző, de minden bizonnyal Ő szintén nyomatékkal hangsúlyozta az „is”, a „többek között” és a „sincs” szavakat!) A sokkal kisebb pimaszsághoz sem szokott „hadúr”, csak dadogni tudott: „Tisztelt (? – a szerző) *Czinege* elvtárs! Ez nem egészen így van! A sajtó néha túlzásokra is hajlamos. A látogatás publikációja során említett MiG–29-es típusú vadászgép még nálunk sem tömegszéria – csak most van születőben. A MiG–31-es pedig az előbb említett MiG–29-es típusnak a harmadik világ országai felé történő szállításra kialakított, módosított változata.” (8. o.) (Talán ezzel a szikrázó párbeszéddel búcsúzott egymástól a két miniszter, hiszen december elején miniszterelnök-helyettségé neveztek ki *Czinege Lajost*, karácsony előtt pedig meghalt *Usztyinov* marsall – a szerző)

A fegyverzetkorszerűsítés terén a következő lépést a június 18-i 0015. számú miniszteri parancs¹¹⁰ képezte a „LUNA” harcászati rakétakomplexum rendszerből való kivonására. Ezekkel az eszközökkel 1962–1964-ben négy rakétaosztály állt fel. A folyamatos korszerűsítés keretében 1966 és 1983 között ezt a típust „LUNA-M”-ek váltották fel. Ezért a korábbi típust 1984. szeptember 30-áig ki kell vonni a rendszerből, de a méltó megemlékezés érdekében 1-1 indítóállványt állítsanak ki a Hadtörténeti, illetve a Tüzér Múzeumban.

Ugyanezen a napon léptette hatályba a miniszter nevében *Csémi* vezérezredes az MN Szakutasításaként¹¹¹ az EFE főparancsnokának 08/1983. számú parancsával kiadott „Útmutató a rádióelektronikai harc megszervezésére és megvívására a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek hadműveleteiben” tárgyú okmányt.

A *Czinege* hadseregtábornok által június 19-én aláírt 0157/3/1984. számú (címezett nélküli, de minden valószínűség szerint *dr. Korom Mihály* KB-titkár útján *Kádár Jánosnak* szánt – a szerző) feljegyzésből¹¹² megtudható, hogy *Konsztantyin Alekszejevics Kocsetov* vezérezredes, a Déli Hadseregcsoport parancsnoka vezetésével – magyar helyettese *Mórocz Lajos* altábornagy – június 22–30. között *Magyarországon* harcászati-hadműveleti gyakorlatot hajtanak végre a 11. harcközi-hadosztály (*Tata*) törzse és csapatai csökkentett állománya, a *kecskeméti*

Varsóban, a Minisztertanács épületében meghosszabbították a Varsói szerződést. 1985. április 26.

szovjet gépesített lövészadosztály, valamint egy csehszlovák gépesített lövészadosztály törzse és egy ezrede részvételével. „A gyakorlat tehát egy normál katonai rendezvény. Tudomásunk szerint *Kocsetov* elvtárs a párt- és állami vezetés részéről több elvtársat a gyakorlatra meghívott anélkül, hogy velünk konzultált volna. /Meglepetésünkre a gyakorlatot előkészítő magyar vezetőknek is küldött meghívót./ Erre a helyzetre tekintettel, – hogy tudniillik *Kocsetov* elvtárs politikai jelentőséget tulajdonít a gyakorlatnak és azon felső szinten való részvételnek –, megfontolásra javaslom, hogy a meghívott elvtársak közül egy elvtárs tisztelje meg a gyakorlat valamelyik mozzanatát.” Erre a 28-át, vagy 29-ét javasolta a miniszter.

A Külügyminisztérium Szocialista Világrendszer Referatúrája 003868/6/1984. számon küldte meg jelentését a VSZ időbeli hatályának meghosszabbításával foglalkozó sokoldalú szakértői munkacsoport *varsói*, július 11-12-i első üléséről – *Szűcs Ferenc*, *Szűrös Mátyás*¹¹³ és *Horn Gyula*¹¹⁴ mellett – *Csémi* vezérezredesnek,

113 *Dr. Szűrös Mátyás* (1933–) politikus, diplomata. Felsőfokú tanulmányait a *moszkvai* Nemzetközi Kapcsolatok Intézetében, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen, valamint a ZMKA-n végezte. 1959-től váltakozva a Külügyminisztérium, illetve az MSZMP KB munkatársa: 1974-től a KB Külügyi osztályának vezetőhelyettese; 1975-től *berlini*, 1978-tól *moszkvai* nagykövet, s mint ilyen, az MSZMP KB tagja; 1982-től a Külügyi osztály vezetője, 1983–1989-ig a KB titkára, a párt reformszárnyának képviselője; 1989: az Országgyűlés elnöke, 1989. 11. 03–1990. 05. 01-ig ideiglenes köztársasági elnök. http://hu.wikipedia.org/wiki/Sz%C5%B1r%C3%A9s_M%C3%A1ty%C3%A1s (A letöltés ideje: 2010. 03. 06.)

114 *Horn Gyula* (1932–) politikus, közgazdász, a közgazdaság-tudományok kandidátusa, 1969-től 1983-ig az MSZMP KB külügyi osztályának munkatársa, konzultánsa, majd osztályvezető-helyettese, 1985-ig osztályvezetője, 1994 a Népköztársaság utolsó

110 HL KI 154/01/0015. ó. e. (1984. 06. 18.)

111 HL KI 154/01/10. ó. e. A HM 010/1984/HK 08.) HM-számú utasítása (1984. 06. 18.)

112 HL KI 154/038/3. ó. e. (1984. 06. 19.)

amit a miniszter titkársága augusztus 27-én iktatott 00195. számon¹¹⁵, bár az államtitkár már július 18-án, a minisztere pedig augusztus 3-án ellátta kézjeggyel. Ebből kiderül, hogy a Varsói Szerződés hatályának 1985. június 4-i lejártára való tekintettel, lengyel kezdeményezésre alakult meg e munkacsoport külügyminisztériumi szakemberekből. *Lengyelország* már korábban is kezdeményezte ezt, azonban *Románia* ellenzése miatt elbukott, de legutóbb beleegyezését adta, így került sor erre a megbeszélésre, ahol a lengyel fél által előterjesztett jegyzőkönyv-tervezetet vitatták meg. A meghosszabbítás – a korábbinak megfelelően – 20 évre szólna, s ha nem mondják fel, további 10 évre érvényes. (A TÖRTÉNELEM azonban – 1 bő hónap hiányában – alig 6 évet adott még számára – a szerző). A tagországok elfogadták *Románia* kivételével, amely bár örömmel üdvözölte a lengyel javaslatot, mégis úgy vélte „más formája, módszere is lehet a meghosszabbításnak”. (3. o.) Például a meghosszabbítás ösztönözzön a közös békepolitikát szolgáló együttműködésre; vegye figyelembe az elmúlt 30 évben megjelent közös és egyéni politikai állásfoglalásokat, a felgyülemlett tapasztalatokat.

A munkacsoport azt javasolta, hogy második ülésükre szeptemberben kerüljön sor, amikor megszövegezik az okmányt, amit a Külügyminiszteri Bizottság novemberi *berlini* ülésén parafálhatnak. Ünneplés aláírására a Politikai Tanácskozó Testület *szófi* ülésén kerülhet sor. A román észrevételek jegyzőkönyvbe kerülését célszerű lenne kivédeni olyan kompromisszumos megoldással, hogy azok külön dokumentumba kerüljenek.

Az EFE-törzsben is szorgoskodtak az illetékesek, ami arra kényszerítette Csémi vezérezredest, illetve Czinege Lajost, hogy a július 20-án aláírt 32/1984./HK16./ számú utasítással¹¹⁶, valamint a 30-án kiadott 017/1984 /HK 07. számú intézkedéssel¹¹⁷ – a közzététel napján, a másikat augusztus 1-jével – hatályba léptette az EFE főparancsnokának 19/1984., továbbá a 010/1984. számú parancsával jóváhagyott „Útmutató a hadműveleti-technikai szolgálat megszervezésére a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek hírközpontjaiban”, illetve az „Utasítás a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői csapatainak, repülőinek és flottaerőinek kölcsönös felismerésére” című szakutasítást.

A magasabb szintű tudományos tevékenység továbbfejlesztése szempontjából fontosnak ítélték a honvédelmi miniszter 41/1984. /HK. 19./ HM-számú utasításának¹¹⁸ augusztus 14-i megjelentetése a Tudománypolitikai Bizottságnak a kutatóhelyi vezetőkre és kutatókra vonatkozó követelményrendszeréről szóló 7/1984. számú határozata végrehajtásáról. Ennek alapján, a vonatkozó passzusokat december 31-éig kellett bedolgozni a munkaköri leírásokba.

A tiszti, tiszthelyettesi képzés kibontakoztatását, nemzetközi jellege kibővítését, illetve a növekvő külső igényeknek való maximális megfelelést szolgálta a honvédelmi miniszter K-0173/5/1984. számon nyilvántartott 020/1984. /HK. 09./

HM-számú intézkedése¹¹⁹ október 8-án, a külföldi hallgatók Magyar Néphadseregben történő képzésére irányuló megállapodások elveiről. Mint, ebből az intézkedésből kiderül, a HB 5/350/1984. számú határozata alapján hárul az MN-re „a baráti fejlődő országok /a továbbiakban: külföldi fél/” fent jelzett kádereinek képzése. A szerződést a HM köti, ami tartalmazza, hogy a képzés a költségek térítésével történik-e (ebben az esetben rögzítendő az összeg és a térítés mikéntje), avagy térítésmentes. Rögzíteni kell, hogy az elkövetkező 5 évben, illetve ezen belül éves bontásban: hány tisztet és tiszthelyettest, mire kell kiképezni; az ide- és visszautazás költségeit a küldő fél viseli, s a képzés ideje alatt hány alkalommal utaznak; mivel a képzés magyar nyelven történik, ezért 1 éves nyelvi előkészítő előzi meg a 4 éves tiszt-, illetve a 2 éves tiszthelyettes-képzést; itt-tartózkodásuk alatt a magyar törvények vonatkoznak rájuk stb.

Dr. Szabó József¹²⁰ vezérőrnagy, MN repülőfőnök – Stock János¹²¹ altábornagy, HM légvédelmi és repülőparancsnok egyetértésével – október 12-én 003905/14/1984. számon (a HM Titkárságon november 12-én 00236/1. számon nyilvántartásba vett) előterjesztéssel élt a HM Katonai Tanácsához az MN vadászrepülőgép-vezetői kiképzésének hazai bázison történő megoldására.¹²² Bevezetőjében hangsúlyozza, hogy „A nagymérvű kiáramlás és a korlátozott beiskolázási lehetőségek miatt a harci repülőgépeken a hajózó állomány (*sic!*) feltöltöttsége 1:1,27-re csökkent, vagyis nincs meg a normális ütemű békekiképzéshez és háborús alkalmazáshoz egyaránt szükséges 1:1,5-es arány. A Szovjetunióban a képzési idő 3 évről 2 évre történő csökkentése következtében a vadászrepülőképzési színvonala csökkent, s nem felel meg az MN tisztképzési követelményeinek. A hajózó kiképzés (*sic!*) problémáinak sokoldalú vizsgálata alapján olyan következtetésre jutottunk, hogy az igényeket minden szempontból kielégítő megoldást csak a hazai bázison történő kiképzés biztosíthat.” (1. o.)

A *szolnoki* főiskolán 1987. szeptember 1-jével kell beindítani a repülőgép-vezetői kiképzést 25 fővel, amihez előzetesen szükséges: repülőterei beruházásokat végrehajtani (310 M Ft); repülő-alapképzést biztosító egység felállítása (465 fő+24 fővel megerősíteni a kiképzésbiztosítást); 1988–1989-ben 24 db L-39 iskola-kiképző repülőgép beszerzése *Csehszlovákiából* (582 M Ft); 5 db MiG-21UM oktató-harci repülőgép beszerzése a *Szovjetunióból* (255 M Ft). A számvetések szerint 10,6 M Ft-ba kerülne egy repülőgép-vezető hazai kiképzése. (A csehszlovákiai – *kassai* – 5 éves képzés a 20,4-ről 13,72 M Ft-ra csökkent.) (4-6. o.) Oláh István vezérezredest, vezérkari főnök október 25-én hozzájárult az anyag HM Katonai Tanács elé terjesztéséhez.

1984 utolsó hónapja jelentős változásokat hozott a Honvédelmi Minisztérium vezetésében: az illetékesek december 6-án nyugállományba helyezték Czinege

119 HL KI 154/01/020. ó. e. (1984. 10. 08.)

120 Dr. Szabó József (1928–) vezérőrnagy, MN repülőfőnök, a magyar űrhajós program magyar koordinátora: „Zrínyi Miklós” és „Tanárki Sándor” Díjas; egyetemi tanár, a hadtudomány doktora, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem „Tiszteletbeli Doktora” („Doctor Honoris Causa”).

121 Stock János (1927–2007) altábornagy, országos légvédelmi parancsnok, miniszterhelyettes, a ZMNE „Pro Militum Artibus” kitüntetettje.

122 HL KI 154/047/1. ó. e. (1984. 10. 12.)

külügyminisztere, 1994–1998 között *Magyarország* miniszterelnöke. http://hu.wikipedia.org/wiki/Horn_Gyula (A letöltés ideje: 2010. 03. 06.) Egyik döntő szereplője a nyugati határ megnyitásának, az NDK-s menekültek kiengedésének.

115 HL KI 154/02/68. ó. e. (1984. 07. 11–12.)

116 HL KI 154/02/32. ó. e. (1984. 07. 20.)

117 HL KI 154/01/17. ó. e. (1984. 07. 30.)

118 HL KI 154/02/41. ó. e. (1984. 08. 14.)

Lajos honvédelmi minisztert és Csémi Károly vezérezredes, honvédelmi minisztériumi államtitkárt, illetve kinevezték honvédelmi miniszterre Oláh István vezérezredes; 8-án dr. Mórocz Lajos altábornagyot HM-államtitkárrá, illetve 17-én Pacsek József altábornagyot vezérkari főnökké.¹²³

Ezzel egy egyedülálló honvédelmi miniszteri pálya fejeződött be. Czinege Lajos 24 éven át állt a Honvédelmi Minisztérium élén. Személyisége, stílusa, magatartása sok ellenérzést váltott ki mind katonai körökben, mind a magyar társadalomban. Ugyanakkor tény, hogy minisztersége alatt – bár a hidegháborús viszonyok által „úzve” – a magyar fegyveres erők példátlan korszerűsítési folyamaton mentek keresztül. Másrészt, nagy valószínűséggel „szövetségi körökben” sem örvendezhetett nagy népszerűségnek, hiszen mint az akadémia 1960–1980-as évekbeni történetét bemutató kötetekből kitűnhetett – bár minden lépéséhez a Pol. Biz., de mindenekelőtt Kádár János „áldását” megszerezve – nemegyszer szállt szembe túlzott szovjet (VSZ) igényekkel, s a lehetséges maximumot elérte az EFE szervezetének, tevékenységének átalakításában is. Sok levéltári anyag bizonyítja, hogy szinte minden eléje kerülő előterjesztést – sokszor több tíz oldalnyit – rendkívül alaposan elolvasott, s az esetek többségében lényegi észrevételeket tett, ha nem is kalligrafikus módon. Mindemellett – természetesen – az is lehetséges, hogy a 24 éves minisztersége során mindinkább elhitte tévedhetetlenségét, s emiatt az olvasók egy része továbbra is más véleményen van a volt miniszterről. (E könyv szerzője a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története bemutatására vállalkozott, s nem egyes katonai vezetők „rehabilitálására”, de ha sikerült árnyaltabb képet kialakítania némelyükről, akkor a történész teljesítette kötelességét!)

Oláh István hadseregtábornok,
honvédelmi miniszter

Csémi Károly vezérezredes sokkal „egyszerűbb személyiség”, igazi katona volt, akinek valódi „karriere” az akadémiaparancsnoki beosztásával kezdődött el, ezt követően ő volt az 5. Hadsereg alapító parancsnoka, vezérkari főnként nemegyszer mert „Nem!”-et mondani EFE kezdeményezésre, akárcsak az EFEF magyar helyetteseként, vagy HM-államtitkárként.

A fent elmondottak ellenére és fenntartása mellett, Oláh István miniszterségével egy új stílus jelentkezett, valamint a haderő nemzeti jellegének fokozatos kidomborítási folyamata indult el. Ezek mellett eltöri „belépője”, az 1/1985. számú parancsa a bérfelállítás végrehajtására.¹²⁴ E szerint január 1-jei hatállyal az illetménytáblázat 2–26. kategóriái valamennyi fokozatának összegét 650, az 1. kategóriáit pedig 100 Ft-tal fel kell emelni. Úgyszintén 650 Ft-tal eme-

lendők a személyi fizetések és a sportedzők beosztási illetményei. Meg kell nyitni a beosztási illetménykategóriák XI. fokozatait. Előresorolásban részesíthető a tisztek és tiszthelyettesek 1/3-a. A polgári alkalmazottaknál a törzsbérek a kinevezési állománynál 200, a nem kinevezettekénél 100 Ft-tal kell emelni.

Oláh vezérezredes egy jelentős nagyságú haderőt vett át – a Szervezési és Mozgósítási Csoportfőnökség 1985. április 10-én kiadott 00099/1985. számú jelentése szerint –, amit a HM Titkárság április 22-én vett nyilvántartásba 000121/12/1985. számon.¹²⁵ 1985. január 1-jén az alábbi békelétszám mutatható ki:

Megnevezés	Tiszt	Tiszt-helyettes	Sorállomány	Katona összesen	Polgári alk.	Mind-összesen	
Magyar Néphadsereg összesen	R.	16 725	13 694	66 714	97 133	19 612	116 745
	M.	14 721	11 438	68 558	94 717	17 466	112 183
	%	88	83.5	102.8	97.5	89.05*	96.1
Új kiképzési rendszerű csapatok	R.	586	238	11 587	12 411	173	12 584
	M.	429	219	11 515	12 163	154	12 317*
	%	73.2	92.0	99.4	98.0	89.0	97.9
PV katonai szervei összesen	R.	532	102	59	693	611	1304
	M.	505	103	62	670	581	1251
	%	94.9	100.9	105.1*	96.7	95.1	95.9

R: rendszeresített; M: meglévő; PV: Polgári Védelem; *számszaki javítás után

A Magyar Néphadsereg békelétszáma 1985. január 1-jén

A fegyveres erőket felügyelő miniszterelnök-helyetteshez, Czinege Lajoshoz január 14-én elküldött 080/2/1985. számú levelében¹²⁶ kérte egyetértését az 1985. évi tábornoki kinevezésekhez, előléptetésekhez, magasabb elnöki tanácsi kinevezésekhez. E felterjesztés újszerűsége – ismereteim szerint – abban van, hogy a kinevezésre javasoltak között – külön listán – korábban nyugállományba vonultak is szerepeltek.

Oláh vezérezredes február 4-én 000367/8/1985./Hdm. számon – amit a HM Titkárságon e hó 13-án 000121/13/1985. számon vettek nyilvántartásba – egy 24 oldalas javaslattal¹²⁷ élt a Politikai Bizottság felé az MN hosszú távú – azon belül 1986–1990 közötti – fejlesztésére. Az anyag első 9 oldalán egy tömör visszatekintést végez az elmúlt 15 év elképzeléseiről, a változó viszonyokról, valamint az MN 1985-re kialakult főbb jellemzőiről. Mivel a korábbi iratokból már sok minden ismert, így csak az újszerű elemeket emelem ki. Például: bár az elmúlt 15 évben a békelétszám 13 000 fővel növekedett, de ez is csak a 40%-át fedezte a technikai fejlesztés-

125 HL KI 37/032/12. ó. e. (1985. 04. 10.)

126 HL KI 37/04/41. ó. e. (1985. 01. 14.)

127 HL KI 37/032/13. ó. e. (1985. 02. 04.)

123 Csendes – Gellért: i. m. 422-423. o.

124 HL KI 37/02/1. ó. e. (1985. 01. 08.)

sel járó 32 ezres létszámigénynek. (A hiányzó 23 ezer főt belső átcsoportosításokkal oldották meg.) Ez 11%-os növekedést jelent, abszolút számban pedig 124 000 főt, amibe nem számoltatott bele az építőalakulatok mintegy 10 000 katonája. Ami a háborús létszámot illeti, ott 29%-os a növekedés 361 000 főt jelent. Bár, ebben a periódusban az MN anyagi tartalékai a korábbi 20–30-ról 35–45 napra növekedtek, de ezzel is csak az alsó határát érték el az EFE 45–75 napos ajánlásának. Az alapvető harci technikából viszont egyáltalán nem rendelkeznek tartalékokkal. (3-5. o.) A visszatekintést úgy összegezte a miniszter, hogy „az elmúlt 15 évre elfogadott hosszú távú hadseregfejlesztési koncepcióban foglalt alapvető célkitűzések nagy anyagi és emberi energia ráfordításokkal megvalósultak. A néphadsereg az ország teherbíró képességének megfelelően fejlődött... kielégítően biztosítja béke- és háborús feladatainak ellátását, megfelelő alapot képez a további fejlesztéshez. Ugyanakkor – különösen a VI. ötéves tervidőszakban – felerősödtek a gondok a szárazföldi csapatok létszámviszonyai, a néphadsereg káderhelyzete, a személyi állomány életkörülményei és az infrastruktúra több fontos területén. Ezek megszüntetésének megkezdése tovább nem halasztható.” (9. o.)

A VII. ötéves terv fejlesztési elképzelésére áttérve két szorító ténytet említett: a NATO-tagországok példátlan méretű fegyverkezését, illetve az EFE által 1986–1990-re benyújtott tételes javaslatot. Ez utóbbi, mintegy 300–320 Mrd Ft-os költségvetést, ezen belül 100–110 Mrd Ft-os, 3,7–4 Mrd Rbl-es speciális importot (fegyverimportot – a szerző), 45–50 Mrd Ft-os beruházást és békében 20, háborúban 60 ezres létszámnövelést követel, amelynek következtében az „ajánlások és az ország reális lehetőségei közötti lényeges eltérés ... tovább nő.” (10. o.) Mindebből kiindulva azzal a javaslattal élt a Pol. Biz. felé, hogy fogadjon el egy hosszú távú fejlesztési programot az MN minőségi és arányos fejlesztésére – a béke- és háborús létszám növelése nélkül – a jelenlegi haderőnemi struktúrában, a technikai ellátottság további tökéletesítésével. Ezen belül az elavult technika folyamatos felváltása néhány területen a harceszközök mennyiségének szerény mértékű növelésével korszerű, új technika beszerzésével, vagy a meglévők modernizálásával; a szárazföldi hadsereg vezetési-szervezeti rendszerének korszerűsítése (a hadtest – dandár – zászlóalj szervezetre történő áttérés, miáltal az alapvető szervezetek békelétszáma 40, a háborús létszáma pedig 23%-kal csökken, miközben a harcoló állományé 6%-kal nő; az azonnali készenlétű dandárok feltöltöttsége 40–50-ről 70–80%-ra ugrik; nem 9, hanem 3 nagy kötelék, nem 29 ezredét, hanem 18 dandárát kell felszerelni, vezetni) (14-15. o.); a szárazföldi csapatok harctevékenysége hatékonyabb támogatása feltételeinek biztosításával a légvédelmi és repülőcsapatok esetében felderítő lokátorok és csatarepülőgépek beszerzése, a szárnyas rakéták elleni sikeres harc feltételeinek megteremtése.

Arról is tájékoztatta a Pol. Biz.-t Oláh vezérezredes, hogy a fent említett szervezeti változásokról többször tárgyaltak szovjet és EFE illetékesekkel, amik során „a kezdeti határozott elutasító álláspont után a szovjet elvtársak kifejtették, hogy a maguk részéről továbbra is a »típus-szervezeteket«, a hadosztályos felépítést tartják célszerűbbnek, javaslataikban ezt szerepeltetik az MN-re vonatkozóan is. (De... – a szerző) Véleményük az, hogy a szervezeti felépítés kérdése a magyar párt és kormány belügye.” (15-16. o.)

A fenti EFE-elvárásokkal szemben – azt mintegy „megfelelően” –, a miniszter a VII. ötéves tervben közvetlen honvédelmi kiadásokra 175 Mrd Ft-os költségvetést, ezen belül 43,6 Mrd Ft-os, 1,6 Mrd Rbl-es speciális importot, 16,2 Mrd Ft-os beruházást és békében 10 000 fős létszámfejlesztést, ez által 130 000 fős béke- és 361 ezres háborús létszámot javasolt. (18. o.)

Szórádi Zoltán vezérőrnagy, MN hadtápfőnök, miniszterhelyettes február 7-én írta alá 096/1985. számú előterjesztését¹²⁸, amit a HMT még ezen a napon 072/1. számon vett nyilvántartásba, s ennek alapján a miniszter 11-én engedélyezte, hogy a HM Katonai Tanácsa (KT) elé terjesszék. Tárnya: „Elgondolás az MN Központi Katonai Kórház rekonstrukciós fejlesztésére.” Ennek indoklásában hangsúlyozták, hogy „A 00080 HM-direktíva követelményeinek megfelelően a VI. ötéves terv időszakában az egészségügyi szolgálat tagozata kiemelten kerülnek (sic!) fejlesztésre.” (Ekkor még nem gondolták a korszerűsítés elindítóit, hogy ezzel egy közel két évtizedes vesszőfutás veszi kezdetét! – a szerző) Ez csak „ujjgyakorlat” lehetett, mert Gábor Ferenc¹²⁹ mk. ezredes, az MN beruházási és fenntartási főnökének helyettese ugyanezen a napon 069/1985 számon (HMT 072/2. 1985. 02. 08.)¹³⁰ terjesztett fel jelentést – ugyancsak a miniszter útján – a KT-hoz a kórház-rekonstrukció tárgyában. E szerint a kórház területe 58 000-ről 77 000 m²-re növekedne és 1220 ágygal rendelkezne. A becsült teljes összege 4,26 Mrd Ft az 1984. évi áron. A rekonstrukció két ütemben (1986–1992, illetve 1992–1996) épülne, amire széljegyzetként odaírta a miniszter: „Én ezt nagyon hosszú időnek tartom”. Más helyen pedig: „Elképesztően elhúzódnó lenne!” (4., illetve 6–8. o.) (Mint látható e megjegyzésekből, még Oláh vezérezredes sem bizonyult jó prófétának! – a szerző) De 2 oldallal később, már ezek a dátumok sem „álltak”, hiszen: „ÖSSZEFOGLALVA: Az MN KKK épület- és közműállapota a kórház üzemeltetését már csak szükségből biztosítja. Az épületek nagysága és zsúfoltsága nem teszi lehetővé a gyógyító munka (sic!) javítását szolgáló újabb orvosi eszközök telepítését, ezért a kórház rekonstrukciójának elfogadását javaslom 1987 évi kezdéssel és 1998 évi befejezéssel.” (10. o.) Oláh vezérezredes, bár engedélyezte az anyag KT elé kerülését, de megjegyezte: „Szerintem egy ilyen nagy vállalkozás a jelenlegi helyzet alaposabb, elemzettebb bemutatását, s a koncepció jobb, szakszerűbb megalapozását igényli. Ezért, szóban próbálja meg a két érdekelt (BFF és ESZF – Beruházási és Fenntartási Főnökség, Egészségügyi Szolgálatfőnökség – a szerző) pótolni ezt. A KT kapjon, lásson egy áttekinthető makettet az ülésen.” (1. o.)

Tóth Tibor vezérőrnagy, hadművelleti csoportfőnök február 13-án küldte meg 0092/10/1985. számon a HM Titkárságra az EFE KT 31. ülésének előkészítésére vonatkozó elgondolást, amit ott ezen a napon 0076/1. számon nyilvántartásba is vettek.¹³¹ E szerint az ülésre április 23–26-án kerül sor *Budapesten*. Az ülés idején tartják az EFE hadtudományi konferenciáját „30 év a béke és szocializmus örhélyén” témában.

128 HL KI 37/05/1. ó. e. (1985. 02. 07.)

129 Gábor Ferenc (1935–) mk. vezérőrnagy, MN építési és elhelyezési főnök.

130 HL KI 37/105/2. ó. e. (1985. 02. 07.)

131 HL KI 37/029/1. ó. e. (1985. 02. 13.)

A fentebb említett „gyógyító-megelőző” elképzelések mellett azonban a feszült nemzetközi helyzet más lépéseket is kikényszerített. Így például a honvédelmi miniszter a március 22-én kiadott 006. számú parancsában¹³² szolgálatba állította az MN Légvédelmi és Repülő Központi Harcálláspontot (Nagytarcsa). E szerint a magas műszaki színvonalú ALMAZ-2 telepítésével biztosítottá vált a hadműveleti vezetés automatizálása, a VSZ egyesített légvédelmi rendszerének automatizált vezetéséhez való kapcsolódás, a szomszédos honi légvédelmi rendszerekkel az automatizált hadműveleti együttműködés, valamint az MN légvédelmi és repülő harcászati valamint hadműveleti magasabbegységek automatizált vezetése, a csapatok harci lehetőségei eddigieknél teljesebb értékű kihasználása. Az új harcálláspont április 5-én 08.00-kor „ünnepélyes szolgálatba lépéssel kezdje meg a harci munka ellátását.” (2. o.) A még működő harcálláspont április 5-én 08.00-tól 9-én 08.00-ig csökkentett váltással legyen kész a vezetés visszavételére.

Szergej Leonyidovics Szokolov¹³³, a Szovjetunió marsallja, az új védelmi miniszter április 15-én a 0116/85/HMT/312/2/o/28/szovjet számon küldött táviratában¹³⁴ – az események ismeretében, minden bizonnyal nem nagy lelkesedéssel – arról értesítette Oláh vezérezredest, hogy „Az MSZMP Politikai Bizottságának az MN szárazföldi csapatai új szervezeti tagozódásra történő áttérésével kapcsolatos döntéséről (Tehát sikerrel járt fenti javaslatával a miniszter – a szerző) szóló tájékoztatását a Szovjetunió Honvédelmi (helyes fordításban: Védelmi – a szerző) Minisztériuma figyelmesen áttanulmányozta.” A Vezérkar képviselői készen állnak arra, hogy a magyar fél számára alkalmas időpontban az MNVK-val és az EFE Törzsével közösen tanulmányozzák azt.

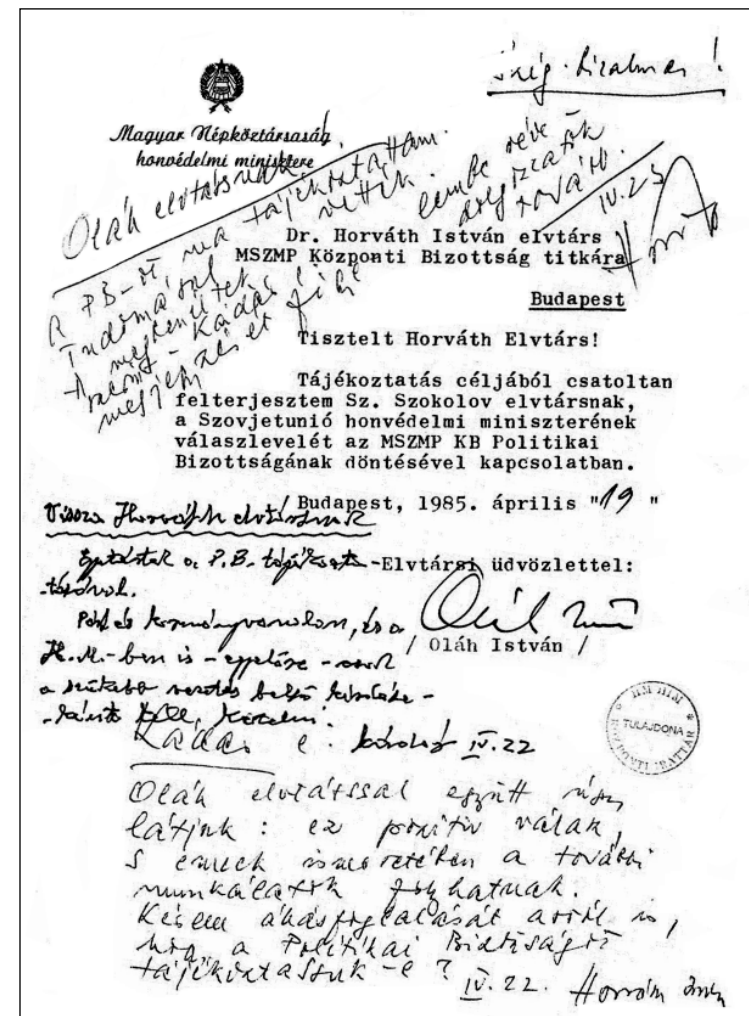
Természetesen, a miniszter átküldte e levelet dr. Horváth Istvánon, a fegyveres erőket felügyelő KB-titkáron keresztül Kádár Jánosnak. A címzett, 22-én azzal a megjegyzéssel továbbította az első titkárnak (lásd a következő oldalon!), hogy „Oláh elvtárral együtt úgy látjuk: ez pozitív válasz, s ennek ismeretében a további munkálatok folyhatnak.”¹³⁵ Kérem állásfoglalását arról is, hogy a Politikai Bizottságot tájékoztassuk-e?” (Még ők sem biztos, hogy tudhatnak róla? Ez akkor tényleg komoly ügy! – a szerző) Kádár János még e napon ráírta: „Egyetértek a P. B. tájékoztatásával. Párt és kormányvonalon, és a H. M.-ben is – egyelőre – csak a szűkebb vezetés belső használatára kell kezelni.” Így, másnap visszaküldhette a levelet a HM-be azzal a „Szigorúan bizalmas!” megjegyzéssel, miszerint: „A PB-ot tájékoztattam. Tudomásul vették. A megbeszéltek szerint – Kádár e megjegyzését figyelembe véve – dolgozatok tovább.”

132 HL KI 37/01/006. ó. e. (1985. 03. 22.)

133 Szokolov, Szergej Leonyidovics (1911–?) a Szovjetunió marsallja és Hőse. Részese a Haszan-tó környéki harcoknak (1938), majd a Nagy Honvédó Háborúnak. A Moszkvai Katonai Körzet törzsfőnöke (1960–1964), a Leningrádi Katonai Körzet parancsnokának első helyettese (1964–1965), majd parancsnoka (1965–1967). A védelmi miniszter első helyettese (1967–1984), miniszter (1984–1986). Mihail Gorbacsov 1986-ban leváltotta Mathias Rust vörös téri landolása után. A legidősebb, még élő marsall. Vojennüj... i. m. 689. o., valamint [http://en.wikipedia.org/wiki/Sergei_Sokolov_\(Marshal\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Sergei_Sokolov_(Marshal)) (A letöltés ideje: 2010. 03. 06.)

134 HL KI 37/028/1. ó. e. (1985. 04. 15.)

135 Talán nem tévedek nagyot, ha ezt egy kicsit inkább önmegnyugtatóként mondta! Bár a „varázsmondat”: „A Politikai Bizottság döntése” megtette a hatását, nem mondhattak kategorikus „Nyet!”-et, de az a tény, hogy a „Dá”-t sem üzenték meg, hanem inkább „a magyar fél számára alkalmas időpontban” ideszabadítják mind a Védelmi Minisztérium, mind az EFE szakértőit, ez inkább azt jelenti, hogy azt remélték, nyomásukra megváltoztatható még ez a szándék.

Bár, már Horváth István fenti néhány sorából is kitűnt, hogy támaszkodott a miniszter szakértelmére, Oláh vezérezredes – nagyon okosan és taktikusan – a KB fegyveres erőket felügyelő titkári posztot a közelmúltban átvett „előljárónak” a 0121/1/1985. számú levelében¹³⁶ felajánlotta, hogy „Korábbi megbeszélésünk értelmében tájékoztatást kívánok adni Részedre a Magyar Néphadsereg helyzetéről, feladatairól, s várható fejlesztéséről.” Úgy látszik, a Politikai Bizottság számára februárban készített jelentésben foglaltakat tovább kellett erősíteni, amit a Hadműveleti Csoportfőnökség április 22-i 00224/1985. számú feljegyzése¹³⁷ (HMT nyt. sz.: 00121/11/1985.) – az 1970–1985 közötti fejlesztésekről és a további feladatokról – volt hivatott elvégezni. Ebben az anyagban is – szükségszerűen – sok

136 HL KI 37/032/1. ó. e. (1985. április)

137 HL KI 37/032/11. ó. e. (1985. 04. 22.)

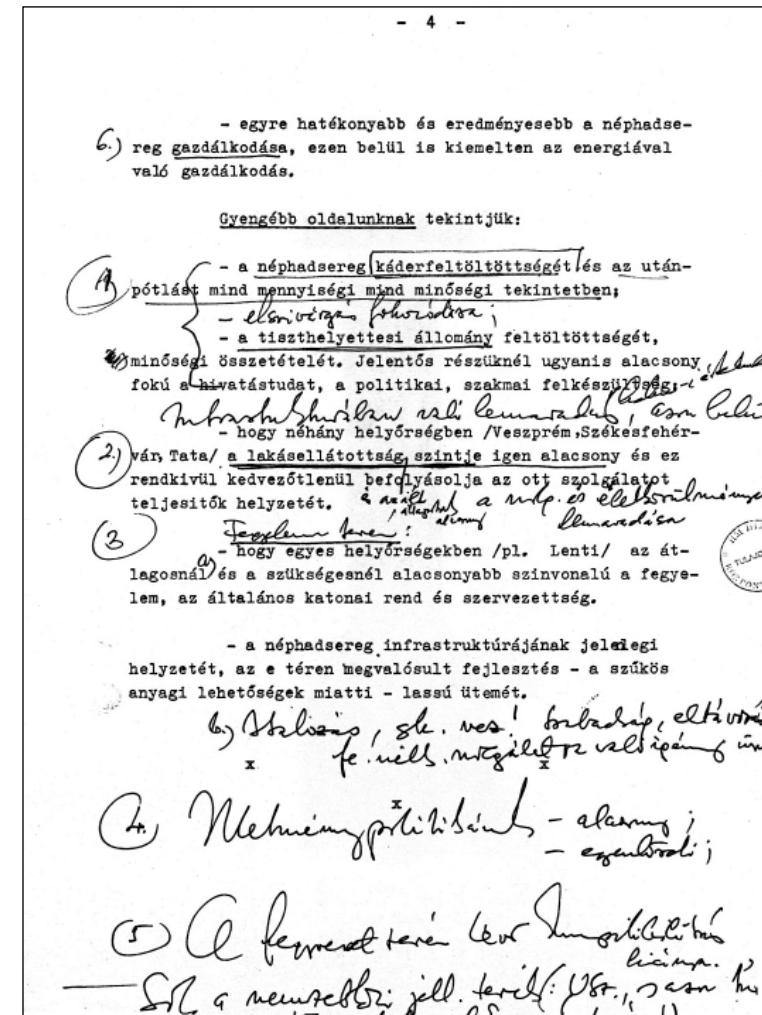
adat ismétlődik a korábbiakhoz képest, így most csak az „újszerűket” ismertetjük. Például ebben a periódusban: több mint 300 különféle lokátor került a légvédelmi csapatok állományába, aminek következtében az összefüggő rádiolokációs mező alsó határa a nyugati országhatáron 500-ról 100–200 m-re, míg a harci osztályok tűzhatásának körzetében 1000-ról 100 m-re csökkent; több mint 100 légvédelmi rakétakilövő rendszerbe állításával 14-ről 20-ra gyarapodott a harci osztályok száma; teljes mértékben lecserélődött a vadászpilóta-csapatok repülőgép-állománya; a szárazföldi csapatok ellátása új hadművelati-harcászati és harcászati rakétákkal, 6–7-szeresére növelte az atomcsapásmérő eszközök hatóerejét és kétszeresére hatótávolságát; másfélszeresére nőtt a tűzérési tűzeszközök száma (ezen belül az önjáró lövegeké 7-ről 35%-ra), a harckocsiké pedig 25%-kal (7%-uk a legkorszerűbb típus); a lövész- és felderítőcsapatok páncélozott szállító harcjárművekkel való ellátottsága 16-ról 80%-ra szokott (ezen belül a legkorszerűbb lánctalpasak aránya eléri a 20%-ot); 20%-kal nőtt a páncélelhárító képesség, mivel a rakéta-páncéltörő eszközök aránya meghaladja a 30%-ot; a 2,5-szeres harceszköz-gyarapodás (melynek 54%-a rakétaeszköz) következtében hatékonyabbá vált a csapatlégvédelem, s több ezer rádió, rádiórelé javítja a vezetés technikai feltételeit. (1-3. o.)

A személyi állományról is szól a feljegyzés: a tisztai állomány átlagilletménye az 1971. évi 4102-ről 1985-re 9450 Ft-ra (230%), a polgári állomány átlagbére pedig 2154-ről 5492 Ft-ra (255%), míg a sorállomány átlagilletménye 100-ról 230 Ft-ra emelkedett; 16 200 új lakás épült és összesen 37 000 lakásigényt elégítettek ki; 650-nel nőtt a kórházi és szanatóriumi ágyak száma. Az üdültetés keretében az 1971. évi 19 000-rel szemben 1984-ben 30 000 főt pihentettek. A sorállomány esetében folyamatosan korszerűsödnek az elhelyezési körülmények, minőségileg javult a kimenőruházat, sikerült megőrizni az élelmezési norma reálértékét. (6-7. o.)

A Hadművelési Csoportfőnökség április 22-ére készítette el 0091/4/85. számon¹³⁸ jelentését – amit a miniszter titkársága még e napon nyilvántartásba vett 00121/3/1985. számon – az MN helyzetének megítéléséről, a hadsereg erősebb és gyengébb oldalairól. E szerint „szervezetét tekintve megfelel alaprendeltetésének, a hadtudomány jelenlegi követelményeinek, lényegében azonos az EFE típusszervezeteivel, alapvetően biztosítja a korszerű technika befogadását és alkalmazását.” (1. o.) (A miniszter idézőjelbe tette a megfelel szót, a lap szélén megjegyezte: „Kimerültek a fejl. (szervezeti) extenzív értelmű tartalékai. A keretsítés túréhatáron!” – a szerző) A meglévő harci-technikai eszközök 60%-a korszerű; a harckészültség és a mozgósítási készsége megfelelő színvonalú; a felkészítés és kiképzés megfelel a követelményeknek, a 18 hónapos sorkatonai szolgálati idő bevált; a vezetés minden szinten kielégítő.

Az MN erősebb oldalaként említhető: az erkölcsi-politikai állapot szilárdsága; a harckészültség és a mozgósítás rendszere; a technikai állapota; a hatékony kiképzési rendszere; a magasabb parancsnoki beosztások vezérkari akadémiát végzettséggel való feltöltöttsége, valamint kiemelkedő energiagazdálkodása.

138 HL KI 37/032/3. 6. e. (1985. 04. 22.)

A gyengébb oldalakhoz sorolták a káderhelyzetet, néhány helyőrség rendkívül rossz lakásellátottságát, valamint az MN infrastruktúrája helyzetét, a fejlesztés lehetőségének korlátozott voltát. Azt a tényt, hogy – elődjéhez hasonlóan – nem csak „aláírt”, hanem lényegi kiegészítéseket is megfogalmazott, jól mutatja a *fenti iratlap*. Mint látható, a káderhelyzet gondjait szükségesnek tartotta kiegészíteni az „elszivárgás fokozódása”-val, továbbá az infrastrukturális, valamint szolgálati és életkörülmények terén tapasztalható lemaradásokkal. A fegyelmi helyzetnél külön kitért a szabadság, eltávozás alatti italozásra, ittas gépkocsivezetésre. Ezekon kívül a gyenge oldalhoz sorolta még *Oláh* vezérezredes az illetménypolitikát, ami alacsony színvonalú és egyenlősdi-re ösztönző; ő kompatibilitáshiányt jelez bizonyos fegyverzetek viszonylatában és sokallta a nemzetközi jellegű tevékenységet, mind a VSZ vonatkozásában, de azon túl is, főleg a katonai gazdálkodási kapcsolatok terén.

Ezt követően megfogalmazták az MN 1986–1990 közötti fejlesztésének lényegét: „a néphadsereg alapvetően minőségi, arányos fejlesztésének folytatása a jelenlegi haderőnemi felépítésben, a béke- és háborús létszám lényeges növelése nélkül; technikai ellátottságának, szervezeteinek és vezetési rendszerének további tökéletesítése; lépéstartás szövetségeseink egyeztetett, valamint a valószínű ellenség fejlesztési ütemével; a hivatásos állományról való fokozottabb gondoskodás és ezzel az utánpótlás javítása.” (6. o.) Ezen belül:

- a szárazföldi haderőnemenél a hadosztály – ezred – zászlóalj tagozódásról áttérés a hadtest – dandár – zászlóalj felépítésre; az atomcsapásmérő-képesség növelése új típusú harcászati rakéták rendszerbe állításának megkezdésével (4 készlet TOCSKA); a tábori tüzérség tűzerejének növelése újabb önjáró tarackok rendszerbe állításával (36 db GVOZGYIKA), a hazai gyártású 120 mm-es aknavető (52 db SZANYI) és lövegek (52 NONA-K) beszerzésével; a páncéltörő képesség fokozása újabb rakétapáncéltörők és páncéltörő lövegek rendszerbe állításával (21 készlet KONKURSZ és 21 klt. FAGOT, illetve 36 db 100 mm pct. lg.); a manőverező-képesség, a páncélvédettség és a tűzerő fokozása érdekében újabb harckocsik beszerzése (31 db T-72), a meglévők egy részének hazai bázison történő korszerűsítése (400 db T-55A), illetve a lánctalpas gyalogsági és felderítő harcjárművek szervezetbe állításának folytatása (158 BMP-1,-2; BRM-1K); újabb csapatlégvédelmi rakéták (24 klt. SZTRELA-10, 173 klt. IGLA) és légvédelmi gépágyú (33 ZU-23-2), s végül: a csapatok mindenoldalú biztosítása feltételeinek javítása korszerű műszaki, híradó, felderítő, vegyvédelmi, vezetéstechnikai, rádióelektronikai, javító, és hadtápeszközökkel, anyagokkal;
- a légvédelmi és repülőcsapatoknál a robotrepülőgépek elleni harcra alkalmas rakéták (1 osztály ANGARA); a rádiólokációs felderítő képesség fokozása új lokátorok (33 különféle klt.) rendszerbe állításával; a honi légvédelmi csapatok automatizált vezetése kiépítésének folytatása; a közvetlen légi támogatás feltételeinek megteremtése csatarepülőgépek (12 db SZU-25) beszerzésével; újabb harci (20 db Mi-24) és szállító (16 db Mi-17) helikopter rendszerbe állításával, valamint 1 pilótánélküli felderítő repülőkomplexum beszerzésével.

A káderhelyzettel kapcsolatban csak jelezték, hogy külön adnak részletes tájékoztatást. Nos, ezt az 5 oldalas anyagot a miniszter titkárságán szintén április 22-én vették nyilvántartásba 0121/4/1985. számon.¹³⁹ Ennek bevezetőjében őszintén elismerik, hogy bár az 1982. évi politikai bizottsági határozat alapján végzik munkájukat, az elmúlt években 1000-rel több tisztet és 700-zal több tiszthelyettest vettek állományba, a káderutánpótlási és -felkészítési célkitűzések nem teljesültek. Ami a pillanatnyi helyzetet illeti, a hivatásos állomány megfelel a fokozódó követelményeknek. A tisztek 81%-a párttag, 83%-a felsőfokú végzettségű, 41%-a rendelkezik akadémiai vagy egyetemi diplomával és átlagéletkora 39,1 év. A tiszthelyettesek 34%-a párttag; 74%-a végzett tiszthelyettesi iskolát vagy tett szakvizs-

gát; 70%-a 8 általánosnál magasabb iskolai végzettségű, s az átlagéletkora 33,4 év. A polgári alkalmazotti állomány stabil, a rendszeresített beosztások feltöltöttsége 90%, a kinevezetti státusok aránya 69%.

A káderhelyzettel kapcsolatos legfőbb gondként jelölték meg azt a tényt, hogy a hivatásos állomány utánpótlása mind mennyiségében, mind minőségében elmarad a szükségletektől. Ennek következtében a tiszti beosztások aktuális 85%-os, illetve a tiszthelyettesek 81%-os feltöltöttségi mutatója tovább romolhat. A szakaszparancsnoki hiány helyenként eléri a 40%-ot. A katonai pálya alacsony presztízse következtében a beiskolázásnál szűk a válogatási lehetőség, s a pályára irányító, illetve az állománymegtartási tevékenység sem elég intenzív.

Mindezek ismeretében a katonai vezetés világosan látta, hogy a káderutánpótlás, a megtartás és a nevelés a hadseregfejlesztés kulcskérdése. Ezért közelebbi feladat a pályára irányítás új rendszerének kialakítása; a káderutánpótlás és -megtartás belső tartalékainak aktivizálása; az állomány- és rendfokozati arányok, az előléptetési elvek módosítása; a felsőfokú végzettségű tartalékos parancsnoki hallgatók és kiváló tisztesek parancsnoki beosztásban foglalkoztatása, valamint az arra alkalmas ht. tisztek felső korhatáron túli visszatartásának nagyobb létszámban történő megvalósítása. Hosszabb távon: a középiskolai honvéd kollégiumok számának növelésével elérni, hogy az évtized végére ezekből kerüljön ki a katonai főiskolai hallgatók 75–80%-a; a főiskolák kibocsátóképességének növelésével elérni, hogy a '90-es években 800–900 tisztet avathassanak; a tiszthelyettesképzés korszerűsítésével elérni, hogy egyben középiskolai érettségít is adjon; az illetmény- és lakáspolitikát hatékonyabbá tételével; a hivatásos állomány leterheltségének csökkentése; rugalmasabb rendfokozati arányok kialakítása. (A Pol. Biz. 1970. augusztus 1-jei határozata alapján a tábornoki helyek 40–45, az ezredesiek 50–60%-át tölthetik be tábornokok, illetve ezredesek. A technikai fejlesztés következtében megnőtt felelősség arányában ezeket az értékeket 55–60, illetve 80–85%-ra kellene emelni.) A nyugállományú tábornokok és tisztek tapasztalatait fokozottabban kellene hasznosítani a hadsereg érdekében.

Már 1985 tavaszán komolyan foglalkoztak a HM VII. ötéves tervének (1986–1990) megtervezésével. *Dr. Bencsik István*¹⁴⁰ mk. vezérőrnagy május 6-án, 0078/5/1985. számon¹⁴¹ terjesztett fel a miniszterhez ezzel kapcsolatos „tárgyalási anyagot”, amit a titkársága 1985. július 8-án vett nyilvántartásba 00167/3., illetve 1986. február 13-án 00121/14/1985. számon. *Oláh* vezérezredes 1985. május 9-i széljegyzete szerint: „Igen – a tárgyaláshoz így, ahogy ezen felhasználható!” (1. o.)

Ebben kihangsúlyozták, hogy a korábbi tárgyalásokon a párt- és állami vezetés, valamint az Országos Tervhivatal (OT) is egyetértett a 175 Mrd Ft-os kerettel, ami kompromisszumnak tekinthető, mivel így még teljesíthetőek a feladatok és kötelezettségek. Most viszont az OT csak 160,5 Mrd-ot tart biztosíthatónak. Ennek következtében – a már egyeztetett – beszerzésekből kiesne az 52 db csata-, illet-

¹⁴⁰ *Dr. Bencsik István* (1930–) mk. altábornagy, anyagtervezési és közgazdasági csoportfőnök, vezérkari főnök helyettes, Stromfeld Aurél-, valamint Fáy András-díjas, a hadtudományok kandidátusa.

¹⁴¹ HL KI 37/032/14. ó. e. (1985. 05. 06.)

ve gyakorló repülőgép és szállító helikopter; 29 db egységszintű csapatlégvédelmi rakéta harcjármű; a 285 db-ból mintegy 160 db önjáró, illetve vontatható tüzérségi löveg és automata aknavető; 150 000-ból 50 000 db 5.45 mm géppisztoly; a 270-ból több, mint 130 db szállító és fegyvernemi páncélozott jármű; a 14 460 db-ból közel 4150 különféle gépkocsi, híradó és hadtápeszköz; a 400 db harckocsi modernizálásából 100 teljesen elmaradna, s további 100 csökkentett mértékben valósulna meg. Ez a technikai eszközök beszerzésének 20%-os csökkentését jelentené. Ez a speciális import terén 5,9, míg a hazai beszerzésben 6,7, összesen 12,6 Mrd Ft-os megtakarítást eredményezne. (2. o., valamint 2. sz. melléklet 4. o.) A csökkentés nemzetközi és honvédelmi kihatásait oldalakon keresztül sorolták az anyag szerkesztői – amiket helyszűke miatt nem közölhetünk –, de biztos sok eleme világos az olvasó előtt is!

Az egyre feszítőbb létszámproblémák arra kényszerítették a HM-vezetést, hogy a KT áttekintse a katonai pályára irányítás rendszerét és továbbfejlesztésének lehetőségeit, valamint a pályakezdő hivatásos állomány beilleszkedésének, illetve pályán tartásának feladatait. Ennek előkészítéseként Rácz Sándor altábornagy személyügyi főcsoportfőnök, miniszterhelyettes május 23-án 0173/1–1985. számon¹⁴² (HMT 0134/9. 1985. 05. 27.) egy 13 oldalas előterjesztéssel élt a Katonai Tanács felé a fenti témában. A bevezetőben hivatkozott a Pol. Biz. 1982. június 2-i határozatára és az ennek végrehajtását szolgáló HM-feladattervre, valamint az MSZMP Néphadseregi PB vonatkozó határozatára, amelyek alapján elkészítették ezt az anyagot.

Ezt követően rámutatott arra, hogy a pályára irányítást szabályozó 43/1975. HM-utasítás bár intézményesebbé tette ezt a tevékenységet, ami a parancsnoki beszámoltatás részévé is vált, mégis kevés sikerrel járt. A jelentkezők létszáma elmaradt az igényektől, így a beiskolázási létszámokat az elmúlt 8–10 évben a katonai főiskolák esetében csak 90–95, míg a tiszthelyettesképzés területén 80–85%-ban sikerült teljesíteni. Ezen túl, például a főiskolákra felvettek 15–20%-a már a bevonulás előtt visszalép, illetve a kiképzés során további 25–30%-uk morzsolódik le. A tiszthelyettesképzésben még rosszabbak a mutatók. (2. o.)

Ezért a meglévő és a következőkben „belépő” középiskolai honvéd kollégiumokra (Eger, Nyíregyháza, Tata, Győr, Balassagyarmat, Szeged, illetve Zalaegerszeg – 1985/86, Pécs – 1986/87, Székesfehérvár és Szentendre 1987/88, Szolnok és Békéscsaba 1988/89), valamint a középiskolai képzést is nyújtó tiszthelyettesiskolákra (Szabadszállás, Budapest, Tápiószecső, illetve Szolnok – 1985/86, Debrecen és Orosháza 1987/88, továbbá Vác – 1988/89) hárul az a feladat, hogy a 90-es évek elejétől ezek az intézmények adják a főiskolai hallgatók 75, továbbá a tiszthelyettes utánpótlás 50%-át. (4. o. és 1. sz. melléklet)

Emellett fokozni kell a seregtest- és magasabbegység-parancsnokságok, a katonai tanintézetek és kollégiumok, a Magyar Honvédelmi Szövetség (MHSZ) és a PV szerveinek közvetlen felelősségét; a pályára irányító tevékenység szakszerűségét; a csapatok által végzett honvédelmi nevelőmunka hatékonyságát; a katonai pályára vonzását.

A már többször jelzett anyagi gondok ellenére sem hanyagolták el a csapatok gyakoroltatását. Így, a 0099/142/Gyak. számú (HMT 00134/10.– 1985. 05. 29.) jelentés¹⁴³ szerint az EFE rendezvénytervének megfelelően, a június 28 – július 5. közötti napokban „DUNA–85” fedőnévvel magyar, szovjet és csehszlovák törzsek, illetve csapatok bevonásával (23 467 fő, 314 harckocsi, 519 páncélozott harcjármű, 55 páncéltörő eszköz, 197 repülőgép és helikopter, 4538 gépjármű) gyakorolják a betört ellenség visszaverését, a támadásba való átmenetet és a támadás kifejlesztését atomfegyverek alkalmazásával dr. Mórocz Lajos altábornagy, HM-államtitkár parancsnokságával.

A személyi állományról történő gondoskodás újabb vívmányaként június 1-jétől a 23/1985. számú miniszteri utasításban¹⁴⁴ lehetőséget teremtettek arra, hogy a szolgálattal együtt járó fokozott fizikai és szellemi megterhelés ellensúlyozására 2–4 napos pihenésen vegyenek részt az erre rászorulóknak.

Bíró József¹⁴⁵ ezredes, a HM Titkárság vezetője május 31-én írta alá az EFE KT tagjainak a KB székházban 21-én tett látogatásáról szóló 0149/1985. számú (076/35. nyt. szám – 1985. 06. 26.) feljegyzését.¹⁴⁶ Ennek lényege az, hogy az EFE Katonai Tanácsa május 20–23-a között Budapesten tartotta 31. ülését. Nos, – minden bizonnyal a korábban említett költségvetés-csökkentés ismeretében – a KT tagjait fogadó Németh Károly főtitkárhelyettes és Lázár György, a Minisztertanács elnöke előtt – bár az általánosság sztanioljába csomagolva kemény szavait – Kulikov marsall kifejtette, hogy „néhány tagállam hadserege nem teljesíti a protokollban vállalt kötelezettségeit. Nem teljes értékűen realizálódnak az EFE Parancsnokságának elgondolásai... a Katonai Tanács nagy figyelmet fordított a létszámviszonyokra... a tagállamok hadseregeinél kedvezőtlen tendencia figyelhető meg e téren, ami negatívan befolyásolhatja az EFE hadrafoghatóságát. Utalt a létszámviszonyokat illetően a Szovjet Hadsereg e vonatkozású tapasztalataira. (A törzsek és csapatok békében optimálisan fel vannak töltve.)” (3-4. o.) Németh Károly ügyesen, szintén általánosságban szólva „Figyelemre méltónak és igen komoly kérdésnek tartotta azokat a kritikai észrevételeket, amelyek a haditechnikai eszközök késői szállítását, a kooperáció hiányát, az átfegyverzés lassúbb ütemét, a létszámkérdéseket érintették. Egyetértett, hogy ezekkel a területekkel komolyan kell foglalkozni, s nem megengedhető, hogy a NATO katonai téren fölényre tegyen szert.” S csak ezután evezett – mintegy kivonva Magyarországot a fentiek alól – saját vizekre, miszerint „pártunk és kormányunk nagy felelősséggel foglalkozik a védelem kérdésével.” (6. o.)

A 122. lábjegyzet sokoldalú indoklását 3 oldalba sűrítve, Oláh vezérezredes június 28-án 00164/1985. számon (HMT – 00164/2. nyt. sz. – 1985. 07. 04.) küldött jelentést¹⁴⁷ dr. Horváth Istvánnak és Czinege Lajosnak a nagysebességű repülőgép-vezetők hazai főiskolai képzése feltételeiről, kérve ehhez támogatásukat.

143 HL KI 37/05/22. ó. e. (1985. 05. 28.)

144 HL KI 37/02/23. ó. e. (1985. 05. 30.)

145 Bíró József (1939–) vezérőrnagy, a ZMKA tanára, a vezérkari főnök I. helyettese.

146 HL KI 37/029/2. ó. e. (1985. 05. 31.)

147 HL KI 37/04/25. ó. e. (1985. 06. 28.)

Oláh István vezérezredes, honvédelmi miniszter és Viktor Kulikov, a Szovjetunió marsallja, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka koszorúzás után a Gellért-hegyi felszabadulási emlékműnél. 1985. május 20-23.

Láng István, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) főtitkára a július 4-én kelt 15 236/lg.Jog.F./1985. számú levelében (HMT-164. nyt. sz.–1985. 07. 18.)¹⁴⁸ arról értesítette a minisztert, hogy a Minisztertanács a 3177/1985. számú határozatával módosította az Úrkutatói Bizottság megszüntetéséről és az Interkozmosz Tanács létrehozásáról szóló 3464/1978. számú határozatát. Ezért kérte a tárcaképviselő újbóli kijelölését. Ennek alapján Reményi Gyula¹⁴⁹ vezérőrnagy, a vezérkari főnök első helyettese – Láng István előzetes egyetértését megszerezve – azzal a javaslattal élt, hogy továbbra is a VKF I. helyettese képviselje a tárcát, továbbá – mint

148 HL KI 37/04/45. ó. e. (1985. 07. 04.)

149 Reményi Gyula (1921–1998) altábornagy, a vezérkari főnök első helyettese, a ZMNE „Pro Militum Artibus” posztumusz kitüntetője.

eddig is – vegyen részt benne a két kiképzett úrhajós, valamint dr. Szabó József vezérőrnagy MN-repülőfőnök. Ennek megfelelően dr. Mórocz Lajos altábornagy, államtitkár az MTA főtitkárához július 18-án elküldött 164/2/1985. számú levelében¹⁵⁰ megerősítette a 4 fő korábbi delegálását.

A Magyarországon ideiglenesen állomásozó szovjet Déli Hadseregcsoporthal bekövetkező parancsnokváltás az MN vonatkozásában is „esemény”-nek számított. Így, Reményi altábornagy július 25-én a HM Titkárságán augusztus 7-én T-182/1. számon nyilvántartásba vett feljegyzésben jelentette a HM-államtitkárnak, hogy Kocsetov vezérezredes a közeljövőben Demidov altábornagy, a DHSCS PK első helyettese követi a parancsnoki poszton, ezért a váltással összefüggő magyar feladatokkal kapcsolatban dönteni kell.¹⁵¹ Ebből kiderül, hogy a „Vörös Zászló érdemrend”-del fogják kitüntetni és a Központi Bizottság részéről Németh Károly fogadja. A szűkebb Katonai Tanácstól Gödöllőn, uzsonna keretében, míg az MN vezetőinek szélesebb körétől a ZMKA július 31-i kibocsátó ünnepségén, egy pohárköszöntő keretében búcsúzna el. A miniszter – Czinege Lajos, dr. Horváth István és Varga Péter társaságában – a Margit-szigeti Vendégházban ad búcsúvacsorát, illetve köszönti az új parancsnokot. Oláh vezérezredes Kossuth-karddal ajándékozza meg. Ezt a „forgatókönyvet” a miniszter 30-án elfogadta.

A VSZ Katonai Tanácsának ülése Budapesten. 1985. május 20-23. Viktor Kulikov, az EFE főparancsnoka megköszöni Csémi Károly nyugállományú vezérezredes több évtizedes munkáját.

150 HL KI 37/04/46. ó. e. (1985. 07. 18.)

151 HL KI 37/04/32. ó. e. (1985. 07. 25.)

Dr. Nyitrai Lajos vezérőrnagy, MN pénzügyi szolgálatfőnök augusztus 17-én 00192/3/1985. számon (HMT: 00193/1. nytsz. 1985. 08. 30.)¹⁵² javaslatot terjesztett fel a miniszterhez a ht. állomány illetménye terén megvalósítandó célkitűzésekre, valamint az új tiszti, tiszthelyettesi illetményrendszerre. A helyzetértékelés szerint a hadosztály- és ennél magasabb parancsnokok illetménye jelentősen elmarad a vállalatvezetők keresetétől; az alacsonyabb beosztásoké kisebb mértékű a civilekénél, de nem mutatható ki ez utóbbiak – nem lényegtelen – különjövédelme, illetve gond az áthelyezett tisztek feleségeinek ismételt elhelyezkedési gondjaiból adódó keresetkiesés. Sok más (például a nyugdíj mértékének, az utazási kedvezmények stb. csökkentése) mellett a fenti illetményviszonyoknak is nagy szerepük van az utánpótlási gondok állandósulásában: augusztus 1-jén 4000 tiszti, tiszthelyettesi és polgári alkalmazotti beosztás feltöltetlen. Érdekes módon úgy ítélték meg, hogy „az életkori viszonyok is lehetnének kedvezőbbek.” (3. o.) (lásd a *túlsó oldali táblázatot!*)

Ami az 1971-ben bevezetett illetményrendszert illeti, alapvetően teljesítette feladatát, „Nyilvánvalóvá váltak azonban a rendszer hibái is, amelyek főleg a végzett munka és a felelősség szerinti differenciálódás elégtelenségében és a pótlékrendszeren belül keletkezett feszültségekben mutatkoznak.” (4. o.) (Az aláhúzás a minisztertől – a szerző) Mindezek alapján – egyebek mellett – jelentősen kell emelni (tekintélye megőrzése érdekében) a rendfokozati illetményeket; rugalmasabbá teendő a beosztási illetményrendszer; célszerű új pótlékrendszert kialakítani; a VII. ötéves tervidőszakban átlagosan 57%-os illetménynövekedést kell elérni; különleges kategóriaként kezelendők az orvosok: dandár-ezrednél parancsnokhelyettesi, hadsereg-hadtestnél pedig fegyvernemi főnöki szintre emeléssel. Ami az alapvető parancsnoki illetményeket illeti: HDS PK – 25 000; hdt. pk. – 20 000; dd. pk. – 15 000; zpk. – 12 000; szd. pk. – 9–10 000, míg a szpk. – 8000 Ft. (7. o.)

Az új illetményrendszerrel kapcsolatos célkitűzések érdekében szükséges – a költségvetési szervek részére biztosított mértéken felül – évenkénti 2–2%-os, illetve 1987-ben a +15%-os illetményfejlesztés, ami a VII. ötéves tervidőszak egészében 4,5 Mrd Ft-ot igényel, s amit a haditechnikai eszközbeszerzés csökkentésével szándékoznak biztosítani. Ami az új rendszer bevezetését illeti: első lépésként, 1986-ban átlag 440 Ft-tal emelik a rendfokozati illetményeket, majd teljes körűen – a nagyobb összegű külön illetményfejlesztéssel egyidejűleg – 1987-ben vezetik be.

Mint korábban bemutattuk (lásd a 127. számú jegyzetet!), a Politikai Bizottság 1985. február 26-án megtárgyalta és elfogadta az MN 1985-re kialakult helyzetéről, valamint a további, hosszú távú fejlesztési elgondolásáról szóló jelentést. Nos, ennek alapján a Hadművelési Csoportfőnökség 000367/24/1985. számon egy 24 oldalas és 8 mellékletből álló konkrét javaslatot készítet a Pol. Biz. számára, amit a HM Titkársága szeptember 10-én 000193. számon vett nyilvántartásba¹⁵³, s ugyanezen a napon engedélyezte a miniszter ennek a KT elé terjesztését.

152 HL KI 37/031/1. 6. e. (1985. 08. 17.)

153 HL KI 37/031/5. 6. e. (1985. 09. 10.)

2.számú melléklet a 00192/3/1985. MN PÜSZF számhoz

HONVÉDELMI MINISZTERIUM Szigorúan titkos 1.számú példány
MN PÉNZÜGYI SZOLGÁLATFŐNÖKSÉG

Kimutatás
a hivatásos állomány életkori megoszlásáról
/1985. augusztus 1-i helyzet/

Életkor-csoportok	Tiszt		Tiszthelyettes	
	fő	%	fő	%
25 éves és fiatalabb	693	4,6	2345	20,2
26–30 éves	2491	16,3	2382	20,5
31–35 éves	2762	18,1	2239	19,3
36–40 éves	2433	15,9	1555	13,4
41–45 éves	2324	15,2	1142	9,8
46–50 éves	1334	8,7	1094	9,4
51–55 éves	2365	15,5	765	6,6
56 éves és idősebb	872	5,7	92	0,8
Összesen:	15274	100,0	11614	100,0

Budapest, 1985. augusztus 17-én.

/ Dr. Nyitrai Lajos vezérőrnagy /
főnök

Készült: 1 példányban
Sokszorosítva: 4 példányban
Egy példány: 1 lap
Itsz.: 2603
Snsz.: 922/511
Kapja: Irattár

Tekintettel arra, hogy a 127. sz. lábjegyzetben részletesen bemutattuk a februári előterjesztést, annak mostani „kibontásakor” – az ismétlések elkerülése végett – csak a „lényegét” tartalmazó „Határozati javaslat”-ból emeljük ki azt a részt, miszerint a Pol. Biz. elfogadja az MN 1981–1985 közötti fejlesztéséről szóló jelentést, valamint az 1986–1990 közötti fejlesztésre vonatkozó javaslatokat; megállapítja, hogy a VI. ötéves tervidőszakban a párthatározatok és állami döntések szellemében fejlődött, illetve a fejlesztési célok megfelelnek hazánk érdekeinek és a szövetségi kötelezettségeknek; támogatja, hogy az MN fejlesztésére 1986 és 1990 között 168 Mrd Ft-ot irányozzanak elő, ezen belül költségvetésre 108,4, speciális importra 43,6 Mrd Ft-ot (1,6 Mrd Rbl), építés-beruházásra 16 Mrd Ft-ot; a tervidőszak alatt biztosítsanak 9500 lakást; egyetért azzal, hogy a békelétszám 6000 fővel növekedjék, s a hadilétszám elérje a 367 000 főt, illetve, hogy a szárazföldi csapatok 1987 végéig áttérjenek az új szervezeti rendre, amiről a honvédelmi miniszternek 1988-ban jelentést kell tennie a Pol. Biz-nak; támogatja az

átszervezéssel egy időben végrehajtott egyszeri jelentősebb illetmény-, valamint béremelést, továbbá azt, hogy a sor- és hallgatói állomány alapilletménye 1986-tól mintegy 100%-kal emelkedjen.

A személyi állomány helyzetének javítása szempontjából hasonlóan fontos okmány volt a *dr. Mórocz Lajos* altábornagy, HM-államtitkár által 1985 szeptemberében 00195/2/1985. számon kiadott, „A Magyar Néphadsereg szociálpolitikai koncepciója a VII. ötéves terv időszakában” című anyag.¹⁵⁴ E szerint „A szociálpolitika célja a Néphadseregben: a személyi, elsősorban a hivatásos állomány élet-színvonalának, munka- és életkörülményeinek javítása, amit az illetmények lehetőség szerinti emelésével, reálértékének megtartásával, a szolgálati megterhelések figyelembevételével történő pótlékok differenciált bevezetésével, más szociális kedvezményekkel az ellátást, a szolgálati és életkörülményeket javító rendszabályok, szolgáltatások bővítésével, intézményesítésével old meg.” (1. o.)

Ennek megfelelően a szociálpolitika VII. ötéves tervidőszaki fő feladataiként határozták meg – egyebek mellett – a következőket:

- a hivatásos állomány vonatkozásában – az új illetményrendszer bevezetése, melyen belül évi 5+2%-os bérfelzárkózás; az új szervezési struktúrára való áttéréskor egyszeri 155%-os illetményemelés; a 24 órás szolgálat ellátásával és a családtól való szolgálati távolléttel kapcsolatos pótlékok bevezetése; az áthelyezéssel kapcsolatban a házastársnál fellépő keresetcsökkenés átmeneti ellentételezése; a lakásellátottság 91–92%-ra emelése, az új lakásoknál 60 négyzetméternél nem kisebb alapterület; csapatszintű szervezeteknél ingyenes ebéd biztosítása; a 3 vagy több gyermekes családok jutányos üdültetése;
- tisztii főiskolai, tiszthelyettesi hallgatóknál – az alapilletmény, valamint a tanulmányi, illetve alparancsnoki pótlék emelése; a főiskola III. tanévet befejezettek zászlósi rendfokozatba történő előléptetése és ht. állományba vétele;
- a sorállomány esetében – az illetményemelés; a leszerelési segély 1500 Ft-os megemelése; a laktanyai elhelyezés és a ruházati helyzet javítása;
- a polgári alkalmazottaknál – bérfelzárkózás;
- a nyugállományú ht. katonák vonatkozásában – a szolgálat érdekében történő visszatartás anyagi–erkölcsi elismerésének kimunkálása (előresorolás, előléptetés stb.); az alacsony nyugdíjjal rendelkezők és a rászorulóknak segélyezése; az egészségügyi ellátás javítása, az egyedülállókról való fokozott gondoskodás, a *verőcsemarosi* MN Betegotthon tevékenységének beindítása; a nem főszezoni üdültetés bővítése.

Végezetül javaslat fogalmazódott meg az MN Szociálpolitikai Bizottságának célszerű összetételére, melynek elnöke a HM-államtitkár, titkára a VKF anyagtervezési és közigazgatási helyettese, tagjai pedig a fontosabb főnökségek főnökei vagy helyettesei.

A HM Pályára Irányítási Főosztálya novemberben egy 11 oldalas jelentést készített a katonai pályára irányítás helyzetéről és újszerű feladatairól 0841/1985.

154 HL KI 37/031/7. ó. e. (1985. szeptember)

számon¹⁵⁵ a KT számára, amit a HMT november 28-án 0248/2. számon vett nyilvántartásba, s előterjesztését még ezen a napon engedélyezte *Oláh* vezérezredes. Ennek bevezetőjében kiemelték, hogy a 70-es évek elejétől egyre nehezebb a ht. állomány utánpótlása, mind jobban csökken a jelentkezők száma, aminek következtében évről évre kevesebben kezdik meg szolgálatukat, mint amennyi betöltetlen beosztás van. Ezt érzékelvén, e problémakörrel az elmúlt évtizedben három ízben foglalkozott a Pol. Biz., illetve a Titkárság. Ennek során „határozatukban megjelölték a területi párt-, állami és tömegszervezetek pályáirányítással (*sic!*) kapcsolatos feladatait, aláhúzták e tevékenység végzésének társadalmi jelentőségét.” (1. o.) Ennek alapján a honvédelmi miniszter is szabályozta az együttműködés célját és módszereit, a toborzómunka fő irányait, az iskolák patronálásával kapcsolatos feladatokat. A pályára irányító munka szervezésével a hadkiegészítési parancsnokságokat bízta meg. A stabil utánpótlási lehetőségeket 7 katonai kollégium létesítésével igyekeznek biztosítani.

A fenti erőfeszítések következtében évente átlag 1700 középiskolás, 1400 szakmunkástanuló és 1300 általános iskolás fiatal jelentkezik egyetemi, katonai tanintézeti, illetve kollégiumi képzésre. Azonban ez a stagnáló érték elmarad a folyamatosan növekvő igényektől, így sérül a minőségi követelmény elve. (*lásd a következő oldali ábrát!*) Bevált viszont a honvédkollégiumi rendszer, ugyanakkor számuk gyarapításánál is számolni kell a létszámbiztosítás nehézségeivel. Egyedül a tiszthelyettesképző szakközépiskolák váltak annyira népszerűekké, hogy ezek esetében többszörös a túljelentkezés.

Mindezek következtében nélkülözhetetlen a megyei pártbizottságokkal, a KISZ KB-val, a Művelődési Minisztériummal, a pedagógusokkal, a bázisiskolák hálózattal való kapcsolat hatékonyabbá tétele; felül kell vizsgálni a katonai főiskolák felvételi rendjét, közvetlenül legyenek felelősek a felvételi eljárás lebonyolításáért; eredményesebbé teendő a katonafiatalk, illetve a tartalékos tisztek és tiszthelyettesek körében végzendő pályára irányító tevékenység; javítani kell a megyei hadkiegészítési parancsnokságokon e munka hatékonyságát biztosító személyi feltételeken; aktívabban végezze ez irányú feladatát a Magyar Honvédelmi Szövetség (MHSZ), s végül: módosítani kell az 1975-ben kiadott, pályára irányítással kapcsolatos miniszteri utasítást.

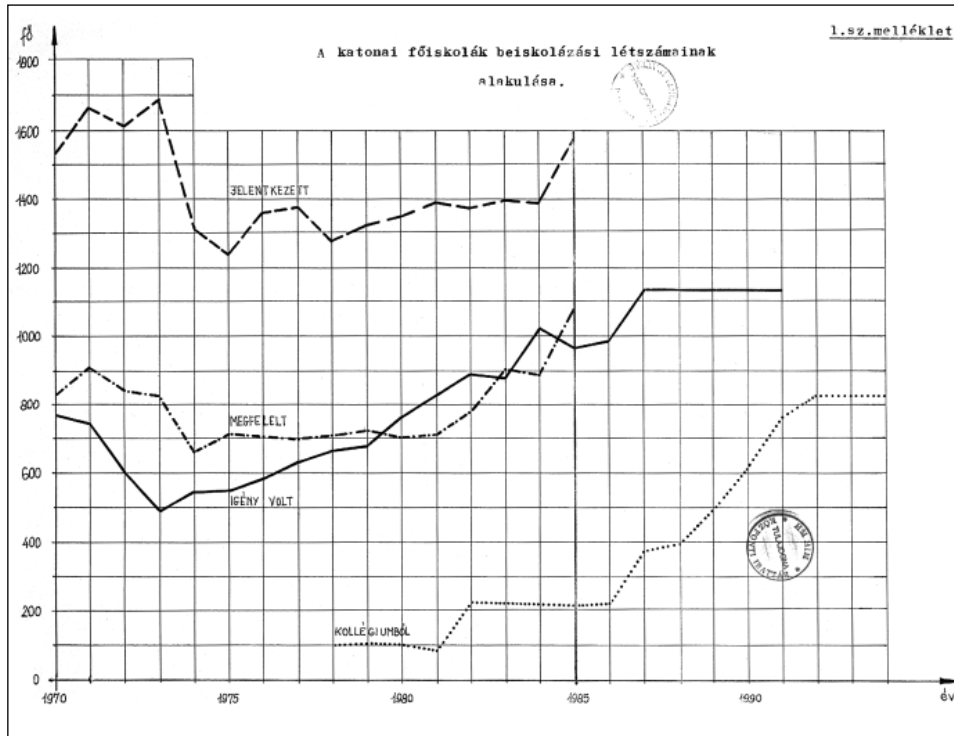
Ehhez a napirendhez szorosan kapcsolódott *Nárai István*¹⁵⁶ altábornagy kiképzési főfelügyelő 01552/1985. számú (HMT nyt. sz.: 0248/1/1985. 11. 28.) előterjesztése a katonai főiskolai hallgatók nagyarányú lemorzsolódása csökkentésére, valamint a csapatok tiszt-alparancsnoki hiányainak gyorsított ütemű pótlására tárgykörben.¹⁵⁷ Már a bevezető is „lelombozó”: az elmúlt 5 évben 2100 tisztet avattak a 3200 fős beiskolázási létszámból, ami 35%-os lemorzsolódást mutat a tervezett 20%-kal szemben, aminek következtében 500 fővel kevesebben kerültek a rendszerbe. Ennek ellensúlyozására megkezdődött a beiskolázási létszám jelen-

155 HL KI 37/05/37. ó. e. (1985. 11. 27.)

156 *Nárai István* (1929–2001) altábornagy, kiképzési főfelügyelő, miniszterhelyettes. A ZMNE „Pro Militum Artibus” posztumusz kitüntetésje.

157 HL KI 37/05/36. ó. e. (1985. 11. 27.)

tős emelése: a 70-es évek 550, az 1985-ös évi 850 fő/évvel szemben perspektivikusan 1000 főre, aminek következtében a fent jelzett 2100 fővel szemben a '90-es évek elejétől a főiskolák kibocsátási képessége elérheti a 800 fő/éves értéket, azaz az új tervidőszakban a 4000 új tiszttel lehet számolni. (1. o.)

A katonai főiskolák beiskolázási létszámainak alakulása

A nagyfokú lemorzsolódás okait a következőkben vélték felfedezni: a folyamatosan emelt beiskolázási létszámkeret minőségi engedményekre kényszeríti a felvételi bizottságokat; a pályán tartó tevékenység alacsony foka; a 4 éves képzés ideje alatt lényeges változás következhet be a hallgató családi viszonyaiban (míg 1984-ben 13, addig 1985-ben már 57 fő kérte a sikeres államvizsga után a tartalékállományba helyezését).

A csak a kedvezőbb továbbtanulás és a polgári felsőfokú képesítés megszerzésének szándékával felvételizők elrettentésére javasolják a visszatérítendő kiképzési költség (33 600 Ft/4 év) felemelését 72 000 Ft-ra; a zászlóssá kinevezett IV. éves hallgatókat a ht. állományba vételkor arra kötelezni, hogy legalább annyi időt szolgáljanak, amennyit a kiképzésükre fordítottak. Sőt, még egy olyan – szerintem kivihetetlen – ötlet is felmerült, hogy a HM – MM együttes utasítást oly képpen kell módosítani, miszerint a második (civil) képesítést is igazoló oklevelet csak az a végzett hallgató kaphassa meg, akit ht. tisztként felavatnak, vagy önhibáján kívül kényszerül leszerelni.

Ami a tiszt-alegységparancsnoki hiányok csökkentését segítő átmeneti megoldásokat, lehetőségeket illeti: mivel a 80-as évek végéig minden bizonnyal tovább romlik a helyzet, lépni kell! Például: parancsnoki szakos, III. évfolyamot befejezett, önként vállaló hallgatók kinevezése alhadnaggyá és szakasparancsnokká (az érintett 200 főből 60–70-et feltételeztek); 3–5 hónapos fegyvernemi tisztképző (alhadnagyi) tanfolyam szervezése (Rémálom! Visszazuhanás a '40–50-es évek fordulójához! – a szerző); kétéves szakasparancsnok-képző (alhadnagyi) iskola indítása; a 18 hónapos tartalékos tiszti képzésben részesülő, polgári felsőfokú tanintézetben végzetek megnyerése. (Eme ötletek irrealitását jelzi, hogy ismereteim szerint talán csak az utóbbi valósult meg minimális mértékben – a szerző.)

A Katonai Tanács (KT) év végi hajrában lehetett, mert december 2-án Horváth István¹⁵⁸ vezérőrnagy terjesztett elő jelentést 684/1985. számon (HMT nyt. sz.: T-248/8/1985. 12. 03.) az MN története kutatásának helyzetéről és további feladatairól.¹⁵⁹ E tevékenység elindítását a Pol. Biz. 1981. április 28-i határozata inspirálta, amely feladatul szabta a felszabadulás utáni magyar történelem szélesebb körű és mélyebb megismerését, valamint a tapasztalatok közkinccsá tételét. Ennek alapján a HM Tudományos Kollégiuma (TK) az 1982. szeptember 7-i ülésén megvitatta „A Magyar Néphadsereg története” komplex feldolgozási programját és jóváhagyásra javasolta a miniszternek, aki a november 22-én kiadott 90/1982. (HK 36.) számú parancsában rögzítette a kutatás céljait, feladatait, tematikáit, 8 főirányát és felelőseit.

Ennek megfelelően 1983 és 1986 között forrásfeltárás folyik, illetve megkezdődik a résztanulmányok publikálása, majd az 1986–1990. években – a Politikai Főcsoportfőnökség irányításával – elkészítik a tudományos eredmények közreadását szolgáló műveket. Mivel ilyen volumenű munkához nem rendelkeztek kellő számú tudományos felkészültségű kutatóval (mintegy 500 fő vesz benne részt), a TK 1983-ban közreadta az „Írányelvek”-et és „Módszertani útmutató”-t e témakörben.

Ami a jövőt illeti: a Politikai Főcsoportfőnökség 1986-ban szervezzen MN-szintű tudományos konferenciát e munka helyzetéről és további feladatairól; az Irány Koordinációs Bizottságok (IKB) 1986–1987-ben hagyják jóvá az összefoglaló művek szinopszisait, melyek alapját a Hadtörténeti intézet és Múzeum készítse el a nagyközönség számára „A Magyar Néphadsereg története 1945–1980” című 60–80 íves munkát. IKB belső kiadványként készítse el a 20–30 íves összefoglaló köteteket. A feltárt általánosítható tapasztalatokat be kell építeni a katonai tanintézetek tananyagaiba. A KT 1988-ban ismét tűzze napirendre e témát.

Ha a korábbi éveknél lassabb ütemben is, de folytatódott a katonai felső vezetés fiatalítása. Így, a honvédelmi miniszter december 1-jével – a szolgálat felső korhatára túlhaladtával – szolgálati nyugállományba helyezte Bohunka Gyula¹⁶⁰ vezérőrnagyot, a kiképzési főfelügyelő helyettesét, s ezzel egyidejűleg kinevezte

158 Horváth István (1929–2003) altábornagy, politikai főcsoportfőnök, miniszterhelyettes. Ezt megelőzően a Politikai Főcsoportfőnökség szervezési csoportfőnöke, szürke eminenciása, a „Nagy Fehér Főnök”.

159 HL KI 37/05/38. ó. e. (1985. 12. 02.)

160 Bohunka Gyula (1925–1992) vezérőrnagy, MN tűzérőrnök, MN kiképzési főfelügyelő-helyettes.

Slezák István¹⁶¹ ezredest az MN gépesített lövész és harcokcsizó csoportfőnök helyettesét csoportfőnökké, a kiképzési főfelügyelő csapatkiképzési helyettesévé. Scharrer János¹⁶² alezredest, az MN gl. és általános kiképzési osztályvezetőjét pedig kinevezte az MN gépesített lövész és harcokcsizó kiképzési csoportfőnök helyettesévé és egyidejűleg előléptette ezredessé.¹⁶³

Melléklet a 46/1985. HM számú parancshoz *167*

HONVÉDELMI MINISZTERIUM
MN PÉNZÜGYI SZOLGÁLTATFŐNÖKSÉG

1. számú példány

A beosztási illetménytáblázat 1986. január 1-től
érvényes összegei

Kategória	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.
	beosztási illetményfokokban /Ft/										
26	-	-	8230	8760	9340	9980	10680	11450	12220	12990	13760
25	-	-	8030	8540	9100	9720	10400	11150	11900	12650	13400
24	-	-	7830	8320	8860	9450	10100	10820	11540	12260	12980
23	-	-	7630	8100	8620	9190	9820	10510	11200	11890	12580
22	-	7130	7550	8010	8520	9080	9690	10370	11050	11730	12410
21	-	6930	7330	7770	8250	8780	9360	10000	10640	11280	11920
20	-	6730	7110	7530	7990	8500	9060	9670	10280	10890	11500
19	-	6530	6890	7290	7730	8210	8740	9320	9900	10480	11060
18	-	6330	6670	7040	7450	7900	8400	8950	9500	10050	10600
17	-	6130	6450	6800	7190	7620	8090	8610	9130	9650	10170
16	5680	5930	6240	6570	6940	7350	7790	8280	8770	9260	9750
15	5490	5750	6040	6360	6710	7100	7530	8000	8470	8940	9410
14	5400	5640	5920	6220	6550	6920	7330	7780	8230	8680	9130
13	5310	5550	5800	6080	6390	6750	7150	7590	8030	8470	8910
12	5220	5420	5660	5920	6230	6580	6940	7360	7780	8200	8620
11	5130	5330	5550	5810	6110	6430	6790	7190	7590	7990	8390
10	5040	5240	5450	5700	6000	6320	6690	7100	7510	7920	8330
9	4950	5150	5350	5590	5890	6220	6600	7020	7440	7860	8280
8	4870	5070	5270	5500	5780	6140	6520	6950	7380	7810	8240
7	4790	4990	5190	5410	5670	6040	6440	6890	7340	7790	8240
6	4710	4910	5110	5320	5560	5910	6320	6770	7220	7670	8120
5	4630	4830	5030	5230	5450	5780	6170	6620	7070	7520	7970
4	4550	4750	4950	5150	5350	5650	6030	6470	0	7350	7790
3	4500	4700	4900	5100	5300	5600	5970	6410	6850	7290	7730
2	4450	4650	4850	5050	5250	5550	5920	6360	6800	7240	7680
1	2050	2150	2250	2350							

Az illetményrendszer fejlesztésére vonatkozó – korábban többször bemutatott – erőfeszítések végre testet ölthettek a december 16-án kelt 46/1985. számú miniszteri parancsban.¹⁶⁴ E szerint a személyi állomány odaadó szolgálatának

elismeréseként 1986. január 1-jétől ismét a költségvetési szerveket némileg meghaladó mértékű illetményfejlesztésre kerül sor, mely összeg nagyobbik részét a rendfokozati illetmények jelentős mértékű felemelésére fordították. (Hdstbk.: 6000; vezds.: 5200; altbgy.: 4500; vörgy.: 3800; ezds.: 3000.; alez.: 2450; őrgy.: 2150; szds.: 1800; fhdgy.: 1650; hdgy.: 1500; alhdgy.: 1400; tzls.: 1350; zls.: 1250; ftörm.: 1150; törm.: 1050; őrm.: 950; szk.: 850, zs.: 700 Ft/hó)

Az illetményfejlesztés fennmaradó összegét a beosztási illetmények általános és differenciált emelésére kell fordítani. A polgári alkalmazottak bérfelértékelési összegére is ezen elvek alkalmazandók.

A Magyar Néphadsereg 1986–1990 közti fejlesztésének és felkészítésének feladatait a 00090. számú Direktíva¹⁶⁵ rögzítette, amit Kárpáti Ferenc vezérezredes, honvédelmi miniszter 1986. április 21-én írt alá. Ennek bevezetőjében megállapítják, hogy az előző tervidőszakban az MN fejlesztése és felkészítése eredményesen folyt, miáltal a kialakult helyzet szilárd alapot képez a további fejlesztéshez. A 00085. számú direktívában meghatározott feladatok végrehajtása eredményeként az MN „Harckészültsége magas fokú, haditechnikai és szervezeti korszerűsítése a tervezett ütemben valósult meg.” (3. o.) Ezt követően, mintegy 20 oldalon összegzik az elmúlt 5 esztendő – részleteiben már korábban megismert – eredményeit, ezért itt most csak néhány jelentős tényt emelünk ki. Így, például megállapítást nyert, hogy a tudományos munka eredményesen járult hozzá a harckészültség fokozásához, valamint a felkészítési és fejlesztési feladatok megoldásához. Jól szolgált a vezetés korszerűsítését, az előrelátást és a döntések megalapozását. Eredményeket értek el a gyakorlatokon folytatott kutató- és tapasztalatgyűjtő munka elveinek és módszereinek kialakításában. Ugyanakkor lassú a fejlődés a tudományos eredmények gyakorlati hasznosítása terén.

A kádern munkában a Pol. Biz. 1982. júliusi határozata alapján széles körű, céltudatos tevékenység folyt az utánpótlás lehetőségeinek kibővítése, a minőségi összetétel javítása terén, de ezek csak átmeneti megoldásokat hoztak. Így az alegység-parancsnoki hiány sok helyen meghaladja a 30–50%-ot.

Ami az MN fejlesztésének és felkészítésének fő céljait illeti az 1986–1990. közti időszakban, az a korábban bemutatott különböző okmányokból kifolyólag, alapvetően ismert az olvasó előtt. Ennek lényege a következőképpen fogalmazódott meg e direktívában: „A XIII. kongresszus határozatából kiindulva az MSZMP

Kárpáti Ferenc vezérezredes,
honvédelmi miniszter

161 Slezák István (1928–) vezérőrnagy, a Kiképzési Főcsoportfőnökség gépesített-harcokcsizó csoportfőnöke.

162 Scharrer János (1941–) vezérőrnagy, a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola növendéke, MH szárazföldi és kiképzési főszemléző, MH PK H.

163 HL KI 603/01/2. ó. e. A ZMKA PK-ának 02. sz. pcs-a (1986. 01. 03.)

164 HL KI 37/02/46. ó. e. (1985. 12. 16.)

165 HL KI 38/01/27. ó. e. (1986. 04. 21.)

Politikai Bizottsága követelményként szabta meg a Magyar Néphadsereg minőségi, arányos fejlesztésének – a béke- és háborús létszám lényeges növekedése nélkül, a jelenlegi haderónemi felépítésben történő – folytatását, technikai ellátottságának, szervezetének és vezetési rendszerének további tökéletesítését.” (25–26. o.)

Ezen általános feladatrendszer – mintegy 40 oldalon történő – részletezéséből, ismételt hivatkozával a korábban szerzett ismeretekre, csak a következő főbb feladatokat célszerű kiemelni:

- a csapatok harcászati képességének és mozgósításának olyan mérvű továbbfejlesztése, hogy az bármilyen helyzetben és mindenkor biztosítsa az ország légtérének megbízható védelmét, valamint a békeállapotról a háborús állapotra való gyors és szervezett átállást, az időbeni és szervezett harcra lépést, a harc feladatok eredményes végrehajtását;
- az anyagi-technikai fejlesztés garانتálja a csapatok javuló arányos technikai ellátását, kiemelten a hadműveleti kötelek harci képességeinek fokozását figyelembe véve;
- az időszak elsőrendű feladata a szárazföldi hadsereg szervezeti-vezetési rendszerének a korszerűsítése;
- a tudományos munkában is a hatékonyság növelése, a dandár szervezeti hadtest harctevékenységgel kapcsolatos kérdések kutatására, illetve az új Harcászati Szabályzat kidolgozására koncentráció; az MN története kutatásának folytatása, továbbá a tudományos továbbképzés új rendjének a megszilárdítása, a minőségi követelmények fokozásával a tudományos káderek képzésének a folytatása;
- a kádernyitásban a Politikai Bizottság 1982. június 8-i, illetve a KB 1986. március 18-i határozatainak maradéktalan érvényesítésével a káderalomány biztosítása, a káderek helyzet javítása; a káderek- és személyügyi munka tartalmi színvonalának javítása a magasabb beosztásra való felkészítés terén;
- az MN gazdálkodási tevékenysége biztosítsa az anyagi-pénzügyi keretek hatékony felhasználását, az erőforrások optimális elosztását.

Az 1986. április 25-ről 26-ára virradó éjszakán „bekövetkezett” *csernobili* katasztrófával összefüggésben – 30-án 14.00-kor – terjesztett fel jelentést 00108/1986. számon¹⁶⁶ a honvédelmi miniszterhez *dr. Berki Mihály*¹⁶⁷ vezérőrnagy, a Polgári Védelem (PV) törzssparancsnoka, amit *Kárpáti* vezérezredes még ezen a napon felterjesztett *dr. Horváth István* KB-titkárnak. E szerint 29-én délután, majd 30-án délelőtt szakértői bizottságot hívott össze a várható következmények és a szükséges intézkedések megvizsgálására. Ennek eredményeként arra a következtetésre jutottak, hogy „nagy valószínűséggel súlyos zónasérülés történt”, aminek következtében a mérések szerint alapszinthez viszonyítva (3–4 beütés/másodperc), bár 50–60 beütés/sec-ot mérnek, de „Ez még nem érték, tehát igen

166 HL KI 37/14/63. 6. e. (1986. 04. 30.)

167 *Dr. Berki Mihály* (1920–2003) vezérőrnagy, hadosztályparancsnok, PVOP törzssparancsnok, a hadtudomány doktora.

Mihail Gorbacsov az SZKP KB főtitkára látogatása Magyarországon. Budapest, Ferihegyi repülőtér. 1986. június 8.

csekély szint. Az intézkedéseket igénylő értékek a mérthez képest több nagyságrenddel magasabbnak kell lennie. A mai mérés nem éri el az 1960-as évek közepén végrehajtott nukleáris robbantások következtében kialakult sugárszintet.” (2. o.) Ugyanakkor a teendő intézkedések szempontjából lényeges lenne tudni, van-e további kibocsátás, de erre nincs megbízható információ sem a szovjet PV-től, sem *Gribkov* hadseregtábornoktól, az EFE törzsfőnökétől. Éppen ezért készen kell állni erősebb kibocsátás kivédésére is. Ennek megfelelően az egész ország területére kiterjesztették a folyamatos mérést és értékelést; a Kormánybizottság Operatív Törzse és a Műszaki Tanács tagjai részére készenléti rendeltetést el; javasolták az Ipari Minisztérium részére 1 millió jódtabletta legyártatását – ami be is indult –, ezzel 100 ezer ember védelme biztosítható; a Belkereskedelmi Minisztérium laboratóriumai június 4-étől mérni fogják a *Szovjetunióból* érkező élelmiszerek sugárterheltségét. S végezetül: „Fel kell készülni arra, hogy rossz meteorológiai viszonyok és további sugárzó anyagok kibocsátása esetén helyenként legeltetési tilalmat és a tejfogyasztás korlátozását kell elrendelni. Ez azonban a következő 3 napban nem következhet be.” (3. o.)

A Varsói Szerződés egyöntetűségének további erősítése érdekében folytatódott az EFE-szabályozók hatályba léptetése. Ennek megfelelően, *Mórocz* altábornagy május 8-ával a 08/1986. (HK. 08.) HM-utasítással¹⁶⁸ (HMT 00115 – 1986. 05. 09.) közzétette a főparancsnok 06/1985. számú parancsát „Szakutasítás a Varsói

168 HL KI 38/01/8. 6. e. (1986. 05. 08.)

Szerződés tagállamai légvédelmi készültségi erői harcászaltságának ellenőrzésére és értékelésére” címmel.

Ebben a periódusban minden bizonnyal megszorodhattak az ittasság következtében bekövetkezett balesetek, ami arra kényszerítette az illetékeseket, hogy ugyancsak május 8-án kiadják a 30/1986. (HK 12.) számú miniszteri utasítást¹⁶⁹ az MN-ben az alkoholos állapot ellenőrzéséről „az alkoholfogyasztás tilalmára vonatkozó rendelkezések fokozottabb érvényre juttatása érdekében”. (1. o.)

Érdekes módon, néhány hónappal a „hidegháborús mélypont” után – vagy éppen ezért –, a honvédelmi miniszter május 22-én kiadta 009. számú parancsát¹⁷⁰ (HMT 00121 – 1986. 05. 15.) a légvédelmi és rakétacsapatok tűzmegnyitásáról. Ebben egyértelműen megtiltotta a magyar légtérben a tűzmegnyitást a légtérsértő polgári, valamint a VSZ tagállamai és a *Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság* katonai légi járműveire. Minden más azonosítható vagy nem azonosítható légtérsértőre figyelmeztető, majd megsemmisítő tűz nyitható az államhatártól olyan távolságra, hogy annak következményei nem érinthetik más államok légtérét vagy területét. Ezt követően pontosan meghatározza azok körét, akik parancsot adhatnak a fenti tűz nemek megnyitására, majd azt is részletezi, hogy milyen körülmények között kerülhet sor a fentiek egyikére vagy másikára.

A korábbiakban már többször volt szó a nyomasztó tisztí-tiszthelyettesi hiányról. Nos, ennek enyhítése érdekében jelent meg június 25-én a 38/1986. számú utasítás¹⁷¹ a katonai pályára irányító tevékenységről.

Az Országos Atomenergia Bizottság júliusban elkészített egy 34 oldalas szakmai összefoglaló jelentést a *csernobili* katasztrófa *magyarországi* következményeiről, amit azonban *Vajda György* elnökhelyettes csak október 30-án küldött meg *Kárpáti János* (sic!) honvédelmi miniszternek. (HMT T-108/6/1986. 11. 06.)¹⁷² E szerint a légkör rádióaktivitása április 30–május 2. között *Szombathely*, *Siófok* és *Budapest* térségében 15–84 Bq(becquerel)/m³ csúcsot mutatott, míg *Nyíregyháza*, *Debrecen*, *Szolnok*, *Szeged*, *Baja*, *Paks* és *Pécs* körzetében 4–13 Bq/m³ volt. (Ez *Prof. Solymosi József* nyá. ezds. szerint: „*Megengedett érték*” – a szerző) Ezek az aeroszol összbeta aktivitás-koncentrációt kimutató mérések június 10–25. között 10–20 mBq (milibecquerel)/m³-re változtak, s csak egy esetben emelkedtek 137 mBq/m³-re. (8. o.) Ami a talajfelszín hosszú felezési idejű radioizotóp-szennyezettségét illetve néhány nagyvárosban, a mért értékeket (18. o.) az említett szakértő „*Semmi*”-nek értékelte. A növényekben az összbeta-szennyezettség maximumát május 3-án mérték: 8 kiloBq/kg-ot („*Jelentősebb*”), míg a kevésbé szennyezett területeken csak 1–2 kBq/kg volt. A nagyüzemi tej cézium-szennyezettsége májusban 4500–7800 Bq/liter értéket mutatott („*Komolyabb*”), de júniusban 600 Bq/l-re csökkent. (26. o.) Ami a *budapesti* lakosok jó¹³¹ pajzsmirigyterhelését illetve, a 4–16 éves gyerekeknél a legmagasabb átlagérték (138 Bq) a május 1–11-i periódusban jelentkezett, míg a felnőtteknél június 2–8-a között 230 Bq.

(„*Nem lényeges*”) Ezek az értékek a gyerekeknél június első hetében 105 Bq-re, a felnőtteknél pedig a hó végére 70 Bq-re csökkentek. (30. o.)

A honvédelmi miniszter augusztus 11-én adta ki 0021. számú parancsát¹⁷³ a szárazföldi csapatok szervezetének, vezetésének korszerűsítéséről, mivel „A haderőnem fejlesztésével, vezetésével és felkészítésével szemben támasztott követelmények, az operativitás növelése, az összlétszámon belül a harcoló állomány részarányának és a béke feltöltöttségi szint emelése, a hadművellet és harc megvívásának feltételei, valamint a Magyar Néphadsereg Varsói Szerződésben vállalt kötelezettségei és feladatai szükségessé teszik, hogy a szárazföldi csapatok áttérjenek a feladataikhoz jobban igazodó és az elvárásoknak jobban megfelelő szervezeti-vezetési rendszerre.” (1. o.) Ennek megfelelően a szárazföldi csapatoknak az 1986. október 1–1987. február 28. közötti „előkészítő” periódus után március 1. és augusztus 31. között végre kell hajtaniuk az áttérést a HDS. – hadosztály – ezred – zászlóalj szervezetről a HDS. – hadtest – dandár – zászlóalj szervezetre. Az 5. HDS. alárendeltségébe tartoznak az új szervezetben az 1–3. gépesített hadtest (g. hdt) – állományukban gépesített lövész (gl.) és hk. dandárokkal (dd.) –; hadtest-, illetve hadseregközvetlen-csapatokkal.

Ezek felállításával egyidejűleg megszűnik a 11. hk. ho.; a 4., 7., 9. gl. ho.; a 15. gl. ho., valamint a 27. tartalék gl. ho. A 3. hadtestparancsnokság g. hdt. parancsnoksággá alakul át.

Kárpáti Ferenc vezérezredes a 0019. számú parancsával¹⁷⁴ szolgálatba állította az SZ-200VE típusú légvédelmi rakétakomplexumot, ami „nagy mértékben növeli a honi légvédelmi rakétacsapatok oltalmazási lehetőségét. Nagyfokú zavarvédeltsége és különböző viszonyok közötti alkalmazhatósága lehetővé teszi nagy távolságon a közepes és nagy magasságon zavarfedezet alatt támadó repülőgépek, levegő-föld rakétahordozók, zavaró repülőgépek és légi vezetési pontok felderítését és megsemmisítését.” (2. o.) Az új komplexumot az MN légvédelmi és repülőparancsnoka szeptember 1-jén adja át rendeltetésszerű alkalmazásra az 1. honi légvédelmi hadtest parancsnokának, aki sorolja be a 104. honi légvédelmi tüzérezred állományába és szeptember 1-jétől vezényelje készültségi szolgálatba. A komplexumok hadművelleti rendszerbe állítását ünnepélyes keretek között hajtják végre a 104/4. honi légvédelmi tüzér-osztálycsoportnál, a teljes személyi állomány jelenlétében.

Dr. Nyitrai Lajos vezérőrnagy, MN pénzügyi szolgálatfőnök október 13-án terjesztette fel 3 nappal korábban elkészített 0287/3/1986. számú jelentését¹⁷⁵ (HMT 0111/1987) a miniszterhez a hivatásos állomány nyugdíjára vonatkozó szabályok értékeléséről és a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer korszerűsítése során tervezett módosításokkal kapcsolatos – a HM-álláspontjával ajánlott – állásfoglalásokról. Bevezetőjében utalt arra, hogy a Pol. Biz. 1985. októberi határozata alapján folyik a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer korszerűsítése – három szakaszban – az ezredfordulóig.

173 HL KI 38/01/21. ó. e. (1986. 08. 11.)

174 HL KI 38/01/19. ó. e. (1986. szeptember)

175 HL KI 39/013/3. ó. e. (1986. 10. 13.)

169 HL KI 38/02/30. ó. e. (1986. 05. 08.)

170 HL KI 38/01/9. ó. e. (1986. 05. 22.)

171 HL KI 38/02/38. ó. e. (1986. 06. 25.)

172 HL KI 37/04/64. ó. e. (1986. július)

Bár a fegyveres erők és testületek ht. állományú tagjai nyugdíjára vonatkozó, 1971. június 1-jétől hatályos jogszabály még hosszabb távon alkalmas a fegyveres szolgálat tisztességes elismerésére, az idők során felmerültek problémák is:

- nem oldja meg – akárcsak a civileknél – a vásárlóérték megőrzését;
- nem ösztönöz a felső korhatáron túli szolgálatra;
- miként a polgári életben, a ht. állományú özvegye csupán választhat az özvegyi vagy a saját jogú nyugdíj között;
- mivel a nyugdíjárulékot a teljes illetmény után vonják, sokan panaszozzák, hogy a 10 000 Ft-on felüli illetményeket sávonként (80–90%-os) korlátozott mértékben számítják be a nyugdíjalapba;
- a szociális helyzet miatti – miniszteri hatáskörben engedélyezhető – kivételes nyugellátás „előregedett”, mivel mindössze 4000 Ft-ra egészíthető ki.

Ennek alapján a *Nyitrai* vezérőrnagy vezette bizottság azt javasolta a miniszternek, hogy egyrészt védjen meg minden korábbi vívmányt, másrészt támogassa a fenti problémák feloldását szolgáló minden civil javaslatot, mert az hasznosítható a ht. állomány vonatkozásában is.

A 80-as évek közepére komoly gondná válhatott a durvaság elharapózása, hiszen *Hauber Ernő* ezredes, felügyelő osztályvezető 1986. október 14-én 015/42/1986. számon¹⁷⁶ egy 13 oldalas anyagot készített csoportfőnöki értekezletre „A sorkatonák egymás közötti kapcsolataiban előforduló durvaságok, konfliktusok helyzete, megelőzésük feladatai” címmel, amit *Kovács István* vezérőrnagy, szervezési csoportfőnök október 15-én engedélyezett előterjesztésre.

Ez az előterjesztés egy témavizsgálat eredménye, amit a ZMKA Szociológiai Tanszékének felmérése is támogatott. E szerint a sorkatonák egymás közötti kapcsolatai alapvetően törvényes keretek között léteznek, ugyanakkor az elmúlt 10 évben 30–50 súlyos durvaság (trágár szavak, szidalmazás, idősebb sorkatonák kiszolgálása, jogtalan előnyszerzés, megalázó munkák végeztetése, katonai feladatok önkényes megnehezítése, rendszeres molesztálás, tettelegességgel fajúló játék, tettelegességgel együtt járó rituálék, sérüléssel végződő bántalmazás stb.) is előfordult. Ezeket az esetek többségében „öreg katonák” (nemegyszer antiszociális, vagy büntetett előéletű egyének) követik el, de sokszor a raj-/szakaszparancsnokok, alegység-ügyeletes szolgálatok tudtával, nem ritkán közreműködésével. A „szenvedő alanyok” általában első időszakos katonák, akiket a többség nem fogad be, így a közösség periferiájára szorultak, de gyakran ebbe a körbe kerülnek egyetemi előfelvételések is. A durvaságok zöme akkor történik, amikor a hivatásos állomány elhagyta a laktanyát.

A durvaságok csökkentése érdekében:

- a parancsnokokkal meg kell értetni, hogy a durvaság sérti a szabályzat szerinti élet elveit és normáit, dezorganizálja az alegységet, gyengíti a katonai fegyelmet és veszélyezteti a feladatok végrehajtását;

176 HL KI 260/021/17. ó. e. (1986. 10. 14.)

- a durvaság megelőzését az általános katonai nevelés és a közösségformáló parancsnoki tevékenység részeként kell kezelni, a katonaélet valamennyi területén folyamatosan;
- fel kell tárnai a sorállományúak körében létező feszültségforrásokat;
- nagyobb figyelem fordítandó az alparancsnokok kiválasztására és felkészítésére;
- a fegyelmi eljárás és a fenyegetéskiszabás legyen kellően nyilvános.

Az EFE törzse továbbra is dolgozott, így *Móroc* altábornagy a 75/1986 számú utasítással¹⁷⁷ 1987. január 1-jével hatályba helyezte az MN-ben az EFE főparancsnoka 165/1986. számú parancsával életbe léptetett „Utasítás az Egyesített Fegyveres Erők rádióhíradására (A rádióhíradás szabályai)” című okmányt.

A tudományos tevékenység továbbfejlesztését szolgálta a 65/1986. (HK. 26.) HM-számú intézkedés¹⁷⁸ a HM Tudományos Kollégiuma összetételéről és működésének rendjéről. E szerint a vezérkari főnök által elnökölt kollégiumnak – a miniszter által kinevezett – 3 elnökhelyettese és 24 tagja van. Titkára az MNVK tudományos osztályvezetője. A kollégium teljes ülést csak az MN egészét érintő, átfogó tudományos kérdésben tart. Az egyes részterületeket érintő, vagy egyes szakmai témákban részleges, illetve munkacsoport-üléseket tarthat. Az elnök a munkacsoportokba szakértőket is meghívhat.

Ugyanezen a napon jelent meg a honvédelmi miniszter 66/1986. (HK. 26.) HM-számú utasítása¹⁷⁹ az MN-ben és a PV Országos Parancsnokságán, illetve a tudományos munkára alkalmas nyugállományú tábornokok és tisztek körében folyó tudományos munka rendjéről. Ugyanakkor a haditechnikai kutatás és fejlesztés rendjére nem ez vonatkozik, azt külön rendelkezés állapítja meg.

Az utasítás minél tökéletesebb alkalmazása érdekében először fogalmakat tisztáztak. Így, ami a *fogalmát* illeti: „a tudományos munka olyan alkotó és szervező tevékenység (*sic!*), amely a hadtudomány és határtudományai, valamint a hadügyvel kapcsolatos tudományok fejlesztésére, gazdagítására és eredményeinek hasznosítására irányul.” *Célja:* „a néphadsereg alaprendeltetéséből és fejlesztéséből adódó feladatok, valamint a felmerülő alapvető problémák megoldásához elvi alapok és megoldási változatok kidolgozása a megfelelő előrelátás biztosítására és a döntések megalapozása érdekében, továbbá a szolgálati tevékenység hatékonyságának, minőségének fokozása.” (2. o.) *Tartalma:* a tudományos kutatás és haditechnikai-műszaki fejlesztés, tudományszervezés, a katonai gyakorlat tapasztalatainak gyűjtése és elemzése, a tudományos eredmények elbírálása – hasznosítása, a tudományos tájékoztatás – továbbképzés – szakértői tevékenysége. A tudományos munka legfontosabb formája a *tudományos kutatás*, ami „új ismeretek megszerzésére, új eljárások, módszerek kidolgozására, valamint a hadtudomány és más tudományok új eredményeinek az átvételére és gyakorlati alkalmazására irányul.” (3. o.)

177 HL KI 38/02/75. ó. e. (1986. 10. 28.)

178 HL KI 38/02/65. ó. e. (1986. 10. 31.)

179 HL KI 38/02/66. ó. e. (1986. 10. 31.)

A tudományos munka alapvető feladatai:

- az MN és PV alaprendeltetésével összefüggő harckészültségi, mozgósítási, fejlesztési, nevelési, felkészítési és gazdálkodási feladatok hatékony megoldásának elősegítése;
- a harci technikai eszközök hatékony alkalmazásának, a korszerű összefegyvernemi harc-hadművelet eredményes megvívásának és vezetésének, a harctevékenységek mindenoldalú biztosításának elméleti megalapozása, továbbá a katonai gyakorlat tapasztalatainak elemzése és széles körű hasznosítása;
- a belső élettellel összefüggő feladatok megoldása a társadalom- és más tudományok eredményeinek alkalmazásával;
- a hadművészet és a fegyveres erők története tanulságainak, a helyi háborúk tapasztalatainak feldolgozása majd hasznosítása a csapatok, törzsek felkészítésében és a kiképzésben;
- a marxista-leninista hadtudomány új eredményeinek megfelelő átvétele és hasznosítása;
- a várható ellenség harceszközeinek és harceljárásainak tanulmányozása, az ellenük való eredményes harctevékenység elvi, gyakorlati és módszertani kérdéseinek kimunkálása; a burzsoá hadtudományi és biztonságpolitikai elméletek értékelése, bírálata;
- a katonai doktrína folyamatos gazdagítása, tökéletesítése az elmélet oldaláról.

Tudományos kutatóhelyekként sorolták fel a HM-szerveket; a seregtest-, seregtest-szintű és hadműveleti-harcászati magasabbegység-parancsnokságokat; a ZMKA és a katonai főiskolák tanszékeit; az intézeteket, valamint parancsnoki, vagy egyéni kezdeményezésre szolgáló helyeket, ahol rendelkezésre állnak a tudományos munkához szükséges feltételek.

A tudományos munka *irányítása* a parancsnoki (vezetői) tevékenység szerves része, ami magába foglalja a célok és feladatok meghatározását; megtervezésének, megszervezésének, az együttműködés megszervezésének irányítását; a végrehajtás feltételeinek a biztosítását; a tudományos munka ellenőrzését; az eredmények elbírálását és hasznosítását, valamint a kiemelkedő teljesítmények elismerését. MN-szinten ez a vezérkari főnök, alsóbb szinteken pedig az illetékes főnök vagy parancsnok feladata.

Ezt követően az utasítás felsorolja a tudományos testületeket, összetételüket és feladataikat; rögzíti a tudományos munka tervezését és szervezését.

Az MN története feldolgozásának további feladatait meghatározó 73/1986. számú miniszteri parancsban¹⁸⁰ rögzítették, hogy a 90/1982. számú HM-parancsban meghatározott feladatokat (lásd a 159. számú lábjegyzetet!) végrehajtották, a kutató- és feldolgozó munka időarányos feladatai teljesültek. Időtálló és értékes összefoglalók, tanulmányok születtek, amik alapján megkezdhető a kutatás és feldolgozás második időszaka: az MN történetét konkrétan összefoglaló művek

előkészítése és közreadása. Ennek érdekében az MN politikai főcsoportfőnök vezetésével 1986. november 30-ig alakuljon szerkesztő bizottság, s az összefoglaló tanulmánykötetet 1990-ig közre kell adni, illetve a Hadtörténeti Intézet és Múzeum készítse el a nyilvánosság számára az MN történetét szintetizáló tudományos ismeretterjesztő monográfiát, amit a Zrínyi Katonai Kiadó 1990-ig jelentessen meg.

Kulikov marsall az 1986. december 10-én kelt 0241/HMT 01799/EFE számú, *Kárpáti* vezérezredesnek írt 5 oldalas levelében¹⁸¹ értékelte a honi légvédelmi magasabbegységek, csapatlégvédelmi erők, vadász-repülőerők és flotta légvédelmi erők közötti együttműködés 1986. évi tapasztalatait. Ennek során nem finomkodott a bírálattal a magyar légvédelmi rakétaegységek eredményességét illetően, hiszen lövészetük hatékonysága mindössze 25%-os volt, szemben a szövetségesek 76%-ával szemben. „A célok le nem küzdésének egyik okát a rakéták indítóberendezésének (*sic!*) és fedélzeti berendezésének a meghibásodásai jelentették. Aggodalmat kelt, hogy a rakéták hasonló jellegű meghibásodásai – az MN légvédelmi egységei által végrehajtott éleslövészetek közben – már korábban is előfordultak. Szemmel láthatóan célszerű figyelmet fordítani az elvégzendő időszaki munkák elvégzésére és a rakéták állandó elhelyezési körletekben történő tárolása rendjére” – hangsúlyozta a főparancsnok. Ugyanakkor meg is enyhült: „Az MN csapatlégvédelmi egységei által elért éleslövészet-eredményeket vizsgálva megállapítható, hogy a légvédelmi parancsnokság figyelmet fordít a lövészetek bonyolultabbá tételére.” (2–3. o.)

Ezt követően a szövetséges hadseregek légvédelmének valamennyi fegyvernemére vonatkozóan vont le néhány tanulságot, melyek közül a leglényesebbek:

- a rádiólokátor-, valamint a rakétarávezető-állomások személyzete gyenge gyakorlati készségekkel és jártassággal rendelkezik a nagy magasságokon nagy sebességgel haladó, illetve az olyan kis kisméretű célok felderítésében és kísérésében – különösen zavarások esetében –, amelyeknek a háttérben tereptárgyak vannak;
- az utóbbi években előfordulnak olyan esetek, hogy a nemzeti parancsnokság a lövészet kezdete előtt, vagy annak végrehajtása közben változtatja meg a lövészet feltételeit, vagy ha nem kielégítő az eredmény, akkor kísérleti és nem értékelhető lövészetnek nyilvánítják azt;
- nem kellőképpen dolgozzák fel az együttműködés egyes kérdéseit;
- javítandó a légvédelmi erők tevékenységeinek megtervezése és pontosabb összehangolása.

„Tisztelt Miniszter Elvtárs! Véleményünk szerint a felsorolt kérdések megoldása feltétlenül hasznos eredményekkel jár, és előmozdítja a légvédelmi csapatok harc- és lökiképzése színvonalának emelését.” (5. o.) – fejeződik be a levél.

180 HL KI 38/02/73. 6. e. (1986. 11. 24.)

181 HL KI 37/04/86. 6. e. (1986. 12. 10.)

Nem úszhatták meg azonban a szárazföldiek sem! Hat nappal később, 0242/HMT/1986 01808/EFE számon¹⁸² újabb levelet írt a főparancsnok a magyar honvédelmi miniszternek, melyben a rakétadandárok és rakétatechnikai bázisok szovjet lőtereken végrehajtott, éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlatainak, továbbá a szövetséges országok területén a koalíciós állományú frontok rakéta-csapatainak a csapások irányításával kapcsolatos gyakorlásai tapasztalatait összegezte. E szerint a gyakorlások azt mutatták, hogy a végrehajtó törzsek és a rakétacsapatok alapvetően felkészültek harcfelelőseik végrehajtására, korszerű hadműveletre jellemző különböző körülmények között. Bebizonyosodott, hogy a legjobb eredményeket azok a dandárok és mozgó rakétatechnikai bázisok érték el, amelyeknél a szakmai beosztásokat nem sorkatonák, hanem zászlósok látták el. Úgyszintén, amely csapatok korszerű mikroszámítógépet alkalmaztak a csapások vezetésére, nőtt az operativitás és a számvetések pontossága.

Emellett természetesen gondok is felmerültek: egyes törzsek nem a kialakult helyzetnek megfelelő döntést hoztak; atomcsapás tervezésekor nem ismerték a csapások időben és térben való eltérésének rendjét; helytelenül tervezték meg a területcélokra hagyományos töltetű rakétákkal mérendő csoportos csapásokat; nem volt kellő az összhang a dandárok és a mozgó rakétatechnikai bázis között; az együttműködés megszervezése több kívánnivalót hagyott maga után; a technikai és indítóútegek váltásai közül többen nem sajátították el a rakéták indítóállványon történő feltöltését stb.

S, a marsalli búcsú: „E néhány általunk elkészített általánosításról szóló tájékoztatást követően feltételezzük, hogy a rakétacsapatok harcászati gyakorlatainak és gyakorlásainak felkészítése és végrehajtása során figyelembe fogják venni ezeket.” (7. o.)

Fazekas László vezérőrnagy, a vkf. szervezési, mozgósítási és hadkiegészítési helyettese 1987. január 8-án 2/2/1987. számon jelentést terjesztett fel a *csernobili* atomerőmű helyzetéről tartott konzultációról.¹⁸³ Ebből kiderül, hogy a Szovjet Hadsereg Vezérkara 1986. december 22–23-án konzultációt tartott a szövetségesek részére az áprilisi katasztrófa következményeinek felszámolására irányuló munkák tapasztalatairól. A sok általánosság és néhány konkrétum alapján, Fazekas vezérőrnagy javasolta, hogy az érintett szakemberek részletesen elemezzék a tapasztalatokat; mérjék fel a „veszélyes” üzemeket, amelyek bevonandók a baleseteket megelőző munkába, majd ezek figyelembevételével 1987. december 31-ig tegyenek javaslatot több szintű katasztrófaterv kidolgozására, minden szintű felkészítésre és minden más szükséges szervezeti, felszerelési, tájékoztatási, jogi, vezetési stb. rendszabály foganatosítására. Ezt a jelentést az államtitkár még ezen a napon felterjesztette dr. Horváth István, Varga Péter, Czinege Lajos és dr. Kapolyi László ipari miniszter részére.

A szorító tiszt- és szakasparancsnoki hiány 1987 elején megtörte a tisztképzés negyed évszázados minőségi felívelődését. Bár a január 21-én kelt 02/1987.

számú miniszteri parancs¹⁸⁴ képmutatón az rögzítette, hogy „A Magyar Néphadsereg haditechnikai és szervezeti korszerűsítése, a hivatásos tiszttel szemben támasztott követelmények fokozódása, a csapatok káderhiányai felszámolásának (Kiemelés tőlem – a szerző) gyorsítása érdekében...” (1. o.) négyről három évre szállítják le a katonai főiskolai képzési időt! (De könyörgöm, ezt csak az általam kiemelt szavak indokolják, az összes többi ellene szól, a többi a megtartást, vagy – ad absurdum – az 5 évre emelését indokolhatná! Nem véletlen, hogy – néhány év múlva – a káderhiány csökkenésével visszaállították a négyéves képzést! – a szerző)

Dr. Doró György altábornagy, az Országos Tervhivatal elnökhelyettese január 27-én, 004167/IV/1987. (HMT 0058/1987) számon¹⁸⁵ küldte meg 5 nappal korábban készült jelentése egy példányát Kárpáti vezérezredesnek a VSZ tagországok népgazdaságának háborús időszaki összehangolását végző Gazdasági Tanács (GT) létrehozására vonatkozó szovjet javaslatról. A jelentés lényege, hogy a kezdeményezést megismertették Lázár Györggyel is, s az általa kijelölt szakértői bizottsággal összhangban azt az álláspontot alakították ki, hogy a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának (KGST) jelenlegi szervezete nem alkalmas a fenti feladatok megoldására. Ugyanakkor a szovjet javaslat sem kiforrott, továbbá nem tér ki a KGST gyakorlatának olyan gondjaira, amiket feltétlenül el kellene kerülnie a felállítandó GT esetében. Ezek csokorba gyűjtését követően Doró altábornagy javasolta, hogy a vázolt rendezőelvek előzetes politikai és kormányzati jóváhagyását követően kezdeményezzenek egyeztető konzultációt a szovjet féllel, illetve ő személyesen kapjon felhatalmazást arra, hogy a szovjet elképzelésekkel kapcsolatos észrevételeket, megállapításokat és javaslatokat írásban közölhesse szovjet partnerével. Egyben azt is kezdeményezhessék, hogy az országok szakértőinek részvételével alakuljon munkacsoport az alapokmányok kidolgozására. A végleges – felsőszintű párt- és állami – döntésre a kidolgozott és sokoldalúan egyeztetett dokumentum alapján tegyenek javaslatot.

Katonaember számára szívszorító a február 11-én aláírt 005. számú miniszteri parancs a szárazföldi csapatok átszervezésével összefüggő, a csapatzászlókkal kapcsolatos feladatokra. (Talán erre a pillanatra is vonatkoztatható *Berzsenyi Dániel* szívszaggató sora: „Romlásnak indult hajdan erős magyar!” (Néphadsereg) – a szerző.) Ugyanis 48 katonai szervezetnek kellett átadnia csapatzászlaját a jogutódjának; 13 szervezet részére – a megalakulása függvényében – 1990-ig csapatzászlót kell adományozni; 9 kötelék esetében – a mérettől való eltérés, vagy elhasználódás következtében – csapatzászlócserét kell végrehajtani szintén 1990-ig. S a legszomorúbb stációk: a jogutód nélkül megszűnt 24 katonai szervezet a csapatzászlóit a Hadtörténeti Intézet és Múzeumnak adja le, amíg az új szervezetekben csapatzászlóra való jogosultságát elvesztett, vagy „M” törzsszé váló 10 köteléknek a Hadtörténeti Intézet és Múzeum közreműködésével ezredük/dandáruk csapatmúzeumába helyezték azt el.

182 HL KI 37/04/87. 6. e. (1986. 12. 16.)

183 HL KI 37/04/65. 6. e. (1987. 01. 08.)

184 HL KI 39/01/2. 6. e. (1987. 01. 21.)

185 HL KI 39/04/14. 6. e. (1987. 01. 27.)

S, a következő szomorú HM-parancsok sorozata az ezredek¹⁸⁶ (37. Budapesti Forradalmi; 45. gl.; 24., 44., 69. hk.; 10., 17., 20. tü.); illetve hadosztályok¹⁸⁷ (4., 7., 8., 9. gl.; 15. gl. löv.; 11. hk.) felszámolására intézkedett, amely egységek és magasabbegységek 1945, 1949, 1950, 1958, 1961, vagy 1966 óta szolgálták a haza biztonságát, sokszor rendkívül nehéz körülmények között. Utólag is köszönetet a helytállásukért!

A helytállást természetesen – a lehetőségek függvényében – a HM-vezetése is próbálta honorálni. Így, az április 29-én kelt 29/1987. számú miniszteri parancs¹⁸⁸ értelmében, az első negyedévben képződött bérmegtakarítás terhére egyszeri jutalomban, jutalmazásban részesült a hivatásos, a továbbszolgáló és a polgári alkalmazotti állomány. S, hogy ez a döntés gesztus (fájdalomnyhítás?) szándékkal született, talán bizonyítja az az egyedülálló kitétel, miszerint ez nemcsak az 1987. január 1 – március 31. között (ezt nevezte a parancs „irányadó időszak”-nak – a szerző) állományban lévőkre vonatkozott, hanem „Kivételesen jutalomban kell részesíteni azokat is, akiknek a szolgálati- (munka-) viszonya az irányadó időszakban” (1. o.) nyugdíjazás, elhalálozás, átszervezés, egészségi alkalmatlanság miatti elbocsátás, vagy más fegyveres erőkhöz, testületekhez való áthelyezés miatt szűnt meg. Ugyanakkor, e gesztus „kiizzadtságát” bizonyíthatja a kifizethető nettó jutalom „nagysága”: tiszteknek 2000, zászlósoknak és tiszthelyetteseknek (tiszteseknek) 1500, kinevezett polgári alkalmazottaknak 1200, míg a szerződéses polgári alkalmazottaknak 1000 Ft.

Ennek az időszaknak az egyik fő kérdése volt a Politikai Tanácskozó Testület (PTT) május 28–29-i *berlini* ülésének az előkészítése. Ennek megfelelően, a Hadművelési Csoportfőnökség 00330/3/1987 (HMT 00145/2/1987.05.14.) számon¹⁸⁹ tárgyalási vázlatot készített a miniszter számára a – fenti tanácskozás előkészítésére – május 14-én *Budapestre* érkező *Kulikov* marsallal folytatandó találkozóra. E szerint a *Berlinben* előterjesztendő főparancsnoki beszámoló, a közleménytervezet és a VSZ doktrínájának védelmi jellegét deklaráló nyilatkozat-tervezet „alapvetően összhangban van a pártjaink és kormányaink” (1. o.) politikájával. Mindössze 3 apróbb pontosítást javasoljon a miniszter.

Kárpáti Ferenc vezérezredes – érdekes módon, csak a tárgyalás napján, amit „perceken belül” jóvá is hagyott *Lázár György* – jelentést terjesztett fel a Minisztertanács elnökéhez 00145/1987. számon¹⁹⁰ a főparancsnoki látogatásról. Ebben röviden összefoglalta a főparancsnoki látogatás célját és a PTT-n elhangzó jelentésének a lényegét, amit „egészében tárgyilagosnak ítélnék meg, azzal egyetértünk, megerősítését javaslom. A beszámolóhoz egy érdemi (tehát a fent jelzett 3-ból 1 maradt, igaz, a határozati javaslatnál előfordul még egy – a szerző) kiegészítő javaslatunk van, amely azt szolgálja, hogy jobb összhang legyen a PTT által nyíltan deklarált fegyverzetcsökkentési kezdeményezések és a főparancsnok beszámolója között.” (2–3. o.) (Beh’ finom fogalmazás! – a szerző)

Dr. Várkonyi Péter külügyminiszter május 21-én küldte meg 0011/9/1987. (HMT 00141/9/1987.09.15.) számon¹⁹¹ *Kárpáti* vezérezredesnek a VSZ katonai doktrína-tervezetről alkotott véleményét és javaslatát. Az alapvető egyetértés: „a szovjet dokumentum-tervezet rendkívül időszerű kérdéssel foglalkozik... – amennyiben... elfogadásra kerül – hosszú idő óta az első hivatalos VSZ-dokumentum lesz e kérdéskörben” (1. o.) kifejezését követően, néhány módosítást is javasol. Ezek közül a fontosabbak: „Hiányossága, hogy a védelmi szükségletek összefüggésében egyetlen helyen sem tesz említést a felek közötti egyenlőség illetve a meglévő erőegyensúly mind alacsonyabb szintű fenntartásának szükségességéről. A dokumentum-tervezet érzékelteti, hogy egyes tagállamok katonai doktrínáit sajátosságok is jellemezhetik, de rövid, konkrét utalással a tervezet e vonatkozásban is erősíthető.” (2. o.)

A HM Titkársága június 1-jén 00141/7/1987. számon¹⁹² jelentést terjesztett fel a Minisztertanács számára a *berlini* ülésről. E szerint négy napirendi pontot tárgyaltak:

1. Az *európai* katonai feszültség enyhítését szolgáló gyakorlati feladatok (a közép-hatótávolságú, illetve a hadművelési-harcászati rakéták, továbbá az *európai* fegyveres erők csökkentése *budapesti* programjának továbbvitele, a vegyi fegyverek betiltása, valamint a tömegpusztító fegyverektől mentes övezetek létrehozása).
2. Az *összeurópai* együttműködés további elmélyítésére és fejlesztésére irányuló intézkedések.
3. A VSZ-tagállamok katonai doktrínája.
4. A főparancsnok jelentése az EFE állapotáról.

A szokásnak megfelelően, minden első és főtítkár felszólalt, de közülük csak kettőt emelek ki. Például *Mihail Gorbacsov* – sok más mellett – hangsúlyozta, hogy a világpolitikai helyzet kedvező megváltoztatásában „meghatározó jelentőségű a szocialista országokban lezajló megújulási folyamat, annak eredményessége.” (3. o.) Úgyszintén nagy fontosságot tulajdonított a KGST és az Európai Gazdasági Közösség, illetve a szocialista országok és a Közös Piac közötti kapcsolatok rendezésének. Sürgette, hogy a VSZ-en belül – a katonaihoz hasonlóan – jöjjön létre politikai téren is állandó szervezet a javaslatok előkészítésre, különösen a leszerelés kérdésében.

Kádár János felszólalásában rámutatott arra, hogy bár a nemzetközi helyzet alakulását változatlanul befolyásolják tartós feszültségek, ezzel párhuzamosan erősödőben vannak kedvező tendenciák is: kezd teret hódítani az atomkor realitásainak megfelelő politikai gondolkodásmód, s az azzal járó felelősségvállalás. A *Reykjavíkban* előterjesztett szovjet javaslatok nyomán elérhető közelségbe került az eurorakétákra vonatkozó megállapodás kidolgozása.

186 HL KI 39/01/13-20. ó. e. (1987. 02. 17.)

187 HL KI 39/01/6-11. ó. e. (1987. 02. 17-18., illetve február)

188 HL KI 39/02/29. ó. e. (1987. 04. 29.)

189 HL KI 39/011/3. ó. e. folytatása (1987. május)

190 HL KI 39/16/11/3. ó. e. (1987. 05. 14.)

191 HL KI 39/011/2. ó. e. folytatása (1987. 05. 21.)

192 HL KI 39/011/2. ó. e. (1987. 06. 01)

Az egyre súlyosabb gazdasági körülmények között is nagy gondot fordított a katonai felsővezetés a személyi állomány anyagi megbecsülésének fokozására. Így, *Kárpáti* vezérezredes június 15-én aláírta a 49. számú parancsát a hivatásos és továbbszolgáló állomány illetményrendszerének bevezetéséről és a polgári alkalmazottak bérrendszerének korrekciójáról, valamint az illetmények (munkabérek) július 1-jei emeléséről.¹⁹³ Ez, az 1971. óta működő rendszert váltja fel.

Az új illetményrendszerrel szemben támasztott követelmények:

- biztosítsa a pénzügyi keretek célirányos felhasználását;
- a káderutánpótlás javítása érdekében megfelelő anyagi alapok biztosítása;
- az illetmény fejezze ki az adott beosztáshoz kapcsolódó felelősséget, szak tudást, valamint az alá- és fölérendeltséget;
- ösztönözzön a szolgálati feladatok kiemelkedő teljesítésére;
- azonos beosztásban hosszabb ideig szolgálók számára is biztosítsa az illetmény folyamatos emelését;
- segítse elő a szükséges kádermozgatást, illetve
- szolgáljon a fegyelmezés eszközeként.

Az illetményrendszer egyrészt a beosztás követelményei teljesítésének differenciált honorálását szolgáló *alapilletményből* és az ebben ki nem fejezhető többletteljesítést ellentételező *pótlékokból* áll. Július 1-jétől az illetmények átlagosan 10%-kal, míg a munkabérek egységesen 10%-kal nőnek. (5. o.)

Az MN nagyütemű haditechnikai fejlesztése megkövetelte a jól felkészült szakemberek számának jelentős mérvű gyarapítását. Ezt szolgálta a június 24-én kiadott 43. számú miniszteri utasítás.¹⁹⁴ Ebből megtudható, hogy a HM „Együttműködési megállapodás”-t kötött a Budapesti Műszaki Egyetemmel (BME), ahol – a Művelődési Minisztérium egyetértésével – 1987 szeptemberétől 2 éves nappali képzés keretében *speciális mérnök-képzés* indul üzemmérnöki oklevéllel rendelkező, 35 év alatti, legalább 3 éves szakmai gyakorlattal rendelkező hivatásos tisztek részére, akik a jövőben a haditechnika fejlesztésével; katonai üzemi megbízotti és a hadiiparral kapcsolatos feladatokkal; katonai objektumok tervezésével, kivitelezésével, illetve a harci technika üzemben tartásával, javításának tervezésével-irányításával kívánnak foglalkozni.

A katonai felsőoktatás mind magasabb szintjének biztosítását szolgálta a honvédelmi miniszter július 14-én kelt 46. számú parancsa a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia és a katonai főiskolák oktatói követelményrendszeréről¹⁹⁵, amelynek részleteit majd az akadémiai résznél ismerjük meg.

A fegyveres erők napja ünnepségeire meglehetősen nagy ajándékkal készült a miniszter, hiszen július 17-én a 0198/1987. számú felterjesztésében¹⁹⁶ 3 fő altábornagyi és 5 fő vezérőrnagyi kinevezését kezdeményezte a KB közigazgatási és

adminisztrációs osztályvezetőjénél. A fellelhető iratokból nem tűnik ki, hogy a Pol. Biz, avagy a Minisztertanács csökkentette-e 1 fővel az altábornagyjelöltek számát, az mindenesetre tény, hogy az Elnöki Tanácshoz augusztus 27-én küldött 00395/TÜK/1987. számú levelében *Grósz Károly* miniszterelnök kezdeményezte *Györgyi Béla* és *dr. Simon Sándor* vezérőrnagyként altábornagyi, illetve *Bíró József*, *dr. Farkas József*, *Geller István*, *H. Kovács Imre*, *Slezák István* és *Szombathelyi Ferenc* ezredek vezérőrnagyi kinevezését.

1987 szeptemberében *Kárpáti Ferenc* vezérezredes vezetésével katonai küldöttség látogatott Moszkvába. A delegáció időnként szétválva, külön-külön is tárgyalt a partnerekkel, mint az erről *Kádár Jánosnak* és *Grósz Károlynak* megküldött jelentésekből kitűnik. *Pacsek József* altábornagy, vezérkari főnök, miniszterhelyettes szeptember 21-én írta alá 00229/1987. számú jelentést a Védelmi Minisztérium és az EFE törzse vezetőivel előző napon folytatott tárgyalásairól.¹⁹⁷ E szerint a tárgyaláson részt vett *Szergej Fjodorovics Ahromejev*¹⁹⁸, a Szovjetunió marsallja, a Szovjet Fegyveres Erők vezérkari főnöke; *Kulikov* marsall, az EFE főparancsnoka; *V. M. Sabanov* hadseregtábornok, a védelmi miniszter fegyverzet-technikai helyettese és *Gribkov* hadseregtábornok, az EFE törzsfőnöke. Magyar részről *Pacsek* altábornagy mellett helyettesei: *Tóth Tibor* altábornagy, valamint *dr. Bencsik István* és *Széles Róbert* vezérőrnagyként.

A jelentés szerint „Kifejtettem, hogy a *Rizskov* és *Grósz* elvtársak (a két miniszterelnök – a szerző) közötti tárgyalások alapján került sor a mai találkozásra. Arra kaptam felhatalmazást és megbízást, hogy a szovjet katonai vezetőkkel egyeztetésük álláspontunkat a védelmi kiadások mintegy 11–12 md (Mrd – a szerző) Ft (425 mRb) (M Rbl – a szerző) összeget kitevő mérséklésével kapcsolatban. Elmondtam, hogy pártunk és kormányunk ilyen elhatározása nem szemléleti változást, a védelemmel kapcsolatos felelősség új felfogását tükrözi, hanem azt, hogy a jelenlegi rendkívül nehéz belső gazdasági helyzetben, a védelmi kiadások ilyen mérvű csökkentését is kényszerültünk figyelembe venni a népgazdaság és a társadalom szilárdságának megőrzése, a talpon maradás érdekében, amit a magyar párt- és állami vezetés az ország védelmi képességének alapvető és meghatározó tényezőjeként fog fel.” (1–2. o.) Sietett kifejezni, hogy minden szovjet véleményt meghallgatnak és egybevetnek a saját számvetésekkel, „Egy kérdésben azonban szilárd az álláspontunk: a Szu–25 csatarepülőgépeket nem szerezzük be.” (2. o.)

Ezt követően hatalmas nyomás nehezedett a magyar félre. *Kulikov* marsall és *Gribkov* hadseregtábornok „Hangsúlyozták, hogy a katonai vezetőknek a védelem kérdéseivel, nem pedig a népgazdaság teherbíró képességével, egyensúlyával kell foglalkozniuk. (Kiemelés tőlem – a szerző) Megítélésük szerint a védelemhez még több erő, eszköz szükséges, mint a támadáshoz, és egy hosszán elnyúló, hagyományos fegyverekkel folytatott háborúra kell felkészülnünk.” (Még 1987-ben is!!! – a szerző) (2–3. o.) *Ahromejev* marsall pedig azzal érvelt, hogy a világ

193 HL KI 39/02/49. 6. e. (1987. 06. 15.)

194 HL KI 39/02/43. 6. e. (1987. 06. 24.)

195 HL KI 39/02/46. 6. e. (1987. 07. 14.)

196 HL KI 39/014/3. 6. e. (1987. 07. 17.)

197 HL KI 39/012/4. 6. e. (1987. 09. 20.)

198 *Ahromejev, Szergej Fjodorovics* (1923–1991) a Szovjetunió marsallja és Hóse. Főcsoportfőnök, a vezérkari főnök helyettese (1974–1979), első helyettese (1979–1984), vezérkari főnök (1984–1988) Vojennüj... i. m. 56. o. és [www.http://fi.wikipedia.org/wiki/Szergej_Ahromejev](http://fi.wikipedia.org/wiki/Szergej_Ahromejev) (Letöltve: 2010. 05. 07.)

katonapolitikai helyzete alapvetően változatlan, így nem engedhető meg annak egyoldalú megbontása. Más szavakkal, de ő is megismételte az EFEF képviselőinek véleményét: a magyar népgazdaság helyzetét, az életszínvonal alakulását „ők jól ismerik, ugyanakkor a szovjet katonai vezetés abból indul ki, hogy a népgazdaság helyzetének alakulása természetesen nagyon fontos tényező a védelmi képesség tekintetében, mindamelllett *nem lehet meghatározója a hadsereg fejlesztésére fordított összegeknek.*” (Kiemelés tőlem – a szerző) (4. o.) A párt- és állami vezetőknek küldött jelentését azon következtetéssel zárta a vezérkari főnök, hogy érzése szerint a szovjet fél mereven ragaszkodik a SZu–25-ös csatarepülő-ezred – de legalább egy század – anyagának beszerzéséhez, amit rövidesen kormány szinten is javasolnak majd.

Természetesen, Kárpáti vezérezredes sem úszhatta meg: öt 3 nappal később fogadta Dmitrij Tyimofejevics Jazov¹⁹⁹ hadseregtábornok, védelmi miniszter és Ahromejev marsall. A honvédelmi miniszternek mintegy másfél órán át kellett állnia a két katonai vezető „rohamát”. A szovjet „zenekar” jól össze volt hangolva, csak itt a miniszter vitte a prímet, lényegében – közel szó szerint – megismételve a 20-i álláspontot. Ennek az egésznek alig egy oldalt szentelt a magyar miniszter a Kádár Jánosnak és Grósz Károlynak szeptember 24-én írt T–229/2/1987. számú jelentésében.²⁰⁰ E szerint: „Jazov elvtárs felvetette: ismeri a VKF-ek által szeptember 20-án megtartott tárgyalás kérdéseit. Nagyon határozott hangon beszélt (kiemelés tőlem – a szerző) arról, hogy nem helyeslik, hogy a magyarok nem akarják teljesíteni a »PROTOKOLL«-ban vállalt kötelezettségeiket. Ez nem elfogadható a népgazdaság helyzetére való hivatkozással, mivel szerintük ők nehezebb helyzetben vannak, a nép életszínvonala jóval alacsonyabb, mint a magyaroké, és ők mégis arányaiban is sokkal nagyobb terheket vállalnak a védelem fenntartásában és fejlesztésében. Nagyon tartanak attól, hogy a magyarok eljárása láncreakciót vált ki a többi testvéri országban is, amit megengedhetetlennek tartanak.” A miniszter a két jelentést együtt terjesztette fel.

Mivel Darányi Miklós vezérőrnagy, hátszázvédelmi parancsnok december 1-jével nyugállományba vonul, a miniszter a november 18-i 039. számú parancsában²⁰¹ megbízta Nun Mihály²⁰² ezredes, eddigi első helyettest a parancsnoki teendők ellátásával, s elrendelte az átadás-átvétel november 30-i befejezését.

Tovább folytatódott a szovjet–magyar fegyverexporttal kapcsolatos levelezés is. Ezúttal dr. Maróthy László, az Országos Tervhivatal elnöke a honvédelmi miniszternek küldte meg december 7-én a 006457/IV/1987 (HMT 00278/1987. 12. 14.) számon²⁰³ a Merknér Ottó külkereskedelmi miniszterhelyettes; dr. Doró György altábornagy, OT elnökhelyettes és dr. Bencsik István mk. vezérőrnagy,

vezérkarfőnök-helyettes által aláírt jelentést az 1988–1990. évi szovjet–magyar haditechnikai áruforgalomról Moszkvában, november 26–27-én miniszterhelyettesi szinten folytatott tárgyalásról. E szerint a magyar fél – a két honvédelmi miniszter levélváltásainak figyelembevételével – előterjesztette, hogy a gazdasági nehézségek miatt kénytelen ezen időszakra vállalt importbeszerzéseit 200 M Rbl-lel csökkenteni. A szovjet fél – a korábbi megnyilatkozásokhoz képest – enyhébbnek bizonyult, mivel megértéssel fogadta a magyar kérelmet, csak azt javasolta, hogy ezt írásban, kormány szinten küldje meg, illetve megerősítette, hogy alapvetően igényt tart a magyar haditechnikai szállításokra, de mindkét kérdés kormány szintű döntést igényel.

Az MN szervezeti korszerűsítésének következő lépését a december 23-án kiadott 0045. számú miniszteri parancs²⁰⁴ rendelte el, a Hátszázvédelmi Parancsnokság és a Polgári Védelmi Országos Parancsnokság egyidejű megszüntetésével, s ezek bázisán a Hátszázvédelmi Polgári Védelmi Parancsnokság 1988. április 1-jei hatállyal történő megalakítását, aminek július 1-jére kell elérnie működőképességét. Ezen új, egységes középszintű parancsnokság feladatául szabták a hátszázvédelmi biztosi feladatok előkészítését és végrehajtását; az állami és katonai felső vezetés háborús működése feltételeinek biztosításában való részvételt; a polgári védelmi szaktevékenység irányítását és a polgári lakosság felkészítését; a hadkiegészítési és területvédelmi parancsnokságok tevékenységének közvetlen irányítását, valamint az alárendelt csapatok és szervek rendeltetésüknek megfelelő felkészítését, alkalmazásuk megtervezését, szervezését és vezetését.

Az évet szépen kell befejezni, illetve az újat kezdeni, így ugyanezen a napon a miniszter aláírta a hivatásos és továbbszolgáló állomány illetményéről szóló 50/1987. (HK 14.) számú utasítást módosító 87. (HK 35.) számú utasítást²⁰⁵. Ebben, 1988. január 1-jével egyrészt a következőkre emelték a rendfokozati illetmény összegét: hadseregtábornok 12 000, vezérezredes 10 000, altábornagy 8500, vezérőrnagy 7000, ezredes 5000, alezredes 4000, őrnagy 3500, százados 3000, főhadnagy 2750, hadnagy 2500, alhadnagy 2300, törzsszázlós 2100, zászlós 1950, főtörzsőrmester 1800, törzsőrmester 1650, őrmester 1500, szakaszvezető 1350, tizedes (továbbszolgáló őrzetű és honvéd) 1200 Ft/hó. Másrészt meghatározta a beosztási illetményt (lásd a következő oldalon), aminek érdekessége a kategóriákon belüli jelentős nivelláció, illetve az, hogy csak az alsó határok voltak kötelezőek, a felsők mindössze „iránymutató jellegűek”. Külön rögzítették az oktatók beosztási illetményemelési összegét is: főiskolai adjunktus 400; egyetemi adjunktus és főiskolai docens 700, egyetemi docens és főiskolai tanár 1000, illetve egyetemi tanár 1400 Ft/hó. Ezekon kívül – különböző mértékben – emelkedett minden pótlék is.

Szintén december 23-án látott napvilágot a személyi állomány jutalmazását szabályozó 25/1973 (HK 16) számú utasítást módosító 90. (HK 35.) számú miniszteri utasítás²⁰⁶. Ennek értelmében a hivatásos és polgári alkalmazotti állomány az

204 HL KI 39/01/45. ó. e. (1987. 12. 23.)

205 HL KI 39/02/87. ó. e. (1987. 12. 23.)

206 HL KI 39/02/90. ó. e. (1987. 12. 23.)

199 Jazov, Dmitrij Tyimofejevics (1923–???) a Szovjetunió marsallja, védelmi miniszter (1987–1991)

www.http://sv.wikipedia.org/wiki/Dmitrij_Jazov (Letöltve: 2010. 05. 07.) Érdekes – és általam ismeretlen okból – nagyon a „sem-miből” léphetett elő miniszterré, hiszen az 1983-ban kiadott, 863 oldalas Vojennjij Enciklopédicseszki Szlovar még egyetlen szót sem szentel személyének!

200 HL KI 39/012/4. ó. e. (1987. 09. 20.)

201 HL KI 39/01/39. ó. e. (1987. 11. 18.)

202 Nun Mihály (1938–) vezérőrnagy, a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola növendéke, a Budapesti Katonai Kerület parancsnoka.

203 HL KI 39/011/4. ó. e. (1987. 12. 07.)

alapilletménye következő %-át kaphatta jutalomként: ezred- és ennek megfelelő szintű parancsnok 80; dandár- és ennek megfelelő szintű parancsnok 100, illetve hadtest és ennek megfelelő szintű parancsnok 150%. A sor- és tartalékos állományt ugyanezen szinteken 1000, 1500, illetve 2000 Ft jutalom illetve. Ugyanakkor azt is rögzítették, hogy nem lehet több 3 havi alapilletménynél.

Beo. ill. kat.	A beosztási illetmény alsó és felső határa /Ft/	3 évenkénti kötelező emelés összege /Ft/	Magasabb beosztásba helyezésnél előírt emelés /fegyelmi fenyítésnél csökkentés/ összege Ft
28	14 500 - 60 000		
27	13 500 - 55 000		600
26	12 800 - 50 000		
25	12 100 - 45 000		
24	11 400 - 40 000	400	500
23	10 700 - 37 000		
22	10 000 - 35 000		
21	9 600 - 33 000		
20	9 200 - 31 000	350	
19	8 900 - 30 000		400
18	8 600 - 29 000		
17	8 300 - 28 000	300	
16	8 000 - 27 000		
15	7 700 - 26 000		
14	7 500 - 25 000		
13	7 400 - 24 000		
12	7 200 - 23 500		300
11	7 100 - 23 000	250	
10	7 000 - 22 500		
9	6 800 - 22 000		
8	6 700 - 21 500		
7	6 400 - 21 000		
6	6 300 - 20 500		200
5	6 200 - 20 000		
4	6 000		
3	2 400		
2	2 300		
1 ⁺	2 200		

+ = Az 1 kategóriába a hivatásos állományba vett katonai tanintézeti hallgatókat kell sorolni.

A honvédelmi miniszter által 1988. január 1-jével meghatározott új beosztási illetmények

Ezen év végi utasításdömpingből a – változatosság kedvéért – december 23-án kiadott 3/1988. (HK 3.) HM–BM számú együttes utasítás²⁰⁷ emelendő ki, amelyben a két miniszter szabályozta a tiszti és tiszthelyettesi képviseleti testületek feladatait, szervezeti és működési rendjét.

Kárpáti vezérezredes az 1988. február 21-én kelt 043/1988. (HMT 043/2/1988. 02. 23.) számú levelében²⁰⁸ – amit egyidejűleg megküldött *Fejti Györgynek*, a fegyveres erőket felügyelő KB-titkárnak is – arról tájékoztatta *Grósz Károlyt*, a Minisztertanács elnökét, hogy *Kulikov* marsall március elején *Magyarországra* érkezik a VSZ Háborús Szervi Határozvány-tervezetének, valamint az 1990–1995-ös fejlesztések megvitatására, amik a következő PTT-ülés napirendjén szerepelnek majd. Az előbbi anyag már decemberben megérkezett, az utóbbit még nem ismerik. A levélhez mellékletként csatolta *Tóth Tibor* altábornagy, hadművelési csoportfőnök által január 11-én aláírt, rendkívül alapos és kritikus 0083/1988. (HMT 0043/3/1988. 02. 23.) számú feljegyzést a „Határozvány”-ról. Ennek lényegét úgy foglalta össze a miniszter a miniszterelnök számára, hogy pontosan tisztázandó, milyen szerepet szánanak a nemzeti vezetés számára az országot alapvetően érintő kérdésekben; mi indokolja egy újabb vezetési szint létrehozását; először a Béke Szervi Határozványt kellene módosítani, s csak utána a háborúst, s végezetül: eme új határozvány nagy horderejére tekintettel, a PTT ülése előtt el kell nyerni az adott ország párt- és állami vezetésének egyetértését.

Ami pedig a még ismeretlen fejlesztési elképzeléseket illeti, annak következtében, hogy kidolgozásába nem vonták be az EFE törzsben tevékenykedő magyar törzsfőnökhelyettes, sem a Technikai Testület magyar képviselőjét, arra kell számítani, hogy a „saját elgondolásunktól eltérően igen jelentős fejlesztési és hadszíntérelőkészítési (*sic!*) ajánlásokat fogunk kapni.” (2. o.)

Bizonyos magyar–szovjet feszültség *Magyarországon* is érzékelhető volt 1988 elején, legalábbis erről tanúskodik a *dr. Mórocz Lajos* altábornagy március 9-én kelt, a miniszternek felterjesztett Gy.1/1988-22. (HMT 88/1988. 03. 24.) számú jelentése²⁰⁹, s az ahhoz kapcsolódó iratok. Az államtitkár szerint „A hazánkban ideiglenesen tartózkodó szovjet csapatok mindennapos tevékenysége során számtalan probléma adódik... Számos... vitás kérdés sikeres rendezése, megoldása ellenére az utóbbi időben bekövetkezett néhány esemény szükségessé teszi, hogy a súlyosabb esetek megelőzésére, a kormányközi egyezmények következetes betartására hatékonyabb intézkedések szülessenek. Ebből kiindulva célszerűnek tartanám a DHSCS vezetőivel... az alábbi konkrét témákat érintően megbeszélést folytatni.” (1. o.) Ezek a következők:

- 1987. június 14-én *Szolnokon* nagy detonációval járó – a város lakóiban nagy nyugtalanságot kiváltó – lőszerrobbanás történt, de azóta sem érkezett a Déli Hadseregcsoporthoz Parancsnokságától visszajelzés arra vonatkozóan, hogy milyen lépéseket tettek hasonló esetek megelőzésére;

207 HL KI 40/02/3. 6. e. (1987. 12. 23.)

208 HL KI 40/06/1. 6. e. (1988. 02. 21.)

209 HL KI 40/04/5 6. e. (1988. 03. 09.)

- 1987. október 15–20-a között Szegeden szovjet katonák iskolás gyerekeknek sörért és cigarettáért kb. 200 db géppuska- és páncélelhárító éleslőszeret adtak. A tűzbe dobott egyik lőszer felrobbant, aminek következtében egy kisgyerek súlyosan, egy másik pedig könnyebben megsérült. Mind az erkölcsi, mind az anyagi felelősségvállalás elmaradt szovjet részről;
- annak ellenére, hogy szovjet csapatok magyar engedély nélkül nem építhetnek, az újmajori kiképzési bázison új, BMP-2 lőtárszektort telepítenek, ami közvetlenül veszélyezteti Lókút község lakóit, illetve az orgoványi harckocsilőtér bővítése sérti a kiemelt természetvédelem alatt álló Kiskunsági Nemzeti Park területmegóvási érdekeit;
- amióta Ladánybene térségébe szovjet építőalakulatot telepítettek, megszorodtak a lopások és betörések;
- a bócsai gyakorlótér és a Kiskunsági Nemzeti Park határára szovjet katonák vegyimentesítéshez használt veszélyes anyagokat tartalmazó hordókat raktak le.

Ehhez a jelentéshez csatolták Reményi Gyula altábornagy, a vezérkari főnök első helyettese által HMT 88/2/1988. 03. 24. számon²¹⁰ szintén a miniszterhez címzett levelét, melyben a szigethalmiak panaszát továbbítja, mint a március 20-án megbeszélendő újabb témát, miszerint egyrészt az 1987 őszén Tökölre telepített új, nagyteljesítményű MiG–29 repülőgépek hatos kötelékben történő fel- és leszállása jelentős károkat okoz a közeli épületekben, halláskárosodást az óvodában, a keletkezett légörvények a villamos légvezetékekben több napos zárlatot okoznak. Amíg az egység nem telepíthető át Mezőkövesdre, addig tiltsák meg a kötelékek startját és landolását. Ugy szintén tárgyalni kell arról, hogy a DHSCS 65 helyőrségének 1/3-ában jelentős a környezetszennyezés. S végezetül: a kormány és a katolikus egyház viszonyának áttekintése során élesen vetődött fel az esztergomi egyházi épület átadása. Az ezzel összefüggésben megfogalmazott 200 M Ft-os szovjet igény irreális.

Időközben a katonai felső vezetésben újabb változás következett be: a Minisztertanács dr. Kovács Jenő altábornagyot, személyügyi főcsoportfőnököt kérelmére, nyugállományba vonulására tekintettel 1988. március 10-i hatállyal felmentette honvédelmi miniszterhelyettesi tisztsége alól, s a honvédelmi miniszter március 15-ével szolgálati nyugállományba helyezte, majd ezzel egyidejűleg H. Kovács Imre vezérőrnagyot, az MN személyügyi főcsoportfőnök első helyettesét – beosztásának ellátása mellett – meghatározatlan időre megbízta a főcsoportfőnöki teendőik ellátásával.²¹¹

A magyar katonai egészségügy nemzetközi hírnevét bizonyítja Kárpáti vezérezredes március 15-én aláírt 52/3/1988. számú válaszevele,²¹² melyben arról értesíti Márta Ferenc akademikust, az MTA Interkozmosz Tanácsa elnökét, hogy kérésére megvizsgáltatta az osztrák űrhajósjelöltek magyarországi kiválogatásának

lehetőségét. E szerint, amennyiben az osztrák féltől hivatalos megkeresés érkezik, akkor – az ebben nagy tapasztalattal rendelkező – kecskeméti MN Repülőorvosi és Kutató Intézet készséggel áll rendelkezésükre.

A 077/1988. számú emlékeztetőből²¹³ kitűnik, hogy – a korábban jelzett feszültségek megbeszélésére – március 21-én találkozott a két fél képviselőjében Kárpáti vezérezredes, dr. Mórocz altábornagy, dr. Kámán József vezérőrnagy, katonai főügyész; Reményi altábornagy és Liszkay Csaba ezredes, HM-titkárságvezető, csoportfőnök, illetve A. A. Gyemidov vezérezredes, a DHSCS parancsnoka, J. Ny. Vodolazov vezérőrnagy, a PK első helyettese, valamint V. A. Kovaljov, a DHSCS főügyésze. Lényegében a szovjet fél minden magyar felvetést akceptált, tájékoztatást adott a már megtett lépésekről (a szolnoki robbanást követően megszüntették a lakott területen belül gépkocsin történő lőszerátvitelt; a Ladánybene melletti tábori elhelyezést felszámolták, a katonákat laktanyában helyezték el; az építkezéseket leállították stb.), illetve további megelőző lépéseket tesznek.

A nemzetközi helyzet enyhülésének biztató eleme volt a szovjet és amerikai védelmi miniszterek találkozója, amelynek 7 oldalas dokumentumát Borisz Ivanovics Sztukalin rendkívüli és meghatalmazott nagykövet 1988. március 23-án 10.00-kor adta át. Ezt terjesztette fel – még ezen a napon – Pacsek altábornagy a miniszternek, amit a HM Titkárság T-64/2/1988. számon vett nyilvántartásba. A jelentés lényege: „A megbeszélések őszinte, korrekt légkörben, a jóakarattal jegyében zajlottak le.” (7. o.)

Kárpáti vezérezredes március 23-án 0062/1988. (HMT 0062/8/1988. 06. 27.) számon²¹⁴ feljegyzéssel élt Kádár Jánoshoz, Fejti Györgyhoz és Grósz Károlyhoz a Kulikov marsall által felvetett kérdésekről, valamint a főparancsnok tervezett látogatásáról. Az EFE háborús határozványa javasolt módosításának a lényege az, hogy konkretizálja a létrehozandó EFE Legfelsőbb Főparancsnoksága személyi összetételét: a legfelsőbb főparancsnok a szovjet legfelsőbb főparancsnok (SZKP-főtitkár), első helyettese a szovjet védelmi miniszter, helyettese pedig az EFE főparancsnoka. A Legfelsőbb Főparancsnokság állományába tartoznak a tagországok legfelsőbb főparancsnokai (az adott párt első/főtitkárai), akiknek helyettesei az adott ország honvédelmi miniszterei. Nincs szó viszont a PTT további sorsáról.

A magyar fél szerint e módosítási javaslat túlbonyolítaná a vezetést, egy plusz vezetési

Pacsek József vezérőrnagy, kiképzési főfelügyelő, honvédelmi miniszterhelyettes

213 HL KI 40/06/10. ó. e. (1988. 03. 21.)

214 HL KI 40/06/8. és 3. ó. e. (1988. 03. 23.)

210 Uo. (1988. 03. 24.)

211 HL KI 658/01/29. ó. e. A ZMKA PK-ának 029. sz. pcs-a (1988. 03. 28.)

212 HL KI 192/04/35. ó. e. (1988. 03. 15.)

szintet iktatna be; az EFEF számára közvetlen beavatkozást tenne lehetővé a nemzeti politikai, állami, katonai vezetés kizárólagos felelősségébe, szuverén jogkörébe tartozó feladatokba (a nemzeti csapatok harckészültségbe helyezése, átadása a hadszíntér-főparancsnokságnak; a mozgósítás irányítása; tartalék alakulatok felállítása, anyagi készletek felhalmozása stb.). A magyar szakértők megismételték azt a meglátásukat, hogy előbb inkább a békehatározványt kellene módosítani, valamint azt is, hogy a nagy politikai hordereje miatt a módosítási javaslatokban először a tagországok legfelső politikai vezetői foglaljanak állást, majd adjanak felhatalmazást a katonai vezetéseiknek a részletek kidolgozására.

A másik megvitatandó kérdés az EFE ajánlásai az 1991–1995-ös tervidőszak hadseregfejlesztésére. Ennek magyar „vetülete”: 2–2 új repülőegység, illetve honi légvédelmi rakétaosztály-komplexum beszerzése és szervezeti létrehozása; mintegy 300 tüzérségi eszköz, 500 páncélozott szállító harcjármű, 62 db T–72 harckocsi. Ennek kb. 130 Mrd Ft-os kihatása messze meghaladja a VII. ötéves terv 59 Mrd Ft-os előirányzatát, így gazdasági lehetőségeinket. Ezért „fontosnak tartjuk, hogy a legfelsőbb politikai szinten tényként ismertetésre kerüljön a főparancsnokkal, hogy a hadsereg fejlesztési terveiben eddig eszközölt csökkentéseken túl, további jelentős csökkentésre kényszerülünk.” (6. o.)

A harmadik javaslattal – az EFEF-en belül egy közös politikai (propaganda) szervezet létrehozása – kapcsolatban kifejtették, hogy ezt is szükségtelennek és zavarkeltőnek ítélik, így nem támogatják, illetve azt kezdeményezték, hogy amennyiben a főparancsnok ragaszkodna hozzá, úgy e kérdésben is kérjék ki a pártok vezetőinek véleményét, s csak ezt követően kerüljön napirendre.

Tekintettel arra, hogy *Kárpáti* vezérezredes március 28–29-én tárgyalt *Kulikov* marsallal e 3 napirendi pontról, az erről készült feljegyzést 30-án 0062/2/1988. (HMT 0062/9/1988. 06. 27.) számon²¹⁵ megküldte *Fejti Györgynek* és *Grósz Károlynak*. Az új háborús határozvánnyal kapcsolatban a főparancsnok próbálta bizonygatni annak szükségszerűségét, illetve sietett megemlíteni, hogy a szovjet politikai vezetésnek tudomása van róla, illetve egyeztetette a vezérkarral is. A magyar miniszter kifejtette, hogy szerinte is indokolt a módosítás, de tekintettel a jelentős politikai és katonai kihatásaira, nem kész anyaggal kellene menni a Politikai Tanácskozó Testület elé, hanem az elképzeléssel, s csak ennek elfogadása után nekilátni a részletes kimunkáláshoz. Emellett ismételt felvetette, hogy ezzel egyidejűleg tekintsék át a békehatározványt is. A marsall némi egérutat nyert azzal, hogy egyfajta megoldásként elfogadhatónak tartotta a magyar javaslatot, de még nincsen túl minden egyeztetésen. Azt azért sietett kijelenteni, hogy az NDK, a bolgár és a csehszlovák vezetés (természetesen – a szerző) egyetért az EFE-javaslattal, a lengyelekkel még további tárgyalásokra van szükség, a románokkal pedig még el sem kezdték.

Ami az 1991–1995-ös tervidőszak fejlesztési javaslatát illeti, a szovjet fél azt elő fogja terjeszteni, mert a NATO nem reflektált a VSZ fegyverzetcsökkentési javaslataira, viszont minden haderőneme fegyverzetének korszerűsítését hajtja végre. Tehát a VSZ-hadseregek sem maradhatnak le. Erre *Kárpáti* vezérezredes ismételt-

ten felvázolta a magyar gazdaság kritikus helyzetét, mire „*Kulikov* elvtárs az elmondottakat megértéssel fogadta, de ismételt hangsúlyozta a NATO fejlesztési törekvéseit, s azt, hogy semmilyen indokkal sem tehetünk egyoldalú engedményeket.” (3. o.)

A közös információs-propaganda szerv (csoportfőnökség) létrehozását azzal indokolta, hogy a NATO katonai szerveinél is jelentős propagandaszervek működnek. A miniszter egyetértett azzal, hogy ezt a tevékenységet hatékonyabbá kell tenni, de ez nem igényel új szervezetet. A főparancsnok ennek ellenére ragaszkodott elképzeléséhez.

A miniszter befejezésül jelezte a címzetteknek, hogy a marsall az április 8-án *Kádár Jánosnál* teendő látogatásán ezekről a kérdésekről kíván jelenteni. Az irat végén július 27-én tett széljegyzet szerint „*Fejti György* elvtárs a feljegyzést megjegyzés nélkül visszaküldte.” A másik címettről még ennyi sem tudható.

Az április 8-án kelt 073/1988. és 073/2/1988. számú feljegyzések²¹⁶ már betekintést engednek a *Kádár-Kulikov* találkozóról. Miután a főparancsnok előadta a már ismert mondandóját, *Kádár János* lényegében megismételte *Kárpáti* vezérezredes korábbi állásfoglalását. Ezt követően mind *Kulikov* marsall, mind *Gribov* hadseregtábornok próbált még érvelni igazuk mellett, de az utolsó – kemény – mondatok a magyar főtitkáré voltak, miszerint „meghallgatta *Kulikov* elvtársakat és elmondta a saját véleményét, kéri annak figyelembevételét. Amit a Főparancsnok szükségesnek tart a Politikai Tanácskozó Testületen felvetni, azt vesse fel.” (11. o.)

Az április 25-én kelt 06. számú parancsával²¹⁷ a miniszter – nyugállományba vonulása következtében – felmentette *Reményi Gyula* altábornagyot a Magyar-Szovjet Vegyes Bizottság magyar tagozata elnöki tisztségéből, s kinevezte ugyanide *Tóth Tibor* altábornagyot, az MN VKF első helyettesét.

Az iratok tanulsága szerint az MSZMP KB fegyveres erőket felügyelő titkára – szerencsére – „nem sok vizet zavart”, mint az adminisztratív osztályvezető június 29-én kelt KAO/499/2/1988. (HMT T–97/5/1988. 07. 06.) számú leveléből²¹⁸ kitűnik, miszerint „A Honvédelmi Minisztérium és háttérintézményei szervezeti korszerűsítése során a felsővezetésre vonatkozó elgondolással *Fejti György* elvtárs egyetért.”

A július 14-én kiadott 0012. számú miniszteri parancs²¹⁹ viszont már – elsőként – a vezérkar szervezeti korszerűsítéséről döntött, amit 1988. szeptember 1. és december 31. között kell végrehajtani. Ennek során a Hadműveleti Csoportfőnökség szervezetében létre kell hozni a nemzetközi biztonsági kérdésekkel foglalkozó munkacsoportot, továbbá – önállóságukat megszüntetve – beépíteni állományába a Térképész Szolgálatot, valamint a Tudományos Osztályt. A Szervezési Csoportfőnökség, valamint a Mozgósítási és Hadkiegészítési Csoportfőnökség megszüntetésével egyidejűleg létre kell hozni az MNVK Szervezési és Mozgósítási Csoportfőnökséget. Az MNVK Titkárság – a Fordító Osztály kivételével – és a

216 HL KI 40/06/9. ó. e. (1988. 04. 08.)

217 HL KI 40/01/6. ó. e. (1988. 04. 25.)

218 HL KI 40/05/5. ó. e. (1988. 06. 29.)

219 HL KI 40/01/12. ó. e. (1988. 07. 14.)

215 HL KI 40/06/4. ó. e. (1988. 03. 30.)

Nemzetközi Együttműködési Osztály megszüntetésével egyidejűleg létrehozandó az MNVK Tervező Osztály.

A *Vietnamban* kivívott nemzetközi tekintélye alapján, az ENSZ főtájkára 1988 nyarán felkérte a *Magyar Népköztársaságot*, hogy az MN hivatásos tisztjei vegyenek részt az *irak-iráni* tűzszünet végrehajtásának ellenőrzésében. E megítéltetését és a küldetés fontosságát átérzve, augusztus 15-én napvilágot látott a 0015. számú miniszteri parancs²²⁰ az „Egyesült Nemzetek Katonai Megfigyelő Csoportja *Irakban és Iránban* (UNIMOG)” munkájában való részvételre. E szerint az MN állományából 15 tiszt vesz részt a misszióban, azzal a feladattal, hogy közreműködjenek a tűzszüneti vonalak meghatározásában; kísérik figyelemmel a tűzszünet betartását és megszegése esetén vizsgálják ki azt; akadályozzák meg a kialakult helyzet megváltoztatását.

Ha nem túl nagy ütemben is, de folytatódott a HM felső vezetésének a fiatalítása:²²¹ a honvédelmi miniszter szeptember 1-jei hatállyal nyugállományba helyezte *Farkas Gábor* vezérőrnagyot, a vezérkari főnök helyettesét; érdemeik elismerése mellett beosztásukból felmentette és áthelyezte a Személyügyi Főcsoportfőnökség személyi tartálékába *Kurucz Zoltán* vezérőrnagy, mozgósítási és hadkiegészítési csoportfőnököt, valamint *Vadászi Tibor* vezérőrnagy, szervezési csoportfőnököt. Ezzel egyidejűleg kinevezte *Kelemen József* ezredes, mozgósítási és hadkiegészítési csoportfőnök-helyettest csoportfőnökké, vezérkarifőnök-helyettesté, valamint *Keczer Imre* ezredes, szervezési csoportfőnök-helyettest és *Kovács Lajos* ezredes, osztályvezetőt egyaránt szervezési és mozgósítási csoportfőnök-helyettesté.

Ami a fegyverexport problémáját illeti, 1988 őszén lényegében ugyanott folytatták ezt a kérdést, mint 1987 szeptemberében már tárgyaltunk. Így, a 001704/10/1987. (HMT 00151/3/1988. 10. 27.) számú levél²²² 1988. október 7-én született meg, amelyben *dr. Doró György* altábornagy – a magyar hadiipar helyzetével foglalkozó tárcaközi értekezleten elhangzottak alapján – arra kéri a minisztert, hogy egyetértése esetén küldje meg *Jazov* hadsereg-tábornoknak. Ebből kiderül, hogy *Pacsek* altábornagy előző évi Canosszajárása 1988. szeptember 5-én megismétlődött, amikor is, újból arról kellett tájékoztatnia a szovjet katonai vezetést, hogy a magyar népgazdaság továbbra is súlyos helyzete következtében 1989–1990-ben szintén csökkenteni kényszerülünk a fegyverexportot. Ugyanakkor a levél azzal folytatódik – nem pirult el a levélpapír! –, miszerint az elsősorban szovjet igényeket kielégítő magyar katonai rádióállomás- és tüzérségi fegyvergyártás belerokkanna, ha ezek szállítása csorbát szenvedne. Ezért *Kárpáti* vezérőrnagy arra kérte partnerét, hogy támogassa: „a magyar haditechnikai szállítások kialakuló aktívuma az általános polgári áruforgalom keretében kerüljön kiegyenlítésre és így a kiépült magyar hadiipari kapacitások hosszabb távon történő megőrzése lehetséges legyen.” (2. o.) E levéltervezetet véleményezve, a magyar vezérkari főnök csak annyit írt a kísérőlevélre, miszerint „Így nem célszerű

szövegezni. A HM ne a VKF-re utaljon, hanem arra, hogy a HM-ek között korábban erről volt megbeszélés. Legutóbb az Ősz–88 gyakorlaton.”

Kárpáti vezérőrnagy akceptálta a *Doró* altábornagy által elkészített levéltervezetben²²³ *Pacsek* altábornagy pontosítási kérelmét, ezért az általa kifogásolt inkriminált rész kimaradt az október 10-én aláírt 003763/2/88. (HMT 00151/4/1988. 10. 27.) számú levélből²²⁴, ami most úgy kezdődött, hogy: „Korábbi tájékoztatásom alapján Ön előtt ismert...”. (1. o.) A levélben arról is tájékoztatta miniszterét, hogy *Hoós János*, az Országos Tervhivatal (OT) elnöke hasonló kéréssel fordult 02012/IV/1988. (HMT 00151/7/1988. 12. 20.) számú levelében szovjet partneréhez: *Maszljukov* miniszterelnök-helyetteshez, a Goszplan elnökéhez²²⁵.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1986. október 7-i határozata és a végrehajtására kiadott kormányrendeletek alapján lefolytatott, a minisztériumok és háttér-intézményeinek átvilágítása következtében, a honvédelmi miniszter 1988. október 26-án kelt 0016. számú parancsa²²⁶ intézkedett az 1984-ben felállított MN Légvédelmi és Repülő Parancsnokság szervezeti korszerűsítésére. Bár e szervezet maximálisan megfelelt az eléje állított feladatoknak, a bekövetkezett változások további korszerűsítést tesznek lehetővé, sőt igényelnek. „E korszerűsítés eredményeként lehetővé válik hatékonyabban működő, racionálisabb felépítésű, a HM szervezetébe jobban illeszkedő, kisebb létszámú vezető szervezet létrehozása, amely a Varsói Szerződés tagállamainak egységes légvédelmi rendszerében továbbra is biztosítja az ország légvédelmének irányítását és képes a ráháruló feladatok teljesítésére.” (1. o.) Ennek megfelelően, 1988. november 1-jével megalakul az MN Légvédelmi és Repülő Főcsoportfőnökség, állományában az MN-hatáskörű MN Repülőfőnökséggel, MN Légvédelmi Rakéta- és Tüzérfőnökséggel, valamint az MN Rádiótechnikai Főnökséggel. Működőképességének december 31-i elérésével megszűnik a – jogelőd – MN Légvédelmi és Repülő Parancsnokság. December 15-ével az 1. honi légvédelmi hadtest és a csapatrepülő a honvédelmi miniszter közvetlen alárendeltségébe lépnek, de irányításukat – átruházott hatáskörben – az MN légvédelmi és repülő főcsoportfőnök végzi.

Mindezek következtében „Az MN Légvédelmi és Repülő Főcsoportfőnökség feladata békében és háborúban a légvédelmi és repülő csapatok (*sic!*) hadművelleti vezetése, szakirányítása, a HM-szintű és a szövetségi együttműködés koordinálása és a főcsoportfőnökre átruházott hatáskörben az 1. honi légvédelmi hadtest és csapatrepülő vezetése.” (3. o.)

A fent említett *Hoós*-levélre november 10-én V-8288; 002012/1/88. (HMT 0151/6/1988. 12. 20.) számon²²⁷ válaszolt *Jurij D. Maszljukov*, aminek lényege – gondolom a magyarok előtt eleve nem volt kétséges –, miszerint „Ami az MNK és az SzSzsZK közötti általános áruforgalom keretében polgári rendeltetésű áruk

223 Érdekes módon e levéltervezet október 14-én 001738/IV/1988. (HMT 00151/2/1988. 10. 14.) számon – egy-két betű-, vagy szó-módosítással, ezúttal a *Kiss Sándor* altábornaggal folytatott megbeszélésére hivatkozva – ismét megküldte a honvédelmi miniszternek. HL KI 40/011/2. ó. e. (1988. 10. 14.)

224 HL KI 40/011/4. ó. e. (1988. 10. 10.)

225 HL KI 79/010/2. ó. e. (1988. szeptember)

226 HL KI 40/01/16. ó. e. (1988. 10. 26.)

227 HL KI 40/011/4. ó. e. (1988. 11. 10.)

220 HL KI 40/01/15. ó. e. (1988. 08. 15.)

221 HL KI 658/02/88. ó. e. A ZMKA PK-ának 088. sz. pcs-a (1988. 09. 20.)

222 HL KI 40/011/3. ó. e. (1988. 10. 07.)

pótlólagos, a Magyar Népköztársaság speciális áruszállításainak ellentételezése céljából való rendelkezésre bocsátását illeti, ennek pozitív megoldásában a jelen öt éves időszakban a források helyzete miatt a szovjet félnek nagy nehézségei vannak.”

A HM-be azért időnként érkeztek kellemesebb levelek is. Így, *dr. Tamás András*, a Tudományos Minősítő Bizottság (TMB) titkárságvezetője november 3-án TMB 50.970/88. (HMT 272/1988. 11. 24.) számon²²⁸ megküldte a tudományos továbbképzés és a tudományos minősítés korszerűsítéséről szóló tudománypolitikai bizottsági előterjesztés tervezetét, amit a honvédelmi államtitkár november 14-én egyetértőleg visszaküldött.

Ezekkel az ügyekkel párhuzamosan, természetesen nagy ütemben folytatódott a HM szervezeti korszerűsítése is: a következő lépés a Kiképzési Főfelügyelőség átalakítása volt. A november 30-án kelt 018. számú miniszteri parancs,²²⁹ melyben a 0018. számú HM-parancsban is szereplő „típuszöveggel” elismerték e felső irányító szerv elmúlt évekbeni eredményes tevékenységét, majd megindokolták a váltás szükségességét. Ezt követően a miniszter megparancsolta, hogy 1988. december 1-jével szűnjön meg az MN Kiképzési Főfelügyelőség, s jogutódjaként álljon fel az MN Kiképzési Főcsoportfőnökség, állományában az MN hatáskörű Gépesített Lövész és Harckocsizó Főnökséggel, a Rakéta- és Tüzérfőnökséggel, a Műszaki Főnökséggel, a Vegyivédelmi Főnökséggel, valamint a Tanintézeti Csoportfőnökséggel. December 31-ével megszűnik az MN Gépesített Lövész és Harckocsizó Kiképzési Csoportfőnökség is. Az új szervezet – a jelenlegi feladatokon túl, a vezérkarral együttműködésben – végezze az MN gépesített lövész, harckocsi és deszant-rohamcsapatai szakképzését, harcszati-hadműveleti alkalmazásával, szervezeti és haditechnikai fejlesztésével összefüggő javaslatok kidolgozását és megvalósításuk irányítását.

Mintegy 3 héttel a fent idézett *Maszljukov*-levelet követően, december 3-án *Jazov* hadseregtábornok is elküldte 0151/5/1988/HMT 318/1/3. sz. (HMT 0151/8/1988. 12. 24.) számon²³⁰ elutasító „szép üzenetét” *Kárpáti* vezérezredes korábbi kérésére, mivel „kiderült, hogy az általános áruforgalmon belül is komoly nehézségekbe ütközik e kérdés pozitív megoldása, mivel a Szovjet Félnek így további polgári rendeltetésű árucikkekkel kellene biztosítania a Magyar Népköztársaságból érkező haditechnika (*sic!*) szállítások kompenzálására.”

Régen tapasztalt, igazi „nemzedékváltással” búcsúzott az 1988. év: a honvédelmi miniszter december 1-jével szolgálati nyugállományba helyezte²³¹ – egyebek mellett – *Horváth István* altábornagyot, az MN politikai főcsoportfőnökét; *Nárai István* altábornagyot, az MN kiképzési főfelügyelőjét; *dr. Nyitrai Lajos* vezérőrnagyot, az MN pénzügyi szolgálatfőnökét; *Fazekas László* vezérőrnagyot, az MNVKF szervezési, mozgósítási és hadkiegészítési helyettesét; *Kazai Barna* vezérőrnagyot, a Kossuth Lajos Katonai Főiskola parancsnokát; *Kovács Béla* vezérőrnagyot,

az MN légvédelmi és repülőparancsnok első helyettesét; *Kurucz Zoltán* vezérőrnagyot, az MN mozgósítási és hadkiegészítési csoportfőnökét; *Mazán Pál* vezérőrnagyot, az MN haditechnikai fejlesztési főnökét, főcsoportfőnök-helyettesét; *Oszlács Mihály* vezérőrnagyot, az MN rádiótechnikai főnökét; *Paróczy Ottó* vezérőrnagyot, az MN légvédelmi rakéta- és tüzérfőnökét; *Pompor István* vezérőrnagyot, az MN Légvédelmi és Repülőparancsnokság politikai osztályvezetőjét (PK. pol. h.); *Slezák István* vezérőrnagyot, az MN gépesített lövész és harckocsizó kiképzési csoportfőnökét, a kiképzési főfelügyelő csapatkiképzési helyettesét; *dr. Szabó József* vezérőrnagyot, a HM-nek az MTA Interkozmosz Tanácsához vezényelt képviselőjét és *Újfalusi Gyula* vezérőrnagyot, az MN Légvédelmi és Repülőparancsnokság törzsfőnökét. Ezzel egyidejűleg kinevezte: *dr. Mórocz Lajos* vezérezredes, HM-államtitkárt – hatáskörének és alapvető feladatainak változatlan meghagyása mellett – MN kiképzési főcsoportfőnöké; *Krasznai Lajost* – akit december 2-i hatállyal az Elnöki Tanács kinevezett vezérőrnaggyá – MN politikai főcsoportfőnöké; *Stock János* altábornagyot – akit a Minisztertanács kinevezett honvédelmi miniszterhelyettesé – MN légvédelmi és repülő-főcsoportfőnöké; *dr. Lontai Lajos* ezredest, MN pénzügyi szolgálatfőnöké; *dr. Kalló Péter* ezredest az MN haditechnikai fejlesztési főnöké; *Scharrer János* ezredest az MN Kik. Fcsf-ség gépesített lövész és harckocsizó főnöké; *Schmidt István* vezérőrnagyot az MN Lé-re. Fcsf-ség MN repülőfőnöké; *Farkas Attila* ezredest az MN Lé-re. Fcsf-ség MN rádiótechnikai főnöké; *Szegedi Tibor* ezredest az MN Lé-re. Fcsf-ség MN légvédelmi rakéta- és tüzérfőnöké, valamint *Szabó János* alezredest a KLKF parancsnokává, akit egyidejűleg előléptetett ezredessé.

A honvédelmi miniszter a december 29-én kelt 72. számú parancsával²³² kellemes újévi ajándékot nyújtott a hivatásos és továbbszolgáló állományban azzal, hogy alig 1 év múltán módosította az illetményükről szóló 50/1987(HK 14.) HM-utasítást. E szerint 1989. január 1-jétől a rendfokozati illetmények a következők szerint módosultak: hadseregtábornok 14 000 Ft/hó; 2000 Ft-tal alacsonyabb a vezérezredesi és altábornagyi, majd a vezérőrnagyi 8400 Ft; az ezredesi 6200, az alezredesi 5100, az őrnagyi 4500, a századosi 3900, a főhadnagyi 3600, a hadnagyi 3300, az alhadnagyi pedig 3000 Ft-ra változott. A törzsszászlóst 2800, a zászlóst 2600 Ft-ig, a tiszthelyettesi kategória 2400 és 1600 Ft között állapított meg, tehát a főtörzsőrmester, törzsőrmester, őrmester, szakaszvezető, valamint tizedes (továbbszolgáló őrzető és honvéd) között 200–200 Ft volt a differencia. Ezzel párhuzamosan 400–200 Ft-ra emelték az ügyeleti díjat, 200 Ft-ra a gyakorlati pótlékot. Az utasítás mellékletében részletes kimutatást adtak közre az állami nyelvvizsgálóval, illetőleg a nyelvvizsga-bizonyítvánnyal egyenértékű – 1950. december 31. napja utáni – vizsgákról, valamint okiratokról.

Az 1989. év abból a szempontból jól indult, hogy a nemzetközi helyzet további enyhülését tükröző eseményről értesítette január végén *Kárpáti Ferenc* vezérezredes a 3202/L. (HMT T-147/3/1989. 01. 27.) számú levelében²³³ *Várkonyi Péter* külügyminisztert, miszerint a VSZ Honvédelmi Miniszteri Bizottsága döntésének

228 HL KI 40/04/12. ó. e. (1988. 11. 03.)

229 HL KI 40/01/18. ó. e. (1988. 11. 30.)

230 HL KI 79/010/3. ó. e. (1988. 12. 03.)

231 HL KI 658/02/120. ó. e. A ZMKA PK-ának 0120. sz. pcs-a (1988. 12. 06.)

232 HL KI 40/02/72. ó. e. (1988. 12. 29.)

233 HL KI 79/09/2. ó. e. (1989. január)

megfelelően *Moszkvában és Budapesten* egyidejűleg hozzák nyilvánosságra „A Varsói Szerződés Szervezete és az Észak-atlanti Szövetség fegyveres erői létszámának és fegyverzetük mennyiségének egymáshoz viszonyított arányáról” című kimutatást.

A honvédelmi miniszter január 25-én 220/1989. számon²³⁴ tájékoztatta Grósz Károlyt és Németh Miklóst a Gribkov hadseregtábornokkal, az EFE törzsfőnökével és a Szovjet Hadsereg Vezérkara hadműveleti főcsoportfőnökével az MN 1989–1990. évekre tervezett egyoldalú csökkentéséről lefolytatott tárgyalásról. Sajnos, maga a tájékoztató nem található, ebből a kísérőlevélből azonban kiderül, hogy Gribkov hadseregtábornok a VSZ többi hadseregével is lefolytatta a nemzeti erők tervezett csökkentésével kapcsolatos tárgyalásokat, amelyek jellege mindenütt azonos, elsősorban a támadó eszközök vonatkozásában. Egyedül a Román Hadsereg vezetőivel nem tudtak zöld ágra vergődni, mivel még nem fejezték be az ezzel kapcsolatos számvetéseket. Kárpáti vezérezredes egyben állásfoglalást kért a címzettekől a magyar csökkentés bejelentése idejére és mikéntjére.

Február 17-én 0463/1989 számon²³⁵ szintén levéllel fordult a két legfelső vezetőhöz, tájékoztatván őket a VSZ honvédelmi miniszterei – a román kivételével – február 15-én megtartott *moszkvai* értekezletéről, amin részt vettek a vezérkari főnökök, valamint az EFE főparancsnoka és törzsfőnöke is. Ezen megvitatták a szovjet csapatkivonásokkal kapcsolatos időszerű kérdéseket; a VSZ és a NATO fegyveres erői adatainak nyilvánosságra hozatalával kapcsolatos további feladatokat, valamint a bécsi haderőcsökkentéssel összefüggő tárgyalásokra való felkészülés közös feladatait.

Kárpáti vezérezredes a plenáris ülés előtt pár perces megbeszélést folytatott szovjet kollégájával a *magyarországi* csapatkivonásról. Ennek során „Jazov elvtárs kérte a hadműveleti tervek pontosítását, valamint a támogatásunkat ahhoz, hogy a szovjet tisztek és katonák méltó módon távozhassanak, s ne érezzék úgy magukat, mint akiket »elűznek«.” (4-5. o.)

Ezen az értekezleten mutatta be Jazov hadseregtábornok a Szovjet Fegyveres Erők új vezérkari főnökét: Mihail Alekszejevics Mojszejev vezérezredest; az EFE új főparancsnokát: Pjotr Georgijevics Lusev hadseregtábornokot és törzsfőnökét: Vlagyimir Nyikolajevics Lobov vezérezredest. A két vezérezredest itt nevezték ki hadseregtábornokká. Kulikov marsall más beosztásba, Gribkov hadseregtábornok nyugállományba került.

A Szűcs Ferenc altábornagy, csoportfőnök által március 28-án aláírt 0018/185/1989. (HMT 00370/4/1989. 03. 30.) számú felderítő-jelentésében²³⁶ arról számol be, hogy „A bécsi tárgyalásokon résztvevő (sic!) amerikai delegáció egyik tagja szerint az *Egyesült Államok* katonai vezetését bizonyos fokig váratlanul érte a decemberben bejelentett szovjet csapatcsökkentés mértéke és földrajzi eloszlása. Számítottak ugyan ilyen jellegű döntésre, de elsősorban a Magyarországon állomásozó szovjet erők jelentős részének kivonását várták.” (1. o.)

S, ha már csapatkivonásról van szó: a honvédelmi miniszter április 1-jén 00808/1989. számon²³⁷ jelentést terjesztett fel Grósz Károlyhoz és Németh Miklóshoz a Magyarországon ideiglenesen állomásozó Déli Hadseregcsoport részleges csökkentésének előkészítéséről. Ebből kitűnik, hogy 11 300 főt, 470 harckocsit, 200 löveget és aknavetőt, valamint 2900 gépjárművet terveznek kivonni, ami érint több mint 3000 családtagot és 150 polgári alkalmazottat is. Ennek eredményeként az osztrák–magyar határ mintegy 100 km-es sávjában szovjet részről csak légvédelmi csapatok maradnak. A létszámcsökkentés során átadnak 10 laktanyát – köztük műemlék, illetve műemlék jellegű épületeket (*Szombathely, Győr, Esztergom, Gödöllő, Kecskemét*) – mintegy 25–30 M Rbl (több mint 1 Mrd Ft) értékben. Az erők kivonása április 25-én kezdődik és június végéig tart. A kivonás tervezésében az MN vezetése is részt vett, a HM-ben operatív csoportot hoztak létre.

Tekintettel arra, hogy az EFE két új vezetője: Lusev hadseregtábornok, főparancsnok, a szovjet védelmi miniszter első helyettese és Lobov hadseregtábornok, törzsfőnök április 7-én bemutatkozó látogatást fog tenni az MSZMP főtítkárnál és a minisztertanács elnökénél – akik közösen fogadják a vendégeket –, Kárpáti vezérezredes az április 4-én kelt 0807/1989. számú feljegyzésében²³⁸ javaslatot tett az előljáróknak az érintendő témákra: az ország politikai és gazdasági helyzetének főbb jellemzői; külpolitikai törekvéseink (támogatjuk Mihail Gorbacsov bejelentését az 1989–1990-ben végrehajtandó 9%-os egyoldalú katonai csökkentésről); a VSZ-hez tartozást továbbra is fontosnak tartjuk, de szükséges korszerűsítése, politikai jellegének erősítése; a szovjet csapatkivonás, aminek nagy jelentőséget tulajdonítunk.

Dr. Paskai László bíboros, prímás, *esztergomi* érsek április 10-én, a 675/1989. számú levelében²³⁹ meleg hangon mond köszönetet Kárpáti vezérezredesnek azért, mert március 14-én a miniszter megbízottjával megbeszélést tarthatott az érsekségen a Papnevelő Intézet épületének sorsáról, amiben a szovjet hadsereg készenléti kórháza működött, sőt: „A tárgyalás igen jó és konstruktív légkörben történt. A jó szervezés következtében alkalom nyílt arra is, hogy a tárgyalást követően személyesen is megtekinthessem az épületet és ott a szovjet parancsnokkal igen szívélyes megbeszélést folytattam. Nagy öröm mindnyájunknak, hogy a szovjet csapatkorlátozás következtében egyházunk még az idei esztendőben visszakapja ezt az ősi épületet és az *esztergomi* Papnevelő Intézet itt folytathatja munkáját.” Ez volt az öröm, amit követett az üröm is: a három évtized alatt meglehetősen lepusztult épületet helyre kell állítani. S bár a HM felügyelete alatt álló Építőipari Kivitelező Vállalattól még nem kapta meg ennek költségvetését, de biztos, hogy az meghaladja az egyház anyagi lehetőségeit, viszont sürget az idő a pápa közeli látogatása miatt. Ezért ez ügyben támogatást kért a miniszterelnöktől, majd a minisztertől is. E szívélyes légkörhöz méltó a zárómondat is: „Szíves jóindulatát megköszönve és támogatását kérve, fogadja, Miniszter Úr, őszinte nagy-rabecsülésem és megkülönböztetett tiszteletem kifejezését.”

237 HL KI 79/09/9. ó. e. (1989. 04. 01.)

238 HL KI 79/05/2. ó. e. (1989. 04. 05.)

239 HL KI 79/04/8. ó. e. (1989. 07. 28.)

234 HL KI 79/08/2. ó. e. (1989. 01. 25.)

235 HL KI 79/09/6. ó. e. (1989. 02. 17.)

236 HL KI 79/03/46. ó. e. (1989. 03. 28.)

Vasfüggöny a nyugati határon, amit 1989 nyarán lebontottak

Markovics Ferenc, a Minisztertanács Védelmi Irodájának vezetője április 21-én feljegyzést készített a miniszterelnök számára a szovjet részleges csapatcsökkenés előkészítéséről szóló előterjesztéshez, amit a HM Titkársága 0178/7/1989. 05. 04. számon²⁴⁰ iktatott. E szerint az előterjesztés korrekt, egyet lehet érteni vele, ugyanakkor a kabinetülés vitája során külön ki kell térni a szovjet részről átadandó objektumok pénzübeli kompenzációjának kérdésére. (A szovjet beruházások következtében a követelés mintegy 1 Mrd Ft). Mivel ezek a beruházások kizárólag szovjet katonai célokat szolgálták, másrészt mert a magyar fél is hozzájárult ezekhez (terület-kisajátítás, közműbiztosítás) 1 Mrd Ft értékben (micsoda véletlen! – a szerző), így el kell utasítani. Ugyanakkor a gödöllői Grassalkovich-kastélyból és az esztergomi egyházi tulajdonokból más magyar helyőrségbe történő átköltöztetésükhöz 130 M Ft hozzájárulást kérnek, aminek – legalább is egy része – nem elkerülhető.

Németh Miklós miniszterelnök a május 19-i vezetői értekezletet találta a megfelelő alkalomnak arra, hogy ellátogasson a Honvédelmi Minisztériumba, ahol a T-119/17/1989. számú irat²⁴¹ tanúsága szerint fel is szólalt. Mindjárt mea culpa-val kezdte: „Az a tény, hogy csak kormányfői kinevezésem hatodik hónapjában találkozom Önökkel, a hadsereg felső vezetésével, nem tükrözi a hadsereg és a katonapolitika jelentőségéről vallott felfogásomat.” (34. o.) Azt is sietett leszögezni,

hogy a Minisztertanács megítélése szerint a hadsereg fegyelme jó, magas színvonalú a kiképzés és a hadrafoghatóság. A hivatásos állomány odaadóan, jó szakmai hozzáértéssel végzi a haza védelméből reá háruló feladatokat.

A nemzetközi helyzetet értékelő beszédét úgy foglalta össze, hogy „a nemzetközi helyzetben igen jelentős, lényeges változások mennek végbe. Az új biztonságpolitika érvényre jutásával lehetőség nyílik arra, hogy az enyhülés a katonai területre is kiterjedjen. Ennek előtérbe kerülésével, érvényesülésével, valamint a védelmi doktrína teljesebb érvényesítésével lehetőség van arra is, hogy a Magyar Népköztársaság – az összes körülményt figyelembe véve – a jelenleginél kisebb haderővel rendelkezzen, de továbbra is a Varsói Szerződésen belül, szövetségi rendszerben oldja meg a reá háruló feladatokat.” (39. o.)

Belpolitikai téren az egyik legfontosabb üzenetének az tekinthető, miszerint meggyőződése, hogy „a hadsereg erejét semmilyen politikai erőnek nem szabad felhasználnia a belpolitikai megoldásra!” (41. o.) Úgyszintén, nagy érdeklődést váltott ki a hallgatóságban a semlegességgel kapcsolatos eszmefuttatása is: „Itt szeretnék egy rövid kitérőt tenni az olyan sokszor olvasható és hallható semlegesség, Magyarország semlegessége, vagy kvázi- semlegessége kérdésére. Önök, akik sok szempontból nemcsak hadászati, harcászati feladatokkal és tanulmányokkal foglalkoztak, hanem politikai kérdésekkel is, tudják, hogy ez a politikában, hogy egy ország milyen státust foglal el, sohasem, vagy csak legkevésbé az adott ország vezetésének és népének szándékán, hanem sokkal inkább a nagyhatalmak szándékán, a nemzetközi erőter- és egyensúlypolitika kérdésében ítéltető meg. Amennyiben... kézzelfogható közelségbe kerülne esetleg a Varsói Szerződés és a NATO felszámolása, abban az esetben az egyes szocialista, de NATO-tagországok is egy természetes fejlődési folyamat révén egyfajta kvázi semlegességi státust és állapotot kapnak... Nekünk ez politikai és gazdasági érdekünk is, de csak hosszú távon...” (46. o.)

Az MN csökkentésével és korszerűsítésével összefüggésben szükségesnek tartotta egyértelműsíteni, hogy a kormány megteszi a szükséges intézkedéseket a ht. állomány létbiztonságának megőrzése, helyzetének stabilizálása érdekében.

A tudományos tevékenység hatékonyabbá tételét szolgálta a május 31-én kiadott 040. számú miniszteri parancs,²⁴² amely az EFE tudományos munkájáról szóló határozványt léptette hatályba az MN-ben. Ugyanakkor az „új időket” jelezte a 47. számú HM-parancs,²⁴³ amely „A Magyar Népköztársaságban végbemenő társadalmi-politikai változásokból fakadó igényekre tekintettel” július 1-jei hatálylyal bevezette a „bajtárs” megszólítást. E változások következő lépéseként a július 5-én aláírt 55. számú miniszteri parancs²⁴⁴ felszámolta a káder- és személyügyi munkában a párthatásköröket, de érintetlenül hagyta a polgári alkalmazottak esetében a szakszervezeti jogköröket.

242 HL KI 79/01/40. ó. e. (1989. 05. 31.)

243 HL KI 79/01/47. ó. e. (1989. 06. 20.)

244 HL KI 79/01/55. ó. e. (1989. 07. 05.)

240 HL KI 79/09/3. ó. e. (1989. 04. 21.)

241 HL KI 255/21/1. ó. e. (1989. 05. 19.)

Július 12-én egy újabb – 289/1989. (HMT 1555/1/1989. 07. 31.) számú – levélben²⁴⁵ fordult az *esztergomi* érsek, egyben a Magyar Katolikus Püspöki Kar elnöke a honvédelmi miniszterhez, amiben arról tájékoztatta, hogy március 12-én azzal a kérelemmel fordult *Miklós Imre* államtitkárhoz, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökéhez, hogy támogassa a HM felé megfogalmazott azon kezdeményezését, miszerint tekintsenek el a papnövendékek katonai behívásától. Ez a jelentős paphiány pótlásának nehézségein túl azzal is indokolható, hogy a „papnövendékek és lelkesek esetében általánosságban szokás a fegyver nélküli szolgálat. Ennek az indoka foglalkozásuknak, lelkesi hivatásuknak a megbecsülése.” Tehát, ha mindenképpen kell katonai szolgálatot teljesíteniük, akkor az fegyver nélküli legyen, de erre is vonatkozzék a kedvezmény: csak 12 hónapot kelljen leszolgálniuk. Egyben kérte ezt a levelét úgy tekinteni, hogy ezzel minden katolikus papnövendék számára megtörtént a bejelentés a fegyver nélküli szolgálatra.

Valószínűleg sok szakszerűtlenség merülhetett fel a képviselőkben a honvédelemmel kapcsolatos megnyilatkozásaik során, ami arra készítette a honvédelmi minisztert, hogy *Szűrös Mátyásnak*, az Országgyűlés elnökének július 12-én írt HMT 1468/1989. 07. 13. számú levelében²⁴⁶ felajánlja a képviselőcsoportoknak a HM tanácsadó szolgálatát minden, a honvédelemmel, a katonapolitikával, a hadi- és katonai gazdasággal, a hadseregépítéssel, katonai-politikai szövetségi rendszerrel, kötelezettségekkel kapcsolatos kérdésben.

Kárpáti vezérezredes július 13-án 0194/1989/MN BFF (HMT 01481/1989. 07. 14.) számon²⁴⁷ előterjesztéssel élt a Minisztertanács kabinetjéhez a szovjet csapatok által visszaadott objektumok átvételéről és azok további hasznosításáról. A július 15-ig (*Esztergom* és *Gödöllő* kivételével) visszaadott 10 objektum mintegy fele 1945 előtt épült, néhány műemlék (*Esztergom*, *Gödöllő*, *Sárvár*), illetve városképileg meghatározó jelentőségű; karbantartottságuk alacsony színvonalú, a becsült fenntartási elmaradás mintegy 500 M Ft, erre hivatkozva az esetleges szovjet követelések elutasíthatóak. A várhatóan átvételre kerülő 740–750 lakás 2/3-a 1 és 1 ½, a 2/3-a pedig 2 szobás; 40%-a összkomfortos, vagy komfortos, 35%-a félkomfortos és 25%-a komfort nélküli, vagy szükségglakás.

A HM mindössze a *váti* gyakorlótérre és – esetleg – a *bajai* laktanya telepelyére tart igényt, a többire állami és társadalmi szervek igényt nyújtottak be, zömükben térítésmentes átadással. A folyamat leegyszerűsítése érdekében a további hasznosítással a Pénzügyminisztériumot célszerű megbízni.

A honvédelmi miniszter július 28-án válaszolt a HMT 1555/2/1989. 07. 31. számú levelében²⁴⁸ *Paskai* bíboros előzőekben idézett kérésére. Ez a megszokottnál keményebb hangvételűnek bizonyul: „A papnövendékek katonai szolgálatával kapcsolatos álláspontunk – amelyet az Országgyűlés legutóbbi ülészakán is kifejtettem –, nem változott. Mind jogi, mind etikai szempontból kifogásolható lenne, ha a papnövendékek sorkatonai szolgálatától eltekintenénk. Bíboros Úrnak

a papnövendékek 12 hónapos fegyver nélküli sorkatonai szolgálatával kapcsolatos felvetése – a legnagyobb segítőkészség ellenére – törvényes akadály miatt nem oldható meg. Az 1989. évi XXII. törvénnyel módosított honvédelmi törvény ugyanis csak a fegyveres sorkatonai szolgálat tekintetében ad lehetőséget a honvédelmi miniszternek arra, hogy a hadkötelesek egyes csoportjai részére rövidebb szolgálati időt állapítson meg.” A befejezés viszont finomabbra hangolódott: *Kárpáti Ferenc* – átértelmezve a probléma súlyát – megígérte, hogy a hittudományi főiskolán tanulmányokat folytató hadkötelesek sorkatonai szolgálatának kérdését ismét napirendre tűzi, s felajánlotta, hogy ez ügyben – belátható időn belül – szívesen felkeresi az egyházfőt. S felvillantotta a reményteljes jövőt is: „Kifejezem reményemet, hogy találkozásunk eredményeként az érdekek egyeztetésével megoldásra jutunk.”

A VSZ és benne az MN korábban említett egyoldalú létszámcsökkentésének konkrét eredményeként – de a katonák, főként az érintett alakulat személyi állománya számára szomorú üzenetként – a július 31-én kelt 065. számú miniszteri parancs kimondta az 1958-ban felállított (1963-tól T-55-ös harckocsikkal elsőként rendelkező – a szerző) 145. önálló harckocsidandár feloszlását.

Ezekben a hetekben megszorodtak az „egyházi” levelek, s nem mind volt olyan barátságos, mint a bíborosé. Például augusztus 14-én *dr. Mészáros István* és *dr. Tóth Gábor* fordult a miniszterhez egy kemény hangú levélben (HMT 1785/1989. 09. 08.)²⁴⁹, melyben egyrészt cáfolták a HM szóvivőjének azon állítását, miszerint a katonai elhárítás nem ellenőrzi a katonák világnézetét. Szerintük „ez az állítás újabb példája annak a szándéknak, amely a politikai hatalom képviselőinek hivatalos megnyilvánulásai és a mindennapok gyakorlata között tátong”. Másrészt, konkrét nevek felsorolásával bizonyították, hogy a *szegedi* Kossuth laktanyában sorkatonák, akik a Hit gyülekezet tagjai, megalázó kihallgatáson estek át, ahol ügyészi eljárással fenyegették meg őket, illetve bibliájukat, vallásos tárgyú könyveiket, feljegyzéseiket elvették, körletelhagyási engedélyüket bevonták. „Tiltakozunk a lelkiismereti és vallásszabadság alkotmányos jogának és az emberi méltóságnak eme gyalázatos megtiprása ellen.” – szövegezte a levél, majd felkérték a minisztert, vizsgálta ki a jogsértést, név szerint megjelölték a felelősségre vonandó zászlóaljparancsnokot és politikai alosztályvezetőt. Kérték a kivizsgálás eredményéről a gyülekezet tájékoztatását. Végezetül közölték, hogy „az ügy közérdekű vonatkozásai miatt” a levelet a sajtóhoz is eljuttatják. A válaszlépések és -levél nem ismert, mindössze az ezen iraton eszközölt szeptember 8-i feljegyzés: „Sajtóban – a levélre hivatkozással – megválaszolva.”

S ezt az időszakot – valószínűleg a csapatcsökkentéssel összefüggésben – egy, a személyi állomány szempontjából hátrányos, a *Szórádi Zoltán* altábornagy, MN hadtáp főcsoportfőnök, miniszterhelyettes által augusztus 24-én aláírt 73. számú HM-utasítással²⁵⁰ kell lezárni, ami felfüggesztette a csapatpihenők létesítését, bővítését, illetve adásvételét.

245 HL KI 79/04/8. ó. e. (1989. 07. 28.)

246 HL KI 79/03/12. ó. e. (1989. 07. 12.)

247 HL KI 79/03/16. ó. e. (1989. 07. 13.)

248 HL KI 79/04/8. ó. e. (1989. 07. 28.)

249 HL KI 79/03/35. ó. e. (1989. 08. 14.)

250 HL KI 79/01/73. ó. e. (1989. 08. 24.)

III. FEJEZET

A ZRÍNYI MIKLÓS KATONAI AKADÉMIA A '80-AS ÉVEK ELEJÉN

A Honvédelmi Minisztérium illetékesei – több vonatkozásban is – jó előre intézkedtek az új tanév indításával kapcsolatban. Így, az első ilyen parancsból¹ arról szerezhettek tudomást – az MNVKF 010/13/1979. számú intézkedésére hivatkozással –, hogy az 1979/80-as tanévtől lengyel tisztek képzése kezdődik a ZMKA-n. Ennek megfelelően 5-5 fő kiképzését kell végrehajtani 1980. szeptember 1-jétől h iradó, 1981. szeptember 1-jétől pedig rádiótechnikai szakon, a számukra külön kialakított „Követelmény és tanterv...” szerint, az alapfakultás alárendeltségében. A képzés szakmai felügyeletét az illetékes MN fegyvernemi és szolgálati főnök gyakorolja. A magyar nyelvű oktatás megalapozása érdekében évente – első alkalommal 1979. szeptember 1-jével – 11 hónapos nyelvi előkészítő tanfolyamot kell indítani. (Ezzel elindult egy nagyon eredményes többéves oktatási együttműködés a két hadsereg között, ami elmélyítette fegyver- és személyes barátságunkat, s közvetlen következményeként néhány évvel később több volt hallgatónk tért vissza katonai attaséként *Budapestre – a szerző.*)

Szintén jókora előretartással, már június 26-án megjelent az akadémiaparancsnok 059. számú parancsa² a törzs-tanári tisztii állomány által november 13–16-a között végrehajtandó „KŐSZEG-79” parancsnoki és törzshadijáték megszervezésére. Tárnya: a koalíciós összetételű szárazföldi összefegyvernemi hadsereg első támadó hadműveletének megtervezése, megszervezése hagyományos és tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között, erdős-hegyes terepen; az ellenség első tömeges légicsapása elhárításának megtervezése; a honi és csapatlégvédelmi, valamint a csapatrepülő erők közötti együttműködés megszervezése. A gyakorlat vezetője *dr. Lantódi József*³ vezérőrnagy, törzsfőnöke

¹ Hadtörténelmi Levéltár Magyar Néphadsereg (HL MN) 1979/T – 404. őrzési egység (6. e.) A ZMKA PK 055. sz. pcs-a (1979. 06. 21.)

² HL MN 1979/T – 404. 6. e. (1979. 06. 26.)

³ *Dr. Lantódi József* (1925–) vezérőrnagy, a vezérkari főnök helyettese, a Hadtudományi Intézet alapító parancsnoka, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia (ZMKA) parancsnoka, a hadtudomány kandidátusa, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) „Tiszteletbeli Doktora” (Doctor Honoris Causa).

folytassa a Hadtudományi Elektronikus Információs Rendszer feltöltését és kezdje meg a társadalomtudományi adatok feldolgozását;

- a káder- és személyügyi munkában a pályázati rendszer tudatos alkalmazásával, a továbbszolgálat-vállalás szorgalmazásával, valamint a végzős hallgatók tanári pályára történő irányításával biztosítani az állományváltás személyi feltételeit.

A törzs-tanári felkészítés sem váratott sokáig magára: a 075. számú akadémia-parancsban³ rendelték el a szeptember 15–18-i közös törzsgyakorlást és hadijátékot a következő témában: az összefegyvernemi hadsereg első védelmi hadműveletének megtervezése csak hagyományos fegyverek (Ilyen már régen fordult elő! – a szerző) és nagypontosságú felderítő-csapásmérő rendszerek alkalmazásának viszonyai között. Úgyszintén újszerű volt, hogy a gyakorlásra *Székesfehérvárott*, a hadseregtörzsben kerül sor. Mind a bel-, mind a külföldi tapasztalatszerzésre szintén, továbbra is lehetőség nyílt: a honvédelmi miniszter a július 14-én kelt 0823. számú parancsával szeptember 15-től november 6-áig tartóan vezényelte *Solymos József* ezredest, az akadémia parancsnokának szolgálati helyettesét a Politikai Főiskola gazdaságpolitikai vezetőképző tanfolyamára, továbbá az augusztus 4-i 0922. számú parancsával – augusztus 25-i, valamint szeptember 11-i hatállyal – egy-egy főtanárt a Frunze Katonai Akadémia (*Moszkva*) 3 hónapos akadémiai, illetve PASZUV csapatvezetési rendszer tanfolyamára. A politikai főcsoportfőnök pedig az augusztus 26-án aláírt 048. számú parancsban 50 tiszteket vezényelt szeptember 1-jével a ZMKA 5 hónapos politikai munkás átképző tanfolyamára.⁴

A 91. számú akadémia-parancs⁵ egy újabb szép és több évtizedes gyakorlatot indított el, amikor nemcsak a szeptember 26-i egyetemi doktori avatás és a fegyveres erők napja megünneplésére, hanem a 25-i „az akadémia-ról nyugállományba helyezett tábornok, tiszt, zls. és tiszthelyettes elvtársakkal való találkozók megtartására” is intézkedett. Ennek lényege, hogy 14 órakor az akadémia parancsnoka és a pártbizottság (gondolom az első titkára – a szerző) a díszteremben fogadja a nyugdíjasokat, majd 14.45-től találkozás a volt munkatársakkal a régi munkahelyen. (Ez, a nyugállományúak szempontjából fontos és általuk kedvelt esemény csak 1-2 éve „múlt ki csendesen” – a szerző)

Szeptember közepén megjelent az ilyenkor szokásos „standard” intézkedés az 1987. évi felvételi vizsgákra történő felkészítésre, amiből kitűnik, hogy most a ZMKA alapfakultására összefegyvernemi, csapatfelderítő, rakétatüzér, híradó, hadtáp, fegyverzeti és technikai, határőr, repülő-, valamint szárazföldi összefegyvernemi és honi légvédelmi összefegyvernemi politikai munkás; a levelező fakultásra szárazföldi-összefegyvernemi, műszaki, fegyverzeti és technikai, valamint politikai munkás; a szovjet akadémiaakra előkészítő nyelvi tanfolyamokra műszaki, vegyvédelmi, honi légvédelmi rakéta és csapatlégvédelmi rakétatüzér; illetve a

lengyel akadémia szárazföldi-összefegyvernemi szakára jelentkezőket kell felkészíteni a március 16–27-i, illetve május 18–29-i vizsgákra. De nem maradhatott el a törzs-tanári állomány – változatlan – testnevelési normakövetelményeinek felmérésére vonatkozó intézkedés⁶ sem!

A honvédelmi miniszter 4/1979. számú utasítása alapján, beosztásukban huzamosabb időn át végzett eredményes oktató-nevelő és tudományos munkájuk elismeréseként – szeptember 1-jei hatállyal – az akadémia parancsnoka kinevezett 3 főt adjunktussá és 8 főt tanársegéddé. A vezérkari főnök pedig – ugyanerre hivatkozva és azonos hatállyal – az augusztus 19-én kelt 035. számú parancsával 7 tanárt nevezett ki docenssé.⁷ A III. éves szf. öfn. politikai munkás hallgatók számára más „megtiszteltetést” is hozott az év eleje: még szeptember végén intézkedett az akadémia parancsnoka a C–3, 4 osztályok október 23–24-i harcászati államvizsgájára a „hagyományos” Államvizsga Bizottság felügyelete és a szokásjog szerint kijelölt Állami Vizsgáztató Bizottságok előtt.⁸

Az akadémia tevékenységének nagyon magas szintű elismerését jelentette, hogy az Elnöki Tanács a 227/1986. számú határozatával a fegyveres erők napja alkalmából egyszerre két főt (!): *dr. Fábíán Gyula* ezredest, a ZMKA PK első helyettesét és *dr. Pordán János* ezredest, az MSZMP ZMKA Bizottság első titkárát kinevezte vezérőrnaggyá.⁹

Az idegen nyelvi oktatás kiemelt jelentőségét támasztotta alá, hogy már a IV. Nyelvoktatási Tudományos Konferencia november 19-i megtartására intézkedtek.¹⁰ Emellett a személyi állomány továbbképzése is központi feladatnak minősült, amit tükröz a 0100. számú akadémia-parancsnoki intézkedés¹¹ az állomány továbbképzésének szabályozására az 1986–1990. időszakra. A 119. számú akadémia-parancs¹² viszont a korszerűsítés fontos mérföldkövéről tudósít, miszerint elkészült az „A” jelű (tanszéki-parancsnoki) épület¹³, amit a kijelölt bizottság két hét alatt – november 27-éig – vegyen át.

Dr. Fábíán Gyula vezérőrnagy

6 HL KI 603/3/94. és 99. ó. e. A ZMKA PK-ának 94. és 99. sz. int-e (1986. 09. 18-19.)

7 HL KI 603/3/98. ó. e. A ZMKA PK-ának 98. sz. pcs-a (1986. 09. 24.), valamint HL KI 603/01/87. ó. e. A ZMKA PK-ának 087. sz. pcs-a (1986. 10. 06.)

8 HL KI 603/3/101. ó. e. A ZMKA PK-ának 101. sz. pcs-a (1986. 09. 30.)

9 HL KI 603/02/1. ó. e. A ZMKA PK-ának 091. sz. pcs-a (1986. 10. 20.)

10 HL KI 603/3/117. ó. e. A ZMKA PK-ának 117. sz. int-e (1986. 11. 05.)

11 HL KI 603/02/10. ó. e. (1986. 11. 06.)

12 HL KI 603/3/119. ó. e. (1986. 11. 10.)

13 Már hónapokkal korábban, amikor kezdett „kirajzolódni” a homlokzat, ami kettős toronyra emlékeztetett, az akadémiai szleng (nem is lennénk magyarok!) azonnal elnevezte az épületet „Simon tornyá”-nak, de ezt senki nem merete kiejteni Simon vezérőrnagy előtt, mindaddig, míg az egyik parancsnoki értekezleten ő maga nem újságotla fülig érő szájjal: „Tudjátok, hogy hívják az „A” épületet? Simon tornyának!” Látván, hogy nem sértődött meg, már kontrázní is mertünk: „Korábban, Főnök, mint Tel!

3 HL KI 603/01/75. ó. e. (1986. 08. 29.)

4 HL KI 603/01/76. ó. e. A ZMKA PK-ának 076. és 79. sz. pcs-a (1986. 09. 02. és 10.)

5 HL KI 603/3/91. ó. e. (1986. 09. 11.)

Épül a „Simon-tornya”. 1980-as évek közepe

Az akadémiaparancsnok 130. számú intézkedése¹⁴ a tudományos továbbképzésről és a hadtudományokban szerezhető egyetemi doktorátusról kiadott 46/1984 (HK 24.) HM-utasításra, illetve az MNVKF 16/1984 (HK 26.) és az MN személyügyi főcsoportfőnök 76/1984. (K 29.) számú intézkedésére hivatkozva rögzítette a tudományos továbbképzéssel összefüggő feladatokat. Mivel a *IV. fejezet 49., 62. és 72. számú lábjegyzetében* az alapkérdéseket érintettünk, most – elkerülve az ismétléseket – csak az új vonásokat emelem ki. Így, például egyértelműen rögzítette: „A tudományos továbbképzés célja, hogy elősegítse azon katonai akadémiát vagy egyetemet végzett – elsősorban fiatal hivatásos – tisztek számára a tudományos ismeretek tervszerű gyarapítását és a tudományos munkavégzéshez szükséges képességek megszerzését, akik:

- hadtudományi kutatómunkára,
- tudományos feladatok önálló megoldására,
- a hadseregfejlesztés érdekében végzendő magas elméleti felkészültséget igénylő kidolgozó munkára, valamint
- a katonai felsőfokú oktatás végzésére és irányítására készülnek,
- az MN-ben más vezetői beosztások ellátására alkalmasak és ilyen beosztások betöltésére vannak tervezve.” (3-4. o.)

14 HL KI 603/3/130. ó. e. (1986. 11. 28.)

A tanszékek és a fakultásparancsnokságok a jeles tanulmányi eredményt elérteket ösztönözzék, hogy jelentkezzenek tudományos továbbképzésre. A végzős hallgatók jellemzésében térjenek ki arra, hogy az illető alkalmas-e tudományos munkavégzésre. Ugyanakkor a törzs-tanári állományúak továbbképzését is rögzíteni kell a káderfejlesztési tervekben.

Ezt követően az intézkedés részletezi a jelentkezők felvételi kérelme elbírálásának a rendjét; a tudományos továbbképzéssel (TTK) kapcsolatos feladatokat; a továbbképzés és a vizsgák rendjét, valamint a vizsgabizottságokat.

A honvédelmi miniszter az október 31-én és november 17-én kelt 01304., illetve 01327. parancsaiban¹⁵ december 1-jei hatállyal 1–1, 1987. január 2-ától pedig további 1 főtanárt vezényelt tartósan a Katonai Légvédelmi Parancsnoki Akadémia (*Kalinyin*) automatizált vezetési rendszerek 5 hónapos; a Katonai Híradó Akadémia (*Leningrád*) 3 hónapos akadémiai, illetve a Katonai Műszaki Akadémia (*Moszkva*) 5 hónapos akadémiai tanfolyamára.

Az akadémiai harcászati vetélkedő díjazásáról szóló akadémiaparancs¹⁶ bevezetőjében visszautalt az április 23-i hallgatói tudományos konferenciára, ami felhívta a figyelmet arra, hogy egyrészt nagyobb gondot kell fordítani a hallgatók tudományos módszertani felkészítésére, másrészt arra, hogy a hallgatói tudományos tevékenység különböző formái hatékonyan segítsék az erre való felkészítést. Ennek a folyamatnak szerves részeként került sor az akadémiai harcászati vetélkedőre. Ennek eredményeként az I. helyezett csapat kapta az akadémiaparancsnok szf-őfn. helyettese dicséretét és 3600 Ft-os tárgyjutalmát, valamint az „Akadémiai harcászati vetélkedő” vándorserleget. Ezenkívül tárgyjutalomban részesítették a legeredményesebb parancsnoki teljesítményt nyújtót; a legsikereesebb 6 törzsmunkást; a II. helyezést elért csapatot az összefegyvernemi-harcászati tanszékvezető részesítette dicséretben és tárgyjutalomban (2400 Ft); kiadták az „Erőszakos leküzdést legjobban végrehajtó törzs” címet és tárgyjutalmat; az alapfakultás-parancsnok megdicsérte és jutalmazta (1200 Ft) a III. helyezett csapatot; kiadták „A legjobb terminológiát használó törzs” címet és tárgyjutalmat (600 Ft), s további 4 hallgató kapott dicséretet és jutalmat (3000–1000 Ft), illetve a zsűri és 4 csapat kapott emléklapot.

December 4-én kibocsátották a katonai feladat-megfogalmazó szaktanfolyam 11 hallgatóját. A felső korhatáron túli szolgálatot teljesítő 30 tisztet 6593–6593 Ft-os elismerésben részesítette az akadémia parancsnoka. S végül: a mozgósítási és hadkiegészítési szaktanfolyam 19 tisztje is befejezte december 23-án tanulmányait.¹⁷

Simon vezérőrnagy 1987. február 11-én adta ki az ilyenkor szokásos parancsát a felvételi vizsgák előkészítésére és végrehajtására.¹⁸ Ebben mindössze annyi aktualitás található, miszerint az első csoportban (március 16–26.) az összefegyvernemi, a rakéta és tüzér, a műszaki, a híradó, a vegyivédelmi, a had-

15 HL KI 603/02/17. ó. e. A ZMKA PK-ának 0107. sz. pcs-a (1986. 12. 04.)

16 HL KI 603/02/18. ó. e. A ZMKA PK-ának 0108. sz. pcs-a (1986. 12. 04.)

17 HL KI 603/3/131. ó. e. A ZMKA PK-ának 131. sz. int-e (1986. 12. 04.), HL KI 603/02/22. ó. e. A ZMKA PK-ának 0112. sz. pcs-a (1986. 12. 10.) és HL KI 603/3/136. ó. e. A ZMKA PK-ának 136. sz. int-e (1986. 12. 23.)

18 HL KI 636/3/14. ó. e. A ZMKA PK-ának 14. sz. pcs-a (1987. 02. 11.)

táp, a csapatlégvédelmi rakéta és tüzér, a honi légvédelmi rakéta, a repülő- és repülőmérnöki, míg a másodikban (május 18–28.) a felderítő, a fegyverzeti és technikai, a határőr, valamint a szárazföldi összefegyvernemi és a légvédelmi-repülő politikai munkás szakokra pályázók vizsgáznak.

Bár nem ismert az ekkori infláció mértéke, de az ebben az évben várhatóan rendelkezésre álló 4 318 000 Ft-os jutalomkeret¹⁹ 328 000-rel több az 1986. és 598 000 Ft-tal az 1985. évihez képest! A tavasz meghozta a politikai munkás hallgatók próbatételét is: a 22. számú akadémiaparancs²⁰ intézkedett – a kialakult elvek szerint – a II. éves szf. öfn. (C–5) és h. lé. öfn. (C–6) osztályok március 13-i és 12-i filozófia államvizsgájára. Az I. évfolyamos szf. öfn. osztályokat (C–11, 12) csak „megijesztették”, s adtak nekik némi haladékot a június 11–12-i politikai gazdaságtan államvizsgájukig. Tőlük boldogabb lehetett az a 15 iraki tiszt, aki sikeresen befejezte az 1986. szeptember 1. és 1987. február 28. között számukra levezetett honi légvédelmi tüzérezred-parancsnoki tanfolyamot.²¹

„A tananyagokkal való tervszerű és takarékos gazdálkodás, az ügyviteli előírások betartása, valamint az indokolatlan többletmunka elkerülése érdekében a levelező hallgatók tananyagellátásának rendjét” szabályozta a 27. számú akadémiaparancs.²² Ebben rögzítette a tananyagok kiküldésének/felvételének, illetve visszaküldésének/leadásának a rendjét, valamint egyéb szabályokat.

Simon vezérőrnagy már március 18-án intézkedett az április 3-i egyetemi doktori avatásra, illetve 20-án – a tudományos munka rendjéről szóló 66/1986. (HK 26.) HM-utasításra hivatkozva – rögzítette a tudományos testületek összetételét és működési rendjét.²³ E szerint az akadémián Tudományos Tanács (TT), az ágazatoknál Tudományos Bizottságok (TB), a tanszékeken pedig Tanszéki Tudományos Szekciók (TTSz) működnek, amelyek a parancsnok és helyetteseik, illetve a tanszékvezetők tudományos munkáját segítő, döntés-előkészítő, javaslattevő, koordináló és értékelő testületei, amelyek munkájukat a működési szabályzataik és munkaterveik alapján végzik.

A TT elnöke az akadémiaparancsnok, helyettese az első helyettes, titkára a tudományos osztályvezető. A TT 34 tagját a parancsnok jelöli ki. A TB elnöke az ágazati helyettes, titkára az ágazati helyettes főmunkatársa, tagjai pedig az ágazat tanszékvezetői és tudományos fokozattal rendelkező tagjai, valamint a tudományos osztály illetékes főmunkatársa. A TTSz elnöke a tanszékvezető, titkára az ezzel megbízott oktató, tagjai a tanszék tanárai.

Az ebben a tanévben hirdetett ágazati hallgatói pályázatok díjazását a 46. számú akadémiaparancs²⁴ tartalmazta. Akadémiaparancsnoki nívódíjban és dicséretben (különdíjban, 4500 Ft) részesítettek 1–1 szárazföldi-összefegyvernemi, illetve légvédelmi-repülőágazati pályamunkát. Az akadémiaparancsnok szf.-öfn.

helyettese 2–2 ágazati I–III. díjat adott ki 3000, 2500 és 2000 Ft értékben, továbbá 7 pályázót részesített dicséretben. A lé.-re. helyettes 2 ágazati I. díjat (az egyik kétszeres esetben megosztva), egy II. és két III. díjat osztott ki a fenti értékben és 5 hallgatót részesített dicséretben. A társ. tud. helyettes 1–1 pályaművet ítelt méltónak I–III. díjra és 4 pályázatot dicséretre. Az alapfakultás-parancsnok ágazatonként 4, 5, illetve 1 dicséretet és jutalmat (1800 Ft) adományozott és két szovjet hallgatót részesített váza tárgyjutalomban (395–395 Ft), valamint 3 főt dicsért meg. A légvédelmi és repülőtagozat parancsnoka 5 pályázót jutalmazott meg (1500–1500 Ft) és 6 főt részesített dicséretben.

1987-ben május 12–15-ére rendelte el az akadémia parancsnoka a rakétatüzér hallgatók (A–3) számára az ilyenkor szokásos egyéni tűzfeladat (vizsgálövészeti) végrehajtását; terepen történő tűzvezetési gyakorlatot csapattal, valamint éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlatot (A gl. ezredet megerősítő tü. e. (ETÜCS.) támadásban).²⁵

Az akadémia vezetése erőfeszítéseinek eredményeként bővült a gyermekek nyári foglalkoztatásának a palettája.²⁶ Így nemcsak a *Hajógyári-szigeten* biztosítottak a 7–14 éves korosztálynak szervezett elfoglaltságot heti kb. 140 Ft-os térítés ellenében (ebéd, közös programok), hanem a 9–14 évesek számára a *szigetvári* várban 10 napos gyermeküdülést kb. 1100–1200 Ft-ért.

Az 1986–1987. tanévre meghirdetett tüzérlövészeti versenyre²⁷ minden tüzérhallgató benevezett, s ennek során elméleti és gyakorlati feladatokat oldottak meg, illetve éleslövészettel vizsgálövészetet hajtottak végre. Az összesített egyéni teljesítmények alapján a szf.-öfn. helyettes az A–23 és A–3 osztályokban egyaránt egy-egy I–III. díjat adományozott 1500, 1000 Ft értékben, illetve tárgyjutalmat (váza).

Az akadémián folyó intenzív nyelvoktatással és az állami nyelvvizsgák rendjével foglalkozó 63. számú akadémiaparancsnoki intézkedés²⁸ egyrészt összefoglalta az ebben a tárgykörben korábban megjelenteket, másrészt kiegészítette azokat. Így, például meghatározta, hogy a nyelvtanfolyamokra 500–600 óra fordítható, amit heti 3x3 órában kell folytatni, s amit évente 2–3 alkalommal, összesen 8–12 hetes időtartamú – napi 4 órás – összevonás egészítsen ki. Az elsajátítandó ismereteket a katonai szakmai nyelvi anyaggal bővített – az akadémiai képzés tematikájából összeállított – tananyag képezze. Az I. év végén tudásszint-felmérést kell végrehajtani, s csak az arra alkalmasak folytathatják a II. évet, aminek befejezéseként majd 6–6 órás írásbeli és szóbeli záróvizsgát kell tartani. A jeles (5) és jó (4) vizsgaeredményt elérték felső-, míg a közepes (3) és elégséges (2) vizsgaeredményt elérték középfokú állami nyelvvizsga-bizonyítvánnyal egyenértékű bizonyítványt kapnak. Ha az írásbeli elégtelen, de a szóbeli legalább elégséges eredményű, akkor alapfokú vizsgabizonyítvány adható ki. (Érthetetlen minőségrontás! – a szerző)

19 HL KI 636/3/19. ó. e. A ZMKA PK-ának 19. sz. pcs-a (1987. 02. 17.)

20 HL KI 636/3/22. ó. e. (1987. 02. 25.)

21 HL KI 636/3/20. ó. e. A ZMKA PK-ának 20. sz. pcs-a (1987. 02. 26.)

22 HL KI 636/3/27. ó. e. (1987. 03. 13.)

23 HL KI 636/3/31. ó. e. A ZMKA PK-ának 31. sz. pcs-a (1987. 03. 18.) és HL KI 636/3/33. ó. e. A ZMKA PK-ának 33. sz. int-e (1987. 03. 20.)

24 HL KI 636/3/46. ó. e. (1987. 02. 17.)

25 HL KI 636/3/47. ó. e. A ZMKA PK-ának 47. sz. pcs-a (1987. 04. 23.)

26 HL KI 636/3/53. ó. e. A ZMKA PK-ának 53. sz. pcs-a (1987. 05. 11.)

27 HL KI 636/3/61. ó. e. A ZMKA PK-ának 61. sz. pcs-a (1987. 05. 19.)

28 HL KI 636/3/63. ó. e. (1987. 05. 21.)

Az 1986. december 8-i művelődési miniszteri értekezlet döntése alapján a ZMKA-n létrehozott Nyelvi Vizsgáztató Bizottság – mint az Idegen Nyelvi Továbbképző Központ (ITK – alias „Rigó utca”) Állami Nyelvvizsga Bizottságának külön szekciója – a HM felügyelete alá tartozókat tanfolyam tartása nélküli is levezgáztathatja, de a vizsgákon az ITK képviselteti magát.

Időközben közeledtek, illetve elértek a kibocsátások időpontjai: június 9-én a tartalékos tisztképzésben és továbbképzésben részesült 35 párt-, állami és tömegszervezeti vezető, majd 19-én az akadémiát végzett tisztek politikai továbbképző tanfolyamának 28 hallgatója búcsúzott a tanintézettől, továbbá már megjelent a parancs a július 31-i kibocsátó ünnepségre is.²⁹ Ez utóbbi annyiban haladta meg az előző évek kibocsátó programjait, hogy a délelőtti akadémiai oklevélatadás és az MN művelődési házában tartandó központi ünnepség, valamint miniszteri fogadás és ünnepi műsor kiegészült a 18 órakor kezdődő kibocsátó ballal.

A képzés színvonalának folyamatos emelése szempontjából nagy jelentőségű volt a honvédelmi miniszternek – az oktatásról szóló 1985. évi I. törvényre és a végrehajtásáról rendelkező 41/1985. (X. 5.) MT számú rendeletre, továbbá a felső-oktatási intézményekben az oktatói munkakörök betöltésének, valamint a vezetői megbízások általános követelményeiről szóló 6/1987. (VI. 24.) MM-számú rendeletre hivatkozó – a ZMKA és a katonai főiskolák oktatói követelményrendszerére vonatkozó 46. számú utasítása.³⁰ Ebből, ami az akadémia oktató-nevelő munkáját irányító és végrehajtó hivatásos állományú tisztjeire és polgári alkalmazottaira vonatkozik:

1. Valamennyi oktatóval szemben támasztott követelmény:

- az állománytáblában meghatározott akadémiai, egyetemi, vagy főiskolai végzettség;
- marxista-leninista világnézet, politikai elkötelezettség és pozitív személyiségjegyek alapján a hallgatók marxista nevelésére való alkalmasság;
- szakterületének átfogó ismerete; törekvés és képesség új tudományos eredmények alkalmazására, eredményes kutató/fejlesztő és tudományos tevékenységre;
- a szükséges pedagógiai és pszichológiai ismeretek birtoklása és azok alkalmazásának készsége, valamint fejlett előadói készség.

2. A ht. állományú tiszt oktatók – a fentiekén túlmenően – rendelkezzenek:

- az adott haderőnemre/fegyvernemre/szakszolgálatra vonatkozó átfogó tájékozottsággal;
- a csapatképzés rendszerének tapasztalaton alapuló ismeretével és annak az oktató-nevelő munkában történő adaptációs készségével;
- az oktatói beosztáshoz legalább önálló zászlóalj-, ezred-, dandárszintű, vagy ezekkel azonos beosztásban szerzett tapasztalattal, vezetői rátermettséggel.

Az oktatói beosztások állománytábla szerinti megnevezése: tanszékvezető, tanszékvezető-helyettes, szakcsoportvezető (vezető oktató) és oktató, amelyekbe csak a fenti követelmények megléte esetén lehet kinevezni, illetve részleges meglét esetén 3–5 éves felkészülési idő adható. Tanszékvezetői és -helyettesi beosztásba egyetemi tanár vagy docens, szakcsoportvezetőibe egyetemi tanár, docens vagy adjunktus, míg oktatóiba egyetemi tanár, docens, adjunktus vagy tanársegéd nevezhető ki.

Oktatói fokozatok a hivatásos állományú, valamint polgári alkalmazottak számára: egyetemi tanár, docens, adjunktus és tanársegéd. Ezek követelményei:

- egyetemi tanár: legyen képes önálló tananyagalkotásra, tantervek és tantárgyprogramok kidolgozásának irányítására, oktatási információhordozók vezetésére; a hallgatók célirányos nevelésének vezetésére; színvonalas előadások tartására és kutatási témájából speciálkollégiumok megtartására; harci/hadműveleti feladatok tervezésére, gyakorlatok levezetésére – adott beosztás esetén; a csapatokkal való folyamatos kapcsolattartásra; magas színvonalú önálló kutatótevékenységre, s eredményeinek publikálására; rendelkezzen kandidátusi fokozattal és felsőfokú politikai végzettséggel, idegen nyelv-ismerettel, továbbá rendelkezzen legalább 8 éves felsőoktatási vagy 10 éves csapattapasztalattal;
- az egyetemi docens: legyen képes önálló tananyagalkotásra, tantárgyprogramok kidolgozásának irányítására; rendelkezzen szakmailag elismert tudományos teljesítménnyel és publikációkkal, rendelkezzen egyetemi doktori fokozattal és felsőfokú politikai végzettséggel, legalább egy idegen nyelv középfokú ismeretével és törekedjen a másik megszerzésére; a csapatokkal való folyamatos kapcsolattartásra; rendelkezzen legalább 6 éves felsőoktatási vagy 8 éves dandár-, önálló zászlóalj-vezetői gyakorlattal;
- az egyetemi adjunktus legyen képes valamennyi foglalkozás magas színvonalú vezetésére, a hallgatói közösségek munkájának irányítására, a szakdolgozatok elkészítésének segítésére; tantárgyprogramok és tananyagok kidolgozására; tartson rendszeres kapcsolatot a csapatokkal; rendelkezzen középfokú politikai végzettséggel; folytasson tudományos tevékenységet és publikáljon; legyen képes a külföldi irodalom figyelemmel kísérésére és törekedjen állami nyelvvizsga letételére; rendelkezzen legalább 4–5 éves felsőoktatási vagy 5–6 éves csapatvezetői gyakorlattal;
- az egyetemi tanársegéd átfogóan ismerje az általa oktatott tantárgyat, s legyen képes meghatározott foglalkozások levezetésére, vizsgáztatások lefolytatására; rendelkezzen a szükséges módszertani ismeretekkel, működjön közre a tananyag-kidolgozásban; legyen képes osztályfőnöki funkció ellátására; folyamatosan gyarapítsa politikai ismereteit; törekedjen az egyetemi doktorátus megszerzésére; vegyen részt a tanszéki közéletben, a tudományos diákköri munka szervezésében; kísérelje figyelemmel szakterülete idegen nyelvű szakirodalmát és törekedjen állami nyelvvizsga letételére; rendelkezzen 2–4 éves zászlóaljszintű vezetési gyakorlattal.

29 HL KI 636/3/71., 73. és 75. 5. e. A ZMKA PK-ának 71., 73. és 75. sz. pcs-a (1987. 06. 09., 19. és 07. 06.)

30 HL KI 39/02/46. 5. e. (1987. 07. 14.)

Kibocsátó ünnepség. 1987. július 30.

Nem tudni, mi okból, az ez évi irattári anyagok között nemcsak az államvizsga-eredmények, hanem a többi ezzel kapcsolatos irat sem található fel, sőt: ebben az évben először, a magyar és külföldi akadémiákon kitüntetéses (vörös) oklevéllel végzeteket megdicsérő miniszteri parancs is hiányzik, csak a ZMKA-n végzeteket tartalmazó akadémiaparancs³¹ van meg, így az akadémia Kiválóak táblája segített ki. E szerint, a magyar és külföldi akadémiákon kitüntetéses (vörös) oklevéllel végeztek, s nevüket megörökítették a Kiválóak tábláján: *Sári Béla* alezredes; *Alabér László*, *Csák Márton*, *Csodányi László*, *Gogloza Ryszard*, *Höllinger József*, *Kovács György*, *Kovács Lajos*, *Mátyus Zoltán*, *Nagy Tibor*, *Rácz Mihály*, *Révész József*, *Szabó István*, *Szabó László*, *Szabó Sándor*, *Szentgyörgyi László*, *Székely Antal*, *Tiszauer Ferenc*, *Váradai Géza* őrnagy, *Bódi* (a parancsban és a táblán elírás a Bói – a szerző) *Imre* és *Kubinszki István* r. őrnagy, valamint *Martonosi József* hőr. őrnagy; *Gligor János*, *Lehel György*, *Nagy Péter*, *Tamás Attila* és *Virágh Bálint* százados, *Mersich Béla* mk. százados, *Grónás József*, *Ordasi Elemér* és *Tarlukács Gyula* hőr. százados, továbbá *Szappanos Péter*, *Szilágyi Tivadar*³² és *Varga Mihály* főhadnagy, illetve *Kövecses Pál* hőr. főhadnagy.

A magyar, szovjet és lengyel akadémiákon végzett hallgatókat köszöntő 52. számú miniszteri parancsban³³ – a sok standard elem mellett – van új kitétel is,

miszerint *Kárpáti* vezérezredes külön is köszöntötte a Zrínyi akadémián kibocsátott szovjet és lengyel tiszteket. Sőt, ilyen csoportosításban az is új gondolatnak minősíthető, hogy az enyhülésnek még csak a kezdeti jeleit mutató feszült nemzetközi helyzet, illetve a belgazdasági problémák közepette „A körülmények azt parancsolják, hogy jól gazdálkodjunk a rendelkezésünkre álló emberi erőforrásokkal. Bánjunk takarékosan és rendkívül körültekintően az anyagi és szellemi energiával. Keressünk, tárjunk fel és mozgósítsunk minden lehetséges tartalékot. Teremtsünk olyan viszonyokat, humánus kapcsolatokat a kisebb és nagyobb katonai közösségekben, amelyek a jobb, eredményesebb, fegyelmezettebb és hatékonyabb munkára ösztönöznek.” (203. o.)

Simon vezérőrnagy augusztus 27-én (Nyt. szám 0886/1987.) értékelte a vezető állomány előtt az 1986–1987. tanévet,³⁴ amelynek időszakában „a korábbinál több, kiemelten fontos feladatot kellett megoldanunk. Ennek során több év munkájára, illetve annak befejezésére tettünk pontot. Ilyen, régebben megkezdett és most befejezett feladataink voltak:

– ... egyrészt az MN szervezetében beállt változásokkal párhuzamosan... végeztük a jelenlegi és az 1989-ig kibocsátásra kerülő hallgatók képzését. Ezzel biztosítottuk, hogy azok fokozatosan, egyre nagyobb mértékben részesüljenek a hadsereg fejlesztéséből adódó, az új elgondolásnak megfelelő, képzési anyagból;

– másrészt az évekkel ezelőtt megkezdett tervezés korszerűsítési (sic!) részfeladatokat az MN fejlesztéséhez, a hadsereg átrendeződött igényeihez, valamint a felsőoktatásra vonatkozó irányelvekhez alakítgatva tartalmilag és strukturálisan egységes elgondolássá rendeztük, s azt az Akadémia oktató-nevelő munkája korszerűsítésére vonatkozó javaslatként az eljáróhoz felterjesztettük. Az elfogadott elgondolásnak megfelelően kidolgoztuk az akadémiai képzés alapvető szabályozó okmányát a »Követelmények és tanterv...«-et. A VKF által jóváhagyott elgondolás és képzési követelmények alapján befejeztük az ez év őszétől induló, formájában és tartalmában is megváltozó képzés tervezését;

– a tudományos munka keretében megoldásokat kellett kimunkálnunk az új szervezettel kapcsolatos elméleti problémákra... részt vettünk az új Harcászati szabályzat-tervezet és az új gyakorló hadrend kidolgozásában... E munkák a tananyagbázis korszerűsítésének alapját képezték;

– folytattuk a tudományos továbbképzés és egyetemi doktorátus adományozásával kapcsolatos... feladatokat... végrehajtását;

– kiemelt figyelmet fordítottunk az emelt szintű, államvizsgával záruló idegen nyelv-oktatás bevezetésére... kidolgoztuk az államvizsga követelményeket, a vizsgáztatás ügyrendjét... intézkedéseket tettünk a képzés anyagi-személyi és módszertani feltételeinek biztosítására;

– részt vettünk az új oktatási törvényből ránk háruló kidolgozói munkákban... az oktatói címek adományozásának előkészítésében és beindításában.

Az Akadémia személyi állománya eredményesen, magasfokú erkölcsi-politikai színvonalról tanúskodó fegyellemmel és odaadással teljesítette a meghatározott

31 HL KI 636/3/83. ó. e. A ZMKA PK-ának 83. pcs-a (1987. 07. 30.)

32 Dr. habil. *Szilágyi Tivadar* (1955–) ezredes, rektorhelyettes, a hadtudomány kandidátusa, egyetemi tanár.

33 HL KI 39/02/52. ó. e. (1987. 07. 23.)

34 HL KI 603/06/2. ó. e. (1987. 08. 27.)

feladatokat azzal együtt, hogy... igen nagy erőfeszítést követelt oktatótól és hallgatótól egyaránt.

Nagy jelentőségű volt a honvédelmi miniszter elvtárs Akadémiánkon tett ellenőrzése, melynek során elismerte az eddig végzett munkánkat, valamint a HM-szemlén feltárt problémák felszámolására tett erőfeszítéseinket. Egyben jóváhagyta a továbblépésre vonatkozó elképzeléseinket...

A rekonstrukció első jelentős eredményeként... a törzs-oktatói állomány kulturáltabb munkafeltételek közé került, s ezzel egyidejűleg lehetővé vált, hogy a hallgatók részére több egészséges, tágas tanterem kerüljön kialakításra...³⁵

E tényezők együttes értékelése alapján megállapítható, hogy eredményekben gazdag évet zártunk és jól megalapoztuk a következő tanulmányi év beindítását.” (3-5. o.) – foglalta tömören össze a lényegét az akadémia parancsnoka.

Később, a részletek kifejtésénél az államvizsgáról csak annyi lényegi megállapítást tett, hogy azokat jó szinten hajtották végre és az összefegyvernemi hallgatók harcászati kérdései között már a dandár-hadtest téma is szerepelt.

S, a végső parancsnoki konklúzió: „Az 1986/87. tanulmányi év értékelésének összegzéséeként megállapítható, hogy az Akadémia személyi állománya a meghatározott feladatokat – a jelzett gondokkal együtt – eredményesen teljesítette. Tevékenységünk fő területein határozott fejlődési tendencia mutatkozik, aminek kibontakoztatásához jó feltételeink és további tartalékaink vannak. A végzett munkáért a teljes személyi állománynak köszönetemet fejezem ki.” (23. o.)

Ezt követően megszabta az 1987–1988. tanulmányi év feladatait. Ezek lényege:

- a képzés területén egyrészt az újonnan induló osztályokban a feladatot az ez évtől érvényes követelmények szerint, az átdolgozott tananyagbázis alapján kell végezni, másrészt a bent lévő osztályoknál a tervezett korrekciók veendő figyelembe, hogy fokozatosan részesüljenek az új képzési követelmények szerinti tananyagból;
- az oktatási törvény előírásai alapján készítsék el és adják ki az „Írányelvek...” helyébe a „Tanulmányi és vizsgaszabályzat”-ot;
- készüljenek fel a „Hadi- és katonai gazdaságtan” tantárgy 1988. szeptemberi oktatásának bevezetésére;
- az új szervezetnek megfelelően dolgozzák ki a hallgatói parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat anyagát, nagyobb figyelmet fordítva a korszerű védelem elveinek és gyakorlati kérdéseinek feldolgozására;
- kiemelt figyelem fordítandó az új szervezetű szárazföldi magasabbegységek légvédelmére, a hadseregrepülőalkalmazásával és az idegen hadseregekkel kapcsolatos új elvek részletes megismertetésére és gyakorlati alkalmazására;

- az alapfakultás minden osztályában az államvizsga szintű oktatás követelményei szerint történjen a nyelvoktatás;
- a követelményeknek megfelelően dolgozzák át az államvizsga-kérdéseket és a felvételi eljárást;
- segítsék a tudományos káderképzést, valamint az oktatói fokozatok teljesítését;
- a káder- és személyügyi munka egyik fő feladata az oktatói követelményrendszer részletes megismertetése;
- rá kell térni az akadémia történetének a jóváhagyott új elgondolás szerinti vezetésére és az utóbbi évek adatainak az új nyilvántartás szerinti átrendezésére, pontosítására. (Tehát az akadémia vezetése is érzékelte az utóbbi évek feltárása során általam többször jelzett hiányérzetet, de mint tapasztalhattuk, a pótlás elmaradt, különben felleltük volna – a szerző)

Az e tanévben nyújtott tevékenységük alapján a „ZMKA Kiváló Oktatója”, a „Zrínyi-fej” és 6000 Ft jutalom büszke tulajdonosa lett *Hamar József, dr. Szabó Barna, dr. Szántó Mihály és Varga József* alezredes, valamint *Bauer István* docens.³⁶

A tanévvége közeledtével a tanfolyamok is befejezték munkájukat, így a fiatal *libiai* tisztek számára 1986. szeptember 1-től 1987. július 31-ig zajlott rádióelektronikai hadviselési tanfolyam 10, illetve az *iraki* légvédelmi tisztek 1987. február 2.–július 31-e közötti honi légvédelmi tüzérezred-parancsnoki tanfolyam 15 hallgatója intett búcsút az akadémiának.³⁷

A tanévvégzési munkákkal párhuzamosan természetesen folyt az új kiképzési periódus előkészítése is: a szeptember 1-jei tanévnyitóra és az I. évesek komplex technikai bemutatójára.³⁸ Az első a „szokásos” forgatókönyvet tartalmazta, míg a második mind tartalmában, mind helyszínében eltért az előző évitől, most ugyanis – az új helyzetnek megfelelően – a gl. (hk.) dandár (dd.) és hadtest (hdt.) haditechnikai eszközeit kívánták bemutatni az új hallgatóknak *Újdörögden és a győri vízi bázison* október 6–8-án. Ugyanebbe a „szokásos sor”-ba tartozott a 93. számú intézkedés az 1988. évi felvételi vizsgákra történő felkészítésre.³⁹ E szerint ebben az évben a ZMKA alapfakultására összefegyvernemi, felderítő, híradó, műszaki, hadtáp, REVA, határőr, csapatlégvédelmi rakéta és tüzér, honi légvédelmi rakéta, valamint politikai munkás; a szovjet akadémiákra előkészítő nyelvi tanfolyamokra összefegyvernemi, REL, hadtáp (üza.), híradó, vegyivédelmi és honi légvédelmi parancsnoki, rakéta és tüzér, páncélos- és páncélosmérnöki, továbbá politikai munkás; a lengyel akadémiára⁴⁰ pedig az 1989-ben kezdődő

36 HL KI 636/3/98. 6. e. A ZMKA PK-ának 98. sz. pcs-a (1987. 08. 27.)

37 HL KI 636/3/80. és 82. 6. e. A ZMKA PK-ának 80. és 82. sz. pcs-a (1987. 07. 24. és 27.)

38 HL KI 636/3/94. A ZMKA PK-ának 94. sz. pcs-a (1987. 08. 24.) és HL KI 636/3/88. 6. e. A ZMKA PK-ának 88. sz. szervz. int-e (1987. 08. 04.)

39 HL KI 636/3/93. 6. e. (1987. 08. 24.)

40 Szándékosan nem írom – mint eddig sem – a hivatalos – megtevesztő – nevét: Karol Swerczewski vezérezredes *Vezérkari* (kiemelés tőlem – a szerző) Akadémia, mert a valóságban összefegyvernemi akadémia volt, sőt, hosszú éveken keresztül nem sikerült az kiadott oklevelet – a ZMKA-éhoz hasonlóan – egyetemi szintűként honosítani, mert a tematikája szerint csak főiskolaiként volt minősíthető.

35 A rekonstrukciónak az itt említett „első jelentős” eredménye egyben az utolsó előtti is lett, mivel a Hallgatói Szálló („D” épület) későbbi átadásán túl az eredeti nagyratörő terveken (új könyvtár és telephely, sportkombinát, uszoda stb.), apróbb építkezéseken, felújításokon túl nem sok valósult meg a pénzügyi helyzet romlása, a hadsereg nagyütemű létszámcsoökkentése és egyéb okok következtében. A „parancsnoki-tanszéki” („A”) épület valóban kulturáltabb elhelyezést nyújtott, de az ablakok hővédő fóliával történő ellátásának „elspórolása” következtében nyáron a déli és nyugati oldali irodákban nem ritkán volt mérhető 35–40 °C fokos hőség. Még 2010-ben is ezen irodáknak csak egy része kapott légkondicionálási lehetőséget!

összefgyvernemi parancsnoki szakra lehetett pályázni. Ez a korábbi évektől (lásd III. fejezet 95. számú lábjegyzet) abban is különbözik, hogy lényegesen lecsökkentették a felkészítés órakereteit. (lásd a táblázatot!)

Tantárgy	Ó r a s z á m o k						Összesen
	I.		II.		III.		
	összevonáson						
	okt. 19–23.		márc. 7–11.		máj. 9–20.		
	PK-i	pol.m.	PK-i	pol.m.	PK-i	pol.m.	
Marxizmus-leninizmus	8	20	6	22	16	28	30 70
Harcászat-szakismeret	20	8	22	6	28	16	70 30
Idegen nyelv	8		6		16		30
Fak.PK-i és tanszéki eligazítás	2		-		-		2
Képességvizsgálat	-		4		-		4
ÖSSZESEN	38		38		60		136

Az 1989 őszén tanulóikat megkezdő összefgyvernemi parancsnoki pályázók felkészítési órakeretei

Az akadémia parancsnoka levélben fordult Kárpáti vezérezredeshez, miszerint tekintettel arra, hogy a Honvédségi Közlöny 1947. november 20-án kelt számában megjelent 26034/el.n.szerv – 1947. számú körrendelet értelmében a vezérkari tisztek képzésére felállított „Tiszti továbbképző tanfolyam” elnevezését „Honvéd Hadiakadémia”-ra változtatták⁴¹, ezért „kérem Miniszter Elvtárs hozzájárulását, hogy a történelmi valóságnak megfelelően Zrínyi Miklós Katonai Akadémia megalakulását 1947. december 1-től számítsuk, és Súlyom Lászlót tekintenénk az Akadémiánk első volt parancsnokának.”⁴² (E kérés meghallgatásra talált. – a szerző)

A 108. számú akadémia-parancs⁴³ már a szeptember 28-i egyetemi doktori avatásra, a fegyveres erők napjának megünneplésére, valamint a nyugdíjasok – immár hagyományra nemesedő – 23-i találkozására intézkedett.

A vezérkari főnök 16/1982. számú intézkedésére hivatkozva – mely szerint az idegennyelv-tudást 5 évenként ellenőrizni kell –, az akadémia-parancsnok október 10–20-a közötti napokra tűzte ki ennek végrehajtását. Másnap viszont a III. éves szf-őfn-i, illetve h. lé-őfn-i politikai munkás osztályok (C–5, 6) október 30-i államvizsgájára, továbbá az akadémiára újonnan került 30 fő oktatói felkészítésére intézkedett.⁴⁴ Ez utóbbi keretében a központi felkészítés az október 12–30-a közötti 3 hetes periódusra zsugorodott.

Az akadémia fejlődését, lényeges előrelépését is elismerendő, a szeptember 29-én altábornaggyá előléptetett dr. Simon Sándor október 8-án, 600/0202. számon nyilvántartott „Összefoglaló jelentés”-t terjesztett fel az előljárókhoz a tanintézet 1986–1987. évi tevékenységéről.⁴⁵ Természetesen, nem „szülhetett” merőben új értékelést az augusztus 27-i vezetői értekezlet anyagához (lásd a 34. számú lábjegyzetet!) képest: hol szó szerint, hol lényegét tekintve, azt ismételte meg. Ami eltér – és „nagy kincs”! – az a mellékletek. Ezekből kiderül, hogy ebben a tanévben az alap- és levelező fakultás, valamint a tanfolyamok 27 osztályában összesen 901 HM- és 101 BM-állományú, valamint 29 külföldi tiszt tanult. S, ami úgy hiányzott a kutatóknak, mint az oázis vízzel teli kútja a szomjhalál közelében lévő ógörögnek (Gyönyörű képzavar! – a szerző): „Heuréka!”, felleltem az államvizsga eredményeket is! E szerint a 14 alap- és 3 levelező osztály 254 hallgatója tett eredményes vizsgát és érdemelt ki 33 „Kitüntetéses”, 40 „Jeles”, 148 „Jó” és 33 „Közepes” oklevelet. Az államvizsga-átlagok 3,79 és 4,50 között szóródtak (akadémiaátlag 4,07), de a tanulmányi átlagok is 3,83 és 4,42 között változtak (akadémiaátlag 4,11), ami a magyar felsőoktatási átlagokat jelentősen meghaladó mértékűnek tekinthető! (Igaz a képzés, a szinte napi számonkérés és a katonai tanintézeti jelleg ezt predesztinálta is! – a szerző)

Október 20-án befejezte tanulmányait a személyi számítógépes továbbképző tanfolyam 15 hallgatója. A 4 nappal később kiadott 148. számú akadémia-parancs viszont egyenesen „biológiai csodáról” adhat számot: 24 és fél hónap alatt 5 évet öregedett az akadémia!⁴⁶ Ugyanis, mint a 41–42. számú lábjegyzetben jeleztem, az akadémia parancsnoka kérte a minisztertől az akadémia megalakulási dátumának megváltoztatását, sőt „bennfentes hírforrásként” előre vetítettem e javaslat elfogadását. Ennek következtében Simon altábornagy elrendelte az akadémia megalakulása 40. évfordulójának 1987. december 1-jei megünneplését.

Az egyetemi doktorátus megszervezésének folyamatában fontos esemény volt a 149. számú akadémia-parancsnoki intézkedés⁴⁷. Az egyetemi doktorátus (doctor universitas – dr. univ.) megszerzésével kapcsolatos költségekről kiadott 9/1987. (VI. 29.) MM-számú rendelet intézkedett ZMKA-n történő végrehajtására. E szerint a témajóváhagyás térítési díja 500 Ft, a szigorlaté tantárgyanként további 500 Ft, az értekezés elbírálásáé 1500 Ft, az újbóli benyújtásé 1000–1900 Ft, míg az oklevél- és avatási díj 300 Ft. A bíráló bizottság elnökét 300, a tagjait 200, a bírálókat és konzulenseket 500 Ft illeti meg.

Kellemes karácsonyi ajándékként, december 23-án végleg hazatérhetett a mozgósítási és hadkiegészítési szaktanfolyam 19 végzett hallgatója.⁴⁸

Az 1988. év változást hozott a ZMKA Tanács (AT) összetételében.⁴⁹ Mint Simon altábornagy megállapította: eddigi, 2,5 éves fennállása alatt az AT megtalálta helyét a vezetésben, aktívan segítette az akadémián folyó tevékenységet. Azonban, mivel az idők folyamán többen nyugállományba vonultak, vagy más beosztásba

41 Ennek részleteit lásd: M. Szabó Miklós: A magyar katonai felsőoktatás története 1947–1956, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2004. 7-15. o.

42 HL KI 636/13/1. ó. e. (1987. 09. 08.)

43 HL KI 636/3/108. ó. e. (1987. 09. 08.)

44 HL KI 636/3/118. ó. e. A ZMKA PK-ának 118. sz. int-e, valamint HL KI 636/3/120. ó. e. A ZMKA PK-ának 120. sz. pcs-a és HL KI 636/3/121. ó. e. A ZMKA PK-ának 121. sz. int-e (1987. 09. 24-25.)

45 HL KI 636/05/6. ó. e. (1987. 10. 08.)

46 HL KI 636/3/130. ó. e. A ZMKA PK-ának 130. sz. int-e, valamint HL KI 636/3/148. ó. e. (1987. 10. 20. és 24.)

47 HL KI 636/3/149. ó. e. (1987. 11. 24.)

48 HL KI 636/3/156. ó. e. A ZMKA PK-ának 156. sz. int-e (1987. 12. 23.)

49 HL KI 658/01/2. ó. e. A ZMKA PK-ának 02. sz. int-e (1988. 01. 08.)

kerültek, szükségessé vált annak átszervezése. Így, ismét 20 fővel működik tovább az AT, illetve felkért az ebben való részvételre két főt: *dr. Korsós László* ezredest, a Politikai Főcsoportfőnökség osztályvezetőjét és *Rostás István* alezredest, a Hadművelési Csoportfőnökség kiemelt főtisztjét (ZMKA irányítást – a szerző).

Mint általában, az új évben is beindultak a kül- és belföldi továbbképzések⁵⁰: a honvédelmi miniszter a december 27-én kelt 01295. számú parancsával – február 10-i hatállyal – tartósan vezényelt 1–1 oktatót az Sz. K. Tyimoseno Katonai Vegyivédelmi Akadémia (*Moszkva*) 5 hónapos, egység/magasegység vegyivédelmi főnökök továbbképző tanfolyamára; a Hadtáp és Szállítási Akadémia (*Leningrád*) szárazföldi, valamint vasúti csapatok hadtáp hadművelési-harcászati parancsnoki-törzs 3 hónapos továbbképző tanfolyamára, valamint a V. V. Kujbisev Katonai Műszaki Akadémia műszaki csapatok ezredparancsnoki 5 hónapos továbbképző tanfolyamára. A személyügyi főcsoport főnök a december 29-én és 30-án aláírt 01665., valamint 01707. számú parancsaival tartósan vezényelt 16 tisztet február 1-jével a ZMKA 5 hónapos igazgatási főtiszt tanfolyamára, illetve január 1-jei hatállyal az alapfakultás általános felderítő (katonadiplomáciai – a szerző) szak 20 hallgatóját tanulmányaik folytatására az MNVK. 2. Csoportfőnökség bázisára.

A vezérkari főnök 02/1988. számú parancsával az akadémiaparancsnok-helyettesek illetménye január 1-jétől 24 350 és 18 100 Ft között állapított meg.⁵¹

A január 15-i MN vezetői értekezleten felszólalt az akadémia parancsnoka is.⁵² Ennek során tömören válaszolt a fejlesztés-fejlődés legfontosabb elemeit, aminek a kvintesszenciája: „A fentiekre hivatkozással jelentem a tisztelt Vezetői Értekezletnek és Miniszter elvtársnak, hogy az Akadémia minden fontos kérdésben már végrehajtotta, vagy végrehajtás alatt áll a Politikai Bizottság 1981, illetve az 1987 novemberi ülésén elfogadott határozata a felsőoktatás további teendőivel kapcsolatosan.” (59-60. o.)

A 18. számú akadémiaparancs⁵³ – szokás szerint, jókora rátartással – intézkedett a II. éves szf. öfn. politikai munkások (C–11, 12) március 11., illetve 10-i filozófia, valamint az I. évfolyamos szf. öfn. (C–10) és h. lé-öfn. (C–20) politikai munkás tisztek június 3., illetve 2-i politikai gazdaságtan államvizsgáira. Kollégáit azonban alaposan „lekörözte” a politikai munkás átképző tanfolyam – ebben az esetben „csak” – 31 hallgatója, akik már február 23-án befejezték tanulmányaikat.⁵⁴ De „a gép forog”: a politikai főcsoportfőnök, még február 9-én tartósan vezényelt a 09. számú parancsával⁵⁵ 30 főtisztet a ZMKA 10 hetes (április 11.–június 24.) politikai továbbképző tanfolyamára.

A március különösen „termékenynek” bizonyult a kidolgozások-átdolgozások tekintetében.⁵⁶ Az idézett parancsban az akadémiaparancsnok elrendelte, hogy „Az akadémia szervezeti rendjében beállt változások miatt az átdolgozott SzMSz.

50 HL KI 658/01/5. ó. e. A ZMKA PK-ának 05. sz. pcs-a (1988. 01. 12.)

51 HL KI 658/01/3. ó. e. A ZMKA PK-ának 03. sz. int-e (1988. 01. 14.)

52 HL KI 255/010/4. ó. e. (1988. 01. 15.)

53 HL KI 658/3/18. ó. e. (1988. 02. 22.)

54 HL KI 658/3/20. ó. e. A ZMKA PK-ának 20. sz. pcs-a (1988. 02. 23.)

55 HL KI 658/01/15. ó. e. A ZMKA PK-ának 015. sz. pcs-a (1988. 02. 29.)

56 HL KI 658/3/26. ó. e. A ZMKA PK-ának 26. sz. int-e (1988. 03. 06.), valamint HL KI 658/3/35. és 37. ó. e. A ZMKA PK-ának 35. és 37. sz. int-e (1988. 03. 23-24.)

(Szervezeti és Munkaköri Szabályzat – a szerző) alapján a szervezeti egységekre vonatkozó kivonatokat, illetve a szervezeti egységen belüli beosztásukra vonatkozó munkaköri leírásokat el kell készíteni.” (1. o.) április 10-ig, de ezt megelőzően már a vezetők véleményezzék a 059/1976. számú VKF-intézkedés figyelembevételével. Ezt követően – mintegy 2 oldalon keresztül – konkretizálták a munkaköri leírás formai és tartalmi követelményeit. Az akadémia személyi állománya testnevelését és sporttevékenységét szabályozó intézkedés – a miniszter 07/1987. számú utasítására hivatkozva – rögzíti, hogy ennek megfelelően „figyelembe véve az Akadémián folyó tevékenység, az oktató-nevelő és a tudományos kutató munka (*sic!*) sajátosságait, az egész személyi állomány egészséges életmódra történő nevelését, fizikai-pszichikai felkészítését, állóképességének és edzettségének a fenntartását és fejlesztését, s ezzel a szellemi tevékenység és a mozgásigény egyensúlyának az elősegítését továbbra is fontos s egyben nélkülözhetetlen feladatnak kell tekinteni.” (1. o.) Ezt követően külön-külön fejezetekben intézkedik a testnevelési kiképzésre, a tömegsportra, a Honvéd Zrínyi Miklós Katonai Akadémia (HZMKA) Sportegyesületre, a testnevelés és sport irányítására, valamint a testnevelés és a sport anyagi-technikai biztosítására. A harmadik okmány pedig az intenzív nyelvtanfolyamok év végi és záróvizsgáit rögzíti, valamint a 084/1987. számú intézkedést módosítja. E szerint az intenzív nyelvtanfolyamok eredményes zárása érdekében engedélyezi tanár által vezetett, napi 4 órás összevonas szervezését május 9-e és június 3-a között. Ezt követően a II. évfolyamos orosz, angol és német tanfolyamok 5 órás írásbeli vizsgáira június 9-én, a szóbeliekre pedig 14–16-a között kerül sor. Az intenzív orosz és német I. évfolyamosok zárthelyi dolgozatait június 10-én, a szóbelieket pedig 13-án abszolválják. S, ami a 084/1987. számú intézkedés módosítását illeti: az 1987–1988. tanévben folyó intenzív nyelvtanfolyamokon és vizsgákon való részvételt március 1-től az orosz I. évfolyam A-B csoportjában 14, illetve 10; a II. évfolyam A-B csoportjában 20, illetve 17; a német kezdőben 16, II. évfolyamán 19, az angol II. évfolyam A-B csoportjában 13, illetve 11 tanulójának engedélyezi.

Újabb intézkedések⁵⁷ az akadémiát végzett tisztek szárazföldi-összefegyvernemi továbbképző, valamint a rádióelektronikai harc szakági átképző tanfolyamának 11, illetve 13 hallgatóját bocsátották ki március 24-én.

Március 29-én a kultúrmunkás tanfolyam 19 fiatal tisztjét bocsátották ki, s a másnap megjelent intézkedés az orosz nyelvi államvizsgák előkészítésére és április végi végrehajtására vonatkozott a B–1-2 és B–5 osztályokban.⁵⁸ Ebben konkretizálták, hogy az 5 órás írásbeli vizsgán 1100–1200 „n” (betűhely – a szerző) terjedelmű szaknyelvi szöveg fordítandó oroszról magyarra, valamint térkép, vagy vázlat alapján okmányszöveget kell készíteni orosz nyelven, amiket külön-külön osztályoznak. „Elégtelen” írásbeli esetén, az érintett nem bocsátható szóbelire, ahol egy 6–8 soros (300 „n”) szöveg tartalmát kell „visszaadni” oroszul, vagy magyarul, illetve egy-egy összefegyvernemi harcászati és fegyvernemi szakkérdést kap a vizsgázó. Ennek során külön-külön értékelik a beszédképességet, a nyelvhelyességet és a lexikai tudást, majd az itt és az írásbeli során szerzett öt

57 HL KI 658/3/42-43. ó. e. A ZMKA PK-ának 42. és 43. sz. int-e (1988. 03. 24.)

58 HL KI 658/3/48. és 45. ó. e. A ZMKA PK-ának 48. és 45. sz. pcs-a (1988. 03. 29-30.)

osztályzat számtani átlaga adja a végosztályzatot. Azonban 5-öst vagy 4-est csak az kaphat, aki oroszul „adta vissza” a fent említett 300 „n”-es szakirodalmi szöveg lényegét.

Ebben az évben április 1-jén tartották az egyetemi doktori avatást és a felszabadulási ünnepséget, de ez csak egy pillanatnyi megállást jelentett, hiszen 5 nappal később már megjelent a 031. számú akadémiaparancs a hallgatói állomány-nyal vezetési tantermekben, továbbá terepen levezetendő parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatra.⁵⁹ E szerint a június 22–24., illetve június 27. – július 1-je között, a *Budapest–Verpelét–Gyöngyös–Apc–Acsa–Vác* térségében végrehajtandó egyoldalú, kétfokozatú gyakorlatot – híradó eszközök bevonásával – az A–1-6 és A–71, a B–1-2 és B–31, valamint a C–5 osztályok teljes állománya, továbbá az A–33-34 és -51 osztályokból 3, 2, illetve 4 fő hajtja végre. A gyakorlat tárgya: a gépesített hadtest *védelmi hadműveletének*, a gépesített lövész- (harckocsi-) dandárok *védelmi harcának* (kiemelések tőlem – a szerző) előkészítése, illetve vezetése a háború kezdetén hagyományos fegyverek alkalmazásával, az ellenség betörésének elhárítása, majd a g. hdt. támadó hadműveletének, a gl. (hk.) dandárok támadóharcának előkészítése és vezetése vízi akadály erőszakos leküzdésével, atomfegyverek alkalmazásával.

Simon altábornagy – valami okból – szükségét látta annak, hogy egy 6 oldalas „sillabuszt” adjon ki⁶⁰ a május 28. – június 2. között megtartandó 1988. évi felvételi vizsgákkal összefüggésben, megismételve a már sokszor végrehajtott feladatokat, vizsgáztatási rendeket és értékeléseket. Úgyszintén intézkedés született a rakétatüzér-hallgatók május 16–19-i *várpalotai* gyakorlatára is, melynek tárgyaként határozták meg a gépesített lövészászlóaljat támogató önjáró tüzérosztály éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlatát támadásban.⁶¹

Az illetékesek továbbra is nagy figyelmet szenteltek a hallgatói tudományos munka kibontakoztatására. A II. akadémiai harcászati vetélkedővel kapcsolatos 63. számú akadémiaparancsban aláhúzták, hogy „Az 1987-es hallgatói tudományos munkával foglalkozó ágazati konferenciák áttekintették a hallgatói tudományos munka helyzetét, valamint az előttünk álló feladatokat, e munka hatékonyságának fokozása érdekében. Bebizonyosodott, hogy az Akadémián folyó képzés jelenlegi időszakában a korábbiaknál is nagyobb gondot kell fordítani, egyrészt a hallgatók tudományos módszertani felkészítésére, másrészt arra, hogy a hallgatói tudományos tevékenység különböző formái hatékonyan segítsék a hallgatók tudományos munka végzésére és irányítására való felkészítését.” (1. o.) Ezt szolgálta e vetélkedő ismételt meghirdetése és lebonyolítása is.

Dr. Nagy Lajos ezredes a fent bemutatott 031. számú parancsnak megfelelően kiadta szervezési intézkedését, illetve intézkedés jelent meg a június 7-i akadémiai sportnapra is.⁶²

De a további parancsok⁶³ is az év végének közeledtét jelezték. Elsőben az L–4 levelező szf-öfn. politikai munkás hallgatók május 26–27-i harcászati államvizsgájára intézkedtek, a másodikban az A–3 és -28 rakétatüzér hallgatók tüzelővésszaki versenyét értékelték és jutalmazták a szokásos módon. A harmadikban pedig az éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlatot értékelték. E szerint az A–28 osztály mind a gyakorlatot, mind az egyéni vizsga-tűzfeladatokat „Jó” eredménnyel hajtotta végre. A megállapítás szerint az új lőutasítás alkalmazása növelte a vizsga-tűzfeladatok eredményességét. (Ez a „kincstári optimizmus” azért zavarja az események krónikusát, mért ő még emlékszik rá: korábban, több ízben született „Kiváló”-an végrehajtott vizsga-tűzfeladat! Úgyszintén nehezen érthető – vagy abban bíztak, hogy az előjárók nem nézik meg az előző évek jelentéseit –, hogy „A harcászati gyakorlat legtanulságosabb tapasztalatai, illetve újszerű mozzanatai” címszó alatt miért ismétlik évek óta a ködlövedékekkel, az időzített gyújtókkal, a világító lövedékekkel kapcsolatos pozitívumokat nóvumokként – a szerző). Az viszont tényleg újdonság volt, hogy „a hallgatók gyakorlati tapasztalatainak növekedését jelentősen elősegítette, hogy önjáró tüzérosztály közreműködésével első ízben került sor a tervezett feladatok végrehajtására”. (2. o.)

A tavasz végén az akadémia parancsnoka egy újabb, „kiadós” (19 oldalas) intézkedéssel⁶⁴ lepte meg az érintetteket. Ebben a tudományos továbbképzéssel (TTK) összefüggő kutatóhelyi feladatok végrehajtását „iskolázta”. Lehet, hogy az akadémia akkori „újszülötteinek” új volt ez a dokumentum, de a valóságban mégsem! Érdekes módon, a bevezetőjében hivatkozott a 46/1984. (HK 24.) számú HM-utasításra, a vezérkari főnök 16/1984 (HK 26.) és a személyügyi főcsoportfőnök 76/1984. (HK 29.) számú intézkedéseire, nincs szó azonban az akadémiaparancsnok 117/1984. számú parancsáról, sem a 23/1985. évi intézkedéséről (*lásd a IV. fejezet 62. és 72. számú lábjegyzeteit!*), amelyek szinte szó szerint tartalmazzák mindazt, amit ebben az intézkedésben megismételtek, ezért eltekintek ismételt bemutatásától. Mindössze annyi lényegi módosulás történt, hogy a változó politikai légkörnek megfelelően törölték belőle a marxizmus-leninizmus tantárgyat, s az azzal kapcsolatos követelményeket, tevékenységeket.

A 80. számú akadémiaparancs⁶⁵ elismeri, hogy a 108/1984. számú akadémia-parancsnoki intézkedésben foglaltak (*lásd a IV. fejezet 57. számú lábjegyzetét!*) végrehajtásával megfelelően fejlődött az akadémia oktatás-technikai bázisa, „A rekonstrukció és a felújítások *elhúzódása* (Kiemelés tőlem – a szerző) azonban szükségessé teszi, hogy sort kerítsünk újabb bázisok korszerűsítésére, fejlesztésére, szintentartására (*sic!*). A rekonstrukciós tervet (Pontosabban annak egyre egyértelműbb nem teljesítését, ami ekkorra már fájdalmas evidencia volt az akadémia vezetése számára – a szerző) figyelembe véve 1989-re a következőket rendelem el...” (1. o.) Ezt követően meghatározta a teendőket: öt szaktanterem felújítását-korszerűsítését, két objektumban a javítást-állagmegóvást, négyben a kivitelezés befejezését, hatban a szinten tartást és az új nyelvi labor létrehozását.

59 HL KI 658/3/34. ó. e. A ZMKA PK-ának 34. pcs-a (1988. 03. 28.), valamint HL KI 658/01/31. ó. e. A ZMKA PK-ának 031. sz. pcs-a (1988. 04. 06.)

60 HL KI 658/3/53. ó. e. A ZMKA PK-ának 53. sz. pcs-a (1988. 04. 21.)

61 HL KI 658/3/62. ó. e. A ZMKA PK-ának 62. sz. pcs-a (1988. 04. 26.)

62 HL KI 658/363. ó. e. (1988. 04. 27.) HL KI 658/01/40. ó. e. A ZMKA PK szf-öfn. h-ének 040. szervezési intézkedése (1988. 05. 04.), valamint HL KI 658/3/71. ó. e. A ZMKA PK-ának 71. sz. int-e (1988. 05. 10.)

63 HL KI 658/3/72. és 76-77. ó. e. A ZMKA PK-ának 72. és 76-77. sz. pcs-a (1988. 05. 10. és 24.)

64 HL KI 658/3/94. ó. e. A ZMKA PK-ának 94. sz. int-e (1988. 05. 30.)

65 HL KI 658/3/80. ó. e. A ZMKA PK-ának 80. sz. pcs-a (1988. 05. 31.)

Június 10-én az akadémiát végzett tisztek politikai továbbképző tanfolyamának 29, 17-én pedig a párt-, állami és tömegszervezeti vezetők tanfolyamának 42 hallgatója fejezte be tanulmányait az akadémián.⁶⁶

A tanintézet különböző szerveinek „egyéb” MN-érdekű tevékenységéről tudósít a 87. számú akadémiaparancs⁶⁷, mely szerint „A csapatgazdálkodás adatfeldolgozási és információs rendszerének korszerűsítése keretében a VT–20/A kis elektronikus számítógép (a továbbiakban KESZG) csapathadtáp programjainak továbbfejlesztése megtörtént. A továbbfejlesztett programok ellenőrzése és az alkalmazásukhoz szükséges tapasztalatok megszerzése érdekében kísérletet kell végrehajtani.” (1. o.) Az ebben való részvételre (június 1.–november 15.) az akadémia számviteli részlegét is kijelölték. Ezért *Fábián* vezérőrnagy arra kérte a kísérletben részt vevőket, hogy nagy felelősséggel járuljanak hozzá a kísérlet sikeréhez.

Az intenzív nyelvtanfolyamokon is megtörtént a nagy megmérettetés: orosz nyelvből felsőfokú képesítést nyert 17, középfokút 17 és alafokút 3 vizsgázó. Ugyanebben a felosztásban németből 4, 13 és 11, míg angolból 13, 9 és 2 fő szerzett nyelvvizsga-bizonyítványt. Sikeres záróvizsgát követően II. évfolyamon folytathatta tanulmányait orosz tanfolyamon 20 és németen 13 hallgató. Lényegesen kisebb drukkral, de bejezte tanulmányait az igazgatási főtiszti szaktanfolyam 17 hallgatója is.⁶⁸

Az akadémia vezetése egy hónappal korábban intézkedett⁶⁹ a végzős hallgatók július 29-i – már hagyományosan kéthelyszínes – kibocsátójára, amely ebben az évben is bállal zárul. De, ezt megelőzően – július 1-jei hatállyal – az akadémia parancsnoka 16 hivatásos és polgári tanársegédet nevezett ki egyetemi adjunktussá és 19 oktató tanársegéddé. Ezzel egyidejűleg az adjunktusok 700 forintos illetményemelésben részesültek. A honvédelmi miniszter a június 22-én kelt 0412. számú parancsával – ugyanezzel a hatállyal – 7 tisztet nevezett ki egyetemi docenssé. Számukra 1000 Ft-os beosztási illetmény járt.⁷⁰ A Minisztertanács 1049/1988/VI.28. számú rendeletével – július 1-jével – a ZMKA történetében először neveztek ki egyetemi tanárokat *dr. Simon Sándor* altábornagy, *dr. Bokor Imre* mk. ezredes, valamint *dr. Kőszegvári Tibor*, *dr. Szabó Miklós* és *dr. Vasvári Vilmos* mk. ezredes személyében.⁷¹ Ez utóbbiaknak 1400 Ft beosztási illetményt számfejtettek a fenti dátumtól.

Július 15-én kibocsátották az orosz nyelvi előkészítő tanfolyam hallgatóit.⁷² Ezt követően – immár hagyományosan – („Áll néma csend; légy szárnya bent, se

künn, nem hallatik” – a szerző), mintha nem is lett volna ebben az évben államvizsga! Mindössze a *Mórocz* vezérezredes által aláírt 39. számú miniszteri parancs⁷³ lelhető fel, melyben köszönti az akadémiát végzett tiszteket azzal a – végre! – pozitív üzenettel, miszerint: „hosszú idő után ismét fellelhető a realizmus a nemzetközi kérdések megítélésében, felerősödött a kelet-nyugat közötti párbeszéd és növekedett a kölcsönös bizalom.” (1. o.)

Ami a kiváló (vörös) oklevéllel végzetek büszke névsorát illeti, ebben részben a 110. számú akadémiaparancs⁷⁴, részben az akadémián fellelhető Kiválóak táblája nyújt segítséget. E szerint: *Pasencev Szergej Anatoljevics*, *Sebők Imre*, *Török Miklós* és *Vaszimov Anatolij Sjanovics* alezredes; *Bocsarov Igor Gennadjevics*, *Nádas László*, *Perlaki József*, *Petrov Szergej Alekszejevics*, *Skundics Alekszandr Grigorjevics* és *Tömböl László* őrnagy, valamint *Ábel László*, *Balázs Lajos*, *Berta István*, *Juhász István*, *Kassai Csaba*, *Kovács István*, *Nick Ferenc*, *Papp Ferenc*, *Pintér Lajos* és *Tokovicz József* százados, *Cseh József* és *Dávid Károly* hőr. százados, illetve *Ujj András*, *Zsinkó József* főhadnagy, *Kövesdi László* mk. főhadnagy és *Lukács Pál* hőr. főhadnagy neve szerepel e táblán. Mint látható, a szovjet hallgatók szépen „belehúztak”, sőt, közülük hármat – az egyik nem is szerepel a kiválóak között – az akadémia parancsnoka külön parancsban⁷⁵ „Az 1985/88. tanulmányi időszakban végzett kiemelkedő tanulmányi és közösségi munkájukért, példamutatóan fegyelmezett emberi magatartásukért” dicséretben és 3675, 3425, illetve 2775 Ft értékű tárgyjutalomban részesített. (Csak kimondottan rosszindulatú interpretáció szerint lehet, ha nem is „freudi elszólásnak”, de „freudi balfogásnak” nevezni azt, hogy mindhárman órák kaptak ajándékba! – a szerző) Mentségükre szolgáljon, hogy ez általános „kór” lehetett (De lehet, hogy manapság csak „trendinek” mondanánk! – a szerző), hiszen a honvédelmi miniszter a július 7-én kelt 0594. számú parancsában⁷⁶ másik 3 végzett szovjet tisztnek adományozott névre szóló órát.

S, ami *Simon* altábornagy elévülhetetlen, – de sajnos kérészetű, alig néhány évet megelőző – érdeme, kezdeményezése, hogy a honvédelmi miniszter a július 29-én kelt 0594. számú parancsában⁷⁷ – immár harmadszor, a korábbi *olaszországi* utak után (amikre nem találtam parancsot – a szerző) *ausztriai jutalomutazásban* részesített 9 „Kiváló”-an végzett hallgatót és feleségeiket.

Időközben megjelentek a végzett hallgatókat szeptember 1-jei hatállyal új beosztásba kinevező, áthelyező, vagy tartósan vezénylő parancsok.⁷⁸ Így, a személyügyi főcsoportfőnök a július 27-én kelt 0859. számú parancsával 99 tisztet nevezett ki, illetve vezényelt tartósan 5 főt. Ezzel párhuzamosan, a politikai főcsoportfőnök július 9-én a 030. számú parancsával nevezett ki új beosztásba 21 tisztet, illetve a határőrség országos parancsnoka a július 18-án aláírt 204/307. számú parancsával 17 határőrtiszt akadémiái vezénylését szüntette meg és

73 HL KI 40/02/39. ó. e. (1988. 07. 22.)

74 HL KI 658/3/110. ó. e. A ZMKA PK-ának 110. sz. pcs-a (1988. 07. 26.)

75 HL KI 658/3/111. ó. e. A ZMKA PK-ának 111. sz. pcs-a (1988. 07. 26.)

76 HL KI 658/02/74. ó. e. A ZMKA PK-ának 074. sz. pcs-a (1988. 08. 03.)

77 Uo.

78 Uo.

66 HL KI 658/3/84. és 83. ó. e. A ZMKA PK-ának 84. és 83. sz. pcs-a (1988. 06. 10. és 17.)

67 HL KI 658/3/87. ó. e. A ZMKA PK-ának 87. sz. pcs-a (1988. 06. 14.)

68 HL KI 658/3/92. ó. e. A ZMKA PK-ának 92. sz. pcs-a (1988. 06. 17.) és HL KI 658/3/95. ó. e. A ZMKA PK-ának 95. sz. int-e (1988. 06. 27.)

69 HL KI 658/3/99. ó. e. A ZMKA PK-ának 99. sz. pcs-a (1988. 06. 30.)

70 HL KI 658/01/50. és 68. ó. e. A ZMKA PK-ának 050. és 068. sz. pcs-a (1988. 07. 08. és 14.), HL KI 658/02/84. ó. e. A ZMKA PK-ának 084. sz. pcs-a (1988. 09. 06.), valamint A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Múzeuma (ZMNE Múz.) A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története VIII. köt. 5-6. o.

71 HL KI 658/02/66. ó. e. A ZMKA PK-ának 066. sz. pcs-a (1988. 07. 13.), HL KI 658/02/84. ó. e. A ZMKA PK-ának 084. sz. pcs-a (1988. 09. 06.), valamint A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Múzeuma (ZMNE Múz.) A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története VIII. köt. 5. o.

72 HL KI 658/3/101. ó. e. A ZMKA PK-ának 101. sz. pcs-a (1988. 07. 15.)

nevezte ki őket új beosztásba július 31-i hatállyal. A személyügyi és a politikai főcsoportfőnöki parancsokkal 8 tiszt került az akadémiára tanári beosztásba.

Az akadémia parancsnoka augusztus 29-én tartotta meg szokásos értekezletét az akadémia vezető állománya részvételével, ahol értékelte az 1987–1988. tanulmányi évet, illetve feladatot szabott 1988–1989-re.⁷⁹ E szerint: „Az 1987/88. tanulmányi év fő jellemzője a kiegyensúlyozott, folyamatos, konszolidált munkavégzés volt... az utóbbi évek változásokkal teli feszítettsége után talán kevésbé látványos, de eredményes és termékeny munka folyt az Akadémiánkon, melyek középpontjában az új tananyag előkészítése, valamint az élet- és munkakörülmények javítása állt. A képzés terén meglévő kettősség alapján a végzős osztályok még a korrekciós tematikák szerint tanultak, fő figyelmünket azonban már az új követelmények szerint 1987. szeptember 1-jén induló osztályok képzésére, részükre a tananyag megteremtésére, az új 3 éves tematikai programok kialakítására, valamint az első kísérleti orosz nyelvi államvizsgákra fordítottuk... az ágazati és akadémiai szintű tudományos testületek megalakításával, valamint a hallgatói pályázati rendszer megváltoztatásával – minőségileg magasabb színvonalra emeltük a hallgatói tudományos életet. Mindezek alapján elmondható, hogy eredményekben gazdag évet zártunk és ezzel egyben jól megalapoztuk a következő tanulmányi év beindítását.” (2-3. o.) – szöveg a tömör összefoglalás.

Természetesen ezt követően még 17 oldalon keresztül részletezte a megtett utat, melynek sok eleme a korábban bemutatott okmányokból már ismert, ezért ezek közül csak a legfontosabbakat emelem ki. Például a társadalmi-politikai élet vonatkozásában: „a személyi állományt minden korábbinál élénkebben foglalkoztatta a stabilizálás, a kibontakozás további lehetősége, valamint a gazdasági és politikai reformtörekvések legidőszerűbb feladatai. Bízunk az új vezetői testületekben, energikusabb és határozottabb végrehajtást várnak.” (4. o.) A tudományos munka terén hangsúlyozta, hogy jelentősen megnőtt a képzésben hasznosítható disszertációk száma. A káder- és személyügyi munka terén érzékelhető előrelépésnek tekinthető, hogy a jól egyeztetett szempontok alapján elkészített hallgatói tanulmányi jellemzések lényegesen konkrétabban tükrözik a hallgatói teljesítményeket és fejlődésüket, személyiségi jegyeiket.

Ezzel az aktussal lezártnak tekinthető az 1987–1988. tanév.

Az új nyitányának pedig az 1988–1989. évi feladatszabás tekinthető, miszerint „A képzést teljes egészében az új követelmények szerint kell megvalósítani. Az elmúlt években kidolgozott új tartalom és formák szerinti oktatást igényesen, egyértelmű és magas követelménytámasztással, az új Tanulmányi és Vizsgaszabályzat alkalmazásával kell végrehajtani. A képzés tervezése, korszerűsítése befejezéséig ki kell alakítani a felvételi eljárás szabályait és követelményeit.” (20. o.) Ezenkívül, sok más mellett:

- gondoskodni kell arról, hogy a hallgatók megismerjék a képzésük ideje alatt megjelent új szabályzatokat, utasításokat, intézkedéseket;

- az eddiginél több idő fordítandó a hallgatói elhatározás indokoltatására, annak kollektív megvitatására; jussanak erőteljesebben kifejezésre a védelmi koncepcióval kapcsolatos elvek légvédelmi és repülőkonzekvenciái;
- részt kell venni az MN egészére kiterjedően a nyelvi ismeretek szinten tartása és a továbbképzés rendszerének kidolgozásában;
- a pontosított káderfejlesztési és tudományos munkaterv alapján kell biztosítani az oktatói fokozatok követelményei teljesítésére, a nyelvtanulásra, a tudományos fokozatok megszerzésére irányuló egyéni törekvéseket.

Bár az ünnepélyes tanévnyitóra szeptember 1-jén került sor,⁸⁰ a tanév előkészítése már hónapokkal korábban megindult. A bonyolult és sokrétű előkészítés következtében, már április-májusban megtörténtek az első lépések az I. éves hallgatók szeptember 19–23-i általános haditechnikai bemutatójának megszervezésére.⁸¹ Ezek szerint az A–13 összefegyvernemi, A–36 felderítő, A–52 műszaki, A–82 hadtáp, A–102 határőr; a B–51 REVA, B–21 csapatlégvédelmi rakéta, B–11 honi légvédelmi rakéta; a C–13, C–14 szf. politikai munkás; az L–16 öfn., L–21 h. lé. öfn., L–30 szf. politikai munkás osztályok, a „K” (nyelvi felkészítő – a szerző) tanfolyam, valamint a PÁT tanfolyam hallgatói (összesen 237 fő, de a szervezési intézkedésben már nem szerepelnek a párt-, állami és tömegszervezeti vezetők, lehet, hogy számukra sok lett volna az 5 nap? – a szerző) ismerkedhetnek meg *Nagyorosziban* a csapatlégvédelmi, *Újdörögdon* a páncélos-, gépjármű-, tűzér-, vegyi, műszaki, hadtáp- és felderítő-, *Pápán* pedig a repülőeszközökkel, majd *Újdörögdon* és *Ercsiben* a páncélos-, tűzér- és műszaki technikai hatásbemutatóval.

Augusztus utolsó harmadában megjelentek a „vezénylési parancsok”⁸² is, miszerint a honvédelmi miniszter a július 25-én kelt 0640. számú parancsával az akadémia 1–1 oktatóját vezényelte tartósan augusztus 29-i hatállyal a V. V. Kujbisev Katonai Műszaki Akadémia (*Moszkva*) 5 hónapos, illetve a Légvédelmi Rádiótechnikai Csapatok Központi Tiszti Továbbképző Tanfolyam (*Vlagyimir*) 3 hónapos továbbképző tanfolyamára. Emellett szeptember 1-jei hatállyal áthelyezett a személyügyi főcsoportfőnök július 27-én a 0858. számú parancsával az alapfakultás összefegyvernemi szakára 11 tisztet (köztük *Hülvely Lajos*⁸³ főhadnagyot), csapatfelderítőre 11, műszakira 11 (köztük *Padányi József*⁸⁴ főhadnagyot), híradóra 9, hadtápra 6, honi légvédelmi rakétára 10, csapatlégvédelmi rakéta és tűzérre 10, REVA szakára 8 főt; a nyelvi előkészítő tanfolyam összefegyvernemi szakára 5, rádióelektronikaira 22, páncélos-parancsnokira 5, páncélosmérnökre 3, rakéta és tűzérre 4, híradóra 2, hadtáp-üzemanyagra 3, légvédelmi parancsnokira 5, repülőmérnökre 5, valamint térképész szakra 1 tisztet. Megfelelő nyelvi ismerete alapján további 8 főt vezényelt – szak megjelölése nélkül – 1989. május 1-jei hatállyal. Felvett a levelező fakultás 4 éves összefegyvernemi szakára 18, honi légvédelmi összefegyvernemire 18, továbbá az 1989-ben induló összefegyvernemi szakra 19 tisztet, illetve a szovjet

80 HL KI 658/3/114. ó. e. A ZMKA PK-ának 114. sz. pcs-a (1988. 08. 03.)

81 HL KI 658/3/52. és 75 ó. e. A ZMKA PK-ának 52. sz. pcs-a (1988. 04. 20.), valamint 75. sz. szervz-i int-e (1988. 05. 16.)

82 HL KI 658/02/82. és 78. ó. e. A ZMKA PK-ának 082. és 078. sz. pcs-a (1988. 08. 24. és 26.)

83 Dr. *Hülvely Lajos* (1952–) alezredes, egyetemi docens, PhD.

84 Dr. *habil. Padányi József* (1959–) ezredes, rektorhelyettes, egyetemi tanár, az MTA doktora.

79 HL KI 636/05/7. ó. e. (1988. 08. 29.)

akadémiákra 4 főt, valamint a ZMKA alapfakultás repülőparancsnoki szakára 1 főt. A politikai főcsoportfőnök a június 24-én kelt 033. számú parancsával 1988. szeptember 1-jei hatállyal áthelyezett az alapfakultás szárazföldi összefegyvernemi politikai munkás szakára 16 tiszte; tartósan vezényelt 1988. szeptember 1-jétől 1989. július 3-áig az orosz nyelvi előkészítő tanfolyamra 6 főt, illetve felvett a levelező fakultás szeptember 5-én induló 4 éves összefegyvernemi politikai munkás szakára 18 tiszte. A BM IV/I. csoportfőnöke a július 25-én megjelent 007/506. számú parancsával – szeptember 1-jétől – vezényelt az alapfakultás összefegyvernemi szakára 2 rendőr-, határőr szakára 1 határőr- és REVA szakára 1 rendőrtiszte. Ugyanő, július 28-án a 007/516. számú parancsával – a fenti hatállyal – vezényelt az alapfakultás határőr szakára 12, REVA-ra 2 és hadtáp szakára 2 határőrtiszte. A politikai főcsoportfőnök augusztus 1-jén a 045. számú parancsával tartósan vezényelt az 1988. szeptember 12-től 1989. július 23-ig tartó intenzív orosz nyelvtanfolyamra 11 főt. A személyügyi főcsoportfőnök augusztus 12-én a 0987. számú parancsával – szeptember 1-jével – áthelyezett az alapfakultás hadtáp szakára 4, az általános felderítőre pedig 15 tiszte. Ugyanő az augusztus 12-én kelt 0988. számú parancsával – szeptember 1-jei hatállyal – tartósan vezényelt 16 tiszte a ZMKA 4 hónapos mozgósítási és hadkiegészítési szaktanfolyamára, s végezetül: a hátszói és polgári védelmi parancsnok az augusztus 3-i 0108. számú parancsával 4 tiszte vezényelt szeptember 1-től a 4 hónapos mozgósítási tanfolyamra. A nagy számhalmaz ellenére is szembevetendő lehet az olvasó számára, hogy – a már megkezdődött hadseregcsökkentésnek megfelelően – lényegesen csökkent a beiskolázottak száma!

Ebben a tanévben is adományoztak „A ZMKA Kiváló Oktatója” kitüntető címet, amit a következőknek ítéltek oda⁸⁵: *dr. Németh Ervin* alezredes; *Bartha István* alezredes, adjunktus; *Koczka József* alezredes, adjunktus; *Kiss Jánosné* docens és *dr. Bodó László* egyetemi tanár. A „Zrínyi-fej” és oklevél mellé 14 266, illetve 13 043 Ft bruttó jutalom járt.

Ügyszintén jó előre született intézkedés⁸⁶ az 1988–1989. évi intenzív nyelvtanfolyamok beindítására. E szerint szeptember 12-ével 2-2 orosz haladó és kezdő, míg németből 1-1 haladó és kezdő, valamint 2 kezdő angol nyelvcsoport kezd meg munkáját hétfőnként és szerdánként 14.00–16.30-ig, péntekenként 13.00–15.30-ig. 1989. május 15. és június 14-e között napi 8 órás (07.30–16.30) összevonás lesz, a vizsgákat pedig június 15–23-ára kell tervezni. Az orosz I. évfolyam A–B osztályában 14, illetve 15, a II. éves A–B-ben 7 és 8, a német I. évfolyamon 17, míg a II. évfolyamon 1 (!), az angol I. éven pedig 16, a II-on 15 hallgató tanulhat.

Az oktatási szervezetben lényeges változás, hogy 1988. szeptember 1-jével a politikai és hadigazdaságtan tanszék két önálló egységgé válva, létrehozza a politikai gazdaságtan, illetve a hadi- és katonai gazdaságtan tanszéket.⁸⁷

Ebben az évben is elrendelték a ht. és tsz. állomány testnevelési felmérését október 10. és 31. között, de meglendült a tanfolyami képzés is: a személyügyi főcsoportfőnök az augusztus 18-án és szeptember 2-án kelt 01031., illetve 01114.

számú parancsaival tartósan vezényelt 15 főt a ZMKA 2 hónapos mikroszámítógépes, továbbá a lengyel Katonai Műszaki Akadémiát végzett 7 mérnök hadnagyot a magyar követelményeknek megfelelő október 3. és december 23-a közötti felkészítő tanfolyamra.⁸⁸

Az akadémia parancsnoka a 090. számú parancsában⁸⁹ november 14–15-ére törzsgyakorlást, 15–18-ára pedig egyoldalú, kétfokozatú parancsnoki és törzshadidjateket rendelt el a szárazföldi ágazat állománya részére. Tárgyaként határozta meg az összefegyvernemi hadsereg védelmi hadművelete előkészítését és végrehajtását, a támadásba való átmenet feltételeinek megteremtését a háború kezdetén, az ellenség nagypontosságú fegyverei, felderítő és csapásmérő rendszerei alkalmazása esetén. A szokásos célkitűzések mellett szerepelt: a gyakorlatban vizsgálni a hadsereg- (hadtest-) hadműveletek megtervezésének a vonatkozó szabályzat- és utasítás-tervezetekben rögzített rendjét, valamint kialakítani annak egy célszerű változatát.

Ebben az évben október 3. és 21. között szervezték meg a 36 új oktató központi felkészítését, illetve október 21-ére és 20-ára tervezték be a C–11, 12 szf. öfn. politikai munkás osztályok hadtudományi (új terminológia! – a szerző) államvizsgáját.⁹⁰ A „táncrendben” annyi változás következett be, hogy az Államvizsga Bizottság elnöki posztján – sok év után – *Fazekas László* vezérőrnagy, a vezérkari főnök szervezési, mozgósítási és hadkiegészítési helyettese váltotta *Reményi Gyula* altábornagyot.

A 140. számú akadémia parancsnoki intézkedés⁹¹ tartalmazta az 1989. évi felvételi vizsgákkal kapcsolatos teendőket, s azokat a szakokat, amelyekre pályázni lehet (lásd a túloldali táblázatot). A felkészítés 2×1 (1988. december 5–9. és 1989. február 27.–március 9.), valamint 1×2 hetes összevonásból áll, 38 – 38, illetve 60 órában. Maga a felvételi pedig május 22.–június 1-je között kerül végrehajtásra.

Az ugyancsak október 5-én kiadott 098. számú akadémia parancs⁹² értékelte az 1987–1988. tanévben végzett munkát, s megszabta az 1988–1989. évi feladatokot. Mivel 3 oldallal rövidebben, némi tömörítéssel, de szinte szó szerint ismételte meg az augusztus 29-i vezetői értekezlet anyagát (*lásd a 79. számú lánkjegyzetet!*), itt most nem részletezem újra.

Október 21-én a mikroszámítógépes továbbképző tanfolyam 15 hallgatója intett búcsút az akadémiának, illetve a Nyugat (bár pillanatnyilag Észak) felé nyitás kitapintható abból, hogy „A második világháború védelmi harcászatának finn tapasztalatai és befolyásuk a mai harcászatra”, továbbá „A finn védelem” címmel⁹³ a finn akadémia tisztjeit hallgathatta meg a személyi állomány. (Viszonzásul, 1989-ben az akadémia parancsnok társadalomtudományi helyettese tarthatott előadást *Helsinki-ben – a szerző.*)

88 HL KI 658/3/138. ó. e. A ZMKA PK-ának 138 sz. int-e (1988. 09. 04.) és HL KI 658/02/85. ó. e. A ZMKA PK-ának 085. sz. pcs-a (1988. 09. 09.)

89 HL KI 658/02/90. ó. e. (1988. 09. 12.)

90 HL KI 658/3/129. ó. e. A ZMKA PK-ának 129 sz. int-e (1988. 09. 13.)

91 HL KI 658/3/140. ó. e. (1988. 10. 05.)

92 HL KI 658/02/98. ó. e. (1988. 10. 05.)

93 HL KI 658/3/149. és 167. ó. e. A ZMKA PK-ának 149. és 167. sz. int-e (1988. 10. 21. és 11. 21.)

85 HL KI 658/3/117. ó. e. A ZMKA PK-ának 117. sz. pcs-a (1988. 08. 12.)

86 HL KI 658/3/107. ó. e. A ZMKA PK-ának 107. sz. int-e (1988. 07. 18.)

87 A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Múzeuma (ZMNE Múz.) A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története VIII. köt. 2. o.

Képzési szak	ZMKA		szovjet AK-ra	lengyel AK-ra
	alapra	lev.-re		
összefegyvernemi	x		x	x
rakéta és tüzér	x		x	
híradó	x		x	
vegyszerrel	x			
hadtáp	x		x	
fegyverzet és techn.-i	x			
REL	x			
határőr	x	x		
honi lé. rakéta			x	
repülő	x		x	
rádiótechnikai	x			
szf. öfn. pol. munkás	x			
lé. és re. pol. munkás	x			
asztrogeodézia			x	

1989. évi felvételi szakok, amelyekre pályázni lehetett

December 12-én befejezte tanulmányait a mozgósítási és hadkiegészítési szaktanfolyam 18, valamint a lengyel akadémiát végzetten REVA továbbképző tanfolyamának 7 hallgatója. Készülődni azonban a „pótlás” is: a személyügyi főcsoportfőnök november 30-án, illetve december 7-én kelt 01499. és 01532. számú parancsával január 2-től 14 tisztet vezényelt a ZKMA 3 hónapos honi légvédelmi összefegyvernemi továbbképző tanfolyamára, illetve 11 főt a március 3-áig tartó honi rádiótechnikai tisztek felkészítő tanfolyamára.⁹⁴

1989. január 1-jei hatállyal az akadémiaparancsnok-helyettesek illetményét 26 250 és 19 000 Ft között állapították meg. Ez, az 1 évvel korábbihoz képest 1900–900 Ft-os emelkedést takar. (lásd az 51. számú lábjegyzetét!) Ami a polgári alkalmazottakat illeti: a titkár- (gépíró-) nők 12 000–6950, a technikusok 8900–7900, a könyvtárosok 10 750–7350, a tanszékvezető-helyettesek 16 000–15 000, a tanárok 16 750–7300, a gépkocsiszerelők 11 000–10 500, a nyomdászok 14 000–9300 Ft között kerestek, míg a tanszékvezető 22 900, a szakszervezeti titkár pedig 12 800 Ft-ot.⁹⁵ Ez 8 év alatt (lásd a III. fejezet 103. számú lábjegyzetét!)

a titkárnök/gépírónök esetében mintegy⁹⁶ 8300–4400, a tanároknál 10 700–3500, a könyvtárosoknál 7300–4900, míg a tanszékvezetőnél 15 500 Ft-os emelkedést takar, ami az infláció ellenére is jelentősnek mondható!

Ebben az évben is folytatódott a tanári állomány külföldi továbbképzése: a honvédelmi miniszter az 1988. december 21-én, illetve az 1989. január 24-én kelt 01280. és 068. számú parancsával⁹⁷ – február 12-i, továbbá 26-i hatállyal – tartósan vezényelt egy-egy oktatót a Katonai Hadtáp és Szállítási Akadémia (*Leningrád*) 3 hónapos átképző, valamint az A. M. Vaszilevszkij Katonai Csapatlégvédelmi Akadémia (*Kijev*) 3 hónapos továbbképző tanfolyamára.

Időközben kibocsátásokra és „bevonulásokra” is sor került: január 19-én befejezte tanulmányait az akadémiát végzett gépesített lövész- és harcoksidandártűzérőfőnökök tanfolyamának 10 hallgatója, illetve a személyügyi főcsoportfőnök a január 11-én kiadott 043. számú parancsával 15 tisztet vezényelt tartósan a január 30.–március 10-e közötti mikroszámítógépes alkalmazási tanfolyamára.⁹⁸

Ebben az évben „várhatóan” 8 185 740 Ft jutalomkeret állt rendelkezésre⁹⁹, ami 5 év alatt – 3,72 M-ról – több mint megduplázódott, 4 465 644 Ft-tal emelkedett, (lásd a IV. fejezet 77. számú lábjegyzetét!) ami – az infláció mellett is – jelentős illetmény-, illetve béremelkedésről tanúskodik, hiszen annak százalékában állapították meg.

Március elején a rádiótechnikai továbbképző tanfolyam 12, illetve a mikroszámítógépes alkalmazási tanfolyam 14 hallgatója fejezte be tanulmányait.¹⁰⁰ A 30. számú akadémiaparancs¹⁰¹ viszont a politikai munkás hallgatók újabb megpróbáltatását vetítette előre: a II. éves szárazföldi-összefegyvernemi (C–10), valamint légvédelmi és repülő- (C–20) osztályok március 23–24-i filozófia, illetve az I. évfolyamos szf. öfn. (C–30, 13-14) osztályok április 26–27-i és május 30–31-i politikai gazdaságtan államvizsgájára intézkedett.

Az akadémia parancsnoka az MN kiképzési főcsoportfőnöke 155/1988. számú intézkedésére hivatkozva intézkedett¹⁰² a személyi állomány testnevelésének és sporttevékenységének szabályozására. E szerint „A hallgatói állománynál a szervezett testnevelési kiképzést, a ht. és tsz. állománynál a normakövetelmények teljesítésére történő differenciált felkészítést, a sorállománynál a célirányos testnevelési kiképzést és a rendszeres reggeli tornát, az egész személyi állományt illetően pedig a tömegsport és a SE-ben (sportegyesületben – a szerző) folytatott sporttevékenységet, valamint a rendelkezésre álló szabadidő sportra történő felhasználását kell a fő formának tekinteni.” (2. o.) A továbbiakban részletezte a testnevelési kiképzéssel, a tömegsporttal, a Honvéd Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Sportegyesülettel (HZMKA SE), a testnevelés és a sport irányításával, valamint anyagi-technikai biztosításával kapcsolatos alapkérdéseket.

96 A bizonyos „óvatosság” abból adódik, hogy az 1991. évi parancsban nem szerepelnek a munkakörök, ezért nevek alapján igyekeztem „beazonosítani” a munkaköröket – A szerző

97 HL KI 686/01/4. és 10. ó. e. (1989. 01. 19. és 02. 16.) A ZMKA PK-ának 04. és 010. sz. pcs-a

98 HL KI 686/03/10. ó. e. (1989. 01. 19.) és 686/01/7. ó. e. (1989. 01. 30.) A ZMKA PK-ának 10. és 07. sz. pcs-a

99 HL KI 686/01/13. ó. e. A ZMKA PK-ának 013. sz. pcs-a (1989. 02. 23.)

100 HL KI 686/03/28. és 33. ó. e. A ZMKA PK-ának 28. és 33. sz. pcs-a (1989. 03. 03. és 07.)

101 HL KI 686/03/30. ó. e. (1989. 03. 06.)

102 HL KI 686/03/55. ó. e. A ZMKA PK-ának 55. sz. int-e (1989. 03. 12.)

94 HL KI 658/3/177. ó. e. A ZMKA PK-ának 177. sz. int-e (1988. 12. 12.), valamint HL KI 658/02/125. ó. e. A ZMKA PK-ának 0125. sz. pcs-a (1988. 12. 22.)

95 HL KI 686/01/3. ó. e. (1989. 01. 12.) és 686/03/6. ó. e. (1989. 01. 13.) A ZMKA PK-ának 03. és 6. sz. pcs-a

Teljes gőzzel „üzemelt” a tanfolyami képzés is, így a politikai főcsoportfőnök a február 13-i 011. számú parancsával¹⁰³ 30 tisztet vezényelt tartósan április 10-től május 19-ig a középszintű katonai és politikai vezetők továbbképző tanfolyamára. Természetesen, a tudományos munkáról sem feledkeztek el, így a március 29–30-án zajló XIX. Országos Tudományos Diákköri Konferencia (OTDK) Hadtudományi Szekciója munkájában dr. Szenes Zoltán alezredes, docens vezetésével egy 3 tagú bíráló bizottság és 10 pályázó (köztük 3 szovjet hallgató) vett részt a konzulensével. S, immár „menetrendszerűen” – március 31-én – megtörtént a felszabadulási ünnepséggel egybekötött egyetemi doktori avatás is.¹⁰⁴

Március 24-én befejezte munkáját az akadémiát végzett tisztek részére szervezett 3 hónapos honi légvédelmi összefegyvernemi továbbképző tanfolyam 14 hallgatója. Nem könnyebbülhettek meg azonban még a III. éves hallgatók, akiknek április 19.–június 5-e közötti idegen nyelvi államvizsgáinak előkészítésére és lebonyolítására intézkedett az akadémia parancsnoka.¹⁰⁵

Sajnos, a társadalmi változások felerősödésének negatív velejárója – bizonyos „katonaellenesség”, az egyenruhásokba való „belekötés” – hatására, Simon altábornagy parancsban¹⁰⁶ ismertette a honvédelmi miniszter 6351/100/1989. számú távmondatóját, melyben módosította a Szolgálati Szabályzat 46. pontja 3. bekezdésének első mondatát, miszerint: „Tábornokok, tisztek, zászlósok és tiszthelyettesek szolgálaton kívül, továbbá szolgálati helyre történő bemenetel és az onnan való távozás alkalmával polgári ruhát viselhetnek.” (Ez viszont tovább rombolta az amúgy sem szilárd katonai fegyelmet, aminek máig ható következménye van az egyenruha „szégyellésében”, illetve, ha mégis egyenruhában vannak közterületen, gyakran sapka nélkül, kigombolkozva, színes hátizsákot lazán fél vállra dobva erodálják tovább a hadsereg és az egyenruha tiszteletét! – a szerző)

A honvédelmi miniszter a március 20-án kelt 0168. számú parancsával¹⁰⁷ egy oktatót vezényelt tartósan március 28-ától a Légvédelmi Rakétamérnöki Főiskola (Minszk) 25 napos „PAROL” légvédelmi azonosító rendszer üzemeltetése és kiszolgálása felkészítő tanfolyamára. Az akadémia parancsnoka, majd szf-öfn. helyettese viszont a hallgatói állománnyal terepen levezetendő parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatra intézkedett.¹⁰⁸ A június 21–29. között zajló összekovácsoló hadijáték és parancsnoki-törzsvezetési gyakorlat tárgyaként határozták meg a gépesített hadtest védelmi hadműveletének, a gépesített lövész- (harckocsi-) dandárok védelmi harcának előkészítését és vezetését a háború kezdetén, hagyományos fegyverek alkalmazásával, illetve az ellenség betörésének elhárítását, majd a g. hdt. támadó hadműveletének, a gl. (hk.) dd-ok előkészítését és vezetését hagyományos és atomfegyverek alkalmazásának viszonyai között. A Budapesten, illetve Verpelét–Gyöngyös–Apc térségben végrehajtandó egyolda-

Doktoravatás (dr. Fábián Gyula vezérőrnagy, dr. Simon Sándor altábornagy, dr. Szabó Miklós ezredes). 1989. április 3.

lú, kétfokozatú gyakorlaton az A–10-11, 31, 41, 51, 61, 71, 81 és 100, a C–11-12 osztályok teljes állományának, valamint az A–28-ból 2, a B–32 és 52 osztályokból 3–3 főnek, összesen 143 főnek kellett részt vennie.

Az 58. számú akadémiaparancs¹⁰⁹ viszont már a „távolabbi jövőbe” tekintett: az 1989. évi felvételi vizsgák előkészítésére, illetve a május 22.–június 1-jei végrehajtására intézkedett – a szokásos részletességgel. A maga nemében – sokak szemében – hasonló jelentőséggel bírt az immár hagyományosnak tekinthető, III. akadémiai harcászati vetélkedő,¹¹⁰ ami „– mint tanórán kívüli tevékenységi forma – a katonai vezetőképzést, valamint a béke- és a háború időszakában végrehajtandó feladatokra történő felkészülést szolgálta.” (1. o.) Ennek záróaktusaként az I. helyezett csapat megkapta a szf-öfn. helyettes 6000 Ft-os ajándékutalványát és az A–12 osztály által alapított serleget. A II. és III. helyezettet 4800, illetve 3600 Ft-os utalvány illette. Azt hiszem, nagyon megtisztelő lehetett, ha valaki(-k) megszerezhetette(-ék) a „Legjobb parancsnok”, a „Kiemelkedő törzsmunkáért”, „A katonai terminológiát legjobban alkalmazó törzs”, vagy „A legjobb fegyvernemi főnök” címet, amikhez azonban nem voltak méltóak a 400-600 Ft-os vásárlási utalványok.

Simon altábornagy – meghallgatván a vidéki hallgatók kérését – humánus döntést hozott: május 15-étől engedélyezte, hogy a hétfői tanórák 09.25-kor kezdődjenek és az 5–6. órákat 14.40 és 16.25 között tartsák meg.¹¹¹ Ez természetesen nem vonatkozott a középszintű katonai és politikai vezetők részére szervezett

109 HL KI 686/03/58. ó. e. (1989. 04. 13.)

110 HL KI 686/03/60. ó. e. A ZMKA PK-ának 60. sz. pcs-a (1989. 04. 20.)

111 HL KI 686/03/73. ó. e. A ZMKA PK-ának 73. sz. int-e (1989. 04. 27.)

103 HL KI 686/01/17. ó. e. A ZMKA PK-ának 017. sz. pcs-a (1989. 03. 13.)

104 HL KI 686/03/42. és 45. ó. e. A ZMKA PK-ának 42. és 45. sz. pcs-a (1989. 03. 17. és 23.)

105 HL KI 686/03/47. és 50. ó. e. A ZMKA PK-ának 47. és 50. sz. pcs-a (1989. 03. 24. és 31.)

106 HL KI 686/03/51. ó. e. A ZMKA PK-ának 51. sz. pcs-a (1989. 03. 04. 01.)

107 HL KI 686/01/24. ó. e. A ZMKA PK-ának 024. sz. pcs-a (1989. 04. 06.)

108 HL KI 686/03/57. ó. e. A ZMKA PK-ának 57. sz. pcs-a (1989. 04. 12.), illetve HL KI 686/01/32. ó. e. A ZMKA PK szf-öfn. h-ének 032. sz. szerv-i int-e (1989. 05. 09.)

politikai továbbképző, valamint a mikroszámítógépes feladat-megfogalmazói tanfolyam 27, illetve 15 hallgatójára, akik ekkorra befejezték tanulmányaikat.¹¹²

A matematika oktatásának és tudományos kutatása színvonalának növelése érdekében az akadémia parancsnoka úgy döntött, hogy „1989. július 1-jei hatállyal a három tanszéken lévő matematikai oktatói állományt a REVA tanszékre vonom össze és a tanszékvezető csapatvezetési helyettesének alárendeltségébe utalom.”¹¹³ Úgyszintén elrendelte június 14-ére a rakétatűzér hallgatók szokásos, tanév végi vizsgalövészetét, tűzvezetési és harcászati gyakorlatát.¹¹⁴ Az előfeltételek megléte és a végzett munkájuk alapján az akadémia parancsnoka – július 1-jei hatállyal – kinevezett egyetemi adjunktussá 26, illetve egyetemi tanársegéddé 27 oktatót, akik ebben a minőségükben már nem oktathatták a párt-, állami és tömegszervezeti vezetők tanfolyamának 20 hallgatóját, mivel ezek (köztük Gráf József t. őrnagy, későbbi vidékfejlesztési miniszter) június 14-én befejezték tanulmányaikat.¹¹⁵

A rendszerváltás felé vezető út újabb lépéseként Kárpáti Ferenc vezérezredes a 47/1989. számú parancsában¹¹⁶ rögzítette: „A Magyar Népköztársaságban végbemenő társadalmi-politikai változásokból fakadó igényekre tekintettel MEGPARANCSOLOM, hogy ... 1989. július 1-jétől a Magyar Néphadsereg teljes személyi állománya a szolgálati érintkezésben /szóbeli, írásbeli/ a „Bajtárs” megnevezést alkalmazza.”

Időközben keményen dolgoztak a tűzérhallgatók is: lezajlott a hagyományos tűzérlovészaki verseny, illetve az A–28 osztály „Jó” eredménnyel abszolválta *várpalotai* feladatait.¹¹⁷ Úgyszintén, a tanév végének közeledtét jelezte az akadémia parancsnok 046. számú parancsa¹¹⁸ az 1989. július 6–20. közötti államvizsgák előkészítésére és végrehajtására. E szerint jelentős változás tapasztalható az Államvizsga Bizottság összetételében, melynek elnökévé Borsits László¹¹⁹ vezérőrnagy, hadműveleti csoportfőnököt, vezérkarifőnök-helyettest, tagjaivá dr. Simon Sándor altábornagyot és Sipos Géza ezredes, agitprop. csoportfőnököt, főcsoportfőnök-helyettest kérte fel a vezérkari főnök. Az Állami Vizsgáztató Bizottság elnökeit a szokásos elvek alapján jelölték ki. Sőt, az is kiderült a 102. számú akadémia parancsból,¹²⁰ hogy a kibocsátó ünnepségre július 28-án kerül majd sor az immár szokásos hármastagolásban: oklevélátadás, központi ünnepség, bál.

A honvédelmi miniszter a június 26-án kelt 0322. számú parancsával¹²¹ – július 1-jei hatállyal – címzetes egyetemi tanári címet adományozott dr. Szabó József nyá. vezérőrnagynak, valamint dr. Kazinczy István és dr. Thürmer Gyula nyá. alezredesnek, illetve kinevezett egyetemi docenssé 17 oktatót.

112 HL KI 686/03/77. és 87. ó. e. A ZMKA PK-ának 77. és 87. sz. pcs-a (1989. 05. 10. és május)

113 HL KI 686/03/83. ó. e. A ZMKA PK-ának 83. sz. int-e (1989. 05. 22.)

114 HL KI 686/03/86. ó. e. A ZMKA PK-ának 86. sz. pcs-a (1989. 05. 25.)

115 HL KI 686/01/48. ó. e. A ZMKA PK-ának 048. sz. pcs-a (1989. 06. 10.) és HL KI 686/03/90. ó. e. A ZMKA PK-ának 90. sz. pcs-a (1989. 06. 14.)

116 HL KI 686/03/98. ó. e. A ZMKA PK-ának 98. sz. int-e (1989. 06. 20.)

117 HL KI 686/03/95. ó. e. A ZMKA PK-ának 95-96. sz. pcs-a (1989. 06. 21.)

118 HL KI 686/01/46. ó. e. (1989. 06. 26.)

119 Borsits László (1939–) vezérezredes, a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola növendéke, hadosztályparancsnok, hadsereg-törzsfőnök, vezérkari főnök, a ZMNE „Pro Militum Artibus” kitüntetettje.

120 HL KI 686/03/102. és 106. ó. e. (1989. 07. 03. és 11.)

121 HL KI 686/01/041. ó. e. A ZMKA PK-ának 041. sz. pcs-a (1989. 08. 01.)

A nyár folyamán jelentős változások álltak be az akadémia vezetésében¹²²: a honvédelmi miniszter a május 31-én kelt 0461. számú parancsával – június 1-jei, illetve augusztus 1-jei hatállyal – kinevezte Pásztor László ezredest a ZMKA parancsnok szárazföldi összefegyvernemi helyettesének, és szolgálati nyugállományba helyezte dr. Nagy Lajos ezredes, docenst, az akadémiaparancsnok szárazföldi összefegyvernemi helyettesét. Ugyanő, július 20-án, augusztus 1-jével kinevezte dr. Szabó Miklós ezredes, egyetemi tanárt, a ZMKA parancsnok társadalomtudományi helyettesét a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola parancsnokának.

Időközben megszületett – a „szokásos” tartalommal – a hallgatói zárógyakorlat értékelése, illetve kibocsátották az orosz nyelvi előkészítő tanfolyam hallgatóit.¹²³

Ebben az évben 14 alap- és 3 levelező fakultási osztály 253 hallgatója államvizsgázott.¹²⁴ Az akadémiai átlag idegen nyelvből 3,55, politikai gazdaságtanból 4,02, filozófiából 3,86, pártpolitikai munkából 3,92, munkásmozgalom történetéből 3,96, hadtudományból 3,94 volt, ami 3,92-os államvizsgaátlagot eredményezett. 25-en kiérdemelték a kitüntetéses és 32-en a kiváló oklevelet. Az oklevélminősítéssel kapcsolatos miniszteri parancsot nem találtam meg, ezért a Kiválóak tábláját vettem alapul. E szerint ebben az évben a következők érdemelték ki a kiváló (vörös) oklevelet: Gyesev, J. D. és Szejp József alezredes; Bjelousz, V. P., Frolov, V. I., Goncsarov, V. I., Krizbai János, Nagy Lajos, Pető István és Poór Ernő őrnagy; Békési István, Csernyik Pál, Csondor István, Fenyves Péter, Kiss László, Koronczai Géza, Kósa Attila, Molnár Sándor, Tóth Mihály, Varjú Gusztáv, Varsányi János és Ványa László százados, valamint Ladányi Sándor, Teke Sándor és Varga János hőr. százados; Bartos Imre, Fekete Károly, Holp György, Varga György és Záger György hadnagy.

A honvédelmi miniszter a 0689., 0646. és 0662. számú parancsaival¹²⁵ az akadémia végzett hallgatók közül 10 főt részesített külföldi jutalomünnepségben, illetve 5 szovjet és 3 magyar tiszt számára adományozott névre szóló órát. Úgyszintén, az akadémiai tanulmányaik befejeztével – szeptember 1-jei hatállyal – kinevezett új beosztásba a személyügyi főcsoportfőnök a július 26-án kelt 0908. számú parancsával 114, a politikai főcsoportfőnök a június 22-én aláírt 057. számú parancsával 26 főt (ebből egy tisztet belföldi ösztöndíjasként), valamint a BM Határőrség parancsnoka a július 26-i 204/402. számú parancsával 17 határőrtisztet. A honvéd tisztek közül 7 fő került az akadémiaira.¹²⁶

A tanulmányaikat befejező hallgatókat köszöntő, július 24-i 61. számú parancsában¹²⁷ Kárpáti vezérezredes merőben új hangot ütött meg: „A tanulmányaik során szerzett magasabb felkészültségüket a csapatoknál, valamint más katonai szerveknél és intézményeknél különböző beosztásokban fogják hasznosítani. Olyan időszakban, mikor jelentős változások történnek a nemzetközi életben, a

122 HL KI 686/01/57. ó. e. A ZMKA PK-ának 057. sz. pcs-a (1989. 07. 31.)

123 HL KI 686/03/103-104. ó. e. A ZMKA PK-ának 103.104. sz. pcs-a (1989. 07. 04. és 10.)

124 HL KI 636/05/8. ó. e. (1989. 10. 10.)

125 HL KI 686/01/59. ó. e. A ZMKA PK-ának 059. sz. pcs-a (1989. 08. 08.)

126 Uo.

127 HL KI 686/01/61. ó. e. (1989. 07. 24.)

katonapolitikában, s melyek jelentősen éreztetik hatásukat országunk belső viszonyaiban is. A megoldást kereső, s ma már talán reményekkel is biztató keletnyugati párbeszédben, az egyre alacsonyabb szinten megvalósuló katonai erőegyensúlyra való törekvésben kezd uralkodóvá válni a kölcsönös bizalom, az egymás iránti megértés szelleme... Mind sikeresebbek a legmagasabb szinteken és a legkülönbözőbb témákban folytatott eszmecserék és tárgyalások. Érezhetően erősödnek Földünk, s legfőképpen kontinensünk megosztottságának megszüntetésére irányuló törekvések. Jelentősek a katonai tömbök doktrínáinak értelmezésében bekövetkezett módosulások, a védelmi jelleg hangsúlyossá válása, melyek kedvező feltételeket teremtenek csapat- és fegyverzetcsökkentési kezdeményezéseinknek. Felgyorsult folyamatok és változások révén jelentős kibontakozás zajlik a hazai társadalmi, politikai és gazdasági életben, melyek érintik a politikai intézményrendszer valamennyi elemét, így a Magyar Néphadsereget is. Újra kell gondolni és a mai kor követelményeihez kell igazítani a fegyveres erők szervezetét, struktúráját és belső életét, melynek kialakításában kinek-kinek Önök közül is meglesz a maga saját feladata, s annak teljesítésével kell a ma már elkerülhetetlen reform útján járnia.” (1-2. o.)

Simon altábornagy a 685/072. számú, október 10-i összefoglaló jelentésében¹²⁸ értékelte az 1988–1989. tanulmányi évet, melyben az alapfakultás 19, a levelező fakultás 6 és a tanfolyamok 3 osztályában összesen 892 hallgató (773 MN, 80 BM állományú és 39 külföldi tiszt) tanult. Ennek tömör összegzése: az akadémia eredményesen teljesítette a számára megszabott feladatokat, rugalmasan reagált a társadalmi-politikai és katonapolitikai változásokra. A felkészítést végző oktatói állomány egyre szélesedő felkészültséggel, rendkívüli lelkiismeretességgel, időnként ereje megfeszítésével végezte munkáját.

S itt is egy új hang: a hivatásos állományban „Éles bírálatok hangzottak el a párt és az állami vezetés tevékenységére vonatkozóan, s egyúttal mélységes aggodalom nyilvánult meg a haza sorsának alakulásáért.” (3. o.) A társadalomtudományi képzést nehezítették a gyors társadalmi változások, a különböző társadalmi-ideológiai tételek átértékelése. A hadtudományi ismeretek területén is jelentős „mozgások” mentek végbe mind tartalmában, mind struktúrájában. A harcászati-hadműveleti oktatásban a védelem kérdései kerültek előtérbe, illetve a korábbinál nagyobb hangsúlyt kaptak a békevezetés kérdései. A kétéves, orosz, német és angol nyelv tanfolyamokon 31 fő tett állami nyelvvizsgát. A tudományos munkában kiemelt helyet kapott a tudományos továbbképzés megtartása. Ebben a tanévben – az akadémia állományából – 4 fő szerzett kandidátusi és 10 fő egyetemi doktori fokozatot. A XIX. Országos Tudományos Diákköri Találkozón a beküldött 10 pályamunkából 9 részesült I–III. díjban. (11-12. o.)

Ami a káder- és személyügyi munkát illeti, 14 új tanár kezdte meg munkáját a tanintézetben, illetve 70 fő teljesítette a különböző oktatói követelményeket. (12. o.)

Ezzel lezárult a '80-as évtized utolsó kiképzési éve.

UTÓSZÓ

Mint a leírtakból – remélhetőleg – kitűnt, az 1980-as években – minden korábbinál nagyobb ütemben folyt a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiának a kor magyar felsőoktatása színvonalára emelése.

A *dr. Lantódi József* vezérőrnagy által irányított reformfolyamatok méltó folytatójának bizonyult *dr. Simon Sándor* altábornagy, akinek vezetésével az akadémia az évtized közepére egyetemi rangot érdemelt ki, egyetemi doktori fokozatot adományozhatott, s a magyar egyetemi közösség megbecsült tagjává válhatott.

A két akadémia parancsnok és a teljes személyi állomány maximális odaadásának köszönhetően – a folyamatos korszerűsítések eredményeként – a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia minden megrázkódtatást elkerülve teremtette meg a rendszerváltást követő viszonyok közötti töretlen továbbműködés, a NATO-akadémiák közösségének egyenrangú tagjává válás¹, illetve a Nemzetvédelmi Egyetemé váló átalakulás feltételeit.

Legyen ez a könyv e fantasztikus közösség teljesítménye előtti tisztelgés szerény eszköze!

KÖSZÖNET NEKIK!

Budapest, 2010. szeptember

A szerző

¹ 1991-től – egy ideig –, NATO-akadémia parancsnok társaim „standard” első kérdése volt: „Miként tudtatok egyik napról a másikra átváltani a Varsói Szerződésből a NATO-ba?” Ezt követte az én hosszú felsorolásom, hogy milyen, többéves folyamatos változtatások sorozata, az alakuló új viszonyokhoz való alkalmazkodás lépései tették ezt zökkenőmentesé, szinte „szerves folyamattá” – a szerző.

NÉVMUTATÓ

Aczél György 16
 Ahromejev, Sz. F. 93–94
 Alabér László 240
 Alapi György 127
 Almási Imre 204
 Andropov, J. V. 9
 Annus Antal 146
 Anoskin, V. I. 32
 Antalóczi Árpád 183
 Arató János 158
 Avramucz Tivadar 183

Ábel László 251
 Ágoston István 127
 Árva József 127

Babos Albert, dr. 198
 Bajó József 144
 Bakó István 183
 Balázs Lajos 251
 Balla László 45
 Balogh Alajos 183
 Balogh Pál 204
 Baranyi Bertalan 158
 Barasits Gyula 226
 Baráth Sándor 158
 Baráti Ferenc 226
 Bartha István 254
 Bartos Imre 261
 Bartos Jenő, dr. 198, 227
 Bartus Mihály 226
 Bauer István 243
 Bán József 144
 Bán Károly, dr. 123
 Bán Sándor 226

Bánfi Mihály 194
 Bátor Ferenc 144
 Becker Jenő 127
 Becske Bálint 183
 Bencsik István, dr. 67,
 93–94
 Bendes Győző 206
 Bene István 144
 Benke Gyula 183
 Benkő Tibor, dr. 187
 Berek Lajos 144
 Berényi Miklós 127
 Bergold, Jr. H. E. 40
 Berki Mihály, dr. 80
 Berta István 151
 Berzsenyi Dániel 89
 Békesi László, dr. 225
 Béndek József 209
 Bérczes László 226
 Béres József 127
 Bíró József 69, 93
 Bochenski, M. 169
 Bocsarov, I. G. 251
 Bocskay László, dr. 160
 Boda József, dr. 186
 Bodonyi Péter 125
 Bodor Róbert 158
 Bodó László, dr. 254
 Bohunka Gyula 77
 Bokor Imre, dr. 198, 250
 Bokor János 226
 Borbándi János 24, 28,
 46
 Borbás Máté 214
 Borbély Sándor 44

Boriszov, A. P. 46
 Borsits László 260
 Botz László, dr. 127
 Bódi Imre 240
 Bóna Pál 144
 Bősze Tamás 227
 Braun László 158
 Brezsnjev, L. I. 5, 9–11
 B. Szabó Ernő 158
 Buczkó Mihály 158
 Burján Jenő 144
 Burkus Pál 206
 Bush, G. H. W. 7, 9

Carter, J. E. „J” 7
 Ceaușescu, N. 10, 36–37
 Czigler György 183
 Czinege Lajos 19–24,
 35–36, 40–44, 54–56,
 58–59, 71, 88, 119,
 138, 144, 185
 Czipó Ervin 169
 Czuth László 169

Csabai György, dr. 194
 Csák Márton 240
 Cseh József 251
 Csernyenko, K. U. 9, 52
 Csémi Károly 40, 41, 48,
 58, 71, 169, 171, 187,
 213–215
 Csiki István 169
 Csiszťjakov, A. I. 32
 Csodányi László 240

Csonka István, dr. 216
 Csontos András 206
 Csörge Lajos 183
 Csurgai Miklós 146
 Csűrös János, dr. 115,
 144

Damó László, dr. 24
 Darányi Miklós 27, 94
 Daróczi István 158
 Dávid Károly 251
 Deák Mihály, dr. 198
 Deli Ferenc 183
 Demeter István 144
 Demidov 71
 Demők Béla 169
 Derzsényi János 169
 Dobai Pál 227
 Dombai Imre 144
 Doró György, dr. 89, 94,
 102
 Dósa László 169
 D. Szabó István 126, 156
 Dudás István, dr. 227
 Dzur, M. 48
 Dzsurov, D. 48

Ender Gusztáv 183
 Enzsöl Gyula, dr. 198
 Epoletov, J. Ny. 183
 Erdélyi Sándor 226

Faluvégi Lajos, dr. 28
 Farkas Attila 105
 Farkas Gábor 102
 Farkas János 144
 Farkas József, dr. 93
 Fazekas György 158
 Fazekas László 88, 104,
 255

Fábián Gyula, dr. 140,
 196–199, 228,
 231–233, 259,
 Fejti György 97, 99–101.
 Felföldi Zoltán 227
 Felker Lajos 183
 Feminger György 127
 Fenyvesi Károly 158
 Ferenczy Árpád 127
 Ford, G. R. 5
 Forgó József 115, 158
 Fórizs Sándor, dr. 131,
 169
 Fülöp Imre, dr. 212
 Füzesi Ottó, dr. 183
 Fúzi Endre, dr. 144

Galovicz János, dr. 114,
 116, 137, 146, 215
 Gazda Pál, dr. 198
 Gábor Ferenc 61
 Gáspár József 158
 Gáspár Sándor 16
 Geges József 183
 Geller István 93
 Gierek, E. 8
 Gligor János, dr. 240
 Gogloza, R. 240
 Gonda András, dr. 152,
 183
 Gonda László 127
 Gorbacsov, M. Sz. 7,
 9–12, 81, 91, 104
 Gorza Jenő, dr. 226
 Gramantik Péter 183
 Gráf József 260
 Gránicz Antal 158
 Gréczi Sándor 144
 Gribkov, A. I. 31–36,
 43–46, 81, 93, 101,
 106

Grónás József 240
 Grósz Károly 15–16,
 93–94, 97, 99–100,
 106
 Grósz Zoltán, dr. 106
 Gulyás Tibor 169
 Gutheil Jenő, dr. 133

Gyemidov, A. A. 99
 Gyenes István 169
 Gyöngy Ernő 227
 Györgyi Béla 93

Hajdú Béla 206
 Halmai László 227
 Hamar József 243
 Hanuska Miklós 169.
 Harasztombi József 227
 Hauber Ernő 84
 Havasi Ferenc 16, 28–29
 Havel, V. 10
 Havril András 129
 Hebda, R. 169
 Hegedűs István 204
 Hegedűs Sándor 183
 Hegyi Dezső 127
 Hegyi Tibor 169
 Helgert Imre, dr. 169
 Hetényi István, dr. 28, 44
 H. Kovács Imre 93, 98
 Hodoli István 226
 Hoffmann, H. 48
 Hollósi Nándor 116, 144
 Holp György 261
 Honecker, E. 10
 Hoós János 103
 Horn Gyula 55
 Horovitz Ferenc 204
 Horváth Ferenc 206
 Horváth István 63, 77,
 104

- Horváth István, dr. 28, 44, 62, 69, 71, 80, 88, 133,
 Horváth József 158
 Horváth Mihály 226
 Horváth Zoltán 183
 Höflinger József, dr. 240
 Huszti András 183
 Hüvely Lajos, dr. 253
- Ignéczi András 128
 Illés József 227
 Imre Gábor 127
 Ipacs József 127
 Iványosi Szabó István 144
 Izsza Jenő, dr. 144
- Jaczó Sándor 144
 Jakab József 226
 Jaruzelski, W. W. 8, 36
 Jazov, D. Ty. 94, 102–104, 106
 Jároscsák Miklós 144
 Juhász Gábor 206
 Juhász István 251
 Juhász János 212
- Kalló Péter, dr. 105
 Kamuti Sándor 19
 Kapolyi László, dr. 88
 Karcag István 206
 Karman Ferenc 144
 Kassai Csaba 251
 Kaszás Mihály 226
 Kazai Barna 104
 Kazinczy István, dr. 260
 Kádár János 15–16, 18, 22, 33, 35–36, 46, 54, 58, 62, 91–94, 99, 101, 133, 216
- Kámán József, dr. 99
 Kárpáti Ferenc 19, 79., 83, 90–93, 105, 111, 223, 227, 260
 Keczer Imre 102, 146
 Kecskeméti Sándor 183
 Kelemen József 102
 Kelemen Mihály, dr. 215–216
 Kenéz Károly 43
 Keresztes Tamás 206
 Keresztesi Gábor 158
 Kevei Gyula 127
 Kincses Imre 183
 Kiss György 227
 Kiss István 158
 Kiss Jánosné 254
 Kiss László 169, 261
 Kiss Leskó József 158
 Kiss Mihály 183
 Kiss Sándor 50
 Kiszél András 144
 Klement Sándor 204
 Koczka József, dr. 254
 Kocsetov, K. A. 45, 54–55, 71
 Kocsis Attila 127
 Kohl, H. J. 10
 Koldunov, A. I. 24
 Kolozsvári Sándor, dr. 19, 116
 Komáromi István 19, 32, 50
 Konczos Lajos 158
 Kormos László, dr. 215–216
 Korom Mihály, dr. 24–28, 30, 46, 54
 Korsós László, dr. 167, 201, 246
 Kosaras László 183
- Kovaljov, J. A. 99
 Kovács Béla 104
 Kovács Dezső 144
 Kovács György 240
 Kovács Gyula 169
 Kovács István vőrgy. 84
 Kovács István szds. 227
 Kovács István szds. 251
 Kovács Jenő, dr. 98
 Kovács Károly 127
 Kovács Lajos ezrs. 102
 Kovács Lajos szds. 240
 Kovács László 227
 Kovács Pál 19, 44
 Kovács Pál Sándor, dr. 196
 Kozár Tibor 227
 Kónya József, dr. 158
 Kölcsey Ferenc 196
 Kövecses Pál 240
 Kövesdi László 251
 Kóhalmi Erik 169
 Kőszegvári Tibor, dr. 114, 123, 193, 199, 250
 Kővári Imre 127
 Krasznai Lajos 105
 Krízis József 125
 Kubinszki István 240
 Kulikov, V. G. 21–25, 31–34, 41, 43, 45–46, 69–71, 87, 90, 93, 97, 99–101, 106
 Kun Barnabás 127
 Kun József 227
 Kunos Bálint 169
 Kurucz Zoltán 102, 105
 Kurucz István, dr. 116, 169, 174, 198
 Kuti Ferenc 158
- Lakner Ede 206
- Lantos József 169
 Lantódi József, dr. 113–114, 123, 139, 159, 161, 214, 263
 Lapos Mihály, dr. 19
 Láng István 70
 Lázár György 15–16, 22, 40, 69, 90, 133, 216–217
 Lehel György 240
 Le Nguyen Hong 144
 Lengyel Endre 206
 Le Tran 144
 Lindner Miklós, dr. 20, 226
 Liszkay Csaba 99
 Lobov, V. Ny. 106–107
 Lontai Lajos, dr. 105.
 Lorbert Tamás 169
 Losonczy Pál 45
 Lőrincz Kálmán 20
 Lucza Ákos 206
 Lukács Pál 251
 Lusev, P. G. 106–107
- Madarász Károly 144
 Magyar István 127
 Magyar János 158
 Major Ottó 144.
 Makai Sándor Tibor 128
 Marciniak, Z. 206
 Markovics Ferenc 108
 Markója Imre, dr. 44
 Maróthy László, dr. 16, 94
 Martonosi József 240
 Maszljukov, J. D. 103–104
 Matékovits Endre 119
 Mazán Pál 105
 Máday András 158
- Márta Ferenc 98
 Mátrai József 144
 Mátyus Zoltán 240
 Medgyessy Péter, dr. 16
 Mekis Ferenc 128, 130
 Melvin, P. 40
 Menyhárt András 24
 Merkner Ottó 94
 Mersich Béla 240
 Mezőfi István 125
 Mészáros Ferenc 215
 Mészáros István, dr. 111
 Mészáros László 226
 Mihályi István 206
 Mikita János 116, 158
 Miklós Imre 110
 Mikula László 169
 Mojszejev, M. A. 106
 Moldván Zoltán 127
 Molnár István szds. 144
 Molnár István őrgy. 183
 Molnár József 204
 Móricz István 127
 Móroc Lajos, dr. 22, 54, 58, 69–71, 74, 81, 85, 97–99, 105, 221, 251
 Muhoray Árpád 158
 Munk Sándor, dr. 206
- Nagy Antal 158
 Nagy Béla 158
 Nagy Gábor 198, 226
 Nagy Imre 15, 17–18,
 Nagy István 206
 Nagy József, dr. 199
 Nagy Lajos 226
 Nagy Lajos, dr. 126, 140, 154–155, 164–166, 179, 180, 199, 201, 224, 248, 261
 Nagy Mihályné, dr. 227
- Nagy Miklós 169
 Nagy Péter 240
 Nagy Sándor 144
 Nagy Sándor őrgy. 158
 Nagy Tibor 240.
 Naményi Pál 114, 122
 Naumenko J. A. 22
 Nádas László 251
 Nárai István 75, 104
 Németh Ervin, dr. 254
 Németh István 144
 Németh Károly 16, 69, 71
 Németh Miklós 10, 106–108
 Németh Ottó, dr. 198, 199, 209, 215–216
 Németh Sándor 146
 Nixon 5
 Nun Mihály 94
- Nyári László 127
 Nyerges Lajos 169
 Nick Ferenc 251
 Nyilas Zoltán 206
 Nyitrai Lajos, dr. 72, 83, 104
 Nyíri Gyula 183
 Nyíri Tibor 158
- Ogarkov, Ny. V. 21, 34
 Olajos Sándor 158
 Oláh István 19, 32, 43, 57–75, 121, 206–207, 218
 Olteanu, K 36–37, 43
 Ordasi Elemér 240
 Oszlács Mihály 105
 Óvári Miklós 16, 160

- Örs Ágoston 227
Pacsek József 43, 50, 58, 93, 99, 102–103, 113, 214
Padányi József, dr. 253
Pados László 227
Pap János 40
Papp Béla 158
Papp Ferenc 251
Papp János 169
Paróczy Ottó 105, 196
Pasencev, Sz. A. 251
Paskai László, dr. 107
Paulin Béla 40
Pálvölgyi László 158
Pászka Tibor 144
Pásztor István 158, 169
Pásztor László 146, 199, 261
Percze László 183
Perlaki József 251
Petercsák Endre 226
Pettkó Gábor 144
Petrov, Sz. A. 251
Péli István 206
Pham Dinh Quoc Te 144
Pham Ngoc Quang 144
Pham Xuan Hung 144
Pintér Lajos 251
Pintér Zoltán 226
Piószeghy János, dr. 194–199
Plopp Albert 127
Poczok Tibor 206
Polyák István 183
Pompor István 105
Pongrácz György 206
Pordán János, dr. 199, 214, 233,
Priol Zoltán 146
Prosetkov, V. 206
Puja Frigyes 22
Purger Sándor 169
Püsök András 206
Radics Sándor 158
Radócz János 227
Rajk László 15–16
Rapcsák János 158
Rataj András 144
Rácz Mihály 240
Rácz Sándor 22, 28–30, 46, 68
Rácz Zsolt 227
Rádli Tibor, dr. 127
Rákosi Mátyás 18
Reagan, R. W. 5, 7, 8–12
Reményi Gyula 70–71, 98–101, 122–123, 139, 143, 167, 170, 218, 227, 255
Réger Béla, dr. 183
Révész József 240
Ribárszki István, dr. 183
Ritter Ottó 227
Rizskov, Ny. 93
Ronkovics József, dr. 144
Rostás István 246
Rust, M. 62
Sabanov, V. M. 93
Salgó Béla 227
Sallai Géza 127
Sallai József 226
Sarok Pál 183
Sándor Vilmos István, dr. 127
Sára György 128, 130
Sári Béla 240
Sásik László 158
Scharrer János 78, 105, 146, 183
Schmidt István 105
Schnell Miklós 158
Sebők Imre 251
Seemann László 144
Simon Ákos, dr. 144
Simon Csaba 144
Simon Sándor, dr. 20, 93, 161–175, 183, 185–194, 197–199, 202, 204, 207, 210, 213–214, 222, 224, 226, 233–236, 241, 245, 248, 250, 251, 258–263
Simon Zoltán 183
Sinka József 144
Sipos Csaba 52
Sipos Géza 128, 130, 260
Sipos István 144
Siska József 20
Siwicki, F. 36
Skundics, A. G. 251
Slezák István 78, 93, 105
Solymos József 193, 199, 232
Solymosi József, dr. 82
Sólyom László 183
Sólyom László altbgy. 244
Sörös István 169
Spekál József 169
Stock János 50, 57, 105
Suhajda Olivér 158
Sütő Tamás, dr. 131
Szabó Árpád 227
Szabó Barna, dr. 243
Szabó Egon, dr. 201
Szabó György 206
Szabó István 240
Szabó János 105
Szabó Jenő, dr. 215–216
Szabó József 169
Szabó József alez. 183
Szabó József, dr. 57, 71, 105, 260
Szabó József mk. ezds. 196
Szabó Kálmán 227
Szabó Károly 206
Szabó László 240
Szabó Miklós, dr. 189, 193, 198–199, 214, 250, 259, 261
Szabó Sándor 226
Szabó Sándor őrgy. 240
Szabó Tibor 206
Szabó Zoltán 206
Szaharov, A. D. 7
Szakács Gusztáv 116
Szalai István 115, 158
Szappanos Péter 240
Szarka János 127
Szarka Károly 40
Szálasi Ferenc 119
Szántó Mihály 139
Szántó Mihály, dr. 243
Szegedi Tibor 105
Szekeres István 158
Szenes Zoltán, dr. 159, 226, 258
Szentgyörgyi László 240
Szenyikov, V. 206
Székely Antal 240
Székely György, dr. 169
Széles Róbert 93
Szilágyi László 206
Szilágyi Tivadar, dr. 240
Szilárd András 144
Szilcsenko, Ny. K. 22
Szivenok, V. I. 24, 45
Szokolov, Sz. L. 62
Szombathelyi Ferenc 93
Szórádi Zoltán 50, 61, 111
Szöllösi Tamás 158
Szternák György Mihály, dr. 130, 169
Sztrhárszky Zoltán 206
Sztukalin, B. I. 99
Szűcs Ferenc 43, 55, 106
Szűcs Miklós 206
Szűrös Mátyás, dr. 55, 110
Takács Ferenc 158, 169
Takács János 183
Takács László 169
Tamás András, dr. 104
Tamás Attila 240
Tarlukács Gyula 240
Ternyák István 158
Téglás László 158.
Thürmer Gyula, dr. 260
Timkó Kálmán 169
Tiszauer Ferenc 240
Tokovicz József 251
Torda Endre 169
Tóth Bálint 158
Tóth Béla 144
Tóth Ferenc 206
Tóth Gábor, dr. 111
Tóth János 144
Tóth Lajos 214
Tóth Sándor 206
Tóth Tibor 43, 61, 93, 97, 101
Tóth Zoltán 206
Tölgyesi József 119
Tömböl László 187, 251
Török Miklós 251
Törőcsik Gábor, dr. 44, 47
Tőkés László 10
Trethon Ferenc 28–29
Turcsányi Károly, dr. 206
Túri Sándor 206
Tyitov, M. G. 32
Ujj András, dr. 251
Urbán Lajos 115
Usztyinov, D. F. 25, 43, 52–54
Utassy László 144
Újfalusi Csaba 144
Újfalusi Gyula 105
Vad György 128
Vadászi Tibor 47, 102
Vajda György 82
Vankó József 206
Varga Ferenc 183
Varga István 183
Varga István hőr. ezds. 183
Varga János 227
Varga József 119, 133
Varga József alez. 243
Varga József ddtbk. 196
Varga József, dr. 40
Varga Lajos 127
Varga Mihály 240
Varga Péter 50, 71, 88
Vasvári Vilmos, dr. 198–199, 229, 250
Vaszimov, A. S. 251

Vámos Sándor 144
 Váradi Géza 240
 Várkonyi Péter, dr. 91, 105
 Várkonyi Vilmos 158
 Velzer Ferenc 169
 Veres István 158
 Vilner Péter 227
 Viola Mátyás 183
 Virágh Bálint 240

Virágh Lajos 206
 Virányi Gergely 183
 V. Mócsai János 156
 Vodolazov, J. Ny. 99
 Vörös György 158
 Vörösmarti Mihály 127
 Vörösmarty Béla 123

Wateša, L. 8

Zágoni Ernő, dr. – 153, 189, 222
 Závodny László 127
 Závodszki Zoltán 227
 Zelenák János 227
 Zikhert Antal 183

Zsinkó József 251
 Zsivkov, T. H. 10
 Zsuppán László 206

HELYNÉVMUTATÓ

Abasár 200
 Acsa 248
 Afganisztán 5, 7
 Aleppo (Haleb) 19, 116, 148
 Amerikai Egyesült Államok 5, 7, 23
 Angola 7
 Apc 248, 258
 Ausztria 251

Baja 82, 110
 Balassagyarmat 68
 Bács-Kiskun megye 28
 Belgium 115
 Berlin 10, 55, 90–91
 Bécs 5, 106
 Békéscsaba 68
 Bolgár Népköztársaság 42
 Bosznia-Hercegovina 186
 Bócsa 98
 Börgönd 38
 Budapest 5, 8, 10–12, 16–19, 22, 24, 28, 40, 61, 68–71, 81–82, 90–92, 94, 106, 113, 161, 196, 214, 244, 248, 258, 263
 Bukarest 49

Csákvár 154, 178
 Csehszlovák Szocialista Köztársaság 42

Csehszlovákia 35, 53, 57
 Csernobil 80, 82, 88

Debrecen 68, 82
 Dél-Korea 5
 Dobogókő 179
 Drezda 194
 Dunántúl 34

Eger 68, 138, 177, 200
 Egyesült Államok 5, 7–8, 12, 23, 106
 Ercsi 253
 Esztergom 98, 107–108, 110
 Európa 8, 43, 52

Gatcsina 196
 Genf 5, 7, 12
 Gorkij (Nyizsnyij Novgorod) 7
 Gödöllő 71, 107–108, 110
 Grenada 7
 Grúzia 186
 Gyöngyös 138, 177, 200, 248, 258
 Győr 68, 107, 243

Hajógyári-sziget 200, 237
 Haleb (Aleppo) 19
 Haszan-tó 62
 Hatvan 200
 Helsinki 5, 33, 255
 Hódmezővásárhely 34

Indiai-óceán 5
 Irak 7, 102, 118, 121, 127, 130, 150, 236, 243
 Iraki Köztársaság 150
 Irán 7, 102

Japán 11
 Jászberény 177
 Jász-Nagykun-Szolnok megye 19
 Jobbágyi 200
 Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság 82

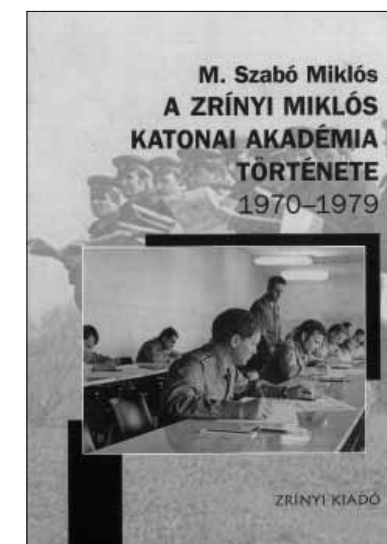
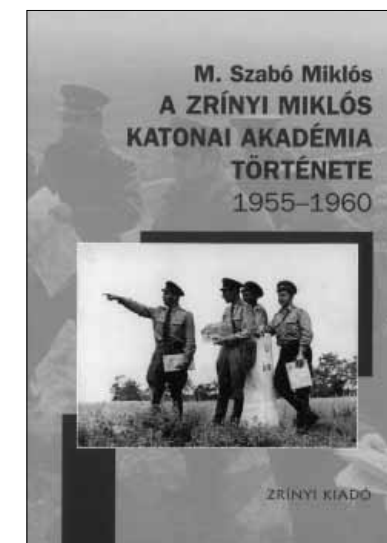
Kalifornia 5
 Kalinyin 116, 130, 137, 152, 174, 185, 194–195, 209, 235
 Kalinyingrád 174
 Kalocsa-Csornapuszta 226
 Kambodzsa 5, 186
 Kaposvár 24, 159
 Kassa 57
 Kápolna 200
 Kecskemét 54, 99, 107
 Kelet-Európa 7
 Kijev 7, 21, 116, 130, 177, 185, 222, 257
 Kisbér 125, 165, 177–178
 Kiskunfélegyháza 20, 34
 Kiskunság 98
 Kína 5

- Környe 154, 178
 Körös 27
 Közép-Amerika 7
 Ladánybene 98–99
 Lakitelek 16
 Leningrád 31, 62, 115–116, 119, 130, 137, 145, 185, 196, 214, 235, 246, 257
 Lengyel Köztársaság 8
 Lengyel Népköztársaság 8, 185
 Lengyelország 5, 35–36, 45, 56, 160, 191, 212
 Líbia 243
 Lipcse 10
 Los Angeles 7
 Lovasberény 24
 Lókút 98
 Magyar Köztársaság 16
 Magyar Népköztársaság 19, 22, 25, 102, 104, 109, 121, 189, 260
 Magyarország 9–10, 12–13, 16–18, 22, 24, 31, 40, 47, 53–54, 56, 69, 71, 81–82, 97, 98, 106–107, 109
 Marcaltó 154
 Margit-sziget 71
 Málta 7, 9
 Mezőfalva 197
 Mezőkövesd 98, 138
 Minszk 116, 258
 MNK 103
 Monor 15
 Monyino 116, 130, 161, 185, 222
 Moszkva 5, 7, 13, 21, 36–37, 43, 55, 62, 93, 95, 106, 115–116, 119, 130, 145, 160, 185, 197–198, 209, 214, 232, 235, 246, 253
 Mozambik 186
 Nagy-Britannia 9
 Nagyoroszi 253
 Nagytarcsa 62
 Namíbia 7
 Nápoly 159
 NDK 10, 53, 56, 100
 New York 7
 Német Demokratikus Köztársaság 42
 Német Szövetségi Köztársaság 10
 Németország 21
 Noszlop 154, 178
 NSZK 9
 Nyíregyháza 24, 68, 82
 Nyizsnyij Novgorog (Gorkij) 7
 Nyugat-Európa 8, 11
 Olaszország 251
 Orgovány 98
 Orosháza 68
 Paks 82
 Pápa 107, 253
 Pápateszér 125, 165, 177
 Perzsa-öböl 7
 Pécs 5, 68, 82
 Prága 22, 52
 Reykjavik 7, 9, 91
 Rigó utca 226, 238
 Román Szocialista Köztársaság 42
 Románia 10, 18, 56
 Sárbogárd 38, 197
 Sárvár 110
 Siófok 82
 Strasbourg 9
 Szabadszállás 68
 Szeged 68, 82, 98, 111
 Szentendre 68
 Szentkirályszabadja 38
 Székesfehérvár 68, 232
 Szicília 9
 Szigethalom 98
 Szigetvár 237
 Szíriai Arab Köztársaság 19, 116, 148
 Szolnok 38, 57, 68, 82, 97–99
 Szolnok megye 19
 Szombathely 82, 93, 107
 Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége 42
 Szovjetunió 5, 7–9, 12, 21, 24–25, 52–53, 57, 62, 70, 81, 93–94, 115, 119, 133, 144, 148, 158, 160, 175, 183, 185, 209, 227
 Szófia 10, 56
 SZSZSZK 103
 Taszár 38
 Tata 20, 54, 68, 125
 Tatabánya 165, 177
 Tápiószecső 68
 Temesvár 10
 Tököl 32, 98
 Ural 22
 USA 7, 10–11
 Újdörögd 243, 253
 Újmajor 98
 Varsó 55
 Vác 68, 248
 Várpalota 119, 125, 178, 200, 248, 260
 Vát 110
 Verőcemaros 74
 Verpelét 177, 200, 248, 258
 Veszprém 38, 50
 Veszprém megye 40
 Vietnam 5, 102, 125, 127–128, 142, 144
 Vlagyimir 119, 253
 Vlagyivosztojk 5
 Washington 7, 13
 Zalaegerszeg 20, 68
 Zách utca 209

TARTALOM

I. fejezet	
A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia tevékenységét befolyásoló kül-, és belpolitikai viszonyok (1980–1989)	5
II. fejezet	
A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia tevékenységét befolyásoló magyar néphadseregi viszonyok az 1980-as években	19
III. fejezet	
A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia a 80-as évek elején	113
IV. fejezet	
Az akadémiai képzés a 80-as évek derekán	173
V. fejezet	
A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia az 1986–1989-es években	231
Utószó	263
Névmutató	264
Helynévmutató	271

A ZRÍNYI MÉDIA KÖNYVAJÁNLATA

HM Zrínyi Nonprofit Kft. – Zrínyi Kiadó 1087 Budapest, Kerepesi út 29/B
A kiadóban kedvezménnyel vásárolhat munkanapokon 8–15.30-ig
Románci Cinti, mobil: 06-30-633-0619, tel.: 459-5319 fax/tel.: 459-5383
e-mail: cinti@armedia.hu
Győr Edina, mobil: 06-30 578-1048, tel.: 459-5373
e-mail: gyoredina@armedia.hu

Olasószekesztő: Mészáros Károly
Műszaki szerkesztő: Sztáryné Benkő Krisztina
Tördelőszerkesztő: Dancs Katalin

Nyomta és kötötte: Akadémiai Nyomda Kft., Martonvásár
Felelős vezető: Ujvárosi Lajos

9178963342752451